

TC.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
ANABİLİM DALI

SYMPTOM ASSESSMENT QUESTIONNAİRE (SA-45®) SORUN
TARAMA ÖLÇEĞİ'NİN TÜRKİYE KOŞULLARINA UYGUN
DİLSEL EŞDEĞERLİLİK, GEÇERLİK, GÜVENİRLİK VE NORM
ÇALIŞMASI
(Yüksek Lisans Tezi)

GÜRCAN AVCU

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Canan SAVRAN

İstanbul, 2006

TEŞEKKÜR

Teşekkürlerimi yazmak için masaya oturana kadar, işin bu bölümünün tez yazmanın en kolay kısmı olduğunu düşünürdüm. Ama hiç de öyle olmadığını çöp kutusuna attığım onlarca düzeltme kağıdından ve hiçbirşey yazamadan geçirdiğim günlerden sonra ciddi olarak kavradım. Gerçekten de minnettarlığın, teşekkürün anlamını düşünerek bir çok gün geçirdim. Sanırım bu çalışmanın bana bıraktığı önemli kazanımlardan biri de bu olacak. Ayrıca, işbirliğini, planlamayı, paylaşma gereğini, iradenin önemini, emeğin ne demek olduğunu ve tabii ki cesareti bana defalarca hatırlattığı için yüksek lisansa başlamama sebep olan herkese öncelikle teşekkür ediyorum.

Şimdi de elinizdeki bu tezi yapabilmek için destek olan, el veren herkesi tek tek anmak istiyorum.

Öncelikle ve tabii ki tez danışmanım, enerjilerin bittiği yerde ateşler yakan, her adımda bir ileriki adımı görmemi sağlayan, cesaretin ne olduğunu hatırlatan, tekniğe can katan gerçek usta, Yrd. Doç Dr. Canan SAVRAN'a teşekkürü hayatım boyunca borç bileceğim.

Ayrıca Lisans eğitimimi aldığım ve mesleğime dair herşeyin temellerini öğrendiğim Hacettepe Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü hocalarıma ve özellikle yüksek lisans yapma kararımı almamı teşvik eden Prof. Dr. Oya Ersever'e teşekkür ederim.

Yine Marmara Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü öğretim ve araştırma görevlilerine, çalışanlarına; teknik yardım ve çalışmalarının dışında gösterdikleri samimiyet ve sıcaklıktan, bitmek bilmez soru ve isteklerime anlayışla yaklaşıp, benim oraya ait olmam için yaptıkları herşey için çok teşekkür ediyorum. Bu tez için katkılarından dolayı da Öğretim Görevlisi Nilgün Canel ve Dr. Mustafa Otrar'a ayrıca teşekkürler ediyorum.

Yine işin en önemli kısmında, Türkçe ve İngilizce çevirmenlerim olarak uzun süreler boyunca bana MHS Inc. yetkilileriyle yaptığım yazışmalarda, ön ve son geri çevirilerde, testin Türkçe formunun en iyi hale gelmesinde, kullandığım bir çok makaleyi ve çalışmayı ve özellikle manuel kitabı çevirmemde yaptıkları katkılardan ötürü Psikolog Gülsevin Şen'e , Psikolog Nilüfer Aras'a, Turizmci Dilsat Öney'e, tecrübeli Öğretmen Zeynep Ataç'a, Psikolojik Danışman Gökçe Bilici'ye, Psikolojik Danışman Sevil Uzunoglu'na, Psikolojik Danışman Dilek Kaplan'a, Psikolojik Danışman ve Anaokulu öğretmeni arkadaşlarım Berna Akçınar ve Burcu Özgülük'e çok teşekkür ediyorum.

Ayrıca İELEV Özel İlköğretim Okulu ile Özel Üsküdar SEV İlköğretim Okulu Rehberlik Servislerindeki tüm arkadaşlarıma, bilgisayar başında geçirdiğim yorucu gecelerden sonra huysuzluğuma gösterdikleri anlayışlarından dolayı ve burada adını saymadığım ama çalışmam süresince bana destek veren, yüreklendiren, güç veren, tezimi neredeyse benim kadar sahiplenen tüm dostlarıma çok teşekkür ediyorum.

Testin verilerinin toplanması sırasında gösterdikleri anlayış dolayısıyla da çalışmaya katılan tüm öğrenciler ile rehber öğretmen ve idarecilerine teşekkür etmeliyim. Burada adını anmadan geçemeyeceğim arkadaşlarım; Psikolojik Danışmanlar; Şebnem Kanmaz'a, Necla Baş'a, Aşkın Koç'a, Beden eğitimi öğretmenleri, Mehtap Arslan'a Ercan Doğrukul'a özellikle teşekkür ederim.

Ayrıca tüm çalışmalar boyunca büyük bir titizlikle çalışmalarını takip edip, çok uzaklarda da olsa, her adımda önerilerini esirgemeyen MHS (Strategic Advantage Inc.) Inc.'in çeviri ve kontratlar direktörü Sn. Tonya HOLDER'a ve MHS Inc. çalışanlarına, tez konusu arayışlarımda yönümü bulmama yardım edip desteğini esirgemeyen Psikolog Emre KONUK'a da bolca teşekkür etmeliyim.

Yine testin çevirilmesi aşamasında, Türk Dili ve Kültürü açısından maddeleri büyük bir titizlikle kontrol edip dilimize en uygun ifadeleri bulmama yardımcı olan sevgili dostum, tecrübeli Türkçe öğretmeni Müjdat Kantarcı'ya da ayrıca minnettarım.

Ayrıca az ömrüne ve hep aradığım varlığına rağmen bana kattığı tüm değerler için, babamı şükranla anıyorum. Sevgisini, şefkatini hiç bir zaman esirgemeyip hala üstüme titreyen anneme, hep sıkıştığım da yardımına koşan, tezimin yazılmasında büyük katkıları olan büyük kızkardeşim Elif ve büyüdüğünü kabul etmek zorunda kaldığımız küçük kardeşim Aylin'e varlıkları nedeniyle teşekkürler ediyorum.

Ve tabiki en son olarak beni, yorulduğum zamanlarda ayağa kaldıran, akademik hayatımın devamını sağlayan, az sözü ve bol enerjisiyle hep ayakta tutan ve tanıdığım en güzel anneye; eşim Elif'e ve ondan çaldığım zamanımıza rağmen gözünde her zaman çiçekler açan biricik oğlum Yağız'a dünyalar dolusu teşekkürler ediyorum.

ÖZET

Psikolojik belirtilerin ölçülebilmesi amacıyla tüm dünyada ve ülkemizde sayıları gittikçe artan ölçekler geliştirilmekte ve bu geliştirilen ölçekler bir çok alanda kullanılmaktadır. Bu ölçekler özellikle bireylerin yaşadığı psikolojik sıkıntıların ya da sorunların niteliği ve niceliği hakkında fikir verebilmekte ve yapılacak mudahale tarzının şekillenmesinde, erken ya da önleyici mudahale şansının artmasında önemli roller oynayabilmektedir.

Bu araştırmanın amacı, Multi Healty System İnc. (MHS) adına, başta Edward A. Maurish'in bulunduğu uzman bir kurul eşliğinde SCL-90-R verileri baz alınarak geliştirilen Symptom Assessment Questionnaire SA-45, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (STÖ)'nin Türkiye koşullarına uygun dilsel eşdeğerlik, geçerlik, güvenirlik ve norm çalışmasını gerçekleştirmektir.

Bu amaçla, 2006 yılı içerisinde çeşitli çalışma gruplarıyla İstanbul iline bağlı üç ilçede ve altı ilk ve orta dereceli okulda öğrenim gören 13, 14, 15 ve 16 yaşlarındaki 550 ergen, çalışmanın araştırma grubunu oluşturmuştur.

Araştırmada SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (STÖ)'nin güvenirlik çalışması için, her bir alt ölçek için, aritmetik orta, standart sapma değerleri, test tekrar test sonuçları, iç tutarlılık katsayıları ve madde analizi işlemleri; geçerlilik çalışmaları içinse kapsam geçerliliği, yapı ve kriter geçerliliği hesaplamaları yapılmıştır. Tüm bu istatistiksel işlemlerde SPSS paket programı kullanılmış ve istatistiksel sınamada anlamlılık düzeyi en az .05 olarak Kabul edilmiştir. .01 düzeyinde anlamlı çıkan sonuçlar da tablolarda ayrıca belirtilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (STÖ)'nin alt ölçeklerinin güvenilir ve geçerli olduğunu göstermiştir.

ABSTRACT

With the aim of measuring psychological symptoms, scales increasing in number have been developed in the world and in our country and these scales have been used in lots of areas. These instruments are able to give ideas about especially the quantity and the quality of the psychological troubles or problems the individuals encounter and thus play important roles in shaping the type of intervention and increasing the chance of early or preventive intervention.

The aim of this study is to do the linguistic equivalence, validity, reliability, and norm studies- appropriate for Turkiye - of Symptom Assessment Questionnaire SA-45 which has been developed on the basis of SCL-90-R data with the contribution of an expert committee with Edward A. Maruish at the head, on behalf of Strategic Advantage Inc. (Multy Healthy System Inc.; MHS).

With this purpose, 550 adolescents of 13, 14, 15, 16 years of age studying in 6 primary and highschoools in 3 districts of İstanbul have been the research group for this study throughout the year of 2006.

In the research, for the reliability study of SA- 45 Symptom Assessment Questionnaire, for each sub-scale, arithmetic average, standard deviation scores, test-retest scores, internal consistency coefficients and item analysis; for validity studies, content validity, construct and criterion- related validity calculations have been made. In all of these statistical calculations, SPSS package program has been used and statistical significance value has been accepted as 0.05. The scores significant at 0.01 have been shown in the tables.

The findings obtained at the end of the research had indicated that SA- 45 Symptom Assessment Questionnaire sub scales are reliable and valid.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TABLolar LİSTESİ.....	xvi-xxvii
I. GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç.....	4
1.3. Önem	5
1.4. Sayıtlar	6
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6. Tanımlar	8
1.6.1. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ)’e Ait Tanımlar	8
1.6.2. Literatüre Ait Diğer Tanımlar	9
1.7. Kısaltmalar	11
II. İLGİLİ LİTERATÜR.....	13
2.1. Gelişim	13
2.1.1. Gelişim Teorileri	14

2.1.1.1. Biyolojik Teoriler	14
2.1.1.1.1. Olgunlaşma Teorileri.....	14
2.1.1.1.2. Etolojik Teoriler	15
2.1.1.2. Davranışçı - Öğrenme Teorileri	15
2.1.1.2.1. Şartlandırma Kuramı	15
2.1.1.2.2. Sosyal Öğrenme Teorileri	15
2.1.1.3. Bilişsel Teoriler	15
2.1.1.3.1. Piaget'in Bilişsel Gelişim Teorisi	15
2.1.1.3.2. Bilgi İşlem Teorileri	16
2.1.1.4. Diyalektik Teoriler	16
2.1.1.5. Rogers'ın Benlik Teorisi	16
2.1.1.6. Ahlak Gelişimi Teorileri	17
2.1.1.6.1. Kohlberg'e Göre Ahlak Gelişimi	17
2.1.1.6.2. Dewey'e Göre Ahlak Gelişimi	17
2.1.1.6.3. Piaget'e Göre Ahlak Gelişimi	17
2.1.1.6.4. Freud'a Göre Ahlak Gelişimi.....	18
2.1.2. Gelişim Alanları	18
2.1.2.1. Fiziksel Gelişim	18
2.1.2.2. Psiko-Motor Gelişim	19
2.1.2.3. Zihinsel Gelişim	19
2.1.2.4. Sosyal Gelişim	19
2.1.2.5. Duygusal Gelişim	19
2.1.2.6. Cinsel Gelişim	19
2.1.2.7. Ahlak Gelişimi	20

2.1.2.8. Özbakım Becerileri Gelişimi	20
2.1.3. Gelişim Dönemleri	20
2.1.3.1. Doğum Öncesi Dönem	20
2.1.3.2. Bebeklik Dönemi	21
2.1.3.3. İlk Çocukluk Dönemi	21
2.1.3.4. İkinci Çocukluk Dönemi.....	21
2.1.3.5. Ergenlik	21
2.1.3.5.1 Ergenlikte Gelişim	23
2.1.3.5.1.1. Fiziksel Gelişim	23
2.1.3.5.1.2. Bilişsel Gelişim	25
2.1.3.5.1.3. Ergenlikte Duygusal Gelişim	26
2.1.3.5.1.4. Ergenlikte Sosyal Gelişim	26
2.1.3.5.1.5. Gençlik Çağında Cinsel Gelişme	27
2.1.3.6. Yetişkinlik Dönemi	28
2.1.3.7. Orta Yaşlılık Dönemi	28
2.1.3.8. İhtiyarlık Dönemi	28
2.2. Kişilik	29
2.2.1. Kişilik Tanımları	29
2.2.2. Kişilik Gelişimi	30
2.2.3. Kişilik Gelişimini Etkileyen Faktörler	30
2.2.3.1. Biyolojik Faktörler.....	31
2.2.3.1.1. Kalıtsal Faktörler.....	31
2.2.3.1.2. Fiziksel Yapı	32
2.2.3.2. Çevresel Faktörler	32
2.2.3.2.1. Aile Faktörü.....	33
2.2.3.2.2. Kültürel Faktörler	35

2.2.3.3. Diğer Faktörler	36
2.2.4. Gelişimsel Psikopatoloji.....	36
2.2.4.1. Gelişimsel Psikopatolojinin Tanımı.....	37
2.2.4.2. Gelişimsel Psikopatolojinin Temel Özellikleri.....	38
2.3. Kişilik Kuramları	39
2.3.1. Freud'un Yapısal Kuramı	39
2.3.2. Adler'in Bireysel Kuramı	42
2.3.2.1. Adler'e Göre Kişilik Tipleri	44
2.3.2.1.1. İyimser Kişilik Tipi.....	45
2.3.2.1.2. Kötümser Kişilik Tipi.....	45
2.3.2.1.3. Saldırgan Kişilik Tipi.....	45
2.3.2.1.4. Saldırıya Uğrayan Kişilik Tipi.....	46
2.3.3. Jung'un Ortak Bilinçaltı Kuramı	46
2.3.3.1. Jung'a Göre Kişiliği Etkileyen Sistemler.....	47
2.3.3.1.1. Ego	47
2.3.3.1.2. Kişisel Bilinçaltı.....	47
2.3.3.1.3. Kollektif Bilinçaltı	48
2.3.3.1.4. Arketipler.....	48
2.3.3.1.5. Psike.....	48
2.3.3.2. Kişilik Tipleri.....	48
2.3.3.2.1. Düşünen İçedönük Tip.....	49
2.3.3.2.2. Düşünen Dışadönük Tip.....	49
2.3.3.2.3. Duygusal İçedönük Tip.....	49
2.3.3.2.4. Duygusal Dışadönük Tip.....	49

2.3.3.2.5. Duyusal İçedönük Tip.....	50
2.3.3.2.6. Duyusal Dışadönük Tip	50
2.3.3.2.7. Sezgisel İçedönük Tip.....	50
2.3.3.2.8. Sezgisel Dışadönük Tip	50
2.3.3.3. Jung'a Göre Kişilik Gelişimi.....	51
2.3.4. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı	51
2.3.4.1. Erikson'un Psikososyal Gelişim Basamakları	52
2.3.4.1.1. 1. Basamak: Temel Güven Güvensizlik	52
2.3.4.2. 2.Basamak: Utanç ve Şüpheyeye Karşı Özerklik ...	53
2.3.4.3. 3.Basamak: Suçluluğa Karşı Girişimcilik	53
2.3.4.4. 4.Basamak: Aşağılık Duygusuna Karşı Girişimcilik	54
2.3.4.5. 5. Basamak Kimlik Dağılmasına Karşı Kimlik ve Reddetme	54
2.3.4.6. 6.Basamak: Yalnızlığa Karşı Yakınlaşma	55
2.3.4.7. 7. Basamak: Durağanlığa Karşı Üretkenlik	55
2.3.4.8. 8. Basamak: Umutsuzluğa Karşı Benlik Bütünlüğü	55
2.3.5. Horney'in Bütüncü Yaklaşımı	56
2.3.6. Fromm'un Hümanizm Kuramı	57
2.3.6.1. Kişilik Tipleri	59
2.3.6.1.1. Alıcı Tip	59
2.3.6.1.2. Sömürücü Tip	59
2.3.6.1.3. İstifçiTip.	59
2.3.6.1.4. SatıcıTip	59
2.3.6.1.5. Yapıcı Tip	59

2.3.7. Sullivan'ın Kişiler Arası İlişkiler Kuramı	60
2.3.7.1. Sullivan'a Göre Kişilik Evreleri	60
2.3.7.1.1. Evre - Dilden Yararlanma (Bebeklik)	61
2.3.7.1.2. Evre - İnsanlarla Beraber Yaşama (İlk Çocukluk)61	
2.3.7.1.3. Evre- Hemcinsleriyle Yakın İlişkiler Kurma (İkinci Çocukluk).	61
2.3.7.1.4. Evre- Karşı Cinsle Yakın İlişkiler Kurma-Ergen	61
2.3.7.1.5. Evre - Olgun Yaşayış (Yetişkinlik)	61
2.3.8. Davranışçı Yaklaşım	62
2.3.9. Gestalt Yaklaşımı	63
2.3.10. Allport'un Kişilik Özellikleri Kuramı.....	64
2.3.10.1. Allport'un Kişilik Özellikleri.....	65
2.3.10.2. Allport'a göre Kişilik Gelişim Evreleri.....	67
2.3.11. Faktör Teorileri	67
2.3.11.1 Eysenk'in Kişilik Boyutları Teorisi	68
2.3.11.2.Cattel'in Kişilik Faktörleri Teorisi	70
2.3.11.2.1. Özellik	71
2.3.11.2.2. Erg	71
2.3.11.2.3. Metaerg	71
2.3.11.2.4. Sentiment	71
2.4. Kişilik Bozuklukları	72
2.4.1 Kişilik Bozukluklarının Sınıflandırılması	73

2.4.1.1. A Kümesi (garip, eksanrik küme)	73
2.4.1.1.1. Paranoid Kişilik Bozukluğu	73
2.4.1.1.2. Şizoid Kişilik Bozukluğu	74
2.4.1.1.3. Şizotipal Kişilik Bozukluğu	75
2.4.1.2. B Kümesi (Uyumsuz, dengesiz, tutarsız küme)	76
2.4.1.2.1. Antisosyal Kişilik Bozukluğu	76
2.4.1.2.2. Borderline Kişilik Bozukluğu	77
2.4.1.2.3. Histrionik Kişilik Bozukluğu	78
2.4.1.2.4. Narsisistik Kişilik Bozukluğu	78
2.4.1.3. C Kümesi (Korkak, anksiyöz küme).....	79
2.4.1.3.1. Çekingen Kişilik Bozukluğu	79
2.4.1.3.2. Bağımlı Kişilik Bozukluğu	80
2.4.1.3.3. Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu.....	81
2.4.1.4. Başka Türü Adlandırılmayan Kişilik Bozukluğu	81
2.5. Ergenlikte Görülen Ruhsal Sorunlar	82
2.5.1. Ergenlerde Nevrozlar	82
2.5.1.1.Ergenlerde Görülen Nevroz Türleri	82
2.5.1.1.1.Depresyon	83
2.5.1.1.2. Davranış Bozukluğu	84
2.5.1.1.3. Karşıt Olma Veya Karşı Gelme Bozukluğu...	88
2.5.1.1.4.Yeme Bozuklukları	88
2.5.1.1.4.1. Anoreksiya Nervoza.....	88
2.5.1.1.4.2. Bulumiya Nervoza	89
2.5.1.1.5. Mevsim Değişikliklerine Bağlı Davranış Değişiklikleri	90
2.5.1.1.6. Şiddet Ve Saldırganlık	90
2.5.1.1.7. İntihar	91

2.5.1.1.8. Obsesif-Kompulsif Bozukluk.....	92
2.6. Psikolojide Kullanılan Test ve Ölçekler	94
2.6.1. Kişiliğin Ölçülmesi.....	95
2.6.1.1. Sorgu Cetvelleri	96
2.6.1.2. Gözlem	96
2.6.1.3. Psikolojik Testler.....	96
2.6.1.3.1. Yetenek Testleri	97
2.6.1.3.1.1. Genel Yetenek Testleri.....	97
2.6.1.3.1.2. Özel Yetenek Testleri	97
2.6.1.3.1.3. Farklı Yetenek Testleri.....	97
2.6.1.3.2. Başarı Testleri	97
2.6.1.3.3 Kişilik Testleri.....	98
2.6.1.3.3.1.Uyum Envanterleri.....	98
2.6.1.3.3.2. İlgi ve Tutum Envanterleri.....	98
2.6.1.3.3.3. Projektif Kişilik Testleri	98
2.6.1.3.3.4. Kişilik Envanterleri.....	98
2.7. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ)'nin Tanıtılması.....	102
2.7.1. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ)'in özellikleri	102
2.7.2 Alt Ölçekler ve Endeksler	103
2.7.3. Madde Seçimi.....	105
2.7.4. Tarihsel Gelişim	105
2.7.5. SA- 45 STÖ Uygulamaları.....	111
2.7.6. Kullanıcı Niteliği.....	112
2.7.7. Test Uygulaması ve Skorlanması.....	112
2.7.7.1. Uygun Kullanımlar için Kriterler.....	113

2.7.7.1.1. Zaman Sınırlamaları.....	113
2.7.7.1.2. SA-45 STÖ'nün Grup Uygulanışı	113
2.7.7.1.3. Uygulama Yönergeleri.....	114
2.7.7.2. SA-45 STÖ Sonuçlarını Puanlama ve Profilini Yapma ...	115
2.7.7.2.1. Puanlama Yönergeleri	116
2.7.7.2.2. Ek Puanlama Prosedürleri : Eksik Maddeler	116
2.7.7.2.3. Profil Yönergesi	116
2.7.7.3 Yorumlama ve Örnek Olay İncelemesi	116
2.7.7.4. T- skorları ve Yüzdelik Değerler	117
2.8. İlgili Araştırmalar	118
III. YÖNTEM	129
3.1. Araştırma Modeli	129
3.2. Evren ve Örneklem.....	129
3.3. Verilerin Toplanması.....	134
3.3.1. Veri Toplama Araçları.....	134
3.3.1.1. Anket	134
3.3.1.2. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği	134
3.3.1.3 Beck Depresyon Ölçeği	134
3.3.1.4. Süreksiz Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri	135
3.3.1.5 ACL Sıfat Listesi	136
3.3.2. Uygulama	137
3.4. Verilerin Çözümlemesi	138

IV. BULGULAR VE YORUM	141
4.1. Bulgular	141
4.1.1. Dilsel Eşdeğerliliğe Ait Bulgular	141
4.1.2. Güvenirliğe İlişkin Bulgular.....	147
4.1.2.1. Anksiyete Alt Ölçeğine Ait Güvenirlik Bulguları	156
4.1.2.2. Depresyon Alt Ölçeğine Ait Güvenirlik Bulguları	158
4.1.2.3. Obsesif Kompulsif Belirtiler Alt Ölçeğine Ait Güvenirlik Bulgular.....	161
4.1.2.4. Somatizasyon Alt Ölçeğine Ait Güvenirlik Bulguları	164
4.1.2.5. Fobik Bozukluklar Alt Ölçeğine Ait Güvenirlik Bulguları	166
4.1.2.6. Öfke ve Düşmanlık Alt Ölçeğine Ait Güvenirlik Bulguları	168
4.1.2.7. Kişiler Arası Duyarlık Alt Ölçeğine Ait Bulgular	171
4.1.2.8. Paranoid Düşünceler Alt Ölçeğine Ait Güvenirlik Bulguları	174
4.1.2.9. Psikotik Belirtiler Alt Ölçeğinin Güvenirliğe Ait Bulguları	177
4.1.3. Geçerliğe Ait Bulgular	180
4.1.4. SA-45 Sorun Tarama Ölçeğinin Norm Çalışması	258
4.1.4.1. SA-45 STÖ'nin Orjinal ve Türkçe Formunun Güvenirlik Bulgularının Karşılaştırılması	267
V. YARGI VE ÖNERİLER	276
5.1. Yargı	276
5.2. Öneriler	300
KAYNAKÇA.....	302
EKLER	309

TABLULAR

Tablo 1, Cinsiyet Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdelerik Dağılım.....	130
Tablo 2, Yaş Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdelerik Dağılım.....	130
Tablo 3, Sınıf Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdelerik Dağılım	130
Tablo 4. Psikolojik Yardım Alma Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdelerik Dağılım	131
Tablo 5. Anne Eğitim Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdelerik Dağılım	131
Tablo 6. Baba Eğitimi Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdelerik Dağılım	131
Tablo 7. Anne ve Babanın Birliktelik Durumu Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdelerik Dağılım	132
Tablo 8, Kardeş Sayısı Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdelerik Dağılım	132
Tablo 9. Kardeş Sırası Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdelerik Dağılım	133
Tablo 10. Ekonomik Düzey Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdelerik Dağılım	133
Tablo 11. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği'nin İngilizce ve Türkçe Uygulama Sonuçları İçin Yapılan İlişkili Grup "t" Testi Sonuçları	142
Tablo 12, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği'nin Türkçe ve İngilizce Uygulama Sonuçları İçin Yapılan İlişkili Grup "t" Testi Sonuçları	143
Tablo 13, Dört Farklı Çalışma Grubuna Uygulanan SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	144

Tablo 14, Dört Farklı Çalışma Grubuna Uygulanan SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları ..	146
Tablo 15, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	147
Tablo 16, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Katsayıları	149
Tablo 17. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları	149
Tablo 18. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları	150
Tablo 19, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam Puanları İçin Yapılan Madde ayırt edicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi İşlemi... ..	151
Tablo 20, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Anksiyete Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	154
Tablo 21, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Anksiyete Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Kats.....	154
Tablo 22, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Anksiyete Alt Ölçeği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları	157
Tablo 23, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Anksiyete Alt Ölçeği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları	157

Tablo 24, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Anksiyete Alt Ölçeği Puanları Ayırtedicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t”Testi İşlem Sonuçları	158
Tablo 25, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	158
Tablo 26, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Kats.....	159
Tablo 27, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon Alt Ölçeği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları	159
Tablo 28. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon Alt Ölçeği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları	160
Tablo 29, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon Alt Ölçeği Puanları Madde Ayırtedicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t”Testi Sonuçları İşlemi.....	161
Tablo 30, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	161
Tablo 31, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Katsayıları	162
Tablo 32, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler Alt Ölçeği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları	162
Tablo 33. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler Alt Ölçeği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları	163

Tablo 34, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler Alt Ölçeği Puanları Madde Ayırteçicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t”Testi İşlemi	163
Tablo 35. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Somatizasyon Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	164
Tablo 36, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Somatizasyon Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Kats.....	164
Tablo 37, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Somatizasyon Alt Ölçeği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları	165
Tablo 38, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Somatizasyon Alt Ölçeği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları	166
Tablo 39, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Somatizasyon Alt Ölçeği Puanları Madde Ayırteçicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t”Testi İşlem Sonuçları	166
Tablo 40, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Fobik Bozukluklar Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	166
Tablo 41, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Fobik Bozukluklar Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Kats.	167
Tablo 42. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Fobik Bozukluklar Alt Ölçeği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları	167
Tablo 43. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Fobik Bozukluklar Alt Ölçeği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları	168

Tablo 44 . SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Fobik Bozukluklar Alt Ölçeği Puanları Madde Ayırtedicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t”Testi İşlemi	168
Tablo 45, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	169
Tablo 46, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Kats.....	169
Tablo 47, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık Alt Ölçeği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları	170
Tablo 48. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık Alt Ölçeği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları	170
Tablo 49, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık Alt Ölçeği Puanları Madde Ayırtedicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t”Testi İşlemi	171
Tablo 50, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	171
Tablo 51, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Kats.....	172
Tablo 52, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık Alt Ölçeği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları	172
Tablo 53. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık Alt Ölçeği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları	173
Tablo 54, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık Alt Ölçeği Puanları	

Madde Ayırtedicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t”Testi İşlemi.....	173
Tablo 55, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	174
Tablo 56, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Kats.	174
Tablo 57, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Alt Ölçeği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları	175
Tablo 58. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Alt Ölçeği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları	176
Tablo 59, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Alt Ölçeği Puanları Madde Ayırtedicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t”Testi İşlemi.....	177
Tablo 60. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	177
Tablo 61, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Kats.	178
Tablo 62, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler Alt Ölçeği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları	178
Tablo 63, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler Alt Ölçeği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları	179
Tablo 64, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler Alt Ölçeği Puanları Madde Ayırtedicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t”Testi İşlem Sonuçları ...	180

Tablo 65, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam Puanları (GSI) İle Alt Ölçekleri Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları	181
Tablo 66, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Olumlu Belirti Toplam Puanları (PST) İle Alt Ölçekleri Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Kor. Kats.	181
Tablo 67, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği GSI ve PST Puanlarının Birbirleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları	182
Tablo 68 SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Alt Ölçekleri Puanlarının Birbirleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları	182
Tablo 69, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Anksiyete Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Kor. Kats.....	183
Tablo 70, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Kor. Kats.....	183
Tablo 71, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları	184
Tablo 72, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Somatizasyon Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Kor. Kats. ...	185
Tablo 73, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Fobik Bozukluklar Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Kor. Kats.	186
Tablo 74, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik	

Hesaplanan Korelasyon Katsayıları	187
Tablo 75, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları	188
Tablo 76. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları	189
Tablo 77, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği GSI Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları	190
Tablo 78, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği PST Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları	191
Tablo 79. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Puanları ile Beck Depresyon Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları	193
Tablo 80, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Puanları ile Durumluluk-Sürekli Kaygı Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Kats.	193
Tablo 81, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği ile Psikolojik Tanı Alma Değişkenine Ait Bulgular	194
Tablo 82, Cinsiyet Değişkenine Göre SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Ham Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi Sonuçları	195
Tablo 83, Yaş Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri	196

Tablo 84, Yaş Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	197
Tablo 85, Yaş Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları	200
Tablo 86, Sınıf Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri	201
Tablo 86, Sınıf Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri – Devam	202
Tablo 87, Sınıf Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	204
Tablo 88, Sınıf Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları	206
Tablo 89, Psikolojik Yardım Alma Durumu Değişkenine Göre SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi Sonuçları	210
Tablo 90, Anne Eğitim Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri	211
Tablo 91, Anne Eğitim Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	214
Tablo 92, Anne Eğitimi Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları	215
Tablo 93, Baba Eğitim Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri	222

Tablo 94, Baba Eğitim Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	224
Tablo 95, Baba Eğitimi Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları	226
Tablo 96, Anne-Baba Birliktelik Durumu Değişkenine Göre SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi Sonuçları	232
Tablo 97, Ailedeki Çocuk Sayısı Sayısı Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri	233
Tablo 98, Ailedeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	236
Tablo 99, Ailedeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları	237
Tablo 100, Kardeş Sırası Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri	244
Tablo 101, Kardeş Sırası Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	247
Tablo 102, Kardeş Sırası Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları	249
Tablo 103, Ekonomik Düzey Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri	253

Tablo 104, Ekonomik Düzey Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	255
Tablo 105, Ekonomik Durum Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları	257
Tablo 106, SA-45 Sorun Tarama Ölçeğinin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri	258
Tablo 107, SA-45 STÖ Türkiye İçin Hesaplanan Standart ve Yüzdelik Puanlar – Erkekler.....	261
Tablo 108, SA-45 STÖ Türkiye İçin Hesaplanan Standart ve Yüzdelik Puanlar – Kızlar.....	262
Tablo 109. SA-45 STÖ Türkiye Genel Şiddet Endeksi GSI İçin Cinsiyete Göre Ham Puanlar, T Puanları ve Yüzdelik Puanlar Tablosu	263
Tablo 110, SA-45 STÖ Türkiye Pozitif Belirtiler Toplamı PST İçin Cinsiyete Göre Hesaplanan Ham Puanlar, T Puanları ve Yüzdelik Puanlar Tablosu	266
Tablo 111. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği'nin Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Katsayıları (Türkiye- Orjinal)	267
Tablo 112, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği'nin İçtutarlılık Katsayıları (Cronbach alfa) (Türkiye - Orjinal)	268
Tablo 113, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği'nin Güvenirliği İçin Hesaplanan Ölçek Standart Hataları (Türkiye- Orjinal)	270
Tablo 114, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Alt Ölçekleri Puanlarının Birbirleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları (Türkiye- Orjinal)	271

Tablo 115, SA-45 Sorun Tarama Ölçeğinin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri (Türkiye-Orjinal).....	274
---	-----

I. GİRİŞ

Kişiliğe ilişkin bilgi veren çok sayıda ve çeşitli ölçekler bulunmaktadır. Bunlar arasında tüm yaş grupları için psikolojik değerlendirme yapılırken, en çok yararlanılan ve klinisyenler tarafından tercih edilen araçların başında; kişinin kendi kendini değerlendirdiği (self-report) ölçekler gelmektedir. Özellikle bu türden ölçekler, gerek ölçeği dolduranın gerekse uygulayıcının zamanı açısından ekonomik olmaları nedeniyle oldukça yaygın biçimde kullanılmaktadır. Geçerlik ve güvenilirlikleri saptanmış olmak koşuluyla, dışarıdan yapılan gözlemlerle elde edilemeyecek pek çok bilgiye de ulaşabilmemize yardımcı olurlar.

Bu amaçlar için geliştirilen ve 13 yaş ve üzeri, ergenlerin psikolojik belirtilerini ve iki genel psikolojik sıkıntının şiddetini ölçmeyi amaçlayan SA-45 Sorun Tarama Ölçeği, psikopatolojinin değerlendirilmesi amacıyla son yıllarda gerçekleştirilen klinik semptom tarama (Check List) ölçeklerinin sonuncusudur. Bilgisayar teknolojisi ile ya da elle uygulanıp, danışanlar hakkında çok kısa zamanda sağlıklı değerlendirmeler ve ölçümler elde etmek için kullanılabilir. Bu yöntem hem danışanların sorunlarını ortaya hızlıca çıkarmada hem de danışmanların terapide izleyecekleri yolu belirlemelerinde gereksiz zaman kaybını önlemede etkin olabilecektir.

1.1. Problem

Günümüzde, psikopatolojinin değerlendirilmesi amacıyla birçok ölçek danışmanlar tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Artık bilgisayar teknolojisinin olanakları da kullanılarak danışanlar hakkında çok kısa zamanda sağlıklı değerlendirmeler ve ölçümler yapabilmek mümkündür. Bu yöntemler hem danışanların sorunlarını ortaya hızlıca çıkarmada hem de danışmanların terapide izleyecekleri yolu belirlemelerinde gereksiz zaman kaybını önlemede etkin olabilmektedir.

Birçok danışmanın da ölçeklere karşı olumsuz tutum içerisinde olduğu bir gerçek olmakla birlikte, verilerin danışanın çıkarları için profesyonelce değerlendirilebileceği de bir o kadar gerçektir. Psikolojik danışma ve rehberlikte kullanılan test ve diğer tekniklerin kullanılmasının asıl amacı psikolojik ölçme sonunda bireye yapılacak olan yardımdır. Bundan dolayı da psikolojik danışma ve rehberlikte kullanılan testlere genel olarak psikolojik testler, testlerle birlikte kullanılan diğer tüm teknik ve araçlara “Psikolojik ölçme teknikleri” ya da “Psikolojik ölçme araçları” denir (Özoğlu, 1982).

Psikolojik testler, bireylerin herhangi bir niteliğini ölçme amacıyla, nitelikler evrenini temsil edecek şekilde seçilmiş standart uyarıcılar takımıdır (Özgüven, 1994). Psikolojik testlerin işlevi de bireyler arasındaki farkları ya da aynı kişinin farklı zaman ve durumlardaki tepki farklarını ölçmektir (Özgüven, 1994). Bir başka tanımla, bireyin veya bireylerin psikolojik özelliklerini ölçmeyi amaçlayan araçlara psikolojik ölçme araçları denmektedir. (Özoğlu, 1982).

Danışman kendisine gelen kişinin dış görünüşü itibarıyla o kişi hakkında bazı bilgileri edinebilir ancak bunu bazı testlerle de desteklemesi gerekir (Arkbuckle, 1970; Akt: Tuzcuoğlu; 1995). Psikolojik testler kliniklerde çoğunlukla teşhis ve yordama için kullanılır. Teşhis ve yordama bir çeşit sınıflamaya dayanır. Klinikte, işyerinde, devlet kurumlarında, okulda olsun, her test yordamalar yapılmasını sağlar (Özgüven, 1994). Psikolojik testlere ilişkin iki temel yaklaşım bulunmaktadır.

Bunlardan biri klinik yaklaşım diğeri de psikometrik yaklaşımdır. Klinik yaklaşım kişiyi bireysel olarak ele alıp anlamaya ve ruhsal dünyasındaki çeşitli süreçlerin dinamik görüntüsünü sergilemeye çalışırken, psikometrik yaklaşım ise; kişiyi benzer kişilerin oluşturduğu grup içindeki başka kişilerle karşılaştırmaya ağırlık verir. Klinik yaklaşım, sadece ölçeğe verilen yanıtları değil, değerlendirme süreci boyunca danışanın her davranışını bir belirti olarak görür (Özgüven, 1994).

Bir çok vakada; kullanılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış ölçekler klinik karar-verme amacıyla rahatlıkla kullanılabilir. Klinisyenler, kişisel raporlama

ölçümleri ile hastayı ya da danışanı ve problemlerini daha iyi anlamak için kullanırlar (Derogatis ve Spencer, 1982).

Ergenler üzerine ülkemizde birçok ölçek kullanılmaktadır. Bu ölçeklerin bazıları belirli bir psikolojik belirti hakkında değerlendirme yapmaya yönelik iken, bazıları da genel bir psikopatoloji değerlendirmesi yapmaya yöneliktir. Ancak gerek klinisyenler gerekse araştırmacılar için en çok ihtiyaç duyulan araçların genel bir psikopatoloji değerlendirmesi yapacak, kısa, ancak geçerli ve güvenilir olan ölçekler olduğu belirtilmektedir (Savaşır ve Şahin; 1997).

Bu amaçla, Kısa Semptom Envanteri (KSE) (Brief Symptom Inventory), Derogatis (1992) tarafından geliştirilmiştir. KSE'nin Türkiye uyarlaması üç ayrı çalışma ile Şahin ve Durak (1994) tarafından gerçekleştirilmiştir. 53 maddelik kendini değerlendirme türü bir envanterdir. Normal örneklemelerde olduğu gibi, çeşitli psikiyatrik ve medikal hastalarda da ortaya çıkabilecek bazı psikolojik semptomları bulmak amacıyla geliştirilmiş, bir semptom tarama ölçeğidir.

KSE, SCL-90 olarak bilinen 90 maddelik Semptom Belirleme Listesi'nin kısaltılmış, bir formudur. Ancak bütün bu çalışmaların sonucunda ortaya çıkan gerçek, KSE'nin, üzerinde daha fazla çalışılıp normlarının belirlenmesi gereken bir ölçek olduğudur. Örneğin, Cochran ve Hale'in (1985), üniversite öğrencilerine yönelik olarak yapmış oldukları bir çalışmada, öğrencilerin bazı alt ölçek ortalamalarının Derogatis'in yetişkinlerden elde ettiği ortalamalardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgulardan yola çıkılarak yaş gruplarına yönelik normların iyi belirlenmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Şahin ve Durak (1994)'ın, KSE'nin Türk gençleri için uyarlanmasına yönelik olan çalışmalarında, yaş ortalamasının 21.02 olduğu belirtilmektedir. Bu açıdan bakıldığında ülkemizde daha küçük yaşlardan itibaren kullanılabilir bir ölçeğe büyük ihtiyaç duyulmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada menşeli Multi System Healty Inc.(MHS) Firmasına bağlı Strategic Advantage, Inc. (SAI) merkezi, psikiyatrik semptomatolojinin

geniş kapsamlı genel değerlendirilmesinde duyulan ihtiyacı gidermek üzere bir araç geliştirmiştir.

Symptom Assessment-45 Questionnaire (SA-45®) “Semptom Tarama Ölçeği SA-45 STÖ” adı verilen bu ölçek, öncelikli semptom görüntüleme, sonuç değerlendirmesi ve genel araştırma amaçlı olarak kullanılabilir. Sade, pahalı olmayan, çok boyutlu, hastanın kendi kendine rapor edebileceği bir ölçektir. 13 yaş ve üzeri kullanıma açık olan bu ölçeği E. Maruish başkanlığında ve içinde L. Berhadsky'nin de yer aldığı geniş bir çalışma grubu ile MHS Inc. firması tarafından geliştirilmiştir. SCL-90 (Derogatis, Lipman & Covi, 1973)'dan yola çıkılarak elde edilen bulgulara iki genel şiddet endeksinin de eklenmesiyle geliştirilmiştir.

Symptom Assessment-45 Questionnaire (SA-45®) “Sorun Tarama Ölçeği” ülkemizde klinik anlamda önemli bir uygulama kolaylığı sağlayacaktır. Düşük yaş sınırı, ekonomik ve kolay kullanımı ve test verilerinin geçerlik ve güvenilirlik yüzdeleri açısından bakıldığında, Türkçeye uyarlanması, geçerlik, güvenilirlik ve standardizasyonunun yapılmasının Türk literatürüne yarar sağlayabileceği umut edilmektedir.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği'nin Türkiye koşullarına uygun dilsel eşdeğerlik, geçerlik, güvenilirlik ve norm çalışmasını gerçekleştirmektir. Araştırmanın bu amaç için cevaplandırmak istediği sorular aşağıdadır;

1.2.1. SA-45 Sorun Tarama Ölçeğinin Türkçe formu İngilizce formu ile dilsel eşdeğerliğe sahip midir?

1.2.2. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ) güvenilir bir ölçme aracı mıdır?

1.2.2.1. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ) test tekrar test güvenilirliğine sahip midir?

1.2.2.2. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ) Türkçe formunun iç tutarlılık katsayısı istatistiksel açıdan manidar mıdır?

1.2.2.3. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ)'nde yer alan maddeler güvenilir midir?

1.2.3. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ) geçerli bir ölçme aracı mıdır?

1.2.3.1. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ)'nde yer alan alt ölçeklerin birbiri ile ilişkisi anlamlı mıdır?

1.2.3.2. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ) kriter geçerliliğine sahip midir?

1.2.3.3. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ) ergenlerin sahip olduğu sosyo kültürel özelliklere göre farklılık göstermekte midir?

1.2.4. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ)'nin norm değerleri nelerdir?

1.3. Önem

Ergenlik dönemi takip ettiği gizlilik döneminin ardından pek çok açıdan önemli gelişmelere sahne olan özel bir dönemdir. Gencin sosyal, duygusal, bilişsel gelişiminde yaşanan hızlı değişme ve gelişim, birçok psikolojik sorunun da açığa çıkmasına zemin hazırlamaktadır.

Bu dönemde ergenlerin ruhsal gelişimlerini desteklemek onları çok yönlü olarak tanımak ve anlamakla mümkündür. Okullarda bu görevi üstlenen Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisi çalışanları da çoğunlukla gözlem yaparak, izleme, inceleme, görüşme, test ve envanterler kullanma gibi yöntemlerle bu gelişimi gözlemektedirler. Bununla beraber psikolojik belirtilerin her zaman kolaylıkla kendini ortaya koyduğunu ya da kolaylıkla farkedilebildiğini söylemek te oldukça güçtür. Bunda ergenin yaşının, kullanılan gözlem yöntemlerinin, uygulanan ölçeklerin tek başına sınırlılığının, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisi uzmanının yetkinliğinin ve zamanının ve en önemlisi de psikolojik belirtileri anlayabilmenin güçlüğünün anlamlı olduğu düşünülmektedir. Üstelik ülkemizde bu yaşlara uygun psikolojik belirtileri tarayabilecek uygun, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış ölçek sayısı oldukça azdır.

Bu bağlamda, yapılan bu çalışmanın birçok psikolojik belirtiyi aynı anda tarayabilme, 13 yaş (İlköğretim yedinci sınıftan itibaren) ve üzerinde kullanılabilme ve kısa sürede (yaklaşık 10-15 dakika) uygulanabilme açısından öğrencilerin psikolojik sorunlarının düzeyi hakkında fikir vererek ve ayrıca önleyici ruh sağlığı çalışmalarında kullanılarak; Türkiye'deki Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisi çalışanlarına, klinik psikoloji alanda çalışan uzmanlara, ayrıca bundan sonra yapılabilecek akademik araştırmalarda kullanılabilcek bir ölçek olması açısından literature de katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

1.4. Sayıtlar

Bu çalışmanın temelini dayandırdığı sayıtlar şunlardır:

1. Psikolojik belirtiler niceliksel olarak ölçülebilen bir kavramdır.

2. Dilsel eşdeğerlik çalışmalarında kullanılan dört araştırma grubunun yabancı dil düzeyi ve kişilik özelliklerinin normal dağılım gösterdiği ve birbirine eşit oldukları, varsayılmıştır.

3. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ)'nin gerçekçi sonuçlar vermesi büyük ölçüde kişilerin doğru cevap vermelerine bağlıdır.

4. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ)'ne kişiler tarafsız cevap vermişlerdir.

5. Çalışma grupları evrenle aynı özelliklere sahip bireylerden oluşmuştur.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma:

1. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ)'nin Türkiye koşullarına uyarlanması aşamasındaki çalışma grupları; 2005-2006 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde öğrenim gören ilk ve orta öğretim kurumlarına devam eden 13, 14, 15 ve 16 yaş ergenler ile;

2. Araştırmada, kullanılan SA-45 STÖ'nin alt ölçekleri ile;

3. Kriter geçerliliği belirlemek üzere kullanılan ölçme araçları - Araştırmada ACL Sıfat listesi'nin otuz yedi alt ölçeğinin yirmi dörtü kullanılmıştır- ile;

4. Kullanılan istatistiksel tekniklerle; sınırlıdır.

1. 6. Tanımlar

1.6.1. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ)'e Ait Tanımlar

Kaygı (ANX): Bu skaladaki maddeler korkaklık, panik, gerginlik ve acelecilik ile ilgili belirtileri araştırmaktadır.

Depresyon (DEP): Bu skala kendini yalnız, umutsuz-çaresiz ve değersiz hissetmeyle ilgili yeni deneyimler hakkında araştıran maddelerden oluşmaktadır. Değerlendirilen diğer belirtiler bir şeylere olan ilgi kaybını ve kendini hüznü hissetmeyi içerir.

Öfke ve Düşmanlık (HOS): Düşmanlıkla ilgili bir çok belirti bu skalada bulunmaktadır. Bunlar kontrol edilemeyen davranış patlamalarını, sık sık tartışmaya girmeyi, bağırmayı ve başkalarına zarar vermek için ya da bir şeyleri kırmak için bir kışkırtma hissetme durumlarını içerirler.

Kişilerarası Duyarlık (INT): Burada kişinin başkalarıyla olan ilişkileri bağlamında kendisi hakkındaki, belirti niteliğindeki duyguları değerlendirilir. Bunlar kendini aşağılık ya da başkaları arasında utangaç hissetmeyi, başkalarının canayakın olmadıklarını ya da soğuk olduklarını hissetmelerini ve başkaları, kişiyle konuşurken ya da kişiyi izlerken kendilerini tedirgin hissetmelerini içerir.

Obsesif Kompulsif Belirtiler (OC): Yoğunlaşmakta ya da karar vermekte zorluk, tekrarlayıcı kontroller ya da işleri doğruluklarını garanti altına almak için yavaşça yapmak ve kişinin aklını boşmuş gibi hissetmesiyle ilgili sorunlar bu skalada belirtilen saplantılı- zorlayıcı belirtilerdir.

Paranoid Düşünceler (PAR): Paranoyak düşüncenin bazı daha ince formları bu skalada değerlendirilmektedir, başkalarının kişiden yararlandıklarını hissetmek, başkalarına güvenilemeyeceğini hissetmek, başkalarının kişinin başına gelen sorunlardan

sorumlu olduklarını hissetmek, başkalarının kişinin başarılarına inanmayacaklarını ve başkalarının onu izlediğini ya da onun hakkında konuştuğunu hissetmek gibi.

Korku (PHO): Bu skalada, kişiden kendisinin açık alanlar ve kalabalık yerlerde olduğunda, toplu taşıma araçlarını kullanırken ve evi yalnız terk ederken yaşadığı en son deneyimleri değerlendirmesi beklenir. Belirli yerlerden, şeylerden ve belirli faaliyetlerden kaçınma da sorgulanır.

Psikotizm (PSY): Birçok hatalı düşünme burada belirtilmektedir. Bunlar halüsinasyonları, başkalarının kişinin ne düşündüğünü bildiğini ya da kişinin düşüncesini kontrol ettiğini hissetmeyi ve kişinin günahlarından ötürü cezalandırılması gerektiği fikirlerini içerir.

Somatizasyon (SOM): Daha çok şüpheli fiziksel belirtilerin varlığı değerlendirilir burada, sıcak ya da soğuk nöbetleri, vücudun belirli yerlerinde hissizlik, kırgınlık, titreme ve ağırlık hissetmeyi içerir.

Küresel Şiddet Endeksi (GSI): T puanları verilerine dayanarak testi cevaplayan hakkında psikopatolojinin değerlendirilmesine yarayan ikincil özellik.

Olumlu Belirti Toplamı (PST): T puanları verilerine dayanarak testi cevaplayan hakkında olumlu psikopatolojinin değerlendirilmesine yarayan ikincil özellik.

1.6.2. Literatüre Ait Diğer Tanımlar

Ölçme: Herhangi bir objenin belirli bir niteliğini, belirli kurallara göre, sayarak, sınıflandırarak, derecelendirerek ya da birimlerle sayısal olarak ifade etme sürecidir (Özgüven, 2000).

Standart Puan: Bir bireyin, bir dizi puandaki konumunu, bu dizinin standart kayma birimleri yardımı ile ortalamadan uzaklığı olarak belirleyen puan (Hovardaoğlu, Sezgin, 1998).

T Puanı: Ortalaması 50, standart kayması da 10 olan ölçek haline dönüştürülmüş puandır (Hovardaoğlu, Sezgin, 1998).

Ayrırtedicilik: Bir test veya test maddesinin, bireylerin o madde veya testinin ölçtüğü niteliğine kadar sahip olduklarını belirlemek üzere yapılan işlemlerdir (Hovardaoğlu ve Sezgin, 1998).

Dilsel Eşdeğerlik: Bir testin yabancı bir dilde ifade ettiği anlam ile başka bir dilde ifade ettiği anlamın aynı olması.

Faktör Analizi: Orjinal değişken sayısından daha az sayıdaki hipotetik faktörler aracılığıyla değişkenler arasındaki karşılıklı ilişkileri veya birlikte değişimleri analiz eden çok sayıdaki yöntemlerden biridir. Bu yöntem her bir hipotetik faktörün, özgün ölçümlerdeki varyansın ne kadarını da açıkladığını belirtmektedir (Hovardaoğlu, Sezgin, 1998).

Geçerlik: Bir teste dayalı çıkarsamaların uygunluk ve anlamlılık derecesidir (Hovardaoğlu, Sezgin, 1998). Ya da bir ölçme aracının ölçmek için hazırladığı amacını ölçme derecesidir (Özgüven, 2000).

Güvenirlilik: Bir ölçme aracının ölçme sonuçlarındaki kararlılık derecesidir (Özgüven, 2000). Veya test puanlarının ne derecede tutarlı, güvenilebilir veya tekrarlanabilir; başka bi deyişle, ölçüm hatalarından ne derecede uzak olduğunu gösterir (Hovardaoğlu, Sezgin, 1998).

Norm: Farklı yaş veya sınıflardaki cevaplayıcılar gibi belirlenmiş grupların test performansını özetleyen istatistiksel veriler veya çizelgeler, bazı büyük evrenleri temsil ettiği var sayılır (Hovardaoğlu, Sezgin, 1998).

1.7. Kısaltmalar

SA-45 STÖ: SA-45 Sorun Tarama Ölçeği

Ark. : Arkadaşları

APA : Amerikan Psikiyatri Birliği

SAI : Strategic Advantage Inc.

MHS : Multy Healty System Inc.

SCL-90-R : SCL-90-R Belirti Tarama Listesi

BSI (KSE) : Kısa Semptom Envanteri

BDE : Beck Depresyon Envanteri

SKE : Sürekli Kaygı Envanteri

MMPI : Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri

HKE : Hacettepe Kişilik Envanteri

ANX (Kayg): Kaygı

DEP : Depresyon

HOS (Öfke-Düşm): Öfke ve Düşmanlık

INT (Kiş Duy) : Kişilerarası Duyarlık

OC : Obsesif Kompulsif Belirtiler

PAR : Paranoid Düşünceler

PHO (Kor) : Korku

PSY (Psi) : Psikotizm

SOM : Somatizasyon

GSI : Küresel Şiddet Endeksi

PST : Pozitif Belirti Toplamı

II. İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. Gelişim

Yeni doğan bir bebek gördüğümüzde çoğu zaman ilk tepkimiz; “ne kadar küçük!” olur. Ancak o küçük bebek zaman içinde belli yaş dönemlerinde bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden değişiklikler göstererek büyür. Dacey ve Travers’a göre gelişim psikolojisi bireyin oluşumundan ölüme kadar geçen zaman içindeki bu gelişim dönemlerini, her dönemin temel özelliklerini ortaya çıkaracak araştırmalar yaparak insanların belli dönemlerde gösterdikleri davranış örüntülerini ortaya koymaya çalışır (Erden ve Akman, 2001).

Gelişim psikolojisi, bireylerin yaşam boyunca geçirdiği değişimlerin betimlenmesi ve açıklanmasıyla ve aynı zamanda bireyler arasındaki değişim, benzerlik ve farklılıklarıyla uğraşır (Onur, 1995)

Çoğu kez büyüme ve olgunlaşma ile karıştırılan gelişim kavramı, bu kavramlardan farklı ve daha kapsamlıdır. Nitekim büyüme, sadece bedende meydana gelen (boy, ağırlık vb.) yapısal değişiklikleri ifade ederken, olgunlaşma ise; yapısal değişikliklerin tamamlanmasıdır (Binbaşoğlu, 1998; Şendil, 1995; Özkalp ve ark., 2000). Gelişme ise, döllemeden itibaren hayatın sonuna kadar devam eden ve belirli bir yöne doğru olan sürekli değişikliklerdir. Diğer bir ifadeyle, yeni davranışlar edinme ve bu davranışları daha önce kazandıklarıyla bütünleştirme sürecidir. Tanım dikkatle incelendiğinde, gelişmenin denge, iletişim, olgunlaşma, devamlılık ve bütünleştirmeyi de içerdiği göze çarpmaktadır (Arı, Üre ve Yılmaz, 1998).

Gelişim sürecinde bütünleştirme vardır çünkü, fiziksel, sosyal ya da zihinsel her bir gelişim alanı, bir diğerine bağlı olup, alanların birinde gerçekleşen değişiklik diğer alanları da etkilemektedir. Bir takım gelişim teorileri sonucunda ulaşılan bu yargı bu

teorilerin ışığında, teorisyenler gelişimin bir bütün olarak incelenemeyeceği sonucuna ulaşmışlardır. Buna göre gelişim sürecini inceleyen çeşitli kuramlar bulunmaktadır.

2.1.1. Gelişim Teorileri

Psikoloji, her davranışın nasıl ve niçin meydana geldiğini inceleyen bir bilim dalıdır. Psikolojinin alt dallarından olan gelişim psikolojisi bireyin doğum öncesinden ölümüne kadar geçen süreçteki psikolojik gelişimi çok yönlü olarak inceler. Gelişim psikologları veri toplamak için, fiziksel büyüme, olgunlaşma, öğrenme ilkelerini kullanırlar. Gelişim psikolojisini, psikolojinin diğer dallarından ayıran kavram "yaş" yani " evre " dir. Her evreye ait genel özellikler ve sorunlar vardır. Bu özellik ve sorunlar her evrede değişik şekilde dile getirilir. Gelişim, birçok kuramcı ve araştırmacı tarafından ele alınmış ve çeşitli yaklaşımlarla incelenmektedir. Aşağıda bu çalışmanın amacına uygun olarak tüm bu teorilere yer verilmiştir ve aktarılmaya çalışılmıştır.

2.1.1.1. Biyolojik Teoriler

2.1.1.1.1. Olgunlaşma Teorileri

Olgunlaşma kuramı insanoğlunun sırasal bir büyüme gösterdiği ilkesinden hareket eder. Embriyolojiden aldığı bu ilke ile epigenetik olarak bazı evrelerden geçerek büyüdüğünü ve bu sıranın her zaman sabit olduğu savunulur. Bu modeli çocuk gelişimine ilk uygulayan kişi Arnold Gesell olmuştur. Gesell'e göre olgunlaşma mekanizması doğumdan önce olduğu gibi sonra da gelişmeyi sürdürür. Çocuklar arasında farklı da olsa hepsi aynı sırayı izler (Onur, 1995:44). Bu kuram, gelişimi bireyin hazır bulunmuşluğuna dayanarak açıklar. Gesell, çocukların olgunluk evresine ulaştıkları zaman yeteneklerinin ortaya çıktığını savunmuştur (Şendil, 1995).

2.1.1.1.2. Etolojik Teoriler

İnsan gelişimini; biyolojik evrim kavramlarının, davranışsal terimlere çevirerek incelenmesi gerektiğini savunan etolojik kuramcılar, davranışların ancak; insan türünün evrim geçirdiği ortamların araştırılıp anlaşılacağı görüşünde uzlaşırlar (Şendil, 1995).

2.1.1.2. Davranışçı - Öğrenme Teorileri

2.1.1.2.1. Şartlandırma Kuramı

Gelişimsel değişiklikleri klasik ya da operant şartlanmalara bağlayan Watson, Skinner gibi teorisyenler her davranış değişikliğinin şartlanma ile açıklanabileceğini savunurlar. Bu sebeple onlar gelişim sürecini, basamaklar olmaksızın devam eden bir süreç olarak kabul ederler (Feldman, 1997; Şendil, 1995; Özkalp ve ark., 2000).

2.1.1.2.2. Sosyal Öğrenme Teorileri

Şartlanma teorisyenlerinden farklı olarak öğrenmenin yalnızca klasik veya operant şartlanma sonucu değil, gözlem vasıtasıyla da gerçekleştiğini vurgulayan sosyal öğrenme teorisyenleri, başkalarını gözledikçe insanların kendi hareketlerine yön verecek olası davranışlar hakkında kavramlar oluşturduklarını savunmuşlardır Bu boyutuyla, sosyal öğrenme teorisyenleri, gelişimi açıklarken insan düşüncesi ve bilgisine de önem vererek bilişsel teorilere yaklaşmışlardır (Feldman, 1997; Şendil, 1995; Ozkalp ve ark., 2000).

2.1.1.3. Bilişsel Teoriler

2.1.1.3.1. Piaget'in Bilişsel Gelişim Teorisi

Piaget, sosyal öğrenme kuramcılarından farklı olarak iç güçlerin önemini vurgular. Piaget, çocuğun aktif olarak dünya ile ilgili bilgisini yapılandıran ve gelişimi

basamaklar halinde inceleyen bir teori üretmiştir. Bu teoriye göre herbir gelişim basamağından geçen çocuk, zihinsel olarak yeni işlevler kazanır. Bu işlevler, çocuğun deneyim ile uyarılmayı birleştirmesine ve çevre ile etkileşimine olanak sağlayan doğuştan getirdiği duyu-hareket sistemi özelliklerine bağlı olarak edinilmektedir (Plotnik, 1986; Sprinthall ve Sprinthall, 1990; Şendil, 1995; Feldman, 1997; Akt: Özkalp ve ark., 2000). Gelişimin evreleri ya da düzeyleri birbirini izleyen dengelenme basamaklarından oluşur. Gelişim sırasında ortaya çıkan farklı bütünsel yapılar doğuştan değildir, bir oluşumun sonucu olduğu ileri sürülür (Onur, 1995).

2.1.1.3.2. Bilgi İşlem Teorileri

Bilgi işlem kuramcılarının çoğu, Piaget'in aksine, gelişim sürecinde çocukların hiçbir zihinsel değişiklik göstermediğini, düşünce ve davranışların yaşamın ilk dönemlerinde var olan küçük ve ilkel bir işlem sistemi üzerine inşa edildiğini iddia ederler. Tanıma, çevrenin görsel olarak taranması, algıların analizi, öğrenme ve duyguların bütünleştirilmesini kapsayan bu ilkel işlemler gelişim sürecinde kapasitelerini arttırır, hızlanır ve daha verimli bir hale gelirler (Şendil, 1995).

2.1.1.4. Diyalektik Teoriler

İnsan gelişiminde, tarihi ve sosyal değişikliklerin davranış gelişimini etkilediğini savunan bu teorisyenlere göre; bilgi sosyal olup toplum tarafından yaratılarak bireylere ulaştırılır. Diyalektik teoriyi ortaya atanlardan biri olan Vygotsky, toplumu insan gelişimi için gerekli görür. Dil, irade dikkat, mantık gibi tüm zihinsel yetilerin kültürün getirisi olduğunu ve çocuğun başka kişilerle iletişime geçerek geliştiğini savunur (Şendil, 1995).

2.1.1.5. Rogers'ın Benlik Teorisi

İnsan yapısını gerçekçi ve her yönü ile iyi, akılcı, sosyal ve ileriye doğru gelişen bir yapı olarak gören Rogers, insanı mutluluk arayan ve hem kendisi hem de çevresiyle uyum içinde yaşamak için bilinçli seçimler yapan bir varlık olarak kabul eder. Kendini gerçekleştirme ihtiyacının, insanı güdüleyen en önemli faktör olduğunu ve doğduğu

andan itibaren insanın kendini gerçekleştirmek için çabaladığını savunan bu teoriye göre; koşullar elverişli olduğu zaman kişi gelişecek ve kendini gerçekleştirme yönünde ilerleyecektir (Atkinson ve ark., 1996; Feldman, 1997; Uba ve Huang, 1999; Arı ve Üre ve Yılmaz, 1998).

2.1.1.6. Ahlak Gelişimi Teorileri

2.1.1.6.1. Kohlberg'e Göre Ahlak Gelişimi

Kohlberg ahlak gelişiminin Piaget gibi gelişim dönemleri için ortaya çıktığını ve bilişsel gelişime paralel olarak seyrettiğini savunur. Bireyin ahlak gelişiminin geçirdiği aşamaları, bu aşamaların birbirleriyle olan ilişkilerini ve ahlaki gelişimi belirleyen temel prensipleri inceleyen bu teori, insanların üç ahlaki gelişim düzeyinden birinde olabileceklerini ileri sürer. Altı evreden oluşan üç gelişim düzeyine sahip bu teoriye göre; yöneltilen sorularla bireylerin hangi ahlaki evrede olduğu anlaşılabilir (Hogan ve Johnson ve Briggs, 2001; Morgan, 1993; Sprinthall ve Sprinthall, 1990; Arı, Üre ve Yılmaz, 1998; Kağıtçıbaşı, 1999).

2.1.1.6.2. Dewey'e Göre Ahlak Gelişimi

Ahlaki gelişimi, bireyin almış olduğu eğitimle yakından ilgili gören Dewey, ahlaki gelişimi üç evrede inceler. Ayrıca, eğitimin bireyin zihinsel, duygusal ve psiko-sosyal işlevlerinin özgürce gelişip olgunlaşmasına fırsat veren şartlara bağlı olduğunu savunur (Arı ve Üre ve Yılmaz, 1998). Ona göre ahlaki yargılar bireyin dışındaki çevrelere bağlı olarak ortaya çıkarlar. Bu davranışlar çoğu zaman çevrenin reddi ve kabulü olarak ortaya çıkan ödül ve cezaların pekiştirilmesine bağlıdır.

2.1.1.6.3. Piaget'e Göre Ahlak Gelişimi

Bir kurallar sistemi olan ahlaki gelişimin, zihinsel gelişime paralel olarak belli bir süreçler dahilinde gerçekleştiğini belirten Piaget'e göre; birey ahlaki gelişimin son aşamasına kadar varamayabilir. Ahlak bir kurallar sistemidir. Ona göre ahlaki gelişim, dışa bağlı ve özerk evre olmak üzere iki aşamada gerçekleşir (Arı ve Üre ve Yılmaz, 1998). Sekiz yaşına kadar süren dışa bağlı evrede ahlaki gerçekçilik söz konusudur ve çocuk, otorite olarak algıladığı kişilerin kurallarını kabul eder. Sekiz yaşından sonra başlayan özerk evrede ise çocuk, duruma bağlı olarak değişen ihtiyaçlar aracılığıyla kuralların şekilleneceğine inanır (Arı ve Üre ve Yılmaz, 1998; Aydın, 1997; Kağıtçıbaşı, 1999; Özkalp ve ark., 2000).

2.1.1.6.4. Freud'a Göre Ahlak Gelişimi

Ahlak gelişimini duygusal-güdüsel bir süreç olarak ele alan Freud, ahlak gelişiminin psiko-seksüel evrelerden geçerek oluştuğunu ve yaşamın ilk beş yılında tamamlandığını ileri sürmüştür (Kağıtçıbaşı, 1999; Yavuzer, 1998). 3-5 yaşları arasında - Freud Oedipus karmaşasının yaşandığı yılları- ahlak gelişiminde en önemli dönem olarak kabul etmiştir (Aydın, 1997; Kağıtçıbaşı, 1999).

Gelişim alanında yapılan çalışmaları incelediğimizde, teorilerin kiminin gelişimi, zihinsel ya da – sosyal açıdan; kimilerinin ise ahlaki veya cinsel yönden ele aldıkları görülmektedir. Buna göre, her ne kadar gelişimin bütünsel olduğu savunulsa da onu bütün olarak incelemenin mümkün olmadığı ve gelişim teorisyenlerinin yalnızca tek bir gelişim alanında uzmanlaşma yoluna gittikleri anlaşılmaktadır. Sözü edilen gelişim alanları ise şunlardır: Bu bağlamda aşağıdaki gelişim alanları ele alınıp incelenmiştir.

2.1.2. Gelişim Alanları

2.1.2.1. Fiziksel Gelişim

Döllenmeden itibaren beyinde, duyu organlarında ve bedenin diğer bölümlerinde meydana gelen tüm yapısal gelişmeler bu başlık altında incelenir.

2.1.2.2. Psiko-Motor Gelişim

Hareketlerle ilgili tüm gelişimleri (emekleme, oturma, yürüme, elle tutma...) içerir.

2.1.2.3. Zihinsel Gelişim

Öğrenmeyi ve anlamayı içeren tüm zihinsel işlevleri (algılama, düşünme, hafıza, lisan, problem çözme, yargılama...) kapsar.

2.1.2.4. Sosyal Gelişim

İnsan yavrusunun toplumun bir üyesi haline gelmesi sürecine sosyalleşme denilmektedir. Bir anlamda çocuğu pasif olarak gören bu tanım, birçok psikolog tarafından çocuk çevresinden etkilenen aynı zamanda çevresini de etkileyen bir varlıktır denilerek reddedilmekte ve sosyalleşme yerine sosyal gelişim kavramını kullanmak daha uygun görülmektedir. Bu bağlamda sosyal gelişim, bireyin öncelikle aile ve yakın akraba çevresine katılımıyla başlayan ve yaşının ilerlemesiyle diğer sosyal gruplarla (akran grupları okul, iş grupları...) devam eden ilişkilerinin gelişimsel özelliklerinin takip edilmesidir.

2.1.2.5. Duygusal Gelişim

Bireyin kendi duygularının farkında olmasıyla birlikte bu duyguları uygun yollarla (jest, mimik, söz...) ifade etme; diğer taraftan başkalarının duygularını da tahlil ederek yine aynı yollarla yansıtma yetisini içeren gelişim sürecidir.

2.1.2.6. Cinsel Gelişim

Kişinin kendi cinsi ile ilgili üreme organlarının büyüüp gelişmesini ve bunlardan doğan sorunlarla ilgili davranış değişikliklerini kapsar (Binbaşoğlu, 1995).

2.1.2.7. Ahlak Gelişimi

Bu gelişim süreci, bireyin özünde yer alan ahlaki doğruların ve erdemlerin sosyal alanda kendini göstermesini içerir. Buna göre birey, toplum değerlerini de içerisine katarak, kendin göre mukayeseli (doğru-yanlış; iyi-kötü.) bir ahlaki düşünce sistemi geliştirir.

2.1.2.8. Özbakım Becerileri Gelişimi

Bireyin dışarıdan yardım almadan yaşamını sürdürebilmesi için gerekli temel becerileri (beslenme, tuvalet ve temizlik alışkanlıkları, giyinme-soyunma....) kazanmasına ilişkin konuları ele alan gelişim sürecidir.

2.1.3. Gelişim Dönemleri

Gelişim olgusunu farklı evreler altında incelemek, çalışmaların daha pratik hale getirilmesi açısından gerekli görülen bir durumdur. Buna göre kimi otoritelerin, gelişimi dönemlere ayırma da kronolojik yaş sınırlarını esas aldığı görülürken, bazılarının da gelişim dönemlerini her evrede ele alınan temel özellikler bakımından inceledikleri saptanmaktadır.

Genel bir ayırım söz konusu olduğunda yaş sınırları her ne kadar değişkenlik gösterse de; gelişim dönemlerini şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

2.1.3.1. Doğum Öncesi Dönem

Döllenmeden doğuma kadar olan dönemdir.

2.1.3.2. Bebeklik Dönemi

0 - 2 yaşlar arasını kapsayan bebeklik dönemi gelişimin en hızlı gerçekleştiği dönem olma özelliğini gösterir. Bebek, dönemin başında çevresine tamamen bağımlı iken dönemin sonuna doğru yarı bağımsız hale gelir (Arı & Üre & Yılmaz, 1998; Şendil, 1995; Uluğ, 1997).

2.1.3.3. İlk Çocukluk Dönemi

2-5 yaşlar arasını kapsayan ilk çocukluk dönemindeki en belirgin özellik, çocuğun sosyalleşmeye başlaması ile birlikte kendisinin ayrı bir birey olduğunu fark etmesidir. Bu dönemde, bebeklikte gerçekleşen gelişim hızı azalmışsa da gelecek dönemlerdeki gelişim hızına oranla yine de daha hızlı olarak devam etmekte ve çocuğun büyümesi, olgunlaşması yanı sıra yeni beceriler kazanması da süreklilik arz etmektedir (Oktay, 2000: Arı ve Üre ve Yılmaz, 1998; Şendil, 1995).

2.1.3.4. İkinci Çocukluk Dönemi

5 - 9 yaşlar arasını kapsayan ikinci çocukluk dönemi, çocuğun gerçek sosyal ilişkiler kurmaya başladığı dönemdir. Bu dönemdeki en önemli değişiklik okula başlama ile beraber kazanılan yeni beceriler ve yüksek zihinsel işlevlerdir (Arı ve Üre ve Yılmaz, 1998; Şendil, 1995).

2.1.3.5. Ergenlik

Ergenlik dönemi kabaca iki başlık altında incelenebilir:

Erinlik (Bluğ) Dönemi: Otoriteler tarafından olumsuz bir dönem olarak nitelendirilen ve 9 -13 yaşları arasında yaşanan bu dönemin başlarında gelişim hızı belirgin olarak yavaşlarken, dönemin sonunda bu hız artış göstermektedir (Arı ve Üre ve Yılmaz, 1998; Şendil, 1995).

Tüm ergenlik çağında bedende önemli değişimler olmaktadır. Çocukluk çağı özelliklerinden yetişkinliğe geçiş söz konusudur. Beden değişmelerinin büyük bir kısmı ergenlik devresinin ilk safhası olan erinlik çağında gerçekleşir. Erinlik çağından sonra devam eden beden gelişmeleri ise daha yavaştır. Erinlik çağının bedende meydana getirdiği gelişmeler eski çağdan beri bilinmektedir. Değişen bedenin , davranış ve yönelişler üzerinde yaptığı etkiler ise bilimsel çalışmalar yapılmasını gerektirmiştir. Beden gelişiminde hızlanma, kişinin bu değişmelere yeterli uyumunu engellemekte ve sonuç olarak güvensizliğe sebep olmaktadır. Buhler cinsiyet organlarının gelişmesiyle davranışlarda meydana gelen değişmeye dikkat çekmiş ve bu yıllarda, beden değişmelerinin olumsuz ve yetersiz uyuma sebep olduğu üzerinde durmuştur.

Son Ergenlik Dönemi: 13—20 yaşları arasında yaşanan ergenlik dönemi, çocukluk ile yetişkinlik arasında gerçekleşen bir geçiş dönemidir. Özellikle dönemin başlarında görülen hızlı büyüme fizyolojik bir temele dayanmaktadır (Arı ve Üre ve Yılmaz, 1998). Anılan fiziksel ve fizyolojik değişikliklerin yanı sıra, toplumsal rollerde ve beklentilerde de değişiklikler olan bu dönemde, “ben kimim” sorusuna cevap aranarak kimlik oluşturulmaya çalışılır (Şendil, 1995; Özkalp ve ark., 2000).

Ortalama insan yaşamının hemen hemen 1/10'unu kapsayan bir dönem olan ergenlik çağı; kişinin yaşamının önemli değişikliklerini içeren bir çağdır. Ergenliğin başlangıcında kişinin biyolojik durumunda, sonunda ise, psiko-sosyal durumunda bir değişiklik bulunmaktadır. Böylece bu dönemin başlangıcı da, sonu da birer kişisel kriz demektir. Dolayısıyla, bugün artık oldukça uzun bir süre içinde kabul edilen ergenliği "erken", "orta" ve "geç dönem"ler olarak ayırt etmek olasıdır (Koptagel-İlal, 1991).

2.1.3.5.1 Ergenlikte Gelişim

2.1.3.5.1.1. Fiziksel Gelişim

Ergenlik döneminin başlangıcının habercisi, boy uzamasıdır. Çocuğun ana rahminde belirmesinden bu yana gövdesi gelişimini büyümesini devam ettirir. İlk iki yıl içinde büyüme hızlandır. Sonraları büyüme hızı azalarak kızlarda yedi, erkeklerde on yaş civarlarında bir gelişme eğrisi gösterir. Her çocuğun gelişimi kendine göre farklılıklar gösterebilir, erkek çocuklar doğuştan kızlardan biraz daha boylu olup, bu üstünlüğü on yaşlarına kadar korurlar, fakat kızlarda bu yaşlarda bu yaşlarda onlara yetişir. Onbir yaşlarından 14'e kadar kızlar daha çabuk uzar. 15 yaştan sonra bu üstünlük erkeklere geçer. Yalnız kişisel farklılıkların olduğunu unutmamak gerekir.

Ergenlik çağında gelişimin diğer bir yönü de, kilo alınarak ağırlığın artmasıdır. Yalnız, boy uzaması gelişimin tek kriteri değildir. Yapılan çeşitli incelemelerde, ortalama ağırlık artışları kız ve erkekte boy uzaması eğrileri ile ayrı eğilim gösterip, boy uzaması eğrilerine paralel olarak gelişmektedir (Yavuz, 1974).

Ergenlik çağında kızlarda ve erkeklerde çeşitli bedensel gelişmeler göze çarpar. Kız ve erkek çocukların beden yapısındaki gelişmeleri ayrı ayrı incelemek gerekir. Kızlarda omuzlar, yuvarlaklaşır, göğüs ve kalçalarda deri altına toplanan yağ miktarı artar. Göğüs ve kalçalar büyür, göğüs uçları olgunlaşır.

Erkek çocuklarda ergenlik döneminde kızlardan farklı olarak kol ve bacak adalelerinde bir gelişme olur. Göğüs kafesi ve omuzlar genişler, vücut ve yüz erkeksi görünüm kazanır (Yavuz, 1974).

Seslerin kalınlaşması: Ergende, ses, çocukluktakinin aksine kalınlaşmaya başlar. Bu dönemde ergen ses tonun ayarlayamaz. Önceki ses çatallaşır. Daha sonra, ses telleri gelişmesini tamamlar ve ergenin ses tonu da olgunlaşır.

Yüzdeki sivilcelerin artması: Derideki yağ bezlerinin fazla çalışması sonucu, salgılanan yağlar, bez kanallarını tıkar ve yüzde siyah noktalar oluşturur. Yağ birikimi şişer ve ergenlik sivilcelerini meydana getirir.

Yüzde bıyık ve sakalın çıkması: Ergenlik döneminde yüzde meydana gelen belirgin değişiklik de, erkek çocukta bıyık ve sakalların çıkmasıdır. Önce bıyıklar belirgin hale gelir, sonra sakak kemikleri altından sakallar görülmeye başlar, sakal ve bıyıkların çıkmasında gençler arasında bireysel farklılıklara bağlı olarak, değişiklikler olur.

Vücutta Kılınma: Ergenlik döneminin başlangıcındaki değişikliklerden biri de, hipofiz bezinin salgıları ile başlayan koltuk altı ve üreme organları bölgesindeki kılınmalardır.

Ter bezlerinin çalışmasının artması: Bu dönemde koltuk altı ile kasıklardaki ve vücudun diğerlerinde ter bezleri çocukluk döneminden daha fazla çalışır. Sık terleme sonucu ortaya çıkan kirliliği önlemek için vücut temizliğine dikkat etmek en az haftada bir kere su ve sabun ile temizlenmek, koltuk altı ve üreme organlarındaki türlerin ter ve kir tutacağı için uzamadan alınması ergenlik sağlığı için gereklidir.

Vücut kokusunun belirginleşmesi: Cinsel olgunlukla beraber, vücutta bireye has bir koku belirginleşir.

Gırtlaktaki kıkırdaklaşma: Hipofiz hormonunun etkisi ile ergenlik döneminin başlangıcında erkek çocuklarda gırtlakın çene altına rastlayan bölgesinde bir kıkırdaklaşma görülür. Halk arasında "adem elması" denen bu boğum büyüyerek sertleşir.

Göğüslerde düğümçülenme: Erkek ergenlerde genellikle 14-16 yaşları arasında olur. Göğüslerin her ikisi veya birinde görülen ağrılı büyüme ve sertleşmelerdir. Tıp dilinde buna jinekomasti denir. Hormon kaynaklıdır. Altı ay ile üç yıl arasında iyileşme görülür.

Ergenlik Döneminde Görülen Cinsel Rüyalara: Özellikle erkek gençler, artan cinsel içtepilerin sonucu cinsel kaynaklı rüyalar görürler. Bu rüyalar esnasında üretilen fazla sperm boşalma sonucu vücudun dışına atılır. Halk dilinde "rüyalanma", eski dilde "ihtilam olma" denilen bu olay, sebebini bilmeyen ergenler için ürkütücüdür. Çeşitli tedirginlikler yaratabilir (Kulaksızoğlu, 1998).

2.1.3.5.1.2. Bilişsel Gelişim

Piaget'ye göre ergen 11 yaşından itibaren formel işlemsel düşünceyi geliştirmeye başlar. Bu dönemin önemli özelliği hipotetik tümdengelim düşüncesidir. Ergen, bir problem çözme durumunda neden-sonuç ilişkisini kurabilmek için olası tüm değişkenleri göz önüne alabilir ve bunlardan birini sıarken diğerlerini dışarıda bırakabilir. Gerçek ve somut olmayanla yani olasılıklarla ilgilenebilir ve mecaz anlamları anlamakta güçlük çekmez. Formel düşüncenin her ergende ortaya çıkmayacağı, bu düşünce biçimiyle ilgili bilişsel stratejilerin ancak eğitimle gelişebileceği ve bu nedenle formel işlemsel dönemin, Piaget'nin önceki üç dönemi gibi evrensel olmadığı tartışılmaktadır (Kulaksızoğlu, 1998)

Ergenlerdeki soyut düşünce onların günlük davranışlarını da etkilemektedir. Kendileri ve dünya hakkında daha fazla düşünmekte ve 13-15 yaşları arasında daha tartışmacı, idealist ve eleştirci olmaktadır. Bununla birlikte kendilerinin ve başkalarının soyut bakış açılarını değerlendirmekte zorlandıkları için yeni bir ben merkezci eğilim içine girmektedirler. Elkind'a göre kendi düşünceleri, duyguları ve davranışlarıyla aşırı ilgilidirler. Kendi ve diğerleri arasındaki ilişkilerle ilgili olarak da iki önemli çarpıtmaları vardır. Bunlardan biri, kendi kendileriyle çok ilgili olmalarının ötesinde diğerlerinin de kendisiyle ilgilendiklerini düşünmeleri ve devamlı bir sahnede, herkes kendilerini izliyormuş gibi davranmalarıdır. Diğer ise kendi önemlerini aşırılaştırmaları ve kendilerini özel ve özgün olarak algılamaları sonucu başkalarının başına gelenin kendi başlarına da gelebileceğini düşünememeleridir. Bunun sonucu olarak da alkol ve uyuşturucu alma, hızlı ve tehlikeli araba kullanma gibi riskli davranışlara girmekten sakınmamaktadırlar (Kulaksızoğlu, 1998).

12 yaş ve üzerisi zihinsel gelişim çerçevesinde varsayımlar kurabilir, mantıksal sonuçlar çıkarabilir ve karmaşık sorunları sistemli biçimde çözebilir. Bu dönem gençleri kendi görüşlerini haklı gösterebilecek düşünce kurallarını ve mantık yollarını bulmaya başlarlar (Kulaksızoğlu, 1998)

2.1.3.5.1.3. Ergenlikte Duygusal Gelişim

Ergenlik dönemi duygusal tepkiler gösterme açısından dengesiz ve düzensiz bir evredir. Bu evre "gence hiçbirşey anlatılmadığı için, anlatma çabasının yoğun olduğu bir dönem" olarak açıklanabilir. Yoğun duygusal çelişkiler görülür. Yalnızlıktan duyulan hazzın yanı sıra bir gruba katılma özlemi, yetişkini hor görme ama ona dayanma; endişe ve umutsuzluğa karşı geleceğe coşkuyla yöneliş bu çelişkilerin en belirginleridir. Bu evrede duyguların şiddet kazandığı görülür. Bunlar sinirlilik, öfke, bağırma, herşeye karşı gelme gibi özelliklerdir (Kulaksızoğlu, 1998).

2.1.3.5.1.4. Ergenlikte Sosyal Gelişim

Bu dönemde genç; çabuk kurulan ve bozulan ilişkiler, kolay etkilenme, toplum içinde sivrilmeye, ilgi çekme ve rol sahibi olma çabası içindedir. Toplumda saygınlık kazanmaya ve statü sahibi olmaya gereksinime duyar. Toplumsal uyum geniş ölçüde bu gereksinimin karşılanmasına bağlıdır. Gencin bu dönemde ailesiyle, arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle olan ilişkileri de önemlidir. Özdeşleşme içine girerek aile bireylerine, çevredeki kişilere, düşüncelere genişleyen alanda, gencin benimsediği düşünce, davranış, tutum ve eylemleri oluşur. Gencin bu dönemde arkadaş ilişkileri çerçevesinde, ait olduğu grup önem kazanır ve grup normlarına uymada çaba harcar (Şendil, 1995).

Psikososyal gelişim açısından gençlik çağı bir kimlik arama sürecidir. Gençlik çağını kimlik oluşmasında kritik bir dönem olarak belirleyen Erikson, epijenerik çizelgesinde gençlerin kimlik arayışını yatay ekseninde yedi ayrı çözümlemeye özetlemiştir. Bunlar, zaman perspektifi, kendine güven, rol deneyebilme, çiraklık edebilme, cinsel kimlik ayrışımı, liderlik-izleyicilik, inanç belirleme ya da karşıtları olarak sıralanır (Atakan, 1989). Ergenlikte ayrıca bazı gelişim görevleri üzerinde durmak

gerekir. Bunlar: Bedensel özelliklerini kabul etmek ve bedenini etkili biçimde kullanmak; eril yada dişil bir toplumsal rolü gerçekleştirmek; her iki cinsten yaşıtlarıyla yeni ve daha olgun ilişkiler kurmak; ana-babadan ve diğer yetişkinlerden duygusal bağımsızlığı gerçekleştirmek; evliliğe ve aile yaşamına hazırlanma (Onur, 1993).

2.1.3.5.1.5. Gençlik Çağında Cinsel Gelişme

Ergenlik bedensel değişmeleri, kızlara genç kız, erkeklere de, erkek görünümü kazandırır. Buna karşıt olarak hormonların çalışmasıyla erişkine özgü cinsel duygular belirir. Ergen bu yeni, yoğun ve güçlü duygularla tanışmak ve ortaya çıkan yeni duruma uyum sağlamak zorundadır. Bu ise, kendiliğinden oluvermez. Gençten gence değişen bir bocalama ve yadırganma döneminden sonra gerçekleşir. İlk ıslak düşünüyü yaşayan bir erkek ergen şaşkınlıkla karışık bir haz duyar. Bu yoğun ve yabancı duygular onun kafasını karıştırır. Cinsel organıyla oynayarak bu hazı yeniler, ama yasak, ayıp ve günah işlemiş gibi suçluluk duyar. Kendini kirli ve bayağı bulur. Yaptığı kötü işin ortaya çıkmasından korkar. Ana-babasının yüzüne bakınca işlediği suçu anlayacaklarını sanır. Çevreden edindiği yanlış bilgiler ve korkutmaların etkisiyle utancı büsbütün artar. Kendi kendine cinsel doyumun onu hasta edeceğini, aptallaştıracağını, hatta aklını oynatacağını sanır (Yörükoğlu, 1996).

Dinsel eğilimin ağır bastığı yörelerde, gençlere cinsel özdoyumunun ya da elle doyumunu (masturbasyon) büyük bir günah olduğu aşılanır. Bu işi yapanların annesiyle ya da kız kardeşiyle ilişkide bulunuş gibi günahkar sayılacakları öğretilir. Genç, bir süre, bu büyük günahı işlememeye kendi kendine söz verir. Ancak cinsel duygular baskın çıkar. Genç kızlar genellikle özdoyma erkeklerden daha seyrek olarak başvururlar ve daha büyük bir suçluluk duygusuna kapılırlar. Kızlara cinsel dürtüleri sürekli bastırmaları doğrudan ya da dolaylı yollardan öğretilmiştir (Yörükoğlu, 1996).

İlk aybaşi kanaması çoğu genç kızını ansızın yakalar. Özellikle bunun anlamını bilmeyen genç kızlarda şaşkınlık ve korku büyük olur. Anneler kızlarına yeterli bilgi verirlerse, tepkileri daha hafif olur. Ergenliğe beklenmedik biçimde giren genç kızlarda ilk aybaşi kanaması daha çok tedirginlik ve bocalama yaratır (Yörükoğlu, 1996).

Sinir hastalığına elverişli olan kızlar, adet görme olayını çoğu zaman çirkin bir şey gibi düşünürler. Burada rol oynayan neden olgunluk yetersizliği değildir. Bu durum, daha önemli nedenlere dayanmaktadır. Bu nedenler, bütün yaşam boyunca etkilerini gösterirler.

Adet görmeyi çirkin bir şey gibi düşünenler aşırıya kaçan bir utanma duyarlar. Bu utanma, bazı hallerde patolojik bir şekil alır. Kızlar, çoğu zaman adet gördüklerine inanmak istemezler. Adet gördüklerini kabul etmekten kaçınırlar (Sipahioğlu, 1994).

2.1.3.6. Yetişkinlik Dönemi

Bireyin şahsi ve ekonomik bağımsızlığını kurduğu yetişkinlik dönemi 20 — 40 yaşlar arasını kapsayan bu dönemde (Şendil, 1995), arkadaşlık kurma, sevgi ilişkileri ve cinsel ilişkiler önemli nitelikler olarak göze çarparken, sevgi ve cinsellik bu dönemde ergenlik döneminden farklı olarak gerçekçi temellere oturtulur (Özkalp ve ark., 2000).

2.1.3.7. Orta Yaşlılık Dönemi

40 - 60 yaşları arasında yaşanan bu dönem, kişisel ve sosyal sorumlulukların genişlediği katılımcı bir dönemdir (Aydın, 1997; Şendil, 1995).

2.1.3.8. İhtiyarlık Dönemi

Sosyal rollerin ve şahsi amaçların yeniden oluşturulduğu 60 yaş ve sonrasını kapsayan Sürece, ihtiyarlık dönemi adı verilmektedir (Şendil, 1995). Gelişim konusunu ayrıntılarıyla açıkladıktan sonar aşağıda kişilik konusu ele alınmıştır.

2.2. Kişilik

Kişiliğe ilişkin pek çok kaynakta pek çok şey söylenmiştir. Kişilik teriminin yabancı dillerdeki kaynağı, kökünü persona kelimesine dayanır. Persona, latince de tiyatro oyuncularının kullandığı maskeye verilen addır.

Kişiliğin, kişinin sahip olduğu “bir şey” olduğunu söyleyenler, birtakım insanların kişiliklerini; arkadaş canlısı, hoş, güçlü, ya da saldırgan gibi kelimelerle betimlemeye çalışırlar. O halde anlatılmak istenen, kişiliğin bireyin diğer kişilerin yanında gösterdiği davranış özellikleri olduğudur (Morgan, 1991). Yine toplum içinde günlük konuşmalara bakıldığında da kişilik sözcüğü; genellikle; mizaç, huy, karakter gibi sözcüklerle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Köknel de kişiliği (1999) bu tanımlamaya yakın bir anlamla, bir insanı diğerinden ayıran bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerin bütünü, olarak değerlendirmiştir. Bir başka deyişle kişilik bir insanı nesnel ve öznel yanlarıyla diğerlerinden farklı kılan duygu, düşünce, tutum ve davranış özelliklerinin tümüdür (Köknel, 1999).

Bir diğer açıdan psikologların kişilik konusunda bugün de dahil ayrıldıkları temel nokta, davranışın özel ve diğerlerinden farklı yönlerinin nasıl keşfedileceği ve nasıl adlandırılacağıdır. Toplumsal kültürden ve kişisel gelişimden ayrılamayacak olan bu durum kişilik tanımlarının ana vurgusu olagelmektedir. Öyle ki bu soruna verilen çeşitli yanıtlar değişik kişilik kuramlarının oluşmasına yol açmıştır.

2.2.1. Kişilik Tanımları

Birçok psikoloğa göre kişilik; bireyin özel ve ayırıcı davranışlarını içermektedir. Özeldir; çünkü bireyin sıklıkla yaptığı ya da en tipik davranışlarını temsil eder. Ayırdedicidir; çünkü bu davranışlar kişiyi başkalarından ayırır (Morgan, 1991). Kişilik, bireyin psikolojik yapı ve sisteminin bireye özgü dinamik bir organizasyonu ve bu organizasyonun çevre ile etkileşiminin bir ürünüdür (Özgüven, 1994).

Kişilik basit tanımı ile insanın tüm kendisidir. İnsanın bütün ilgilerinin, tutumlarının, yeteneklerinin, konuşma tarzının, dış görünüşünün, ve çevresine uyum biçiminin özelliklerinin içeren bir terimdir. Bununla birlikte, kişilik kendine özgü ahenkli bir bütündür. Öyle, ki bir insana ilişkin nitelik, o insanı anlamada bize ipucu verir. Onun belleği, dış görünüşü, direnme süreci, sesi ve konuşma tarzı, tepki hızı, insanlara doğaya ya da makinalara karşı ilgi duyması, sporculuğu vb. özelliklerin tümü o insanın kişiliğini betimlemede önemlidir (Yanbastı, 1990).

2.2.2. Kişilik Gelişimi

Kişilik gelişimi açısından psikolojiye en önemli katkı psikanalizin kurucusu Freud ve onun takipçilerinden gelmiştir. Aşağıda kişilik gelişimi konusu ilgili başlıklar altında incelenmiştir.

2.2.3. Kişilik Gelişimini Etkileyen Faktörler

Kişilik teorilerinin, kişilik kavramını kendi yaklaşımları yönünde oluşturdukları yeni kavramlara dayalı olarak açıklamaya çalışırken, kimi zaman birbirlerine muhalefet kimi zaman da birbirlerini doğrulayan görüşler ileri sürdükleri görülmüştür. Daha önce de belirtildiği üzere kişiliği anlama çabaları millattan öncelere kadar dayanmakta ise de, kişiliği teoriye dayalı olarak açıklama gayreti ilk defa Freud ile başlamıştır. Psikoloji dünyasını sarsan, günümüzde hala etkin şekilde kullanılan söz konusu bu teoriler , yeni kişilik teorileri oluşturma çabalarına zemin olmuş, farklı yaklaşımlara sahip araştırmacıların çalışmalarıyla günümüzde sayısı 1 5'i aşan kişilik teorisine ulaşılmıştır (Shultz ve Shultz, 2002).

Bu doğrultuda, kişilik gelişiminin cinsel evrelerdeki takılmalar sonucu yaşanan çatışmalara bağlı olarak gerçekleştiğini savunan Freud'un aksine Adler, kişiliği aşâğılık ve üstünlük duygularına ayrıca yaşam biçimi ve amaçlarına bağlı olarak açıklamış, kalıtsal özellikleri tamamen reddederek kişiliği öğrenme süreçleriyle açıklayan Davranışçılar dışında, insanların birbirlerinden hem farklı hem de benzer özellikleri

olduğunu savunan özellik teorisyenleri ve kişiliğin belli boyutlarının istatistiksel tekniklerle saptanması yönünde ısrar eden Faktör teorileri her ne kadar birbirlerinden farklı noktalara temas etmişler de, kişilik gelişiminde ilk çocukluk yıllarının ve ailenin önemli olduğu konusunda hemfikir olmuşlardır (Shultz ve Shultz, 2002).

Ayrıca, kişilik gelişimini etkileyen faktörler konusunda fikir ayrılıkları yaşasalar da, teorilerde vurgulanan bu faktörlerin, belli başlıklar altında toplanabildikleri görülmüştür. Bu noktada kişiliği etkileyen faktörler şunlardır :

2.2.3.1. Biyolojik Faktörler

2.2.3.1.1. Kalıtsal Faktörler

Organizmanın tüm özelliklerinin ve yapısının ortaya çıkışını düzenleyen genler, yalnızca saç ya da göz rengi gibi fiziksel özellikleri değil, zeka ve kişiliği de etkileyebilmektedir (Kulaksızoğlu, 2003). Bu yargıya varmayı sağlayan bilimsel çalışmaların, kalıtımın kişilik gelişimi üzerindeki etkisini belirlemek için insan yapısında açığa vurulan ve vurulmayan özellikleri, genotip ve fenotip kavramlarına dayanarak açıklamaya çalıştıkları görülmüştür. Bireyin kalıtsal yapısını oluşturan tüm genetik donanımı kapsayan genotip, bireyin açığa vurulmuş niteliklerini kapsayan fenotiplerin çeşitlenmesini sağlamaktadır. Böylece bir genotip değişik şekil ve büyüklükte, değişik kişilik ve yetenekte sınırsız sayıda fenotiplerin oluşmasına sebep olabilmektedir (Plotnik, 1986; Büyükkaragöz ve ark., 1998).

Görüldüğü üzere, kişilik gelişiminde kalıtsal faktörler oldukça karmaşık bir etkiye sahip olmakla beraber, kişilik özellikleri yalnızca kalıtsal faktörlere bağlı olarak açıklanamaz. Önemli olan biyolojik-kalıtsal faktörlerle çevresel faktörlerin etkileşiminin sonucu kişiliğin nasıl oluştuğunun incelenmesidir (Özkalp ve ark. 2000).

2.2.3.1.2. Fiziksel Yapı

Fiziksel yapı ile kişilik yapıları ve kişiliğin davranışsal yönü arasında ilişki olduğunu saptayan bazı kişilik teorisyenleri, cinsiyet, yaş, gelişim hızı, gelişim dönemi ve bedensel yapının (güzel ya da çirkin olmak, sağlıklı ya da sakat olmak) kişilik özelliklerini etkilediğini vurgulayarak Cinsiyet rolünün davranışları dolayısıyla da kişiliği etkilediğini; ayrıca toplumun farklı yaş gruplarında beklentilerinin kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasına katkıda bulunduğunu savunmuşlardır (Ateş, 2003; Kulaksızoğlu, 2003).

Luthans, yaptığı çalışmalar sonucunda, uzun ya da kısa boylu, şişman ya da zayıf, yakışıklı ya da çirkin, siyah ya da beyaz olmanın diğer bireyler üzerindeki etkisinin farklı olmasından dolayı kişiliğini etkilediğini saptamıştır (Ateş, 2003).

Fiziksel özellikler şu ya da bu kişilik tipini geliştirir gibi bir fikri savunmak yanlış olsa da, fiziksel özelliklerin her birinin kişiliği etkilediğini yadsımak da mümkün değildir. Nitekim sağlıklı ve kuvvetli bir çocuk ile uyuşuk ya da hastalıklı bir çocuğun çevresinde edineceği yer birbirinden farklıdır. Aynı şekilde güzel çocuklar, çevrelerinden iltifat görüp şımartılırken çirkin çocuklar ihmal edilebilmektedir. Bu da gösteriyor ki, çocuğun bazı fiziksel özellikleri çevresinden gördüğü davranışları büyük oranda etkilemektedir.

2.2.3.2. Çevresel Faktörler

Kişiliğin gelişiminde, döllenmeden itibaren süren çevre etkilerinin, bebeğin doğumuyla beraber etkisini büyük oranda artırdığı bilinmektedir. Söz konusu bu çevre, kabaca aile ve kültür çevresi olarak iki başlık altında toplanabilmektedir. Buna göre:

2.2.3.2.1. Aile Faktörü

Bebeğin ilk çevresinin anne-baba ve kardeşlerin bulunduğu aile ortamı olduğunu savunan araştırmacıların yanı sıra ilk çevrenin anne karnı olduğunu iddia eden araştırmacılar da vardır. Bilindiği üzere, tüm kişilik teorileri, bireyin yetiştiği aile ortamını, aile fertleri ile olan ilişkilerini ve aile içi eğitimi kişiliğin yapılanması ve gelişmesinde en önemli etmen olduğu noktasında uzlaşmaktır. Bazı teoriler aile çevresi gibi diğer çevresel faktörlerin kalıtsal getirileri reddetmeksizin kişiliği biçimlendirdiğini savunmaktayken diğer teoriler kişilik gelişiminde kalıtsal özellikleri ön planda tutarak aile etkilerini kabul etmekte ya da kişiliğin biçimlenmesinde kalıtım faktörünü tamamen reddederek aynı yargıda buluşmaktadırlar.

Bebeklik, ilk çocukluk ve temel eğitim dönemlerini aile içinde geçiren bireyin, anne baba ile ilişkileri, kişilik gelişiminde son derece etkilidir (Kulaksızoğlu, 2003). Bu yönüyle aile, çocuğun beslenme, bakılma, korunma, sevilme gibi temel ihtiyaçlarını karşılayan bir kurum olmasının ötesinde, çocuğu kişilik gelişimi açısından da yönlendiren en önemli birimdir. Bu durumda anne babalar, kişiliğin yaşamın ilk yıllarında biçimlenmeye başladığını dikkate alarak oluşturdukları tutarlı, dengeli, sevgi ve saygının bulunduğu bir aile ortamında, kişilik gelişiminin sağlam temellerini hazırlayacaklardır (Cüceloğlu, 2000; Kulaksızoğlu, 2003). Böylece aile içinde değişik roller alan birey kendine özgü bir kişilik ve davranış yapısı oluşturacaktır. Bu temel gereksinimleri karşılanmayan çocuklar ise kendilerinde bir eksiklik olduğunu düşünerek kendilerinden utanç duymaya başlayacak ve kişilik gelişimini tarnamlayamayacaklardır (Cüceloğlu, 2000).

Ayrıca anne-babalar kişilik gelişiminde özdeşim örnekleri olduklarından, çocukların kişilik özelliklerini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedirler (Başar, 1993; Aydın, 1997). Nitekim, sinirli ve sürekli bağırp çağırın bir babaya sahip çocukların, hayalci, yaşamın zorluklarıyla mücadeleden kaçın kişilik özellikleri geliştirdiği yönündeki araştırma bulgusu bu konuda dikkat çeker nitelikte bulunmuştur (Alıcıgüzel, 1998). Ailede otorite ve güven temsilcisi olan babanın, çocuğuna karşı

tutumu, kişilik gelişiminde oldukça önemli olup araştırmalar, babaları tarafından olumsuz davranışlara maruz bırakılan çocukların uyum problemlerine daha yatkın olduğunu, yanı sıra ileri yaşlarda intihar ve suça eğilimler gösterdiklerini saptayarak (Aktaş, 1993) özellikle babaların, çocuklarının cinsel ve zihinsel gelişimlerinde oldukça önemli bir etkiye sahip olduklarını göstermiştir (Güngör,2001; Ateş, 2003). Bununla birlikte ailedeki diğer bireyler olan kardeşlerin de, kişilik gelişimi üzerinde etkili oldukları bilinmektedir. Hatta çocuğun aile içindeki yerinden ötürü en büyük, ortanca ve en küçük çocukların farklı sosyal deneyimler yaşadıklarını vurgulayan Adler, bu durumun sonucunda çocukların farklı kişilikler geliştirdiklerini iddia etmiştir (Schultz ve Schultz, 2002).

Ayrıca, aile yapısı ve tutumlarının da kişiliğin temeli olan özsaygının oluşumunda önemli rol oynadığı bilinmektedir (Kulaksızoğlu, 2003). Yapılan araştırmalar demokratik tutuma sahip anne-babaların çocuklarının, tarafsız, akılcı, sosyalleşen, işbirliğine hazır, arkadaş canlısı, duygusal açıdan dengeli ve mutlu bireyler olduklarını göstermiş olup çocuğun sağlıklı bir ruhsal gelişim geçirebilmesi temel koşulu olan “güven duygusu”nun (Kulaksızoğlu, 2003; Özkalp ve ark., 2000) ancak; güven ve sevgi ortamını sağlayabilen demokratik ailelerde görüldüğünü, yanı sıra bu tür ailelerde büyüyen çocuklar arasındaki bireysel farkların oldukça yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir (Cüceloğlu, 2000). Bununla birlikte, aşırı korumacı anne-babalar, çocuğa gereğinden fazla kontrol ve özen gösterdiğinden duygusal kırıklıkları olan, kendi kendini yönetemeyen, sosyal gelişimi zedelenmiş, güvensiz, çekingen, yılgın, beceriksiz, nazlı ve aşırı bağımlı (Yavuzer, 1995), pasif, tek başına karar veremeyen, girişim yeteneğinden yoksun, sakar, mızımız, dediğim dedik, inatçı, savunmasız, çocuksu, talepkar (Navaro, 1989), bencil, başkalarının haklarına saygı göstermeyen (Arıkan, 2001) kişilikte çocuklar yetiştirirler.

Çocuğun kendine özgü bir benlik geliştirmesine izin verilmeyen otoriter ailede ise herkesin boyun eğmesi ve itaatkar olması istenerek bu yönde davranmayanlar, değişik yollarla cezalandırılmakta, böylece ailenin isteği yönünde bağımlı bir kişilik geliştiren çocuk, psikolojik ve sosyal açıdan dumura uğrayarak dıştan denetimli kişilik özelliklerini

oluşturmaya yönelmektedir (Cüceloğlu, 2000). Bunun tam tersi olan gevşek ve aciz tutuma sahip ailelerin çocukları ise, başına buyruk, aşırı davranış serbestliğine sahip ve denetimden uzak olmasından dolayı şımarık, bencil, sorumsuz ve yalnızca kendi istekleri yönünde davranan bir kişilik kazanmaktadır (Kulaksızoğlu, 2003). Yine tutarsız ve ilgisiz ailelerin çocukları da sağlıklı kişilik geliştirememektedirler (Altinköprü, 2002; Demiröz, 2001).

Tüm bu bilgilerin ışığında denilebilir ki, uyumlu bir aile içi eğitimiyle aile bireylerinin çocuğa olan tutumlarında tutarlı olmaları yanı sıra ayrıca ona anlayışla, sağduyuyla ve onun gereksinimlerini ve sınırlarını bilerek yaptıkları davranışlarla, çocuk sağlıklı ve dengeli bir kişilik geliştirebilir.

2.2.3.2.2. Kültürel Faktörler

Çevre kişiliği etkileyen en önemli faktörler arasında görülmektedir. İçinde yetişilen kültürün de kişilik gelişiminde etkili olduğunu bildiren araştırmalar toplumların farklı kültürel yapıları nedeniyle kişilik yapısı, yaşama biçimi, töre, gelenek, amaç ve tutumları olduğunu, söz konusu bu özelliklerin kişilik gelişimini büyük oranda etkilediğini savunurlar. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar özellikle bireylerin ilgi ve ideallerinin kültürel yapı tarafından biçimlendirildiğini, kültürel yapıyla birlikte değişip gelişmekte olduğunu ve kültürel faktörlerin biyolojik faktörlerden daha büyük oranda kişilik gelişimini etkilediklerini ileri sürerler (Ateş, 2003). Sağlıksız toplumların, sağlıksız kültürel yapı geliştirdiğini iddia eden Cüceloğlu da, bu tür ortamlarda yetişen bireylerin sağlıksız kişilik özellikleri geliştireceklerini ileri sürer.

2.2.3.3. Diğer Faktörler

Kişilik gelişiminde sayılan tüm bu faktörlerin dışında, kitle iletişim araçları günümüzde çok önemli bir etkidir. Özellikle televizyon ve internetin küresel kültürü etkilediği ve birçok sınırı ortadan kaldırdığı düşünülmektedir. Ayrıca, sosyal grup ve kurumlar (okul, arkadaş grupları...), ile kitle yayın organları (kitap, gazete, dergi...) de kişilik üzerinde oldukça etkili olmaktadır (Ateş, 2003; Özkaip ve ark., 2000). Yanı sıra yapılan araştırmalar bireyin zeka düzeyinin, ekonomik ve sağlık durumunun, geçirdiği yaşantıların, toplumun sosyo-ekonomik şartlarının (Başaran, 1992), iç salgı bezlerinin işleyiş durumlarının, dürtü, güdü, duygu, düşünce, tutum gibi davranışların, mizaç, benlik ve karakterin ve kendini gerçekleştirme çabalarının kişilik gelişiminde etkili oldukları ileri sürülmektedir (Köknel, 1995; Morgan, 2001).

2.2.4. Gelişimsel Psikopatoloji

Bugün ayrı bir disiplin olarak kabul edilen gelişimsel psikopatoloji alanının temelleri, deneysel psikoloji, gelişim psikolojisi, klinik psikoloji, psikiyatri, etiyoloji, embriyoloji ve sinirbilimi (neuroscience) alanlarındaki kuramcılar tarafından atılmıştır. Bu kuramcılar, gelişimin normal gelişimden sapmaları araştırarak daha iyi anlaşılabilceğini, ve normal gelişimi anlamada ilerleme sağlandıkça da patolojinin daha iyi anlaşılabilceğini savunmaktadırlar (Cicchetti & Cohen, 1995). Ayrıca bu kişiler patolojiyi normalin abartılmış veya bozulmuş hali olarak kabul edip, bu alandaki araştırmanın normal süreçlere ışık tutacağını ileri sürmüşlerdir (Berument, 1998)

Cicchetti ve Cohen'e gore Gelişim psikolojisi alanındaki ilerlemeler sonucunda, gelişimsel normların belirlenmesi, normalden sapmaları değerlendirebilme olanağı sağladığı için, gelişimsel psikopatolojiye doğrudan katkıda bulunmuştur. Ayrıca psikobiyolojik, algısal, bilişsel, linguistik, sosyal, sosyal-bilişsel, duygusal ve motivasyonel süreçlerle ilgili temel bilgilerde sağlanan ilerlemeler, gelişimsel psikopatologların psikopatoloji süreçlerinde yeni keşifler yapabilmeleri için güçlü bir temel sağlamıştır (Berument, 1998).

Gelişimsel psikopatolojinin ayrı bir alan olarak ortaya çıkmasında gelişim psikolojisinin önemli bir rolü olmasına rağmen, 1960 ve 1970’li yıllarda gelişim psikologları daha çok temel teorik ve deneysel konularla ilgilenmişlerdir (Cicchetti, 1984). Aynı yıllarda bazı gelişim psikologları ise sosyal politikalar konusuyla ilgilenmeye başlamışlardır. Örneğin, yaşlanma ve olumsuz koşullardaki çocuklara erken yaşta uygulanan destek programlarının değerlendirilmesi gibi uygulamalı alanlardaki ilk araştırmaları başlatmışlardır. Gelişim psikolojisinde uygulamaya yönelim arttıkça gelişim psikolojisi içinde uygulamalı gelişim psikolojisi adıyla yeni bir alt alan oluşmuştur. Gelişim psikologları kuram ve araştırma yöntemlerindeki uzmanlıklarını; yoksulluğun, boşanmanın, istismar ve ihmalin çocuğun gelişimine etkisi, tek ebeveynle yetişen çocukların ve çalışan annelerin çocuklarının gelişimi gibi sosyal problemleri çalışmaya yöneltmişlerdir (Cicchetti ve Cohen, 1995). Böylece gelişimsel süreçleri anlamada birey çevre etkileşimi önem kazanmış ve gelişim psikolojisi gelişimsel psikopatolojinin doğuşunu hazırlamıştır(Berument, 1998)

Gelişimsel psikopatolojinin tarihsel dönüm noktaları ise Achenbach’ın 1974’te yayınladığı “Developmental Psychopathology” (Gelişimsel Psikopatoloji) kitabı, Rutter ve Garmezzy’ nin (1983) “Handbook of Child Psychology” (Çocuk Psikolojisi El Kitabı) kitabındaki bir bölüm, “Child Development” (Çocuk Gelişimi) dergisinin 1984’te çıkan özel sayısı ile nihayet 1989 yılında yayınına başlanan tamamen bu alana ait olan “Development and Psychopathology” (Gelişim ve Psikopatoloji) dergisidir (Cicchetti ve Cohen, 1995). (Berument, 1998)

2.2.4.1. Gelişimsel Psikopatolojinin Tanımı

Achenbach 1974’te yayınladığı Gelişimsel Psikopatoloji kitabında, bu kitabın hemen hemen var olmayan bir alan hakkında olduğunu söylemişti. Daha sonra Sroufe ve Rutter (1984) gelişimsel psikopatolojiyi “başlangıç yaşı ne olursa olsun, nedeni ne olursa olsun, davranışsal özelliklerde ne gibi farklılaşmalar olursa olsun ve gelişimsel süreci ne kadar karmaşık olursa olsun, davranışsal uyumsuzluğun kökenlerinin ve sürecinin çalışılması” olarak tanımlamıştır. Rolf ve Read (1984) ise gelişimsel psikopatolojiyi

“anormal davranışın, kalıtsal, birey düzeyinde yapısal (ontogenic), biyokimyasal, bilişsel, duygusal, sosyal açıdan veya herhangi bir gelişimsel etkinin ölçüldüğü bir durumda incelenmesi” olarak tanımlamışlardır. Lewis ve Miller’ın tanımında da (1989) gelişimsel psikopatoloji, “uyumsuz davranışların gelişimini ve süreçlerini tahmin etmenin çalışılmasıdır”. Gelişimsel psikopatolojinin tanımlarına daha pek çok örnek verilebilir. Fakat bütün bu tanımlamalarda amaç gelişimsel psikopatolojiyi ayrı bir alan yapan özellikleri vurgulamaktır. (Berument, 1998)

2.2.4.2. Gelişimsel Psikopatolojinin Temel Özellikleri

Gelişimsel psikopatolojinin en önemli özelliklerinden biri klasik gelişimsel kuramın ilkelerini, normalden sapmış durumları anlamak için kullanmasıdır. Bu sayede patolojik durumlar daha iyi anlaşılabilirdiği gibi normal gelişim kuramları da ilerleme göstermektedir. Diğer bir özelliği de gelişimsel, klinik yaklaşımları diğer disiplinlerin de (örn. fizyoloji, biyoloji, sinirbilimi vb.) bakış açılarıyla bir araya getirerek, bütüncül bir yaklaşım oluşturmalarıdır (Luthar, Burack, Cicchetti & Weisz, 1997: Akt: Berument, 1998)

Gelişimsel psikopatolojiyi ayrı bir alan olarak belirleyen bir özelliği de çalışma konularıdır. Gelişimsel psikopatologlar gelişimsel çizgileri (developmental pathways) ve bu yolların belirlediği sonuçları ortaya çıkartmaya çalışırlar. Örneğin, hangi farklı gelişimsel çizgilerin benzer gelişimsel sonuçlara ulaştırdığını (farklı çevre koşullarının ve yaşam özelliklerinin aynı davranış problemlerine yol açması gibi), bu sonuçlardaki bireysel farklılaşmaları ve bunların nedenlerini araştırırlar. Aynı zamanda gelişimsel psikopatologlar aynı yolların nasıl farklı sonuçlara (aynı çevresel koşullarda yetişen iki bireyin farklı davranış özellikleri göstermesi gibi) yol açtığını da anlamaya çalışırlar. Örneğin özellikle pek çok risk faktörüne maruz kalanlar arasında diğer bireylerden farklı olarak dayanıklılık gösterenlerin ortak özelliklerini araştırırlar. Bu çalışmaların sonuçları, risk faktörleriyle karşı karşıya olan bireylerin olumlu yönde gelişmeleri için geliştirilen destek programlarına çok önemli veriler üretmektedir. Achenbach (1989)Gelişimsel psikopatolojinin diğer bir ilgi alanı da boylamsal çalışmalarla davranışların, özellikle patolojik durumların sürekli olup olmadığını ortaya çıkartmaktır. Örneğin, saldırgan davranış gösteren çocuğun bu davranışı gençlik yıllarına ve yetişkinliğine kadar süreklilik

gösterecek midir? Bu konudaki araştırmalar eğer davranış süreklilik gösteriyorsa buna katkıda bulunan faktörleri de ortaya çıkartmaya çalışırlar. Gözden kaçırılmaması gereken bir nokta da sürekliliği değerlendirirken davranışların gelişimsel bir bakış açısıyla incelenmesidir. Dört yaşındaki bir çocuğun bilişsel ve sosyal gelişim düzeyi, 10 yaşındaki çocuktan, 10 yaşındakinin de bir yetişkinden farklıdır. Bu nedenle, aynı durumda ya da patolojide gözlenen davranış özellikleri yaşa göre farklılık gösterebilir. (Berument, 1998)

Bundan sonraki bölümde çalışmanın en başından beri anlatılan konular kuramsal bir ereve içinde ele alınmıştır.

2.3. Kişilik Kuramları

Kişilik teorileri alanı ve araştırmaları Freud döneminden beri çok ileleme kaydetmiş ve birbirleriyle çatışan pek çok görüşlere ayrılmışlardır. Kişilik teorileriyle uğraşan ağdaş ders kitapları genel olarak 15 veya daha fazla kişilik teorisinden bahseder. Bu yaklaşımlar yaygınlıkları ve özellikleri açısından farklılaşmalarına rağmen ortak bir mirasa sahiptirler. Hepsi bir dereceye kadar kökenlerini ve şekillerini, Freud'un teori kurma çabalarına borçludurlar (Shultz ve Shultz, 2002).

2.3.1. Freud'un Yapısal Kuramı

Freud'a göre psikoseksüel dönemlerde makul bir doyum düzeyine ulaşma sonucu id-ego-super ego arsında kurulan bir denge sonucunda nedeni belli olmayan ya da çok uzun süren kaygı ve bunaltılar geliştirmiş olma yanında sevme çalışma yeteneğine sahip olma ruh sağlığının kendisidir (Kılıcı, 1992). Kişiliğin sürekli etkileşim halinde olan id, ego ve süperego olarak üç temel yapıdan meydana geldiğini biyolojik bir temele dayanarak açıklayan Freud, ego ve süperego'nun kişiliğin temel yapısı olan id'den ayrılarak geliştiğini savunmaktadır. Freud'a göre ruhsal enerji kaynağı olan id, diğer iki sistemin çalışması için gerekli olan gücü de sağlamaktadır. Bilinçaltında zaman ve mekan

kavramları tanımaksızın varlığını sürdürmekte olan id, ilkel ve kaba bir biçimde haz ilkesinin egemenliği altında işlemektedir (Karahan ve Sardoğan, 1994; Köknel, 1995; Morris, 2002; Öztürk, 1989; Savran, 1993; Şendil, 1995; Yanbastı,1990;).

Gerçeklik ilkesi'nin egemenliğinde çalışan ego'yu, id'i denetleyen ve bilinçaltında tutunmaya çalışan kişilik yapısı olarak açıklayan Freud, onun bilinç ve bilinçaltı olmak üzere iki yönlü işlediğini ileri sürmektedir. Buna göre, bilinç yönüyle dış dünya ile iletişimde olan ego; diğer yönü olan bilinçaltı ile id ve süpereo arasında bir uzlaşma sağlamakla yükümlüdür (Shultz ve Shultz, 2002; Morgan, 1991; Cüceloğlu, 1993; Morris, 2002; Öztürk, 1989; Savran, 1993; Şendil, 1995; Yanbastı, 1990).

Kişiliğin en son gelişen yapısı olan süpereo ise, çocuğun Oedipus komplekslerini çözerek, ebeveynleriyle özdeşlik kurmaya başladığı sırada ortaya çıkarmak suretiyle ona cinsel kimlik kazandırmaktadır (Myers, 1998). Kişiliğin ahlaki yönünü temsil eden Süpereo kavramını, vicdan ve ego ideali olmak üzere ayıran Freud, id'den gelen dürtüleri bastırmak ve ego'yu gerçekçi amaçlar yerine ahlaki amaçlara yöneltmek için uğraşan bir yapı, diğer deyişle kişiliğin toplumsal yönü olarak nitelendirmektedir (Yanbastı, 1990; Savran, 1993).

Freud, ortaya koyduğu bu üçgeni oluşturan taşlardan birinin diğerinden daha ağır ya da hafif olması durumunda farklı kişilik türlerinin ortaya çıktığı düşüncesiyle kişilik gelişiminin beş yaşında tamamlandığını ileri sürmektedir (Feldman, 1997; Kozacıoğlu 8 Gördürür, 1995).

Cinsel gelişim başlığı altında daha ayrıntılı olarak ele alınan Freud'un Psikoseksüel teorisine göre: Freud, kişiliği gelişim açısından inceleyen ve kişiliğin temel karakter yapısında bebeklik ve çocukluk yıllarının önemini belirten ilk kuramcıdır. Freud, beş yaşın sonlarında kişiliğin oldukça biçimlendiği ve bu yaştan sonraki gelişimin, temel

yapının işlenmesiyle sınırlandırıldığını ileri sürer. Bu kuramda insanın gelişimini altı dönemde incelemiştir.

Oral Dönem (0-2 yaş): Bu dönem id'in egemenliği altındadır. Doğal dürtülerin hemen doyurulması, gerginliğin hemen giderilmesi çocuğun en başta beklentisidir. Çocuk dışardan verilecek bakıma tümünden bağımlı ve çaresizdir. Çocuk ancak kendine verebilecek bir annenin varlığıyla yaşamını sürdürebilir. Oral dönemde çocuğun kazanması beklenen duygu özgüven duygusudur. Bu da ancak annenin (ya da çocuğa bakım veren kişinin) düzenli ve tutarlı bir şekilde çocuğun ihtiyaçlarını karşılamasıyla mümkündür. Oral dönemde idin haz ilkesi işlemektedir.

Anal Dönem (2-4 yaş): Çocuğun yürümeye, konuşmaya ve kendi benliğini çevresinden ayrı algılamaya başladığı; yavaş yavaş bağımsızca düşünme ve davranma gibi yetilerin yapıtaşlarının geliştiği bir devirdir. Süperego gelişmeye başlar.Çocukta anal saplanmaya ve anal kişilik özelliklerinin gelişmesine yol açabilir. Bu tutumlar arasında, çocuğa sıkı, katı, cezalandırıcı tuvalet eğitimi; özerklik tanımayan, bağımlı, bebek kalmayı destekleyen aşırı koruyucu ve denetleyici tutumlar, aşırı düzenlilik ve titizlik eğitimi, çocuğa ayıp ve günah kavramlarının fazla aşılması sayılabilir. Anal kişilik özellikleri gösteren yetişkin bireylerde, aşırı titizlik, tuvalet işlemleri ile aşırı uğraşma, cimrilik, inatçılık, aşırı düzenlilik, kararsızlık gibi özellikler görülür.

Fallik Dönem (4-6 yaş); İki buçuk beş yaşlarına giren çocuğun düşünce dünyasında giderek artan bir biçimde yeni bir algı alanı oluşur. Bu eşeylik ayrılıkları ile ilgilidir ve çocuğun dikkati eşey organlarına ve bunların anlamlarına yönelir. Çevreden ve başka insanlardan ayrı bir kişi olduğunu kavramış olan çocuk, artık "nasıl bir kişi" olacağını araştırmaktadır. Bu çağda aşırı korkutmalar, suçlandırma ve cezalar, atılganlığın kısıtlanması, çocukta girişim kısırlığı ve aşırı çekingenliğe neden olabilir. Oedipus (Ödipus) kompleksi.- Erkek çocuğun annesine, kız çocuğun babasına karşı özel bir sevgiyle (aşk) yaklaşır erkek çocuğun babayla, kız çocuğun da anneye yarışa girmesi, hatta ondan nefret etmesi. Erkek çocuk, bir yandan babasına sevgi duyup onun gibi olmak isterken diğer yandan da ondan nefret eder. Bu yüzden önemli bir çatışma yaşanır. Karşı cinsten olan ebeveyne karşı sevgi dolu ilgi, hemcins ebeveyne karşı ise iki

değerli bir tutum oediepus karmaşasının içeriğini oluşturur. İğdişlik Korkusu Fallik dönemde erkek çocuk anlam ve önem kazanır.

Gizillik Dönemi (6-12 yaş):Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişiminde önemli bilişsel ve duygusal ilerlemeler olur. Çocuğun bilişsel yetileri (algı, bellek, yargılama, vb...) gerçeğe daha uygun değerlendirmeler yapabilecek düzeye gelir. Zamanı, yeri, uzayı tanıması olgunlaşır. Neden-sonuç bağlantılarını gerçeğe uygun kurabilir. Kavramsal ve soyut düşünme yetisinin gelişmesi ile daha uygun ve geçerli genellemeler yapabilir. Ego bu dönemde hızla gelişmektedir.

Ergenlik Dönemi (12-22 yaş): Ergenlik, erkekte ve kızda hızla büyümenin olduğu, birincil ve ikincil cinsel yapının hızla geliştiği yaşları kapsar. Bu çağda eskiden yaşanılmış cinsel yönelişler, çatışmalar yeni baştan yaşanır. Ödipal duygular alevlenir. Aşırı bağımlılık duyguları olan ergen, ailesini yitirme, onlardan kopma kaygısına kapılır. Çocukluk dönemlerinden artakalan sorunların çözümü bu çağda yapılacaktır. Genellikle bu sanıldığından ağır bir sorundur. Genç, çoşan sorunlar arasında egemenlik kurmak zorundadır. Çoğu ruhsal bozukluklar, nevrotik bozukluklar, kişilik bozuklukları, psikozlar bu dönemde ortaya çıkar. Ergenlik dönemi kimlik gelişimi açısından en önemli evrelerden biridir. Ergen, uzun bir hazırlık dönemi içinde yıllarca çabalar, bocalar ve kimliğini iyi kötü bulur (kaynak Site: <http://freud.hypermart.net>) (Köknel, 1995; Yanbastı, 1990; Kozacıoğlu & Gördürür, 1995; Özkalp ve ark., 2000).

2.3.2. Adler'in Bireysel Kuramı

Freud'un ileri sürdüğü, dürtülere doyum arayan id ile kısıtlama getiren süperego arasındaki çatışmadan doğan kişilik kavramına şiddetle karşı çıkan Adler, kişiliği aşağılık ve üstünlük duygularına, bu duygularına, yaşam biçimine ve amaçlara bağlı olarak açıklamıştır. insanı kendi algı, düşünce, fikir ve eylemlerini biçimlendirmede doğuştan yetenekli olarak görür. Kişilik gelişiminde özellikle aile üzerinde yoğunlaşarak, yaşamın

ilk beş yılını kişilik özelliklerinin belirlenmesindeki en önemli dönem olarak kabul eder (Uba & Huang, 1999; Feldman, 1997; Morris, 2002; Özgü, 1994; Yanbastı, 1990).

İnsan varlığında çekirdek halinde bulunan kişiliğin davranışları yönlendirdiğini iddia eden Adler, kişiliğin, bireyin hem kendine hem de topluma karşı geliştirdiği tutumların ürünü olarak geliştiğini savunur. Kişiliğin merkezini bilinç olarak gören ve insanı bilinçli bir varlık olarak kabul eden Adler'e göre kişilik parçalara bölünemeyen toplumsal kurumlar, gelenekler, kanunlar, anne baba tutumları, kardeşler arası ilişkiler ve kardeş sırası gibi birçok özelliğten etkilenen bir yapıdır (Yanbastı, 1990; Adler, 2000; Arkonaç, 1993; Karahan & Sardoğan, 1994).

Adler'den önce Van Venargues de bedensel kusurlar, eksiklikler ve sakatlıklar nedeniyle utanmadan doğan çekingenlik üzerinde durmuştur. "Biz varlığımızın denemelerinden, daima artmasını istediğimiz, bir büyüklük, zevk, güç duygusu çıkarıyoruz, varlığımızın yetersizliğinde de yetersizlik duygusu oluşuyor," demiştir (Köknel, 1999). Bu teoriye göre, hayatını tek başına sürdürebilecek konuma gelene kadar bakıma muhtaç olan insan, çaresizlik (aşağılık) duyguları yaşamakta, bu sebeple de yaşam boyunca üstün ve kusursuz olmaya çalışmaktadır. Yaşamın sonuna dek varlığını sürdüren bu duygu, özellikle çocukluk döneminde, kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilemekle (Yanbastı, 1990; Köknel, 1995; Adasal, 1977; Cüceloğlu, 1993; Arkonaç, 1993; Morris, 2002; Özgü, 1994) beraber bazı çocuklarda yenilikler arama ve nesnelere kontrol etme isteği doğurabilme yönünden faydalı da olabilmektedir (Bruno, 1982).

Çevreyle yaşanan etkileşimlerle 5 yaş civarında şekillenen yaşam biçimi, tüm davranışları etkileyen, tutarlı ve yıllar sonra bile belirgin bir değişim göstermeyen bir yapıdır. Kişiliğin bütünleşmesini sağlayan bu yapı, toplumun beklentileriyle uyuşmadığı zaman kişilik yeterince gelişmeyebilir (Yanbastı, 1990).

Küçük yaşlarda biçimlenen yaşam biçiminin yanı sıra herkesin bir yaşam amacı olduğunu savunan Adler'e göre amaçlar bireyin kendine özgü kişilik yapısı oluşturmasını sağlayan yönetici ve yaratıcı güçlerdir. Bu bağlamda, insan davranışlarını açıklamada sebep sonuç bağı kuranlara karşı çıkan Adler, insanı anlamının yolunun onun amaçlarını önceden bilmekten geçtiğini iddia eder (Bruno, 1982; Adler, 1996; Özgü, 1994).

Okula başlamayı kişilik gelişiminde en çetin sınavlardan biri olarak gören Adler, çocuğun okulda gösterdiği davranışlarla kişiliğini açığa vurduğunu söyler. Çocukların hayatında yeni bir durum oluşturan okulun çocuğa yönelttiği isteklerin, çocuğu davranışlarında bütünlük sağlamaya zorladığını, karakter oluşumunu sağlamakla birlikte çocuğu bireyselleştirerek diğer çocuklardan ayırdığını savunmaktadır (Adler, 2000).

Adler'e göre abartmasız yetersizlik duygusunu, abartmasız üstünlük çabalarıyla dengeleme ve toplumca onaylanmış bir yaşam biçimi geliştirebilmiş olma ruh sağlığı için önemlidir. Sağlıklı yaşam biçimi geliştirebilmiş olma ruh sağlığı için önemlidir. Bu kimseler çevresindeki insanlara sevgi ve yakınlık gösteren bir toplumsal ilgiye, kendisiyle birlikte diğer insanların amaçlarını ve çıkarlarını gözetemeyen duygu ve düşüncelere, yenilgiden ve kendisiyle ilgili gerçeklerle yüzleşmekten korkmayan bir yürekliliğe sahiptirler (Lindzey, 1973; Geçtan, 1981. Akt. Kılıççı, 1992).

Karakter özelliklerinin tümünün kişilik özelliklerine kıyasla edinilmiş özellikler bütünü olarak kabul eden Adler, karakteri, insanın çevresine karşı aldığı tavır, saygınlık eğiliminin toplumsallık duygusuyla bağlantılı olarak amacına ulaşmak için izlediği temel doğrultu olarak tanımlar (Adler, 1996).

2.3.2.1. Adler'e Göre Kişilik Tipleri

Freud gibi, yaşamın ilk beş yılını kişilik gelişiminde en önemli dönem olarak kabul eden Adler, Freud'un evrelerde takılmalar sonucu oluştuğunu savunduğu kişilik

tiplerinden (Oral, Anal, Fallik kişilik tipleri) farklı olarak, insanları çeşitli kriterler açısından değerlendirmek suretiyle kişilik tiplerine ayırmıştır. Buna göre:

Yaşamda beliren zorluklar karşısındaki tutumlar iyimser ve kötümser olmak üzere iki farklı kişilik tipi doğurur.

2.3.2.1.1. İyimser Kişilik Tipi

Zorlukları gözlerinde büyütmeyen, kendine güvenen ve inanan, başkalarından fazlaca beklentileri olmayan, sakin, korkusuz, açık yürekli ve rahat konuşan, kolay dost edinen, duruşları, oturuşları ve yürüyüşleri doğal kişilik özellikleri gösterirler (Adler, 1996).

2.3.2.1.2. Kötümser Kişilik Tipi

Çocukluk deneyimleri kendisinde aşağılık duygusuna yol açmış, zorluklar karşısında yaşamın kolay olmadığı duygusuna kapılmış kişilerdir. Her şeyin olumsuz tarafını gören bu tipler, zorluklar karşısında cesaretlerini kolayca kaybeder, kendilerine güvenmez, sürekli çevrelerinden destek ararlar. Aşırı derecede tedbirli, çekingen, korkak, yavaş ve titiz kişilerdir (Adler, 1996).

Sosyal ilişkilerde gösterilen davranış şekilleri, insanları, saldırgan ve saldırıya uğrayan tip olmak üzere ikiye ayırır.

2.3.2.1.3. Saldırgan Kişilik Tipi

Taşkınca cesaret gösterilerinde bulunan kıskanç, haset, cimri ve kinci olan bu kişilik tipindekiler, çoğunlukla kendilerine güçlü kişi süsü vermeye çalışır, bu nedenle insanlarla geçinemez ve sık sık tartışmalara girerler (Adler, 1996).

2.3.2.1.4. Saldırıya Uğrayan Kişilik Tipi

İnsanlarla ilişki kurmaya yanaşmayan, işbirliğinden kaçan, kendini soyutlayan bu kişilik tipi, kendini güçsüz hisseder. Davranışları ürkek, tedbirli ve korkaktır. Gerçeklerden kaçan bu tip, genellikle geçmişteki anılarla uğraşır. Sorumluluk gerektiren ödevler karşısında umutsuzluğa kapılır ve kararsız bir yapı sergiler (Adler, 1996).

Adler'in tanımladığı diğer kişilik tipleri ise şunlardır: Almaya alışkın, Neşeli, Bozguncu, Okul öğrencisi gibi davranan, Kılıkırkyaran, Boyun eğer, Büyükleme, Şanssız ve Dindar kişilik tipleri gibi ... (Adler, 1996).

Görüldüğü gibi Adler, Freud'dan farklı olarak kişiliği gelişim evrelerine bölerek incelemek yerine, teorisini dayandırdığı kavramları ile kişiliği açıklamaya çalışmıştır. Özellikle davranışın sosyal belirleyicileri üzerinde yoğunlaşan Adler, yaratıcı kendilik ve emsalsiz kişilik kavramları yanı sıra bilinci kişiliğin temeli olarak alması ve cinsel güdülerini az önemsemesi sebebiyle kendinden sonra gelen birçok kişilik teorisini üzerinde etkili olmuştur.

2.3.3. Jung'un Ortak Bilinçaltı Kuramı

Freud'un kişilik oluşumunu tek neden olarak gördüğü cinselliğe bağlaması sonucu Freud'dan ayrılarak kendi öğretisini geliştiren çağrışım testlerini kullanarak kişilikte yer alan ve kişiliği şekillendiren sistemleri ortaya çıkarmaya çalışan Jung'un kişilik kuramı, diğer psikanalitik kuramlardan oldukça farklıdır (Köknel, 1995; Cüceloğlu, 1993). İnsanın kendini sürekli yenilemeye çalışan, yaratıcı bir gelişim içinde olduğunu kabul eden, kişiliğin irksal ve soygelişimsel taraflarına önem veren Jung (Karahana & Sardoğan, 1994), insanları iki eğilimin bir arada bulunduğu içe ve dışadönük olarak ikiye ayırmış fakat kişiliğin içe ya da dışadönük ağırlıkta olacağını savunmuştur (Yanbastı, 1990; Karahana & Sardoğan, 1994; Köknel, 1995; Tuzcuoğlu, 1996). Bu bağlamda Jung, içe ve dışadönükleri şu şekilde tanımlamıştır:

İçedönükler, kendi üzerine kıvrılan, dış dünyanın etkisini reddeden, uyarınları kendi içinden alan, düşünce ve ilgilerini iç dünyasına yönelten, diğer kişilerle daha az beraber olan kişilerken, dışadönükler ise, dış dünyaya yönelen, uyarınları çevreden alan, yalnız kalmaktan hoşlanmayan kişilerdir (Cüceloğlu, 1993; Tuzcuoğlu, 1996).

Jung'a göre yaşam karşıtlardan oluşmuştur. Bunların çatışması ruhsal enerjiyi doğurur. Kişiliğin oluşması bütün insanlarda bulunan, evrensel olan temel simgelerin bütünleşmesine bağlıdır. Her erkekte anima dediği bir kadın imgesi, her kadında da ananimus dediği bir erkek imgesi vardır. Bu karşıt cinsiyet ögeleri dengeleyici rol oynar. Kişi ayrıca toplum içinde persona dediği bir ya da daha fazla sayıda maske takar. Ona göre geçmişteki çatışma değil şimdiki çatışmanın kişi için taşıdığı anlamdır (Köknel, 1995).

2.3.3.1. Jung'a Göre Kişiliği Etkileyen Sistemler

2.3.3.1.1. Ego

Kişiliğin bilinçli sistemi olan ego, gerçeklerle uyum sağlamaya çalışan sistemdir. Temel işlevleri hatırlama, algılama, düşünme ve duyumsama olan ego, kişilikte bütünlük duygusunu sağlamanın yani sıra benlik kavramının oluştuğu sistem olarak da bilinmektedir (Yanbastı 1990; Tuzcuoğlu, 1996).

2.3.3.1.2. Kişisel Bilinçaltı

Bireyin bastırılmış düş ve arzularından, yüksek algılarından ve sayısız unutulmuş deneyimleri oluşan sistemdir (Yanbastı, 1990; Tuzcuoğlu, 1996; Morris, 2002).

2.3.3.1.3. Kollektif Bilinçaltı

Kişisel bilinçaltını aşan, atalardan kalıtım yoluyla gelen, hatta evrenin ilk dönemlerini içeren sistemdir. Özellikle patolojik durumlarda ortaya çıktığını kabul edilen bu sistem, yaşantıların sadece bireysel olmayıp, insanlığın geçirdiği deneyimlerden de oluştuğunu ifade etmektedir. Güneşin bir güç ve enerji olduğu, doğuşu ve batışının güzelliği yanı sıra, annelik duygusu, kahraman, düşman, dev gibi arketipler kollektif bilinçaltını oluşturur (Bruno, 1982; Yanbastı, 1990; Tuzcuoğlu, 1996; Morris, 2002).

Jung, psike terimini üç seviyeden oluştuğu söylenen zihinle ilgili olarak kullanmıştır; bilinç, kişisel bilinçaltı ve kollektif bilinçaltı. Bilinçaltının merkezinde ego denen vardır. Bilinç algıları ve anıları kapsar ve bizim çevremize olabilmemizi mümkün kılan gerçeklikle bağlantı kurmamızın yoludur (Shultz ve Shultz, 2002).

2.3.3.1.4. Arketipler

Jung, kollektif bilinçteki kalıtsal eğilimleri arketipler olarak adlandırmıştır. Kalıtımla gelen türe ait evrensel düşünme biçimleri olan arketipler deneyimler sonucu oluşmuş olup Persona, Gölge, Anirna, Animus, Ben ve Simgeler olmak üzere çeşitli şekillerde bulunmaktadır (Shultz ve Shultz, 2002; Yanbastı, 1990; Morris, 2002).

2.3.3.1.5. Psike

Kişiliğin tümüne psike adını veren Jung'a göre psike, bilinçli olan ve olmayan tüm davranışları kapsayan, bireyin fiziki ve sosyal çevresine uyumunu sağlayan, kolektif ve bireysel bilinçaltında oluşan bir yapıdır (Shultz ve Shultz, 2002; Yanbastı, 1990).

2.3.3.2. Kişilik Tipleri

Kişiliğin duyuş, hissetme, düşünme ve sezgi olmak üzere dört işlevini tanımlayan Jung, bu noktadan harekette sekiz kişilik tipine ulaşır (Yanbastı, 1990; Karahan ve Sardoğan, 1994; Tuzcuoğlu, 1996; Shultz ve Shultz, 2002). Buna göre:

2.3.3.2.1. Düşünen İcedönük Tip

Ağırlığın öznel sürece verildiği, düşüncenin bütünüyle öznel yönlendirilmesi ile karakterizedir ve bu haliyle dışadönük düşünmenin tam zıddıdır. Gerçeklerden ziyade fikirlerle ilgilenen, dış gerçeklere yönelik olarak görülmekten hoşlanan, gerçeklere karşı mesafeli davranan, empati yeteneği olmayan, sosyal ortamlarda çekingen ve sessiz, genellikle ilgisi tamamen kendine yönelik, soyut fikirlerin etkisinde kalan tiplerdir (Tuzcuoğlu, 1996).

2.3.3.2.2. Düşünen Dışadönük Tip

Ligilerini çevreye yönelten bu tip, -mühendis veya cerrah tipidir. Yasa, ahlak, esneklik konularında tehlikeli olabilen bu tipten, anlayış ve duygudan yoksun ahlakçı ve Yargıçlar çıkar. Soyut şeyleri de tartışabilen bu tipler, olguları kesinlikle kuramlara yeğlerler (Tuzcuoğlu, 1996).

2.3.3.2.3. Duygusal İcedönük Tip

Yüzlerine duygularını ve heyecanlarını yansıtmayan sakin, kapalı, sessiz ve erişilmez kişilerdir. Duygularını gizlerler, söz konusu olan her şey derinlerde oluşur. yüzünde bir umursamazlık maskesi taşır, eylemleri çoğu kez özenle gizlenmiş heyecanlardan oluşur. Görünüşte çok çekingen olmalarına rağmen yakın dostları, acı çeken insanlar veya muhtaç durumda olanlara karşı sevgi doludurlar ve anlayışlıdırlar (Tuzcuoğlu, 1996).

2.3.3.2.4. Duygusal Dışadönük Tip

Toplumcu duyguları ağır basan bu tipler, kolaylıkla başkalarının etkisi altında kalırlar. Dış dünyaya yönelmiş olmalarına rağmen duyguları ağır basar. (Tuzcuoğlu, 1996).

2.3.3.2.5. Duyusal İçedönük Tip

Davranışları şartlara uygun düşmemekle beraber kendi ben'ine boyun eğen, tepkileri iç dünyasındaki duygulara yönelik olan bu tip son derece öznedir. Her şeyi bu Özelliğın merceğı altında yorumlar. Herhangi bir etkinin onda ne tür bir tepki yaratacağını öngörmek olanaksızdır. Tepkisi de dış gerçeğe bağılı değılmiş gibidir. a!emindeki duygulara yöneliktir (Tuzcuoğlu, 1996).

2.3.3.2.6. Duyusal Dışadönük Tip

Salt bir gerçekliğe ve nesnelliğe sahiptir. Hiçbir şeyden üzülmeyen bu tip, somut deneyimleri toparlayarak sürekli yeni duyular arar. Bir denemeden diğeri kolayca geçer ve parça parça sınırlı bir deneme kazanmış olur (Tuzcuoğlu, 1996).

2.3.3.2.7. Sezgisel İçedönük Tip

Çoğunlukla sezgilere dayalı bir yaşam süren bu tip, mistik ve şairane kişilik özellikleri gösterir. Hayal sınırsızdır. Bilgisi tamamen sezgi üzerine kurulmuştur. Başkalarının, fikirlerinin güzelliğine inandırma çabası içine girebilir veya kimsenin kendisini anlamadığına inanır (Tuzcuoğlu, 1996).

2.3.3.2.8. Sezgisel Dışadönük Tip

Başarılı olmak için her yola baş vuran, sezgiler ile dış gerçeklik arasında bağı kuran bu tipler 'sevgi ile doğuyor ve yaşıyor' gibi algılanırlar. Bu tipteki insan, kendine uygun düşen toplumsal çevreyi, nasıl giyinmesi gerektiğini yanı sıra nasıl konuşacağını bilir. (Tuzcuoğlu, 1996).

Kişiliğın bu şekilde tiplere ayrılmasını, birbirini etkileyen ego, kişisel ve kolektif bilialtı, arketipler, persona, anima, animus gibi bir çok sisteme bağlayan Jung,

sistemlerden birinin, diğerk sistemin güçsüzlüğünü telafi edebildiği gibi, birbirine karşıt olabileceğini ya da sistemlerin birleşerek kişiliği etkileyebildiğini savunmaktadır (Yanbastı, 1990; Karahan ve Sardoğan, 1994; Tuzcuoğlu, 1996). Bu doğrultuda:

2.3.3.3. Jung'a Göre Kişilik Gelişimi

Kişilik gelişiminin sadece cinsel olgunlaşmaya ve Oedipus komplekslerinin çözümüne bağlı olmadığını savunan Jung, yeni doğanı henüz ayrılaşmamış bir bütün olarak kabul eder. İlerleyen zamanla birlikte kişilik sistemlerinin her birinin farklılaşmaya (bireyleşim) başladığı bu sürecin, özerk bir süreç olduğunu ve dış uyarılar olmadan da gelişebildiğini savunur. Sağlıklı bir kişilik gelişimi için deneyim ve eğitime önem veren Jung, eğitimle bilinçsiz olanın bilinçli hale getirilmesi gerektiğini ayrıca, sağlıklı kişilik gelişiminde her bir sistemin gelişimine ayrı ayrı özen gösterilmesi gerektiğini ve fazla gelişen ya da gelişmeyen sistemlerin dengesiz bir kişilik geliştirmeye sebep olacağını iddia eder (Yanbastı, 1990; Tuzcuoğlu, 1996).

Yaşamın ilk yıllarında ayrı bir kişiliği olmayan çocukta görülen kişilik özelliklerinin anne-babanın kişiliğinin bir yansıması olduğunu kabul eden Jung, temel eğitim döneminin başlamasıyla beraber anne-babayla ilişkilerin zayıflamaya başladığını, öğretmenlerin, arkadaşların ve toplumun kültürel özelliklerinin çocuk üzerinde etkisinin arttığını, böylece çocukta kişiliğin gelişmeye başladığını savunur (Shultz ve Shultz, 2002; Yanbastı, 1990; Tuzcuoğlu, 1996).

2.3.4. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı

Farklı kültürlerde yaptığı çalışmalar sonucu, Freud'un Psikoseksüel Teorisi'ne psikososyal bir boyut ekleme gerekliliğini savunan Erikson, Freud'un temel kavramlarını (psikolojik yapılar, bilinç, bilinçaltı, bilinçdışı, dürtüler, psikoseksüel basamaklar... gibi) ve metodolojisini kabul etmekle beraber, ondan farklı olarak, kişilik gelişimini, yaşam boyu süren sekiz psikososyal basamak üzerinde temellendirmiştir (Demiröz, 2002;

Morris, 2002). Erikson'un teorisi gelişimsel ve yaşam boyu-gelişim üzerinde duran bir yaklaşımdır. Ayrıca kişilik gelişimindeki ana temanın ego benliğini araştırmak olarak özetlenebilir.

Gelişimi sosyal açıdan ele alan ve kişilik gelişimi üzerinde toplumun yoğun etkileri olduğunu ileri süren Erikson'a göre, bu basamaklar evrensel olmakla beraber temelleri biyolojik olarak atılmış hiyerarşik bir sırayla ortaya çıkmakta ayrıca kültürel özelliklerden ve değişimlerden de etkilenmektedir (Şendil, 1995). Erikson, olgunlaşma ile artan toplumsal beklentilerin, bireyleri çözmesi gereken sekiz bunalımla karşı karşıya bıraktığını ve her bir bunalımın hem olumlu hem de olumsuz sonuçlarıyla birlikte bir boyut oluşturduğunu kabul etmektedir. Tatminkar düzeyde ele alınmayan bunalımların, bireyi diğer basamaklarda da rahatsız edeceğini, bunalımlardan herhangi birini çözmek için hiçbir zaman geç olmadığını savunan Erikson, her bir basamağın bir öncekinin üzerine inşa edildiğini ve daha sonraki basamakların şeklini etkilediğini iddia eder (Shultz ve Shultz, 2002; Morris, 2002; Şendil, 1995).

Kimlik gelişiminin, bebeğin annesini ilk tanınması ve onun tarafından tanındığını hissetmesiyle başladığını bu sebeple bir basamaktan diğerine değiştiğini ve önceki şekillerden etkilendiğini ileri süren Erikson'a göre, yaşamın ana teması kimlik arayışıdır (Shultz ve Shultz, 2002). Yaşam boyu süren kimlik oluşumu, özellikle ergenlik döneminde kimlik arayışı şeklinde belirginleşmektedir. Çünkü bu dönemde bireyin önceki kimliği, yapması gereken seçimler ve alması gereken kararlar için yetersiz kalmakta ve gençler çeşitli kimlik örüntüleri ile denemeler yaparak, yeni ve sağlıklı bir kimlik duygusu geliştirebilmektedirler (Shultz ve Shultz, 2002).

2.3.4.1. Erikson'un Psikososyal Gelişim Basamakları

2.3.4.1. 1. Basamak: Temel Güven Güvensizlik

Sıfır bir yaşları arasında yaşanan bu basamakta kazanılan ilk olumlu duygu, temel güven duygusudur. Temeli anne ya da onun yerine geçen kişi ile bebek arasındaki

etkileşim sırasında atılan bu duygunun gelişiminde bebeğin duyu organlarıyla aldığı uyarılar, ayrıca bebeğe karşı takınılan tutumlar da büyük oranda önem taşımaktadır (Cüceloğlu, 1993; Morris, 2002; Şendil, 1995; Özkalp ve ark. ,2000).

Yeterince beslenen, sevgi ve ilgi gösterilen, sıkıntıları giderilen ve kendini güvenli ve rahat hisseden bebekler annesine bağlanacak, sonuç olarak anne ile bebek arasında oluşan olumlu ilişki, bebekteki temel güven duygusunun çekirdeğini oluşturacaktır. Sağlıklı bir temel güven duygusu geliştiren bebek, hem kendine hem de dış dünyaya güvenir. Sağlıksız anne bebek ilişkilerinde ise, güvensizlik duygularının ilk tohumları atılmakta ve yeterince güven duygusu kazanamayan bebek hem kendine hem de çevresine güvenmemektedir (Morris, 2002; Şendil, 1995).

2.3.4.2. 2.Basamak: Utanç ve Şüpheyeye Karşı Özerklik

İki ile üç yaşları arasında yaşanan bu basamakta çocuk yürümeye ve konuşmaya başladığı için annesine olan bağımlılığı da azalmakta, fiziksel olgunlaşmaya birlikte tuvalet kontrolünü de gerçekleştirmektedir (Cüceloğlu, 1993; Morris, 2002; Şendil, 1995; Özkalp ve ark., 2000). Özerk davranmaya ve bağımsız eylemlerden zevk almaya başlayan çocuğa kendi eylemlerini kontrol etme olanağı vermek, onda özerklik duygusunun gelişmeye başlamasını sağlamakta, aşırı koruyucu ya da baskıcı tutumlar ise, çocuğun özerk olma çabasını engellemektedir (Morris, 2002; Şendil, 1995). Bu basamakta yaşanan olumsuzluktur, çocuğun göremediği ve kontrol etmeye çalıştığı bilinmeyen “arka” ile ilgili şüpheler ve buna bağlı olarak ortaya çıkan utanma duygularıdır. Özellikle de tuvalet eğitimini çok erken yaşta ve katı bir eğitim alan çocuklarda bu duygular ortaya çıkmaktadır. Çünkü aşırı kontrolcü, otoriter ve mükemmeliyetçi ebeveynler, çocuğun kendi kapasitesine yönelik kuşuklara düşmesine ve utanç duymasına yol açmaktadır (Demiröz, 2002).

2.3.4.3. 3.Basamak: Suçluluğa Karşı Girişimcilik

Dört ile beş yaşları arasında yaşanan bu basamakta çocuk, ebeveynleri gibi olmak ister. Artık bağımsız hareket ederek isteklerini dile getirebilen çocuk, gelişen yetileriyle

birlikte çevresinde olup bitenlere karşı merak duymakta ve bu sebeple sürekli sorular sorarak, girişimlerde bulunmaktadır. Aynı zamanda cinsiyet farklarını keşfeden çocuk, bu konuyla da ilgili olarak da sorular yöneltmekte, azarlanma, suçlama ayıplama gibi davranışlara maruz kalan çocukta suçluluk duyguları gelişmektedir (Cüceloğlu, 1993; Morris, 2002; Özkalp ve ark., 2000; Şendil, 1995).

2.3.4.4. 4.Basamak: Aşağılık Duygusuna Karşı Girişimcilik

6 yaş ile ergenlik arasında yaşanan bu basamakta, ilkokula başlayan çocuk için oyun oynamak eski çekiciliğini kaybetmiş, yerini bir şeyler üretme ve yaptığı işlerde başarılı olma isteğine bırakmıştır. Takdir edilmeye büyük önem veren bu basamak çocukları, fiziksel ve zihinsel kapasiteleri açısından da yeni şeyler öğrenmeye ve üretmeye hazırdırlar. Yaptığı işlerde başarılı oldukça da kendine güvenleri artmakta, çalışmak ve başarılı olmak için motivasyonu güçlenmektedir. “Ben başarılıyım” inancıyla kişilik gelişimi olumlu olarak etkilenerken bir sonraki gelişim basamağına güvenle girmekte, aksi halde ise çocuğun kişilik yapısında aşağılık duygusu gelişmektedir (Cüceloğlu. 1993; Morris, 2002; Özkalp ve ark., 2000; Şendil, 1995).

2.3.4.5. 5. Basamak Kimlik Dağılmasına Karşı Kimlik ve Reddetme

Kimlik oluşumunun çocukluk boyunca ard arda gelen ego sentezleriyle kurulduğunu ileri süren Erikson'a göre kimlik bunalımı bu basamakta doruk noktasına ulaşır. Bedende meydana gelen hızlı değişimler ile beraber, genç mesleki ve eğitimsel kararlar vermek zorunda bırakılmaktadır. Ergenlik döneminde, kimlik arayışı başlamasına karşın, dönemin sonunda mutlaka kimlik duygusunun kazanılmış olması gerekmediğini savunan Erikson'a göre, bazı durumlarda kimliğin kazanılması sonraki gelişim basamaklarına ertelenebilmektedir (Cüceloğlu, 1993; Demiröz, 2002; Morris, 2002; Şendil, 1995; Özkalp ve ark., 2000).

2.3.4.6. 6. Basamak: Yalnızlığa Karşı Yakınlaşma ve Dayanışma

Genç yetişkinlik dönemini kapsayan bu basamağa, bir önceki basamaktan kimliğini bularak çıkan gençlerin, genç yetişkinlik basamağını başarıyla geçirebilmek için gerekli yapı taşlarına sahip olduklarını vurgulayan Erikson'a göre bu basamakta, başkalarıyla yakın ilişkiler kurabilme yeteneğinin kazanılmış olması gerekir. Eğer kazanamamışsa diğer insanlardan uzak kalmayı, görev ve zorunluluk gerektirecek işlerden kaçınmayı yeğleyen birey. yalnızlık duygusunun benliğine yerleşmesine neden olmaktadır (Cüceloğlu, 1993; Morris, 2002; Özkalp ve ark., 2000; Şendil, 1995).

2.3.4.7. 7. Basamak: Durağanlığa Karşı Üretkenlik

Yaşamın orta yaşlarına denk gelen bu basamakta Erikson "üreticilik" kavramı ile özellikle yeni kuşakların gelişimiyle ilgilenme ve onlara rehberlik etmeyi kastetmektedir. Yani üretkenlik, yaratıcı veya üretici çabalarla çocuk yetiştirerek, bir sonraki nesli yetiştirme ve yönlendirmeye ilgi anlamına gelmektedir. Bununla beraber sadece çocuk yetiştirmek, bireyde üretkenlik duygusunu geliştiremeyebilir. Geleceğe güven, insan türüne inanç ve başkalarına saygı bu basamaktaki gelişmenin ön şartları olarak gözükmektedir. Bu sebeple, çocuk sahibi olmak yerine, başkalarının çocukları için daha iyi bir dünya yaratmaya yönelik çalışan kişilerde aynı duyguyu kazanabilir (Cüceloğlu, 1993; Morris, 2002; Şendil, 1995; Özkalp ve ark., 2000).

2.3.4.8. 8. Basamak: Umutsuzluğa Karşı Benlik Bütünlüğü

Bu basamakta, birey, yaşamında yaptığı şeylerle yaşar. İdeal olarak bütünlüğünü kazanmış olacağından dolayı bütünlük, yaşamın sınırlamalarının kabulünü, daha önceki nesilleri de kapsayan büyük bir tarihin bir parçası olma duygusunu, çağların bütünlüğüne inanma duygusunu ve daha önceki bütün basamakların nihai entegrasyonunu içermektedir. Kimliğine en uygun yaşam biçimini bulabilen bireyler bu bütünlük duygusuna sahip olurlar. Böylece yaşlandıklarında, geçmişlerini tümüyle gözden geçirerek, geride bıraktıkları yaşantıdan, o güne gelene kadar ürettiklerinden hoşnut olurlar. Aksi durumdaysa, yani birey geçmişini değerlendirdiğinde, zamanının boşa

geçtiğine inanacak olursa, değişiklik yapmak için artık çok geç olduğunu düşünerek, umutsuzluk duygularına kapılır. Yani umutsuzluk, yaşamı boyunca yaptığı ve yapmadığı şeylere yerinme, ölüme yaklaşma korkusu ve kendinden nefret etmedir (Cüceloğlu, 1993; Morris, 2002; Şendil, 1995; Özkalp ve ark., 2000).

Erikson'un ego kimliği üzerine çok sayıda araştırma yapılmıştır. Çalışmalar genel olarak göstermiştir ki; güçlü ve olumlu bir kişilik geliştiren ergenler, erken gelişim aşamalarının krizleriyle daha uyumlu yöntemlerle başadabilmektedir. Zayıf bir ego kimliği ise bu krizleri uyumsuz bir yolla çözmektedir. Psikosoyal gelişim çocukluk dönemleri oldukça başarılı bulunmuştur. Ancak ergen ego kimliğinin yaşının daha da gecikebileceğini ileri süren araştırmalar (Archer, 1982) vardır (Shultz ve Shultz, 2002). Görüldüğü üzere, Erikson'a göre birey asla sabit bir kişiliğe sahip olmayıp her zaman kişiliğini yeniden geliştirme durumundadır. Her basamak -kendî gelişimsel temasının ötesinde hem bir önceki hem de bir sonraki basamakla ilişki içindedir. Bunun da ötesinde her basamağın tüm gelişim süreci içinde oynadığı belirli bir rolü vardır. Bir basamağa ait bunalımın nasıl çözüldüğü onu takip eden basamağı etkilemektedir

2.3.5. Horney'in Bütüncü Yaklaşımı

Horney'in teorisinin altında yatan kavram, "bir çocuğun düşmanca bir ortamda izole edilmiş ve yardımsız kalması duygusu" olarak tanımlanan temel anksiyetedir. Kişiliği toplumsal etkilerin biçimlendirdiği savunan Horney'e göre başlangıçta ayrımlaşmamış, karmaşık görünen davranışlar yaşam boyunca süren çevre etkileri sonucu organize olmuş yapılara dönüşerek bireyin geliştirdiği algı, duygu, düşünce, değer, yargı, amaç ve bunların karşılıklı etkileşimleri sonucu kişiliği oluştururlar (Shultz ve Shultz, 2002; Cüceloğlu, 1993; Köknel, 1995; Morris, 2002; Yanbastı, 1990; Özkalp ve ark., 2000).

Kişiliği, kalımsal özelliklerden çok çevrenin, özellikle de aile çevresinin etkileri sonucu gelişen bir bütün olarak gören Homey'e göre; kişilik gelişimi değişmez kurallara bağlı değildir. Buna sebep olarak fizyolojik ihtiyaçları öne süren Homey, bu ihtiyaçları karşılamak adına insanın bir çok şeyi feda edebileceğinden bahseder (Shultz ve Shultz, 2002; Yanbastı, 1990).

Çocuğu doğduğu andan itibaren yabancı ve düşman bir dünya karşısında kendisini yalnız ve çaresiz hissettiğini savunan Homey, bu durumun çocukta kaygı yarattığını ileri sürer. "Temel kaygı" denilen bu endişenin kişilik bütünlüğü üzerinde, çocukluktan itibaren etkili olduğunu, insanların bu kaygıdan kurtulmak için sevgi, boyun eğme, içe dönme, güç elde etme gibi davranış biçimleri gösterdiğini ve gösterilen bu davranışların kişiliği etkilediğini iddia eder (Homey, çev: 1992; Shultz ve Shultz, 2002; Köknel, 1995; Özkalp ve ark., 2000; Morris, 2002).

2.3.6. Fromm'un Hümanizm Kuramı

İnsanı tarih tarafından şekillendirilen bir varlık olarak kabul eden Fromm, evrendeki tüm yasaların insan için de geçerli olduğunu savunur. Yaşayacağını ve öleceğini bilen insanın, topluma her zaman uyum sağlayamadığını ve bazı çelişkiler yaşadığını savunan Fromm, aslında insanın kendi ile doğa arasında bir denge kurmaya çalıştığını, bu dengeyi kurabilmek için de çevresiyle anlamlı bağlar kurması gerektiğini vurgular. Bu sebeple insanın, üretkenliğe ve sevgiye dönük inanç ve amaçlara (idealler) ihtiyaç duyduğunu iddia eder (Fromm, Çev: 1992; Özkalp ve ark., 2000; Yanbastı, 1990).

Fromm'a göre sağlıklı insan dediğimiz şey, belli bir kültürün genel yapısına bağlıdır. Yine Fromm'a göre; doğduğu anda anneden biyolojik olarak ayrılan ve ayrı bir organizma oluşturan bebek, işlevsel yönden uzun seneler boyunca anneye bağımlı olduğundan, anne-babanın çizdiği sınırlar içinde yaşamını sürdürecektir, büyüdükçe yavaş yavaş bu sınırları aşarak bağımsızlaşacaktır. Benliğin gelişimiyle birlikte çocuk, anne-

babaya olan bağıllığın zayıflamasıyla bağımsızlaşma (bireyleşme) ve güven duygusunu kaybetmek arasında bocalayacaktır (Fromm, Çev: 1992; Yanbastı, 1990; Adasal, 1977).

Toplumun değerlerini, yaşam şekillerini, rol becerilerini ve kavramlarını çocuğa aktaran aileyi, çocuğun tüm kişiliğinin (karakteri) şekillendiği yer olarak gören Fromm; aile içi ve aile dışı ilişkiler ile bireylerin çocuğa davranış biçimleri ve çocuğun yaşadığı deneyimlerin birleşerek kişiliği meydana getirdiğini savunur (Yanbastı, 1990; Köknel, 1995; Arkonaç, 1993; Cüceloğlu, 1993).

Görüldüğü üzere, sosyal etkiler sonucu deneyimlerle oluşan kişilik, hem kalımsal hem de çevresel etkilerin ortak ürünüdür. Bu sebeple kişiliği, içinde yaşanılan topluma her yönüyle uyum sağlamak olarak kabul eden Fromm'a göre, her bireyin bir bireysel kişiliği (insanın sadece kendine has özelliklerini içeren yanı) bir de toplumsal kişiliği (insanlarla ortak özelliklerini içeren yanı) bulunmaktadır (Yanbastı, 1990; Fromm, Çev: 1996).

Kişilik yapılarını sosyalizasyon (insanlarla ilişkiler) ve asimilasyon (nesnelere ilişkiler)'a dayanarak açıklayan Fromm, sosyalizasyonda insanın mazohizm, sadizm, yıkıcılık, otomat boyun eğrilik ve sevgi olmak üzere beş yönelim biçimi kullandığını, bunlardan sadece sevgi eğitiminin sağlıklı olduğunu, mazohistik ve sadistik eğilimlerin ise hakim olma telafi mekanizmasından ortaya çıktığını savunmuştur (Yanbastı, 1990).

Sembiyotik bağlantıcılık da denilen sadizm ve mazohizm, toplumsal ilişkilerde bireyin başkalarına bağımlı olmasıdır. Yıkıcılıkta da saldırganlıkla güç kanıtlanmaya ve tüm rakipler saf dışı bırakılmaya çalışılır. Otomat boyun eğrilik eğiliminde ise birey kendini diğer insanlardan izole ederek kendine güvenli bir ortam hazırlamaya çalışmakta, sevgi eğilimde de insanlara karşı tam bir saygı, bununla beraber hiç kimseye tamamen teslim olmama yanı sıra kimseden yararlanma arzusu taşımama özellikleri hakimdir.

2.3.6.1.Kişilik Tipleri

Bahsedilen bu sosyal yönelimlerin bir yönelme benimsemesi ile birleşerek kişilik tiplerini oluşturduğunu savunan Fromm, beş kişilik tipinin varlığından bahseder (Yanbastı, 1990). Buna göre;

2.3.6.1.1. Alıcı Tip

Her şeyi başkalarının cömertliğinden bekleyen, her tür ilişkide alıcı konumunda olan tip.

2.3.6.1.2. Sömürücü Tip

Sadistik yönelimin en aşırı şekli olan bu tipler, her şeyi isteyen küçük çocukları andırır ve arzuladıkları her şeyin kendi hakkı olduğuna inanır, gerekirse zor kullanarak ya da hilelere baş vurarak, başkalarını hiçbir şekilde düşünmeden arzuladıklarını elde etmeye çalışırlar.

2.3.6.1.3. İstifçiTip

Her şeye sahip olmak ve elindekileri saklamak eğiliminde olan bu tipler, çevreyi düşman olarak gören, güvensiz ve iletişimden kaçan tiplerdir.

2.3.6.1.4. SatıcıTip

Kendini adeta pazarlanması gereken bir mal gibi gören bu tipler, kabul görmek için acımasız yollar dener, insanlarla çabuk fakat; yüzeysel ilişkiler kurarlar.

2.3.6.1.5. Yapıcı Tip

İnsanları sömürmeyen, onlara yük olmayan, ihtiyaçları için çalışan, başkalarının durumuyla ilgilenen bu tipler, istenilen tam anlamıyla dengeli kişiler olarak kabul edilirler (Adasal, 1977; Yanbastı, 1990).

2.3.7. Sullivan’ın Kişiler Arası İlişkiler Kuramı

Kişiliği anlamının ancak insanlar arasındaki ilişkilerin incelenmesiyle mümkün olacağını savunan Sullivan, kişiliği insanlar arasındaki ilişkilerin ürünü olarak görmüştür. Kişilik gelişiminde bireyler arasındaki ilişkilerin geliştirdiği kültür üzerinde kararlılıkla durarak, davranışları sadece bireyler arasındaki ilişkilere dayanarak açıklamaya çalışmıştır (Köknel, 1995; Özkalp ve ark., 2000; Yanbastı, 1990).

Ona göre, kişiliğin incelenmesinde kullanılacak en küçük birim “dinamizm”dir ve bunlar bireyin yaşamını sürdürmesini sağlayan göreceli ve sürekli enerji dönüşümleri olup, davranışları ortaya çıkaran yapılardır. Tüm insanlarda aynı temele dayanan bu dinamizmler duruma ve bireyin yaşantılarına göre farklılık göstererek, temel ihtiyaçlara doyum sağlarlar (Yanbastı, 1990).

Sullivan’a göre kişilik (ben), kişiler arası ilişkilerde ortaya çıkan dinamik bir süreç olup, tüm amacı kaygıdan kurtulmaktır. Kaygıyı doğuran şey ise, başkalarının özellikle de bireyin yakın ilişkide bulunduğu kişilerin onu onaylamamasıdır (Yanbastı, 1990). Bu bağlamda Sullivan kaygı sonucu oluşmuş üç ayrı ben’den söz eder. Buna göre !yi ben (anne ile iyi ilişkiler sonucu oluşan, bireyin kendine karşı olumlu duygular geliştirdiği benlik), Kötü ben (annenin iyi karşılamadığı yaşantılar sonucun oluşan, kaygı doğuran, bireyin kendisine karşı olumsuz duygular geliştirdiği benlik), Ben ve Ben Olmayan (annenin hiç hoş karşılamadığı yaşantılar sonucu oluşan benlik)’dır (Yanbastı, 1990).

2.3.7.1. Sullivan’a Göre Kişilik Evreleri

Doğumdan ergenliğe kadar olan dönemi 6 evrede inceleyen Sullivan, Freud’dan sonra kişilik gelişimini evreler halinde inceleyen tek kişidir. Bu evreler:

2.3.7.1.1. Evre - Dilden Yararlanma (Bebeklik)

Konuşmanın kazanılmasına kadar süren bu evrede bebek, ihtiyaçları giderildiği oranda haz duyar. Giderek ayrı bir beden olduğunu fark eder, böylece ihtiyaçlarını anneden bağımsız karşılama girişimleri başlatır. Bu noktada anne ile olan ilişkilerin niteliği çok önemlidir. Çünkü, bu dönemde bebeğin zihninde çok çeşitli anne imge oluşur. Ayrıca bebek prototaksik düşünceden, parataksik düşünceye geçer.

2.3.7.1.2. Evre - İnsanlarla Beraber Yaşama (İlk Çocukluk)

Akranlar ve yetişkinlerle kısmi ilişkilerin ortaya çıktığı bu evrede, sözlü dil kullanılmaya ve oyun arkadaşlarına ihtiyaç duyulmaya başlamıştır. Bu evrede oluşan cinsel benlik, yetişkinlerin model alınmasıyla gerçekleşir. Özellikle bu evrede gerçekleşen çevre etkileşimleri çocuğun kişilik oluşumunu büyük oranda etkiler.

2.3.7.1.3. Evre- Hemcinsleriyle Yakın İlişkiler Kurma (İkinci Çocukluk)

Akranı olan hemcinsleriyle ilişki kurma davranışlarının ortaya çıktığı bu evre, ilkokul yıllarını kapsamakta ve çocuk özellikle sosyalleşmeyi bu evrede kazanmaktadır.

2.3.7.1.4. Evre- Karşı Cinsle Yakın İlişkiler Kurma (Ergenlik)

Gerçek cinsel belirtilerin ve karşı cinsle ilişkilerin ortaya çıktığı bu evrede, cinsel tercihlerin belirlendiği ve karşı cinse yoğun duygular hissedildiği görülür.

Bir başka kişiyle sevgi ilişkilerin başlatılmasına dek süren bu evrede, görev ve sorumluluk duygularının yoğun olduğu ve benliğin tutarlı bir nitelik kazandığı görülür.

2.3.7.1.5. Evre - Olgun Yaşayış (Yetişkinlik)

Önceki evrelerden başarıyla geçen kişi, gerçek anlamda bir kişilik kazanmış olarak yaşamını sürdürür (Köknel, 1995; Yanbastı, 1990).

2.3.8. Davranışçı Yaklaşım

Kişilik özelliklerinin öğrenme sonucu geliştiğini savunan Davranışçılar, kişiliğin de tıpkı diğer davranışlar gibi bir davranış örüntüsü olduğunu ve deneyimler sonucu oluştuğunu (Cüceloğlu, 1993) ve Uyarın-Organizma-Tepki şeklinde formüle edilebileceğini iddia ederler (Karahan & Sardoğan, 1994; Köknel, 1995; Özkalp ve ark., 2000). Pekiştirilen davranışların daha sık ortaya çıktığı görüşünden hareket ederek, kişinin davranışları nasıl öğrendiği bilindiğinde, kişi de anlaşılabilirliği savını kabul ederler (Yanbastı, 1990; Cüceloğlu, 1993). Bu yönüyle insanı belli şartlar altında bulunan biyolojik bir makine olarak gören Davranışçılar, kişiliğin incelenmesinde tarafsız gözlem ve teknikler önerirler (Yanbastı, 1990).

Ayrıca kişiliği, davranışların bütünü olarak kabul eden Davranışçılar, kişiliği, uzunca bir süre içinde kazanılan mesleki, aileyi, dini, siyasi ve ekonomik alışkanlıklar birikiminin bir ürünü olarak tanımlarlar (Özkalp ve ark., 2000; Yanbastı 1990).

Kişiliğin özellikle yaşamın ilk yıllarında yaşanan çevre tarafından belirlendiğini vurgulayarak (Karahan ve Sardoğan, 1994; Özkalp ve ark.. 2000), kalımsal getirilen tamamen inkar ederler. Bu teorisyenlerden biri olan VWatson, yetenek, mizaç ve karakterin doğuştan gelmediğini, doğumdan itibaren öğrenme süreçleriyle geliştiğini, çocukluktaki şartlanma deneyimlerinin yetişkinlikteki davranışları etkilediğini savunarak, kendisine verilecek sağlıklı bebeklere kendi yöntemlerini uygulayarak her çeşit kişilik yetiştirebileceğini de iddia eder (Yanbastı, 1990). Bir başka teorisyen olan Hosford da, insanın çevresinde karşılaştığı uyarılara tepkide bulunduğunu, kalıtım ile çevre arasındaki farkın kişiliği belirlediğini vurgulamakla birlikte, bireyin kişiliğinde olumlu ve olumsuz alışkanlıkların birlikte bulunduğunu ve bunların zamanla öğrenildiğini de savunmaktadır (Karahan ve Sardoğan, 1994). Skinner ise kişiliğin, belirli durumlar karşısında gösterilen davranış örüntüleri olduğunu, kişiliğin içinde insan barındıran bir

vücut değil, aksine kişiliğin tek başına bir insan olduğu ve insanın çevresine göre hareket etmediğini, tersine çevrenin ona göre hareket ettiği görüşlerini ileri sürmektedir (Karahana ve Sardoğan, 1994).

2.3.9. Gestalt Yaklaşımı

İnsanların çoğunluğunun kendini gerçekleştirmekten çok idealize ettiği kişiyi gerçekleştirmeye çalıştıklarını savunan Gestaltçılar (Karahana ve Sardoğan, 1994), kişiliğin tek tek uyarıların ve bunları alan duyu organlarını özelliklerinin toplamı olmadığını (Yanbastı, 1990), bir çok fiziksel, ruhsal, içsel ve çevresel etkenin belli biçimde oluşan bir bütün olduğunu savunurlar. Bu bütün, kendisini oluşturan öğelerin toplamından farklı ve fazla bir yapı olup, kendine has özelliklere sahiptir (Karahana ve Sardoğan, 1994; Köknel, 1995). Diğer bir ifadeyle kişilik, organizma ile psikolojik alan (bireyin kendisi ve çevresi ile bağlarını içeren, dinamik yaşantı ve davranış alanıdır) arasında kurulan dengenin ve bütünlüğün özelliklerini kapsayan bir yapıdır (Yanbastı, 1990).

Kişilik gelişimini, uygun iç ve dış çevre şartlarına bağlayan Gestaltçılar, insanın kendi yaşantı, deneyim, beklenti, amaç, fırsat ve yeteneklerinden haberdar olduğunu ve onları kişilik içinde bütünleştirmek için çevreden gelen uyarımlar arasından gerekli seçimi yapabileceği savunurlar (Köknel, 1995).

Gestalt teorisyenlerinden biri olan Perls, “üst benlik” ve “alt benlik” kavramlarını ileri sürerek kişiliği açıklamaya çalışmıştır. Buna göre, üst benlik, kişiyi zorunluluk ve tehditlerle manipüle ederken, alt benlik, iyi niyetler, savunmalara geçme ve özür ile manipüle eder. Zamanla yaptığımız her davranışın doğru olduğunu savunan bir kişilik özelliği olarak görünen üst benlik, sürekli alt benliğe emirler vererek onunla çekişir. Perls’e göre ortaya çıkan bu çekişmeler sayesinde de kişilik gelişir (Karahana ve Sardoğan, 1994).

Gestalt Psikolojisinin etkisi altında kalan Lewin ise kişiliği, iç ve dış olmak üzere iki kısımdan (bölge) oluşan bir sistem olarak görür. Kişilik özelliklerinin insandan insana, yaşa ve gelişim aşamalarına göre de değiştiğini savunan Lewin, kişiliği çevre ile sürekli etkileşim içinde olduğunu vurgular (Karahana ve Sardoğan, 1994). Kişilik özelliklerinin sabit ve değişmez olmadığını, aksine sosyal alandaki dinamik özelliklere bağlı olarak sürekli değiştiğini savunur.

2.3.10. Allport'un Kişilik Özellikleri Kuramı

Allport, uzun mesleki hayatı boyunca daha önce hiç yapılmamış olan; kişilik çalışmalarını klinik ortamın dışına çıkarmış üniversitelerde psikolojinin saygın bir yerine oturmuştur. Freud'dan bu yana büyük ilerleme kaydeden kişilik teorileri, yaklaşımlarda farklılıklar olsa da ortak bir mirasa dayanmaktadırlar. Bir dereceye kadar, hepsi, kökenleri ve şekillerini Freud'un teori kurma çabalarına borçludur. Bu yönüyle psikoloji tarihinde bir ilham ya da muhalefet kaynağı olan Freud sonraki teorisyenlerin üzerinde yeni teoriler inşa edebileceği sağlam ve meydan okuyan bir temel oluşturmuştur. Psikanalizin bilinçli güduları ihmal edecek kadar bilinçdışı güdüler üzerinde yoğunlaştığını düşünen Allport, Freud'un kişilik görüşünden daha farklı bir fikir üzerinde çalışmaya başlamıştır (Schultz & Schultz, 2002)

Normal yetişkinlerde bilinç dışının rolünü en aza indirerek, onların daha akılcı ve bilinçli terimlerle iş gördüğünü ileri süren Allport yalnızca nörotik kişilerin bilinçdışından etkilendiğini, normal bireylerin geçmişten ziyade içinde yaşanan andan ve geleceğe dair umut ve beklentilerden daha çok etkilendiğini iddia etmiştir. Bununla beraber Freud'un çocukluk evrelerinde yaşanan takımlar sonucu yaşadığı çatışmalarla kişilik tiplerinin oluştuğu görüşünü de benimsememiş, normal insanlarla nörotiklerin birbirlerine benzemediğinden, kişiliğin nörotikler üzerinde değil normal insanlar üzerinde incelenmesi gerektiğini savunmuştur (Schultz Schultz, 2002). Karşı çıktığı tek teori

Freud'unkiler olmayıp, aynı zamanda tip teorilerine de tamamen karşıt fikirler ileri sürmüştür.

Bu yönleriyle ona göre bireysel ve tek olan kişilik, Freud'un belirttiği gibi herkese uygulanabilen evrensel yasalardan meydana gelemezdi (Schultz & Schultz, 2002). Yanı sıra o da Freud gibi, teorisini güdülenme üzerinde temellendirmiş, Freud'dan farklı olarak bir güdünün işlevsel olarak herhangi bir çocukluk yaşantısıyla ilgili olmadığını (işlevsel özerklik), güdülerin ortaya çıktığı ortamdan bağımsız olarak gerçekleştiğini iddia etmiştir. Bu sebeple yetişkin bir insanı çocukluk deneyimlerinden tamamen bağımsız, kendi kendini yönlendirebilen bir birey olarak kabul etmiştir (Schultz Schultz, 2002; Yanbastı, 1990).

Böylece kendi yaklaşımının temel prensiplerini oluşturan Allport, öncelikle insanları karşılaştırma yoluna giderek, onlar arasındaki ortak ve genel özellikleri belirlemeye çalışmış, sonra da kişiliğe özgü özellikleri saptayarak çalışmalarını sürdürmüştür. İnsanlar arasındaki ortak özellikleri tespit etmek amacıyla arkadaşları Vemon ve Lindzey ile birlikte bir "değerler ölçeği" geliştirmişlerdir. Teorik, ekonomik, estetik, sosyal, politik ve dindarlık olmak üzere toplam altı özelliği temel özellik olarak kabul etmişlerdir.

2.3.10.1. Allport'un Kişilik Özellikleri

Tüm insanlarda ortak olan bu özellikler dışında , kişiye özgü özelliklerin varlığını da yadsımayan Allport, kişilik özelliklerini bir sıra düzen içinde ele alarak onları kardinal (ana), merkezi ve ikincil olarak üçe ayırmıştır (Özbatağ, 1983).

2.3.10.1. Kardinal Özellikler: Bireyin tüm hayatında kendini gösteren egemen özellikler

2.3.10.2. Merkezi Özellikler: Saldırganlık ve duygusallık gibi davranışsal özellikler

2.3.10.3. İkincil Özellikler: Diğer özellik türlerinden daha az sıklıkta ve süreklilikte kendini gösteren özellikler (Özbatağ, 1983; Yanbastı, 1990).

İnsanların, çevresel uyarıcılara karşı tutarlı davranma eğiliminde olduğunu. arkadaş canlısı özelliğine sahip bir kişinin her ortamda benzer davranışlar göstereceğini ileri süren Allport, kardinal kişilik özelliğine sahip bir bireyin tüm davranışlarının bu özellikten etkilenebileceğini, yanı sıra her bireyin kardinal bir özelliğe sahip olmadığını da iddia etmiştir. Bir özelliğin kardinal olabilmesi için onun hayatta her şeyden daha önemli olması gerektiğini savunan Allport, bu yönüyle insanların kardinal özellikler kadar baskın ve genel olmayan merkezi özelliklere sahip olduğunu, ikincil özelliklerin ise davranışları etkilemede diğerleri kadar önemli olmadıklarını vurgulamıştır.

Psikolojide geleneksel psikanalizden daha etkili olan bu teori kişiliğin bütünlüğüne, amaç ve beklentilerin önemine değinmesi nedeniyle hümanistik psikoloji teorisyenleri üzerinde büyük ölçüde etkili olmuştur. Yanı sıra tek tek bireyler üzerinde yoğunlaşması, kişilik özellikleri genellemeyi imkansız hale getirmesi yönünden eleştirilmiş olsa da kişilik özelliklerin tanım ve değerlendirilmesiyle kişilik özelliklerini ölçen günümüz envanterleri onun katkılarıyla gerçekleştirilmiştir (Schultz 3 Schultz, 2002; Yanbastı, 1990).

Kişiliği, bireyin çevresine özel uyumunu belirleyen psiko-fizyolojik sistemlerin dinamik bir örgütü olarak tanımlayan Allport, benlik (self) bilinci için “uygun” anlamındaki proprium kelimesini kullanmış ve proprium’u bireyi diğer fertlerden ayıran her şeyi içinde barındıran, kişiliğin bilinçli yanının önemli bir parçası olarak görmüştür. Bebeklik döneminden ergenliğe kadar yedi evrede gelişen proprium’un (kişilik) gelişim evreleri psikoseksüel olmadığı gibi, erojen bölgeler çevresinde yer alan Freudcu

çatışmaları da içermemektedir. Aksine sosyal ilişkilerin, özellikle de anne ile olan ilişkilerin proprium'un oluşmasında en önemli etkiler olarak kabul edilmiştir (Schultz ve Schultz, 2002; Tan, 1992; Yanbastı, 1990).

2.3.10.2. Allport'a göre Kişilik Gelişim Evreleri

Bebekliğin en erken dönemlerinde yaşanan 1. evrede “ben” ve “ben olmayan”ı ayırt edemeyen bebek, 2.evrede 3 yaşına gelinceye kadar fiziksel olarak ayrı bir beden Olduğunu anlar. Böylece “ben” ve “ben olmayan”ı ayırt etmeyi başaran çocuk, 4-6 yaşları arasında yaşadığı 3.evrede “benim” ve “bana ait” olanları ayırt etmeye başlayarak “iyi ve kötü ben” kavramlarının temellerini atar. 6-12 yaşlar arasında yaşanan evrede ise, kendi becerilerini tanıyan çocuğun benliği, karşılaştığı sorunlarla baş edebilecek yeterliliğe erişmiştir. Ergenlik evresinde yaşama anlam verecek amaçları saptamaya başlayan genç, benlik imajını ve amaçlarını tüm yaşam boyu Sürecek gerçekçi olgunlaşmaya ise, yetişkinlik döneminde ulaşacaktır (Yanbastı, 1990).

2.3.11. Faktör Teorileri

İnsan davranışlarının incelenmesinde faktörlerin belirlenmesi gerektiğini savunan bu teoriler, geniş örneklem grupları üzerinde yapılan istatistiksel çalışmaların önemine dikkat çekmişlerdir (Yanbastı, 1990).

Faktör analizi yöntemini kullanarak yürüttükleri çalışmalarla, herhangi bir davranış boyutunun hem genel hem de özel faktörleri bulunduğunu varsayan faktör teorisyenleri, her birey için çok sayıda boyutun puanlarını, test, anket, soru listesi, ölçme cetvelleri gibi psikolojik ölçüm araçlarından yararlanarak saptadıkları bu puanları, faktör analizi yöntemiyle birbirleriyle olan ilişkileri açısından inceleyerek, genel, özel ve grup faktörlerini belirledikleri görülmüştür. Elde edilen bu faktörler, davranışın hangi etmenlerden ne oranda etkilendiğini belirlemekte, bu açıdan davranışta sorumlu olan belli başlı faktörler bilimsel olarak tanımlanmış olmaktadır, II. Dünya savaşı sonrası ve

sonrasında geliştirilen bu teorilerden en önemlileri Eysenk ve Cattell'e ait olanlardır (Yanbastı, 1990).

2.3.11.1 Eysenk'in Kişilik Boyutları Teorisi

Faktor analizi yöntemiyle kişilik boyutlarını saptayan Eysenk kişilik teorilerinin çoğunu anlaşılabilir ölçülebilir ve karmaşık kavramlarla örülü olduğunu önemli olanın az sayıda fakat özenli seçilmiş kişilik boyutları tespit etmek olduğunu iddia etmiştir (Yanbastı, 1990).

Çalışmalarının temeli Allport'a dayanmakla birlikte, Hippokrat ve Galenin tipolojisi ve bu konudaki Wundt ve Jung'un gözlemlerinden ve çalışmalarından da etkilenen ise kişiliği, insanın gerçek veya gizli davranış örüntülerinin tümünü kapsayan, kalıtını ve çevrenin etkileşimi sonucu oluşan bir yapı olarak görmüştür. Kişiliğin zihinsel (zeka), eğer (karakter), duygusal (mizaç) ve somatik (yapı) boyut olmak üzere dört temele dayandığını açıkladığı teorisinde, özellik ve tip kavramlarına da büyük önem vermiştir (Cüceloğlu, 1993; Feldman, 1997; Yanbastı, 1990).

Kişiliği hiyerarşik bir düzende davranışların örgütlenmesi olarak gören Eysenk, davranışı içedönüklük, dışadönüklük, duygusal denge ve dengesizlik olmak üzere dört düzeyde sınıflayarak faktör analizi yöntemini uygulamıştır. Dışadönüklük boyutu, sosyallik, heyecan arama, canlılık, hareketlilik ve baskınlık eğilimleri ile ilgilidir. Duygusal denge boyutu ise, kişinin ne kadar sık altüst olduğuyla ilgilidir. Karamsarlık, anksiyete ve depresyon ne kadar fazla ise, duygusal dengesizlik de o kadar fazla demektir. Buna göre normal ve nevrotik insanların duygusal dengelilik / dengesizlik ve içedönüklük / dışadönüklük olmak üzere iki boyuta ayrıldığını ortaya çıkarmıştır (Cüceloğlu, 1993; Yanbastı, 1990).

Buna göre içedönük / dışadönük boyutun sessiz, dikkatli, düşünceli ve ölçülü kişileri içedönük uçta; coşkulu, hareketli, sosyal kişileri ise dışadönük uçta yer almaktadır. Diğer boyutta ise sınırlı, hassas, değişken kişiler dengesizlik ucunda yer alırken; sakin, gevşek, güvenilir kişiler dengelilik ucunda değerlendirilmektedir. Bu iki boyutu birlikte işleyen Eysenk, içedönük duygusal dengeli, dışadönük duygusal dengeli, içedönük duygusal yönden dengeli ve dışadönük duygusal yönden dengesiz (nevrotik) olarak dört tip kişilik yapısı olduğunu ortaya koymuştur (Saltukoğlu, 2003). Buna göre;

İçedönük Duygusal Yönden Dengeli Kişilik Boyutu: Pasif, dikkatli, düşünceli, sakin, denetimli, güvenilir, çabuk değişmeyen kişilik özelliklerini gösterir.

Dışadönük Duygusal Yönden Dengeli Kişilik Boyutu: Sosyal, arkadaş canlısı, konuşkan, kaygısız, canlı, lider, duyarlı kişilik özelliklerini gösterir.

İçedönük /Duygusal Yönden Dengesiz Kişilik Boyutu: Sessiz, karamsar, sosyal olmayan, ciddi, katı, kaygılı, çekingen kişilik özelliklerini gösterir.

Dışadönük /Duygusal Yönden Dengesiz Kişilik Boyutu: Hareketli, iyimser, atılgan, çabuk değişmeyefl, çabuk heyecanlanan, saldırgan, huzursuz kişilik özelliklerini gösterir.

Bu boyutlarda süreklilik olup, bu tanımlar oldukça uç ve belirgin vakalardır. Çoğu insan kişilik özellikleri yönünden uçlarda yer almamakta, orta noktalarda toplanmaktadır. Görüldüğü üzere bu boyutlar hem içe ya da dışa dönük olmaya hem de duygusal yönden dengeli ya da dengesiz olmaya göre değişiklikler gösterir (Saltukoğlu, 2003).

Eysenck bu iki boyutu “Eysenck Kişilik Envanteri (EPQ)” ile değerlendirmiştir. Faktör analizini kullanmakla beraber Cattell’den farklı bir amacı vardır. Çünkü Catteli, faktör analizini boyutları belirlemek üzere, Eysenck ise ölçeklerini düzeltmek, test maddelerinin uygunluğunu sınamak, bir faktöre yüklenmemiş maddeleri tespit etmek ve ölçeklerinin iki faktörü ölçtüğünü kanıtlamak amacıyla kullanmıştır. Buna rağmen hem Cattell hem de Eysenck’in çalışmaları, ortaya koydukları özellik yapıları açısından benzerlikler göstermiştir (Saltukoğlu, 2003).

Eysenck de her süper özellik Cattell'in birincil faktörlerine benzer bir şekilde alt özelliklere ayrılmıştır. Bunlar süper özelliklerin ortaya çıkış biçimleri veya onu oluşturan özgün niteliklerdir. Bu özellikler de alışkanlıklara, alışkanlıklar da özgün davranışlara ayrılır. Eysenck her düzeyin davranışlarda görüldüğüne fakat en önemlisinin tip seviyesi olduğuna inanmıştır (Saltukoğlu, 2003).

Eysenck'in analizinde önemli noktalardan biri, dışadönüklük ve duygusal denegenin sinir sisteminin işleyişi ile ilgili olmasıdır. Diğer bir nokta psikotiklik diye üçüncü bir boyutun bulunmasıdır. Diğer boyutlar kadar araştırılmayan bu üçüncü boyut'ta yüksek olanlar düşmanca kolay yönlendirilen atılgan ve olağandışı deneyimler arayan kişilerdir (Saltukoğlu, 2003).

2.3.11.2.Cattel'in Kişilik Faktörleri Teorisi

Çalışmaları Allport'a dayanan Cattell, kişiliği tıpkı onun gibi bir özellikler bütünü olarak tanımlarken, faktör analizine dayalı araştırmalar yapmak gerektiğini ifade etmiş ve yaptığı çalışmalar sonucunda 16 kişilik boyutu saptamıştır (Özbatağ. 1983: Yanbastı. 1990: Saltukoğlu. 2003).

Kişiliği, insanın belirli bir ortamda ne yapacağını belirleyen faktörler bütünü olarak kabul eden Cattell, kişiliğin her türlü gözlenen ve gözlenmeyen davranışlar bütününe kapsadığını iddia etmiştir (Yanbastı, 1990).

Kişilik yapısında bazı katmanların bulunduğunu varsayan Cattell, bunları özellik, erg, metaerg, benlik ve özel denklem kavramlarıyla açıklamaya çalışmıştır (Yanbastı, 1990). Buna göre:

2.3.11.2.1. Özellik

Kişilik yapısında yer alan, davranışlara yön veren, devamlılık ve düzen getiren eğilimlerdir. Bütün insanlarda ortak olabildikleri gibi kişiye özgü de olabilen bu özellikler kaynak, dinamik ve yüzey özellikleri şeklinde bulunmaktadır. Bu doğrultuda; 1. Kaynak Özellikler: Kişiliğin temel özelliklerini oluşturan yapılar 2. Yüzey Özellikler: Kaynak özelliklerin birbirleriyle olan ilişkilerinden doğan özellikler. 3. Dinamik Özellikler: Kişiyi bir hedefe götüren harekete yönelik olma özellikleri (Yanbasta, 1990).

2.3.11.2.2. Erg

Kalıtımdan getirilen ve yaşam boyunca şekillenen fiziksel eğilimleri, becerileri dikkat, algı ve öğrenme yeteneklerini içeren dinamik özelliklerdir.

2.3.11.2.3. Metaerg

Deneyimsel ve sosyo- kültürel faktörleri içeren, çevre tarafından şekillendirilen dinamik kaynak özelliklerdir. Tutum, ilgi, ve sentimentler en önemli metaerglerdir.

2.3.11.2.4. Sentiment

Belirli bir olaya ve nesneye yönelen bireyin durum karşısında gösterdiği eğilimleri içeren dinamik özellik yapılarıdır. Özel ilgi alanları, iş ve hobi seçimi, din, vatanseverlik, süperego yapısı ve benlik algılayışı sentimentler arasında sayılabilir.

Buraya kadar sayılan tüm özellikler dinamik özellikler olup birbirlerine bağlıdır. Özel denklem ise, bütün özellik, erg, metaerg ve sentimentlerin her insanda olduğu oranı belirtmeye çalışan sayısal bir denklemdir.

Tüm bilgilerin ışığında, kişilik gelişimini Freud'un kuramını öğrenme kuramıyla birleştirerek açıklamaya çalışan Cattell, kişilik gelişiminin yaş dönemleri takip ederek oluştuğunu ileri sürmüştür. Gelişimi, erglerin değişmesi, metaerglerin ayrıntılaşması ve benlik yapısının giderek örgütlenmesi sonucu oluştuğunu savunmuştur. Sürekli tercihler yaparak gelişen öğrenme davranışının amacının kişilik gelişimini sağlamak olduğunu ileri sürerek kişilik gelişiminde çevrenin öğrenmeyi etkilemesi açısından son derece önemli olduğunu vurgulamıştır (Yanbastı, 1990).

Birçok teorisyen gibi aileyi çevre etmenleri içinde en önemli faktör olarak görürken, okul, iş, akran grupları yanı sıra din, politika hatta ülke ilişkilerinin araştırılmasıyla kişiyi tanımafln daha isabetli olacağını savunmuştur (Yanbastı, 1990).

2.4. Kişilik Bozuklukları

Kişilik kavramından, bir insanı başkalarından ayıran duyuş, tutum, davranış örüntülerini içeren tüm ruhsal özellikler anlaşılır. Çok çeşitli toplumsal ve kişisel ortamlarda sergilenen, bireyin kendisini ve çevresini algılaması, ilişki kurma biçimi ve düşünceleri ile ilgili süre giden bir örüntüdür. Karakter ile kişilik genellikle aynı anlamda kullanılır. Ancak, karakter kavramını kişiliğin en belirgin özellikleri olarak ayırma eğilimi de bulunmaktadır.

Kişilik bozukluğu: Her insan çevresiyle sürekli etkileşim halindedir ve çevresine uyum sağlamaya çalışır. Kendi yararına olan, ama çevresine de ters düşmeyen çözümler geliştirir. Kendi dürtüleriyle çevre istemlerini bağdaştırmaya çalışır. Bu amaca genellikle egonun düzenleyici, uzlaştırıcı ve bütünleyici işlevleri ile ulaşır. Kişilik bozukluklarında uyumsuzluk ego ile çevre arasındadır. Kişilik bozukluğu kendini insanlar arası ilişkilerde gösterir. Kısaca kişilik bozukluğu, kişinin kültürüne göre beklenenden önemli ölçüde sapmalar gösteren, süre giden bir iç yaşantı ve davranış örüntüsüdür, yaygındır ve

esnekliği yoktur, ergenlik veya genç erişkinlik yıllarında başlar, zamanla kalıcı olur, sıkıntı ve işlevsellikte bozulmaya yol açar.

Kişilik bozukluklarının toplumdaki yaygınlığı %6-9 dolayındadır. Genellikle kişilik bozukluğu ilk bulgusunu geç ergenlik ya da erken erişkinlikte gösterir. Bütün kişilik bozuklukları gözönüne alındığında kadın ve erkek cinsiyetler eşit olarak etkilenir.

Kişilik bozukluklarının nedeni multifaktoryeldir. Bazen biyolojik belirleyiciler bulunmaktadır. Genetik, perinatal travma, ensefalit veya kafa travması suçlanan bazı biyolojik faktörlerdir. Tek yumurta ikizlerinde yüksek oranda eş hastalanma görülür. Gelişimsel öyküleri sıklıkla bireysel zorluklar ve aile sorunlarını gösterir.

2.4.1 Kişilik Bozukluklarının Sınıflandırılması

Kişilik Bozuklukları aşağıda DSM-IV (Amerikan Psikiyatri Birliği (APA)'nin Mental Bozukluklar Tanısal ve İstatistiksel El kitabı (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-DSM-V) tanı ölçütlerine göre sınıflandırılarak aktarılmıştır.

2.4.1.1. A Kümesi (garip, eksanrik küme)

2.4.1.1.1. Paranoid Kişilik Bozukluğu:

Başlıca özelliği başkalarının davranışlarını kötü niyetli olarak yorumlayıp sürekli bir güvensizlik ve kuşkuculuk gösterme örüntüsüdür. Genel toplumda yaygınlığı %0.5-2.5 arasındadır. Kronik şizofreni akrabalarında daha yaygındır. Strese tepki olarak çok kısa süren psikotik epizodlar yaşayabilirler (saatler süren). Şizofreni veya sanrısız bozukluğun öncesinde görülebilir.

Paranoid kişilik bozukluğu, DSM-IV tanı ölçütleri: Aşağıdakilerden en az dördünün olması ile belirli, genç erişkinlik döneminde başlayan ve değişik koşullar

altında ortaya çıkan, başkalarının davranışlarını kötü niyetli olarak yorumlayıp sürekli bir güvensizlik ve kuşkuculuk gösterme.

1. Yeterli bir temele dayanmadan başkalarının kendisini sömürdüğünden, aldattığından veya kendine zarar verdiğiinden kuşkulandır.
2. Dostlarının veya iş arkadaşlarının kendine olan bağlılığı veya güvenilirliği üzerine yersiz kuşkuları vardır.
3. Söylediklerinin kendisine karşı kötü niyetle kullanılacağından yersiz korkuları olduğundan başkalarına sır vermek istemez.
4. Sıradan sözlerden, olaylardan aşağılandığı veya kendisine gözdağı verildiği şeklinde anlamlar çıkarır.
5. Sürekli kin besler.
6. Karakterine ve itibarına saldırıldığı yargısını taşır ve öfke ve karşı saldırıda bulunur.
7. Haksız yere eşinin sadakatsizliği ile ilgili kuşkulara kapılır.

Şizofreninin, psikotik özellikler gösteren bir duygudurum bozukluğunun veya başka bir psikotik bozukluğun gidişi sırasında ortaya çıkmamaktadır ve genel tıbbi bir durumun doğrudan fizyolojik etkilerine bağlı değildir.

2.4.1.1.2. Şizoid Kişilik Bozukluğu

Başlıca özelliği sürekli toplumsal ilişkilerden kopma ve başkalarıyla birlikte olunan ortamlarda duyguların anlatımında kısıtlı kalma örüntüsüdür. Kesin yaygınlığı bilinmiyor. Erkeklerde daha fazladır. Kronik şizofreni akrabalarında daha yaygındır. Strese tepki olarak çok kısa süren psikotik epizodlar yaşayabilirler (saatler süren). Şizofreni veya sanrısız bozukluğun öncesinde görülebilir.

Şizoid kişilik bozukluğu, DSM-IV tanı ölçütleri: Aşağıdakilerden en az dördünün olması ile belirli, genç erişkinlik döneminde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan, sürekli toplumsal ilişkilerden kopma ve duyguların anlatımında kısıtlı olma örüntüsü,

1. Ailenin bir parçası değilmiş gibi davranır; yakın ilişkiye girmez ve yakın ilişkilerden zevk almaz.
2. Çoğunlukla tek bir etkinlikte bulunmayı tercih eder.
3. Cinsel deneyim yaşamaya karşı oldukça ilgisizdir.
4. Çok az etkinlikten zevk alır.
5. Yakın arkadaşı ve sırdaşı yoktur.
6. Övgü ve eleştirilere karşı ilgisiz kalır.
7. Duygusal soğukluk, kopukluk veya tekdüze bir duygulanım gösterir.

Şizofreninin, psikotik özellikler gösteren bir duygudurum bozukluğunun veya başka bir psikotik bozukluğun gidişi sırasında ortaya çıkmamaktadır ve genel tıbbi bir durumun doğrudan fizyolojik etkilerine bağlı değildir.

2.4.1.1.3. Şizotipal Kişilik Bozukluğu

Başlıca özelliği yakın ilişkilerde birdenbire rahatsızlık duyma ve yakın ilişkilere girebilme becerisinde azalma ile belirli, toplumsal ve kişilerarası yetersizliklerin yanısıra bilişsel ya da algısal çarpıklıkların ve alışlagelenin dışında davranışların olduğu yaygın bir örüntünün olmasıdır. Toplumda yaygınlığı %3 dolayındadır. Strese tepki olarak çok kısa süren psikotik epizodlar yaşayabilirler (saatler süren). Küçük bir bölümünde şizofreni veya kısa psikotik bozukluk gelişebilir.

Şizotipal kişilik bozukluğu, DSM-IV tanı ölçütleri : Aşağıdakilerden en az dördünün olması ile belirli, genç erişkinlik dönemimde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan, bilişsel veya algısal çarpıklıkların ve alışılmışın dışında davranışların yanı sıra yakın ilişkilerde rahatsızlık duyma ve yakın ilişkilere girebilme becerisinde yetersizlikle kendini gösteren, toplumsal ve kişilerarası yetersizliklerin olduğu sürekli bir örüntüdür.

1. Referans fikirler.
2. Davranışı etkileyen, kültürü ile uyumlu olmayan acayip inanışlar, büyüsel düşünceler.

3. Olağandışı algısal yaşantılar, bedensel yanılısamalar.
4. Acayip düşünüş ve konuşma biçimi.
5. Kuşkuculuk ya da paranoid düşünce.
6. Uygunsuz ya da kısıtlı duygulanım.
7. Acayip, kendine özgü davranış veya görünüm.
8. Yakın arkadaş ve sırdaşların olmaması.
9. Azalmayan aşırı toplumsal anksiyete, paranoid korkular.

Şizofreninin, psikotik özellikler gösteren bir duygudurum bozukluğunun veya başka bir psikotik bozukluğun gidişi sırasında ortaya çıkmamaktadır ve genel tıbbi bir durumun doğrudan fizyolojik etkilerine bağlı değildir.

2.4.1.2. B Kümesi (Uyumsuz, dengesiz, tutarsız küme)

2.4.1.2.1. Antisosyal Kişilik Bozukluğu

Başlıca özelliği başkalarının haklarını saymama, başkalarının haklarına saldırma ile giden yaygın bir örüntü olmasıdır. Bu tanı 18 yaşından önce konmaz (18 yaşından önce Davranım bozukluğu tanısı kullanılır). Toplumda yaygınlığı, erkeklerde %3, kadınlarda %1 dolayındadır.

Antisosyal kişilik bozukluğu, DSM-IV tanı ölçütleri: Aşağıdakilerden en az üçünün olması ile belirli, 15 yaşından beri süregelen, başkalarının haklarını saymama, başkalarının haklarına saldırma örüntüsü.

1. Tutuklanması için zemin hazırlayan tekrarlayıcı eylemlerde bulunma, yasalara ve toplumsal kurallara ayak uyduramama.
2. Sürekli yalan söyleme, takma isim kullanma, kişisel çıkar ve zevki için başkalarını atlatma.
3. Dürtüsellik ve gelecek için tasarılar yapamama.
4. Yineleyen kavgalar veya saldırılarla belirli sinirlilik ve saldırganlık.
5. Kendi ve başkalarının güvenliği konusunda umursamazlık

6. Bir işi sürekli götürememe, mali yükümlülüklerini yerine getirememe ile belirli sürekli sorumsuzluk.

7. Başkalarına zarar verme, kötü davranma veya bir şey çalma durumuna karşı ilgisizlik veya bunlara kendine göre mantıklı açıklamalar getirme, vicdan azabı çekmeme.

Kişi en az 18 yaşındadır. 15 yaşından önce başlayan davranım bozukluğunun kanıtları vardır. Antisosyal davranış sadece şizofreni veya manik epizodun gidişi sırasında ortaya çıkmayabilir.

2.4.1.2.2. Borderline Kişilik Bozukluğu

Kişilerarası ilişkilerde benlik algısında ve duygulanımda tutarsızlık ve belirgin dürtüselliğin olduğu sürekli bir örüntü vardır. Yaygınlığı %2 civarındadır. Büyük çoğunluğunda 40.lı yaşlarda stabilite meydana gelir.

Borderline kişilik bozukluğu, DSM-IV tanı ölçütleri: Aşağıdakilerden beşinin olması ile belirli, genç erişkinlik dönemimde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan, kişiler arası ilişkilerde, benlik algısında ve duygulanımda tutarsızlık ve belirgin dürtüselliğin olduğu sürekli bir örüntüdür.

1. Gerçek veya hayali bir terkedilmeden kaçınmak için çılgınca çabalar gösterme.
2. Gözünde aşırı büyütme ve yerin dibine sokma uçları arasında gidip gelme, gergin ve tutarsız kişilerarası ilişkilerin olması.
3. Kimlik karmaşası: belirgin olarak ve sürekli bir biçimde tutarsız benlik algısı veya kimlik duyumu.
4. Kendine zarar verme olasılığı yüksek en az iki alanda dürtüsellik.
5. Yineleyen özkıyımla ilgili davranışlar, girişimler, göz korkutmalar.
6. Duygudurumda belirgin tepkiselliğe bağlı instabilite.
7. Kendini sürekli boşlukta hissetme.
8. Uygunsuz, yoğun öfke ya da öfkesini kontrol edememe.
9. Stresle ilişkili geçici paranoid düşünce veya ağır dissosiyatif semptomlar.

2.4.1.2.3. Histrionik Kişilik Bozukluğu

Hemen her alanda aşırı duygusallık ve ilgilenilme arayışı vardır. Görece olarak kadınlarda daha sık gözlenir. Yaygınlığı %2-3 olarak bilinmektedir.

Histrionik kişilik bozukluğu, DSM-IV tanı ölçütleri: Aşağıdakilerden en az beşinin olması ile belirli, genç erişkinlik dönemimde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan, aşırı duygusallık ve ilgilenilme arayışı gösteren sürekli bir örüntü.

1. İlgi odağı olmadığı durumlarda rahatsız olur.
2. Başkalarıyla iletişimi çoğu zaman uygunsuz bir şekilde cinsel yönden ayartıcı davranışlarla belirlidir.
3. Hızlı değişen ve yüzeysel kalan duygular sergiler.
4. İlgiyi çekmek için fiziksel görünümünü kullanır.
5. Aşırı düzeyde başkalarını etkilemeye yönelik ve ayrıntıdan yoksun bir konuşma biçimi vardır.
6. Gösteriş yapar, yapmacık davranır ve duygularını aşırı bir abartı ile gösterir.
7. Telkine yatkındır, kolay etkilenir.
8. İlişkilerin olduğundan daha yakın olması gerektiğini düşünür.

2.4.1.2.4. Narsisistik Kişilik Bozukluğu

Üstünlük duygusu, beğenilme gereksinimi ve empati yapamama temel özellikleridir. Benlik saygıları kolay zedelenebilir. Yaygınlığı %2-6 olarak bilinmektedir. Bu tanıyı alanların %50-75'i erkektir.

Narsisistik kişilik bozukluğu, DSM-IV tanı ölçütleri: Aşağıdakilerden en az beşinin olması ile belirli, genç erişkinlik dönemimde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan, üstünlük duygusu, beğenilme gereksinimi ve empati yapamamanın olduğu sürekli bir örüntüdür.

1. Kendisinin çok önemli olduğu duygusunu taşır.
2. Sınırsız başarı, güç, zeka, güzellik veya kusursuz sevgi düşlemleri üzerine kafa yorar.
3. Özel ve eşî bulunmaz birisi olduğuna ve ancak başka özel veya toplumsal durumu

üstün kişilerin kendisini anlayabileceğine ya da ancak onlarla arkadaşlık edebileceğine inanır.

4. Çok beğenilmek ister.
5. Hak kazandığı duygusu vardır.
6. Kişilerarası ilişkileri kendi çıkarı için kullanır, amaçlarına ulaşmak için başkalarının zayıf taraflarını kullanır.
7. Empati yapamaz.
8. Çoğu zaman başkalarını kıskanır ya da başkalarının kendisini kıskandığını sanır.
9. küstah, kendini beğenmiş davranış ve tutumlar sergiler.

2.4.1.3. C Kümesi (Korkak, anksiyöz küme)

2.4.1.3.1. Çekingen Kişilik Bozukluğu

Toplumsal ketlenmenin, yetersizlik duygularının ve olumsuz değerlendirilmeye aşırı duyarlılığın olduğu sürekli örüntüdür. Yayınlığı %0.5-1 arasındadır. Cinsiyetler arasında eşit oranda görülür. Başkaları tarafından “utangaç”, “ürkek”, “yalnız” ve “kendi halinde” kişiler olarak tanımlanırlar.

Çekingen kişilik bozukluğu, DSM-IV tanı ölçütleri: Aşağıdakilerden en az dördünün olması ile belirli, genç erişkinlik dönemimde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan, toplumsal ketlenmenin, yetersizlik duygularının ve olumsuz değerlendirilmeye aşırı duyarlılığın olduğu sürekli bir örüntüdür.

1. Eleştirilecek, beğenilmeyecek ya da dışlanacak olma korkusuyla kişiler arası ilişki gerektiren mesleki etkinliklerden kaçınır.
2. Sevildiğinden emin olmadıkça insanlarla ilişkiye girmek istemez.
3. Mahcup düşeceği, alay konusu olacağı korkusuyla yakın ilişkilerde tutukluk gösterir.
4. Toplumsal durumlarda eleştirileceği ya da dışlanacağı üzerine kafa yorar.
5. Yetersizlik duyguları yüzünden yeni kişilerle aynı ortamda bulunduğu durumlarda ketlenir.

6. Kendisini toplumsal yönden beceriksiz, kişisel olarak albenisi olmayan biri olarak görür.
7. Mahcup düşebileceğinden ötürü kişisel girişimlerde bulunmak ya da yeni etkinliklere katılmak istemez.

2.4.1.3.2. Bağımlı Kişilik Bozukluğu

Uysal ve yapışkan davranışa ve ayrılma korkusuna yol açacak biçimde, aşırı bir düzeyde kendisine bakılma gereksiniminin olduğu sürekli bir örüntüdür. Gerçek yaygınlığı bilinmiyor.

Bağımlı kişilik bozukluğu, DSM-IV tam ölçütleri: Aşağıdakilerden en az dördünün olması ile belirli, genç erişkinlik dönemimde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan, uysal ve yapışkan davranışa ve ayrılma korkusuna yol açacak biçimde kendisine bakılma gereksiniminin aşırı olmasıyla giden sürekli bir örüntü.

1. Başkalarından bol miktarda öğüt ve destek almazsa gündelik kararlarını vermekte güçlük çeker.
2. Yaşamının çoğu alanında sorumluluk almak için başkalarına gereksinim duyar.
3. Desteğini yitireceği ya da kabul görmeyeceği korkusuyla başkaları ile aynı görüşü paylaşmadığını söylemekte zorluk çeker.
4. Tasarıları başlatma, kendi başına iş yapma zorluğu vardır.
5. Başkalarının bakım ve desteğini sağlamak için hoş olmayan şeyleri yapmayı isteyecek kadar aşırıya gider.
6. Kendine bakamayacağına ilişkin aşırı korku nedeniyle tek başına kaldığında kendisini rahatsız veya çaresiz hisseder.
7. Yakın bir ilişki sonlandığında bir bakım ve destek kaynağı olarak derhal başka bir ilişki arayışı içine girer.
8. Kendi kendine bakma durumunda bırakılacağı üzerine gerçekçi olmayan bir biçimde kafa yorar.

2.4.1.3.3. Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu

Düzenlilik, mükemmeliyetçilik ve kontrol koyma üzerine aşırı kafa yormanın olduğu sürekli olduğu bir örüntüdür. “tip A” kişilik; hostilite, rekabetçilik, zamana karşı yarışmak gibi özellikleri ile örtüşür. Yüzde bir oranında ve daha çok erkeklerde görülür.

Obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu, DSM-IV tanı ölçütleri: Aşağıdakilerden en az dördünün olması ile belirli, genç erişkinlik dönemimde başlayan ve değişik koşullar altında ortaya çıkan, esneklik, açıklık ve verimlilik pahasına düzenlilik, mükemmeliyetçilik, zihinsel ve kişilerarası kontrol koyma üzerine aşırı kafa yormanın olduğu sürekli bir örüntü.

1. Asıl amacı unutturacak şekilde ayrıntılar, kurallar, listeler, sıralama, organize etme ya da program yapma ile uğraşıp durur.
2. İşin bitmesini zorlaştıran mükemmeliyetçilik gösterir.
3. Etkinlik ve arkadaşlarından yoksun kalacak şekilde kendini işe adar.
4. Ahlak, doğruluk, değerler gibi konularda esneklik göstermez.
5. Özel bir değeri olmasa bile eski, değersiz şeyleri elden çıkaramaz.
6. Görev dağılımı yapmak ve başkaları ile birlikte çalışmak istemez.
7. Para harcama konusunda hem kendisine, hem de başkalarına karşı cimri davranır.
8. Katı ve inatçıdır.

2.4.1.4. Başka Türü Adlandırılmayan Kişilik Bozukluğu

Özgül bir kişilik bozukluğu tanı ölçütlerini karşılamayan örüntüdür. Örnekleri arasında depresif kişilik bozukluğu, pasif-agresif kişilik bozukluğu sayılabilir.

2.5. Ergenlikte Görülen Ruhsal Sorunlar

İnsan hayatı genel olarak altı evreye ayrılabilir. Bu evreler çocukluk, gençlik, yetişkinlik, orta yaşlılık, yaşlılık ve ihtiyarlıktır. Bu evrelerden diğerine geçişte kesin yaş sınırları yoktur. Bununla beraber gelişimde belirli ve ardışık bir seyir izlenir. Bu gelişme seyri bütün insanlar için aynıdır. Gelişme sırasında geçilmesi gereken basamaklar atlanamaz. Bir önceki gelişme aşaması bir sonrakine basamak teşkil eder. İnsanın bütün yönleriyle nasıl birisi olacağı, saçının, teninin ve gözünün rengi, mizacı veya kişilik özellikleri, duygusal tepkileri, boyu ve kilosuna veya zihinsel özellikleri soyundan aldığı mirasa ve içinde yaşadığı çevre şartlarına bağlıdır. Genel olarak “buluğa erme” çocukluktan ergenliğe geçişin bir işareti olarak kabul edilmektedir. Değişik ırklara mensup, farklı iklim ve beslenme şartlarında yetişen çocukların buluğa erme yaşları da farklıdır. Çocukluk döneminin sonlarında ve gençlik döneminin başlarında görülen boy artışının gençlik dönemine geçişte önemli bir belirti olduğu kabul edilirse, boy artış hızının en yüksek olduğu yaşlar kızlar için 11-12, erkekler için 13-15'tir (Kulaksızoğlu, 2001).

2.5.1. Ergenlerde Nevrozlar

Ergenlerde karşılaşılan nevrozun başlıca sebebi tam gelişmemiş olan sinir sistemidir. G. E. Suhareva (1974) belirtmiştir ki, eğer çocuk küçük yaşlarında önlerine çıkabilecek eğitimi ve fiziki hazırlığı uygun değilse kolaylıkla nevroza tutulur.

En küçük yaşlarda meydana çıkan nevroz belirtileri bazen düzenli anne ilişkisi olmamasından kaynaklanır. Annesinden uzun süre ayrı kalmış çocuk onu görmediğinde ruh hali değişir, uykusu bozulur, göz yaşları içerisinde annesini özler. Bazen ise tersine anne kendi yavrusuna lazım gelen sevgiyi göstermiyor, onu sıkça cezalandırıyor v.s. Her iki durumda annenin yaklaşımı çocuğun ruh dünyasında ciddi çatışmalara ve nevrozik yapının gelişmesine neden olacaktır.

Aile üyelerinin çocuğa farklı farklı davranmaları nevroitik belirtilerin ortaya çıkmasına neden olur. Babanın sert ve otoriter, annenin ise mülayim ve hassas olması çocuğun sinir sisteminin gerginleşmesi için uygun ortam oluşturur. En korkulan faktörlerden biri de çocuğun nazlı terbiye edilmesidir. Çocuğun yaşı ilerledikçe aile içi ilişkilerin etkisi de güçlenmeye başlar. Anne ile baba arasındaki ilişkiler bozuk olursa, evde sıkça ortaya çıkan tartışma ve kavgalar, hakaretli sözler, özellikle ailenin dağılması, boşanmanın meydana gelmesi çocuklarda nevrozların oluşması için uygun ortam oluşturur. Ailede iki veya daha çok çocuk olursa bir yön asla unutulmamalıdır. Yaşına ve cinsiyetine bakmadan, anne babanın onlara sevgi ve yaklaşımı aynı olmalıdır. Okul çağı çocukları arasında nevrozların oluşmasında başlıca rol oynayan etkenlerden biri çocuğun stres altında çalışmasıdır. Çocuğunu üstün başarı içerisinde görmek isteyen aileler,fiziksel güç ve zeka seviyelerini dikkate almadan onu çok çalışmaya, uğraşmaya zorluyorlar, dinlenmekten,yaşlıtları ile oyuna katılmak ve oyun kurmak eylemlerinden mahrum bırakıyorlar. Ev ortamının kötü olması (dar, kirli v.s.) kötü alışkanlıkların (sigara, içki) bulunması da nevroza neden olan etkenlerdendir. Bir taraftan sinir sisteminin ve çocuğun fizikî durumu, diğer taraftan ailede mevcut olan psikojen etkenlerin yoğunluğuna bağlı olarak nevrozların seyri karmaşıklaşabilir (www.hipnoz.com)

2.5.1.1.Ergenlerde Görülen Nevroz Türleri

2.5.1.1.1.Depresyon

Aile içi sorunlar,olumsuz yaşam deneyimleri,düşük benlik algısı ve okul başarısızlığı_depresyona neden olabilir.Depresyon duygularda güvensizlik,karamsarlık ve çöküntünün oluşmasını,düşünce ve hareketlerdeki yavaşlamayı anlatan ruhsal bir rahatsızlık durumudur.Çocukluk döneminde depresyon çok az görülürken ,çocukluktan ergenliğe geçişte depresyon artmaktadır. Ergenlikteki depresyon,daha çok kısa süreli ve belirli durumlara bağlı olarak görülmektedir.Kısa süreli depresyonda ergenler üzüntülüdür, anlaşılmadıklarını düşünürler, ama günlük hayatlarını devam ettirebilirler. Bu ruhsal karamsarlık kendiliğinden ortadan kalkacağı için müdahale gerektirmemektedir.Gerçek depresyonda ise ergende kendini değersiz bulma,kendini suçlama,üzüntülü ve ümitsiz olma,intiharı düşünme,öfke ve hırçınlık gösterme gibi

belirtiler görülür.Bu duyguların süresi 15 günü geçiyorsa ve bu tabloya uyku bozuklukları, iştahsızlık ve kilo kaybı gibi bozukluklar ekleniyorsa ergenin gerçekten depresyonda olduğunu düşünmek gerekir.Depresif ergen yetersizlik ve çaresizlik içindedir.Bu durumlarda ergenin psikiyatrik yardım alması gerekir.Ergenlerin yaşadığı sorunlar; ne kadar benzermiş gibi görünse de, gelir gruplarına, eğitim düzeyine, geleneklerle olan bağlara göre değişkenlik gösteriyor. Ergenlik zor bir dönem ama çocuğuna yakın durmayı, onunla konuşmayı becerebilenler bakımından bu hassas dönemi kazasız belasız atlatmak mümkün.Bu dönemde ergene yapılabilecek en etkin yardım onun sevildiğini, anlaşıldığını, kabul edildiğini, fark edildiğini, gerekli olduğunu, önemli olduğunu, ona bağımsızlık ve sorumluluk verildiğini ona vurgulamak ve anlatabilmektir (Kulaksızoğlu, 2001).

2.5.1.1.2. Davranış Bozukluğu

Davranış bozukluğu (DB) ergenlik döneminde oldukça sık olarak görülen ve başkalarına zarar verici davranışların yanı sıra toplumsal kural ve normların sürekli bir şekilde ihlal edildiği bir bozukluktur.DSM IV’de bu bozukluk “genellikle ilk kez bebeklik,çocukluk ve ergenlikte başlayan bozukluklar” bölümünde ve “dikkat eksikliği ve yıkıcı davranış bozuklukları”başlığı altında yer almaktadır (Ekşi, 1999; Kulaksızoğlu, 2001).

Davranış bozukluğunun görülme sıklığı;18 yaşın altında erkekler için %6-16,kızlar için %2-9 olarak bildirilmektedir. Ülkemizde ne oranda görüldüğüne dair sağlıklı bir araştırma yapılmamıştır (Kulaksızoğlu, 2001).

Davranış bozukluğunun ortaya çıkışında çeşitli etmenler rol oynamaktadır.DB gösteren ergenler genelde düşük sosyoekonomik düzeyden gelen,parçalanmış ailelerin çocuklarıdır.Babalar genelde aileden uzakta veya evi terk etmiş,antisosyal kişilik özelliği taşıyan,alkol madde bağımlılığı gösteren kimselerdir.Annelerde de depresyon,kişilik bozukluğu ve somatizasyon bozukluğu söz konusudur.Dikkati çeken bir diğer özellik, bu aile özelliklerinin yanı sıra anne baba ve diğer aile üyelerinin çocuğa gösterdiği tutarsız ilgi ve hoşgörüdür.Çocuğa hiçbir şekilde disiplin uygulanmamış,engellenmemiş ve sınır

konmamıştır.Karmaşık ve çapraşık aile ilişkilerinin egemen olduğu aile ortamından gelen veya reddedilmiş çocuklar öfkeli,talepkar ve yıkıcı olmakta ve olgun ilişkiler kurabilmek için gerekli olan engellenmeye tolerans geliştirememektedirler. DB'nun etyolojisinde rol oynadığı kabul edilen bir diğer görüş de sosyoekonomik ve kültürel yönden yoksunluk içinde olan çocukların toplumda kabul gören yollardan gereksinimlerini karşılayamamaları ve bu yolla toplumda bir statü elde edemeyecek olmalarıdır. DB'da üzerinde durulan biyolojik etmenlerden birisi kromozom anomalilerdir.Yapılan araştırmalar sonunda salt genetik geçişten ziyade genetik+çevre etmenlerinin bir arada rol oynadığı kanısı daha fazla kabul görmektedir (Ekşi, 1999).

Biyokimyasal çalışmalarda, davranış üzerinde etkili olduğu bilinen nörotransmitterler üzerinde durulmuştur. Bunlar serotonin, noradrenalin, dopamindir. Beyin omurilik sıvısında serotonin ve plazmada dopamini noradrenaline çeviren dopamin (hidroksilaz (DBH) enziminin azlığı ile saldırganlık, yineleyici suç davranışı ve yangın çıkarma arasında doğrudan ilişki saptanmıştır (Ekşi, 1999).

DB gösteren grup oldukça heterojen olup,tümü için tek bir sonlanımdan bahsetmek mümkün değildir.Ergenlik tipi DB eğer travmatik yaşam olaylarına,özellikle ailedeki karmaşık ortama bir tepki olarak ortaya çıkmışsa sonlanım daha olumlu olmaktadır.Anne baba işlevlerinde ileri düzeyde bir yetersizlik varsa,antisosyal kişilik özellikleri taşıyorlarsa,ailede alkol ve madde bağımlılığı söz konusuysa sonlanımı olumsuz olmaktadır.Bu ergenler yetişkinlik dönemine antisosyal kişilik bozukluğu olarak adım atmaktadırlar.Nadiren de olsa DB tanısı almış bazı ergenlerde yıkıcı davranışların düzelmesinin arkasına duygudurum bozukluğu veya psikoz geliştiği görülmektedir (Ekşi, 1999).

DB 'nun tedavisi oldukça zor olup,genellikle çok yönlü bir terapinin uygulanması gerekir.Bu grupta konuşmaya dayalı klasik terapi yöntemlerinin yararlı olduğunu söylemek olası değildir.DB'nun tedavisinde ergenle birlikte sorunlu davranışlarda etken

olan aile,çevre,okul ve toplumun hedef alındığı multisistemik terapi ile daha etkin bir sonuç elde edilebilmektedir (Ekşi, 1999).

DSM-IV tanı kriterlerine göre; davranım bozukluğu tanı ölçütleri: En azından bir tanı ölçütünün son 6 aydır bulunması koşuluyla aşağıdaki tanı ölçütlerinden üçünün (ya da daha fazlasının) son 12 aydır bulunuyor olması ile kendini gösteren, başkalarının temel haklarına saldırıldığı ya da yaşa uygun başlıca toplumsal değerlerin ya da kuralların hiçe sayıldığı, yineleyici bir biçimde ya da sürekli olarak görülen bir davranış örüntüsü:

İnsanlara ve hayvanlara karşı gösterilen saldırganlık

- (1) Çoğu zaman başkalarına kabadayılık eder, gözdağı verir ya da gözünü korkutur
- (2) Çoğu zaman kavga-dövüş başlatır
- (3) Başkalarının ciddi bir biçimde fiziksel olarak yaralanmasına neden olacak bir silah kullanmıştır (örn. Bir değnek, taş, kırık şişe, bıçak, tabanca)
- (4) İnsanlara karşı fiziksel olarak acımasız davranmıştır
- (5) Hayvanlara karşı fiziksel olarak acımasız davranmıştır
- (6) Başkasının göz önünde çalmıştır (örn. Saldırıp soyma, çanta kapıp kaçma, göz korkutularak alma, silahlı soygun)
- (7) Birisini cinsel etkinlikte bulunması için zorlamıştır

Eşyalara zarar verme

- (8) Ciddi hasar vermek amacıyla isteyerek yangın çıkarmıştır.

(9) İsteyerek başkalarının malına mülküne zarar vermiştir (yangın çıkarma dışında).

Dolandırıcılık ya da hırsızlık

(10) Bir başkasının evine, binasına ya da arabasına zorla girmiştir

(11) Bir şey elde etmek, bir çıkar sağlamak ya da yükümlülüklerinden kaçınmak için çoğu zaman yalan söyler (yani başkalarını “atlatır”)

(12) Hiç kimse görmeden değerli şeyler çalmıştır (örn. Kırmadan ve içeri girmeden mağazalardan mal çalma, sahtekarlık)

Kuralları ciddi bir biçimde bozma (ihlal etme)

(13) 13 yaşından önce başlayarak, ailenin yasaklarına karşın çoğu zaman geceyi dışarıda geçirmektedir.

(14) Anababasının ya da onların yerini tutan kişilerin evinde yaşarken en az iki kez geceleyin evden kaçmıştır (ya da uzun bir süre geri dönmemişse bir kez)

(15) 13 yaşından önce başlayarak çoğu zaman okuldan kaçmıştır.

B. Bu davranış bozukluğu toplumsal, okuldaki ya da mesleki işlevsellikte klinik açıdan önemli derecede bozulmaya neden olur.

C. Kişi, 18 yaşında ya da daha ileri bir yaşta ise Antisosyal Kişilik Bozukluğunun tanı ölçütlerini karşılamamaktadır

2.5.1.1.3. Karşıt Olma Veya Karşı Gelme Bozukluğu

DSM IV'te bu bozukluğa sahip ergenler şöyle tanımlanmaktadırlar: Sık sık hiddetlenip, büyükleri ile tartışmaya giren büyüklerinin, isteklerine uymayarak karşı gelen ve bunları reddeden, olumsuzca yaptığı davranışları için başkalarını suçlayan, isteyerek başkalarını kızdıran, kolayca kızdırılıp alınabilen, genellikle başkalarına karşı gücenik ve içerlemiş olan, kin ve intikam isteği ile dolu bireylerdir. Bu davranışları çevreyle ilişkide bozulmalara yol açar. Yukarıdaki davranışlardan en az dördünü altı aydır gösteren ergenler bu bozukluğa sahiptir denilebilir (Kulaksızoğlu, 2001).

Ergenlik öncesinde erkeklerde daha sık iken ergenlik sonrasında cinsler arası sıklığı eşittir. Sıklığı %2-16 düzeyindedir. Tedavisi ise öncekilerde olduğu gibi çocuğun gelişim düzeyinin değerlendirilmesi ve eşlik edebilecek sorunların tanınmasından sonra, davranış problemlerinin çözümü ve uyum becerilerinin artırılmasına yöneliktir (Kulaksızoğlu, 2001).

2.5.1.1.4. Yeme Bozuklukları

2.5.1.1.4.1. Anoreksiya Nervosa

İştahsızlık ve ağırlık kaybı gibi genel tıpta çok sık görülen şikayetlerle seyreden anoreksiya nervosa, dramatik bir psikiyatrik bozukluktur. Günlük tıbbi uygulamada anoreksiya nervozanın karakteristik özelliklerinin yeterince bilinmemesinin doğurduğu bazı ayırıcı tanı sorunları görülebilmektedir. Anoreksiya nervosa, kilo almaktan aşırı korkma, bireyin vücut ağırlığını ve biçimini yanlış değerlendirmesi, bir deri bir kemik haline geldiği halde kendini hala şişman olarak değerlendirme gibi belirtilerle görülen bir ruhsal rahatsızlıktır (Ekşi, 1999).

Anoreksiya 10-30 yaşları arasında, sıklıkla 12-18 yaşlarında görülen, kadınlardaki görülme sıklığı erkeklere göre %95 fazla olan bir bozukluktur. 1873 yılında Gull ve Laseque tarafından tanımlanmıştır. Tedavi edilmediğinde ölüm oranının yüksek olması ve batı ülkelerinde yaygınlığının giderek artması bu hastalığa ilgiyi artırmıştır.

Anoreksiya nervozalı hastaların vücut ağırlığı ve vücut biçimleriyle ilgili aşırı zihinsel uğraşları vardır. Hastalar vücut ağırlığının artmasını engellemek için zorlu egzersizler (yürümek, bisiklete binmek, yüzmek vb.) ve sıkı diyet uygular. Buna bağlı olarak ortaya çıkan ağırlık kaybını takibeden yaklaşık 1.5 yıl içinde hastaların % 30-50'sinde aşırı yeme atakları ortaya çıkar (Saatçioğlu ve Çakmak, 2003).

Hastalar şişmanlamaktan aşırı korktuğu için bu yeme ataklarından sonra kendini kusturma, laksatif ve diüretik kullanma sıktır. Bu nedenle anoreksik hastalar, diyet kısıtlaması uygulayan kısıtlanmış tip ve yeme ataklarının olduğu bulimik tip olarak iki alt tipe ayrılmaktadır. Gerek diyet kısıtlaması uygulayanlar, gerekse aşırı yeme atakları olanlar zayıf kalmaya aşırı gayret gösterir karbonhidrat ve yağ içeren yiyeceklerden kaçınırlar (Ekşi, 1999; Kulaksızoğlu, 2001).

Anoreksiya nervoza ile birlikte depresif belirtiler sık görülmektedir. Depresyon dışında obsesif kompulsif bozukluk, histrionik özellikler, anksiyete ve hipokondriyazis, anoreksiya nervozaya sıklıkla eşlik eden ruhsal bozukluklar arasındadır. Hastalığın başlangıcı sıklıkla stresli bir olay ile birliktedir. Orta ve yüksek sosyo-ekonomik sınıflarda, zayıf kalmanın desteklendiği mankenlerde ve balerinlerde daha sık anoreksiya nervoza görüldüğü bildirilmektedir. Bu hastalığın oluşumunda gelişimsel aile dinamikleri ve biyolojik faktörler önemli rol oynar. Bu kişilerin ergenlik dönemi sorunlarıyla baş edebilmede yetersiz oldukları, sosyal çevrede ince olmak önemliyse kendilik değeri ve başarının kriteri olarak anoreksiya nervoza geliştiği ileri sürülmektedir (Ekşi, 1999; Kulaksızoğlu, 2001).

2.5.1.1.4.2. Bulumiya Nervoz

Bulumiya nervosa, (kusma hastalığı) bir abur cubur seansından sonra, yani fazla yemekten sonra, kişinin istemediği fazla kalorilerden kurtulmak için kusma yolunu seçtiği bir hastalıktır. Abur cubur yeme seansları kişiye göre değişir. Ancak bir kerede 1000 kaloriden 10 000 kaloriye kadar çıkabilir. Bu kalorilerden kurtulmak için hasta ya

kusar ya da laksatif kullanır. Bir de, zayıflama hapları alma, aşırı egzersiz yapma ve bu yüzden aşırı yorgun düşme gibi yolları seçenler de vardır Bulumikler de anoreksikler gibi kendilerinin güvenli bir ortamda yaşamadıklarını düşünürler. Yaptıkları herşeyi başkalarını rahat ettirmek için yaparlar ve duygularını sürekli saklarlar. Yemek, bu kişilerin tek güven kaynağıdır. Ayrıca kusma işlemi burada tıpkı ağlama, bağırma ya da öfke duyma gibi, bir tür duyguların dışavurumu olarak da algılanabilir (Kulaksızoğlu, 2001).

Bulumiya nervosa'da da zayıflama pek görülmez. Tıpkı anoreksiya'da olduğu gibi, bulumiya da ergenlik döneminde başlar. Bu durum çoğunlukla kadınlarda görülse de, erkeklerde de rastlanabilir. Bulumiya 15-30 yaşları arasında görülür ve kadınlarda erkeklere göre on defa fazla rastlanır (Ekşi, 1999; Kulaksızoğlu, 2001).

2.5.1.1.5. Mevsim Değişikliklerine Bağlı Davranış Değişiklikleri

Mevsim değişikliklerinde, özellikle bahar ayları zamanlarında bazı bireylerde olduğu gibi ergenlerde de, ruhsal bakımdan olumsuz etkilenmeler söz konusudur. Bu durumla ilgili olarak M.Ü. Tıp Fakültesi'nde 1993-94 yılında yapılan bir araştırmanın sonucu şöyledir: Sonbahar ve kış aylarında Tıp Fakültesinde okuyan 119'u erkek, 109'u kız 228 öğrenci üzerindeki araştırmada, öğrencilerin %15.8'inin hafif, %14'ünün orta, %8.3'ünün belirgin ve %1.3'ünün ciddi olarak mevsim değişikliklerinden etkilendiği bulunmuştur (Kulaksızoğlu, 2001).

2.5.1.1.6. Şiddet Ve Saldırganlık

Saldırganlığın tanımı eylemin bizzat kendisi vurgulanarak ya da eylemde bulunan kişinin niyeti vurgulanarak yapılabilir. Eylemin kendisi vurgulandığında saldırganlık başka kişilere zarar veren herhangi bir davranış olarak tanımlanmaktadır. Eylemde bulunan kişinin niyeti vurgulandığında ise hedefi yaralamak niyetiyle girilen bir davranış olarak tanımlanır. Diğer bir tanım, öfkeli ve araçsal saldırganlık şeklinde yapılmaktadır. Öfkeli saldırganlık öfke ve düşmanlığın kışkırttığı saldırganca bir eylemdir. Araçsal saldırganlık ise, eylemin kendisi dışında bir hedefe ulaşmak için girilen saldırganca bir eylemdir.

Ergenlikte şiddetten hoşlanma ve saldırganca davranma sıklığında artış görülebilir.Bu davranış artan fiziksel güce ve ergenin yaşadığı çevre koşullarına bağlanabilir.Yapılan araştırmalarda erkek öğrencilerin saldırganlık düzeylerinin kızlara göre anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur (Kulaksızoğlu, 2001).

2.5.1.1.7. İntihar

İntihar,insanın öz benliğine yönelmiş bir saldırganlık ve yok etme eylemi olup,bireyin yaşamına istemli olarak son vermesidir.İntihar girişimi olan ergenlerin %90'ı bir psikiyatrik tanı almaktadır.Bu tanılar sıklıkla duygu durum bozuklukları ve/veya alkol veya madde kullanımınıdır. Kızlar daha sık intihar girişiminde bulunmaktadır (9/1 oranında).Kızlar sıklıkla aşırı doz ilaç alma ve bilek kesme yöntemlerini kullanmaktadırlar.Ölümlerle sonlanan intiharlar erkeklerde daha sıktır ve genellikle silahla kendini vurma şeklinde olmaktadır (Kulaksızoğlu, 2001).

Ülkemizde 1991 yılı verilerine göre 15-24 yaşları arasındaki genç grubunun intihar oranı yüzbinde 33.2'dir.Son 20 yıldaki ülkemizde intihar oranlarında artma yoktur. İntihar davranışında etiyolojik tek bir faktör aramak yerine intihar davranışına zemin hazırlayan,bu davranışı ortaya çıkaran gerek biyolojik,gerek genetik ve gerekse psikososyal faktörler birlikte ele alınmaktadır.Yapılan çalışmalar,intihar olgularının çoğunda depresyon,alkol bağımlılığı ve şizofreni gibi bir psikiyatrik bozukluğun olduğunu göstermektedir.İntihar girişiminde bulunan olguların çoğunda birinci derece akrabalarında afektif bozukluk,alkol bağımlılığı,antisosyal kişilik bozukluğu gibi psikiyatrik tanıların olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır (Kulaksızoğlu, 2001).

İntiharda risk faktörleri araştırıldığında yalnız yaşama, boşanmış olma, sosyal desteğin düşük olması gibi faktörler saptanmıştır. Günümüzde intihar davranışını açıklamak için bir çok biyolojik teori ileri sürülmektedir. En akla yatkın kanıtlar intihar girişimi yapan ve tamamlamışlarda hiposerotonerjik işlev bulguları olmuştur.Olguların beyinlerinde, prefrontal kortekste postsinaptik 5-hidroksi-triptamin tip 2 (5-HT2) artışı bulunmuştur, bunun azalmış serotonin salınımına cevaben denkleştirici olarak geliştiği

ileri sürülmüştür. Postmortem beyinlerde en çarpıcı bulgular serotonin (5-HT) seviyelerinin düşük oluşu ve major metaboliti 5-Hidroksi-indol-asetik asitin düşük oluşudur. Bu bulgular beyin sapında bulunmuş, korteks de ise saptanamamıştır.

İntihar riskinin yüksek olabileceğini gösteren durumlar şöyledir:

- Depresyonda olan bir hastada ağır bunaltı, umutsuzluk, çaresizlik, suçluluk duygularının olması,
- Daha önce başarısız olan intihar girişimlerinin olması,
- Hastanın ölmek istediğini belirtmesi,
- Alkol bağımlılarında iş yitimi, aileden ayrılma ve yalnızlık durumları,
- Şizofreniklerde intihar riskini belirleyen etkenler açık değildir. Postpsikotik depresyon, riski yükseltebilir (Kulaksızoğlu, 2001).

2.5.1.1.8. Obsesif-Kompulsif Bozukluk

Obsesyon (saplantı) irade dışı gelen, bireyi tedirgin eden, benliğe yabancı, bilinçli çaba ile kovulamayan, yineleyen düşüncelerdir. Kompulsiyon (zorlantı) ise çoğu kez saplantılı düşünceleri kovmak için yapılan, istenç dışı yinelenen hareketlerdir. Obsesif kompulsif bozukluğun (okb) ergenlerde nadir görüldüğüne inanılırdı. Yeni çalışmalar bu bozukluğun sanıldığı kadar seyrek olmadığını göstermektedir. Yapılan epidemiyolojik bir çalışmada okb prevalansı yaklaşık % 0.05 bulunmuştur (Ekşi, 1999).

Obsesif kompulsif bozukluğun (okb) grup ve ergende en erken başlama yaşı 7, ortalama başlama yaşı 10.2 yaşdır. Okb'ye erkek çocuklarda kızlardan daha sık görüldüğü bulunmuştur. Bu tür gençlerin konuşmaları düzgün ve aşırı kibardır. En küçük bir eksiklik bırakmama çabası yüzünden ayrıntılara çok fazla girerler. Düzenli ve çok titizdirler. Belli bir süre sonra bu titizlik dağınıklığa dönebilir. Genç saplantılardan oldukça fazla rahatsız olur. Çünkü gencin akli sürekli bu düşüncelere takılır. Düşüncelerden kurtulmak için sürekli bir takım hareketleri yineler. Bunlar arasında ayıp ve günah şeylerin her akıla geldiği korkusu ve bunun için bir takım hareketleri yineleme sık görülür. Mesela, erkekleri düşünmenin çok ayıp olduğunu düşünen bir genç

kız, bu düşünceden kurtulmak için sürekli oturup, ayağa kalkar, banyoda yıkanırken bu düşüncelerin onu pislettiğini düşünerek defalarca sabunlanır. Düşüncede sürekli tereddüt ve kararsızlık dikkati çeker. Sanki her düşüncenin bir olumlu bir de olumsuz yanı vardır. Bir şeyi kuralına göre yaptım mı yapmadım mı, düşündüm mü düşünmedim mi, yapsam mı yapmasam mı diye kararsızlıklar yaşar ve genç ileri derecede bunalır ve çevresindekileri de bunaltır. Kapılar, pencereler, dolaplar, karyolasının altı defalarca kontrol edilir, elini sıktığı kişi acaba tuvaletten çıktıktan sonra ellerini yıkadı mı, Allah var mıdır yok mudur, varsa Allah'ı kim yaratmıştır diye düşünülür. Kimi gençlerde sayı sayma dışarıdan anlaşılmayan bir tutku halini alır. Apartmanların kaç kat olduğunu, tavanındaki kiremitleri, banyodaki tuvaletteki fayansları sayar. Sık sık ellerini yıkar. Özellikle rüyalanmalardan sonra bir tane boy abdestinin yetmeyeceğini düşünür ve kendince belirlediği sayıda abdest alır. Genç bunların anlamsız ve saçma olduğunu bilir ama içinden bunu yapmak için adeta birinin zorladığını düşünür (Ekşi, 1999).

Obsesif kompulsif bozukluk semptomlarından en sık görüleni bulaşma obsesyonudur. Bunu yıkama, yıkanma, temizleme yada bulaşık olduğu düşünülen nesneden kompulsif kaçınma izler. Korkulan nesne genellikle kaçınılması zor olan bir nesnedir (feçes, idrar, toz yada mikrop gibi). Korkulan nesneye karşı en çok duyulan duygusal tepki anksiyete olursa da obsesif utanç, iğrenme ve tiksinişle sık görülür. En sık görülen ikinci semptom örüntüsü kuşku obsesyonudur. Bunu kontrol etme kompulsiyonu izler. En sık görülen üçüncü örüntü; bir kompulsiyon olmaksızın, zihne yerleşen obsesyonel düşüncelerin taşınmasıdır. Bu obsesyonlar genellikle cinsel yada saldırgan bir eylemle ilintili yineleyici düşüncelerdir ve hasta bu düşüncelerinden ötürü kendi kendini kınamaktadır. En sık görülen dördüncü örüntü, bakışıklık (simetri) yada kesin olma obsesyonudur. Bunu yavaşlama kompulsiyonu izler. Bu hastaların bir yemek yemeleri, traş olmaları saatler alır (Ekşi, 1999).

Obsesif kompulsif bozuklukta bireysel psikoterapi, farmakoterapi, davranış tedavisi ve bilişsel davranışçı yaklaşımlar genellikle en çok yeğlenen tedavi biçimleridir (Ekşi, 1999).

2.6. Psikolojide Kullanılan Test ve Ölçekler

Tarihi gelişim içinde psikolojik testlerin gelişmesini en çok etkileyen nedenler eğitimde ve psikolojide karşılaşılan problemlere ilişkin pratik durumlar olmuştur. Önce testler, bir kimse bir şeyi yapmak için neyi öğrenmişse onu örneğin aritmetik gibi kazanılmış becerileri ve öğrenilmiş beceriyi ölçerler. Bu testler standart başarı testi olarak adlandırılırlar. Diğer iki test ise psikolojinin alanına daha çok giren yetenek ve kişilik testleridir. Yetenek testleri başarıdan çok bir gizil güç testidir. Neyi yaptıklarını değil neyi yapabileceklerini ölçer. Kişilik testleri ise bir kimsenin tipik olarak ne yaptığını bulmayı amaçlar (Özgüven, 1994; Morgan, 1991).

Yine psikolojik danışmada testler kişiyi değerlendirmek, tanımak için kullanılır. Psikolojik testler kişinin davranışını standart koşullar altında gözlemeye yarayan ölçme araçlarıdır. “Bireylerin herhangi bir niteliğini ölçme amacıyla, nitelikler evrenini temsil edecek şekilde seçilmiş standart uyarıcılar takımındır.” (Özgüven, 1994).

Bireysel özelliklerin değerlendirilmesi ve diğer kişilerle karşılaştırılması açısından önemli olan ölçüm teknikleri, bireyleri birbirinden ayıran özellikleri doğrudan ya da dolaylı yoldan değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar çeşitli ölçüm tekniklerinin geliştirilmesine fırsat sağlayarak, kişilik özelliklerinin ölçülebilmesini olanaklı hale getirmiştir.

Cansever’e göre, psikolojik test “kişinin davranışını standart koşullar altında gözlemek ve tanımlamak için kullanılan sistematik bir yöntemdir” (Cansever, 1988). Bir başka ve çok kullanılan tanımda, “test sözcüğü belirli bir davranışın nesnel ve standart koşullardaki ölçümüdür (Anastasia, 1988). Bireyin psiko-sosyal güçlerini ya da yetersizliklerini saptamak, yaşamlarını etkin bir biçimde planlamada yardımcı olmak açısından psikolojik testler önemlidir (Öner, 1994).

Araştırmanın konusu gereği çalışmanın bundan sonraki bölümünde ağırlık kişiliğin ölçülmesine verilecektir.

2.6.1. Kişiliğin Ölçülmesi

Kişiliğin ölçülmesine ilişkin ilk yaklaşımlara bir örnek olarak Kreapelin (1982)'in “Serbest Çağrışım Testi” gösterilebilir. Farklı amaçla kullanılmış olsa bile bugün de kişiliğin ölçülmesinde kullanılan “Derecelendirme Ölçekleri” ile “anket” ve “envanterler” gibi soru cevap yöntemlerine Galton ve Pearson ve Cattell tarafından da daha önceleri hazırlanmış olduğu bilinmektedir. Kişiliğin ölçülmesinde yaygın şekilde kullanılan “Kendini anlatma” envanterlerinin ilk örnekleri olarak da Woodworth'un orduda kullandığı kişisel bilgi formu kabul edilmektedir. Problem ve semptom tarama niteliğinde olan bu envanterler, işaretleme listeleri (check list) şeklinde düzenlenmiştir. Ampirik yaklaşımla geliştirilen ve bir kişilik envanteri olan Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI) 1943 yılında hazırlanmıştır (Özguven, 1994).

Kişiliğin ölçülmesinde yararlanılan bir diğer yaklaşım ise projektif tekniklerdir. Bu teknikler sosyal kabul hatasını önlemede çok işlevsel bulunmuştur. Projektif tekniklerden Herman tarafından geliştirilen Rorschach Mürekkep Lekesi testi (1921) ve Henry Murray'ın Tematik Algı Testi 1935 yıllarında yayınlanmıştır (Özguven, 1994).

Bir diğer kişiliğin ölçülmesi tekniği de Durumsal Test ve Performans testleridir. Bu konuda laboratuvarlarda yapay durumlar gözlenebilmektedir. Harsthorne ve May 1921 de bu konuda envanterler geliştirilmiştir (Özguven, 1994).

Kişilik özelliklerini ölçmek üzere geliştirilen ölçekler birçok şekilde toplanabilir. Birincisi; görüşme ve dereceleme ölçekleri, ilgi testleri, kişilik testleri ve projektif teknikler (Morgan, 1991) ile gözlemsel teknikler, yapılandırılmış test ve envanterler,

projektif teknikler ile durumsal testler baştığı altında toplanabilir (Özguven, 2000; Özbatağ, 1983). Bu bağlamda kullanılan kişilik ölçüm teknikleri şunlardır:

2.6.1.1. Sorgu Cetvelleri

Kişilik ölçümlerinde kullanılan en yaygın tekniklerden biri olan sorgu cetvelleri, genellikle yazılı biçimlerde uygulanmakla beraber bazen de sözel olarak yöneltilen sorularla yürütülmektedir. Kişiden kendisi hakkında bilgi vermesinin istendiği bu teknikte kullanılan sorular özel formlar şeklinde düzenlenmiştir (Ateş, 2003).

Özellikle çocuklar hakkında bilgi edinmek için kullanılan bu formlar anne-baba ve diğer yetişkinlere yönelik olarak düzenlenmiş olup, belli bir zaman süresi içinde incelenen konuyla ilgili bilgileri toplamayı amaçlamaktadır (Yavuzer, 1998; Güngör, 2001).

2.6.1.2. Gözlem

Bireylerin kişilik özelliklerini tespit etmeye yönelik tekniklerin içinde en yaygın olarak tercih edilen gözlem hakkında bilgi edinilmek istenilen kişinin çeşitli ortamlarda gözlenmesi sonucu, gözlenen bireyle ilgili çeşitli bilgiler toplama sürecidir (Ateş, 2003; Morris, 2002).

2.6.1.3. Psikolojik Testler

Kişilik testlerinin çoğu, birçok delil topladığı ve bir araya getirildiğinde kişilik özelliklerine ulaşıldığı prensibine dayanmaktadır. Bu bağlamda, davranışları standart koşullar altında gözlemeye yarayan, geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmış ölçme araçları olan psikolojik testler, ilk olarak XIX.y.y.'da geliştirilmeye başlamıştır. Böylece bireylerin zeka, kişilik, başarı, ilgi, tutum ve yetenekleri bu yolla ölçülebilir hale getirilmiştir (Özguven, 2000; Yavuzer, 1998; Öner, 1994; Güven, 1999).

İncelenen kaynaklar, psikolojik testlerin çeşitli kriterlere dayalı olarak sınıflandırıldıklarını göstermektedir. Psikolojide kullanılan testler başlığı altında yukarıda yapılan açıklamaya ilaveten, kullanım alanları kriterine göre de testleri üçe ayırabiliriz.

2.6.1.3.1. Yetenek Testleri

Bireylerin zihinsel ya da akademik yetenekleri hakkında bilgi toplamak amacı ile hazırlanan bu testler, genel olarak şu başlıklar altında toplanmaktadır (Kepçeoğlu, 2001).

2.6.1.3.1.1. Genel Yetenek Testleri

Spearman'ın ileri sürdüğü "g faktörü"nü ölçmeyi amaçlayan bu testler, belirli düzeylerde genel zihin yeteneklerini ölçen testlerdir (Kepçeoğlu, 2001; Özgüven, 2000).

2.6.1.3.1.2. Özel Yetenek Testleri

Bireylerin sahip olduğu özel zihin yeteneklerini (müzik, resim gibi) ölçen testlerdir (Kepçeoğlu, 2001).

2.6.1.3.1.3. Farklı Yetenek Testleri

Soyut kavrama, mekanik, sayı ve dil gibi farklı zihin yeteneklerini ölçen testlerdir (Kepçeoğlu, 2001).

2.6.1.3.2. Başarı Testleri

Standart ve öğretmen olarak ikiye ayrılan (Kepçeoğlu, 2001) bu testler eğitimin hedeflerini, akademik başarıyı ve personel seçimi konuları değerlendirmeyi amaçlamaktadır (Özgüven, 2000).

2.6.1.3.3 Kişilik Testleri

Yapıları ve kullanım amaçları yönünden büyük farklılıklar gösteren kişilik testlerini (Kepçeoğlu, 2001) genel olarak şu başlıklar altında toplamak mümkündür. Bir sonraki alt başlıkta bu konu ayrıntılı olarak işlenmiştir.

2.6.1.3.3.1.Uyum Envanterleri

Sosyal ve kişisel uyum ile ilgili aile çevresine uyum sağlıkla ilgili durumlara uyum sosyal ve duygusal yaşama uyumu ölçmeyi hedefleyen envanterlerdir (Tuzcuoğlu 1996)

2.6.1.3.3.2. İlgı ve Tutum Envanterleri

Bireylerin iş, meslek ve çeşitli sosyo-kültürel etkinliklere olan ilgilerinin (Kepçeoğlu, 2001) yanı sıra bireyin diğer insanlara karşı davranış biçimlerini yönlendiren tutumlarını da ölçmeyi amaçlamaktadır.

2.6.1.3.3.3. Projektif Kişilik Testleri

Freud'un Psikoanalitik yaklaşımının temelindeki psikodinamik görüşe dayanan bireyin açık seçik olmayan uyarıcılara karşı davranışlarını, diğer bir ifadeyle bilinçaltı güdü ve çatışmalarını, duygu ve düşüncelerini ölçmeyi amaçlayan bu testler, özellikle klinisyenler tarafından birey hakkında bilgi edinmek amacıyla kullanılırlar (Özkalp ve ark., 2000; Morris, 2002; Özgüven, 1994; Ateş, 2003).

İlk olarak 1961 yılında McClelland tarafından kullanılmaya başlayan projektif testlerde, üzerinde çeşitli resim ya da fotoğraflar bulunan kartların yanı sıra anlamsız şekiller bulunan kartlar da kullanılabilir. Bu yönüyle yoruma açık olan bu testler, kişilik testleri arasında en yaygın kullanım alanına sahip olanlarıdır. Rorschach Mürekkep Lekesi Testi, T.A.T, C.A.T, cümle tamamlama ve resim yorumlama testleri en çok

kullanılan projektif testlerdir (Kepçeoğlu, 2001; Özgüven, 1994; Öner, 1994; Yavuzer, 1998; Özbatağ, 1983).

2.6.1.3.3.4. Kişilik Envanterleri

Çoğunlukla kolayca puanlanan standart ölçüm araçları olarak tanımlanabilen bu envanterlerin amacı, bireylerin kişilik özelliklerini ölçmektir (Özgüven, 1994). Bu bağlamda araştırmmanın asıl konusu olan özellik (trait) teorisine bağlı olarak geliştirilen kişilik envanterlerinin kullanılmaya başlanması, yanı sıra bu envanterlerden elde edilen bilgilerin ne kadar geçerli ve güvenilir olduğu yönünde Yapılan araştırmalara değinmekte yarar görülmüştür. Bu doğrutuda Mischel, sosyal Öğrenme geleneğinden yola çıkarak, davranışı etkilemekte durumların önemini gösteren Çalışmalar yaparak, elde ettiği bulgulara dayanarak özellik teorisini eleştirmiştir. Özelliklerin ve aynı özelliklerin farklı durumlardaki ölçümlerinin korelasyonlarının oldukça düşük olduğunu bunun da durumlar arası davranışta bir tutarlılık olmadığı anlamına geldiğini savunmuştur (Mischel, 1968).

Epstein ve O'Brian kişilik envanterleriyle gerçekleştirilen çalışmaların, uzun süreler dahilinde gerçekleştirildiğini aynı zamanda durum ve davranışları tek bir faktöre bağlamaflin yüksek ilişkilere neden olduğunu, Hartshorne ve May'in uzatmalı çalışmalarındaki ilişkilerin yüksek olmasının nedeninin de aynı sebepten kaynaklandığını aslında Hartshorne ve May'in çalışmalarının (çocukların, dürüst davranmama fırsatlarının olduğu çeşitli durumlarda izlendiği çalışmalar), çocukların farklı durumlardaki davranışları arasında düşük ilişki olduğunu ayrıca dürüst ve sahtekar davranışların farklı durumlarda tutarlılık göstermediğini ortaya koyduğunu bu sebeple, dürüstlüğün ve sahtekarlığın bir özellik (trait) olmadığını savunmuşlardır (Konuk, 1996).

Kişilik envanterlerinin geçerlilik çalışmalarını gözden geçiren Mischel, kişilik özelliklerinin elde ettiği ölçümlerinin, dış kriter ölçümlerini ancak .30 bir doğruluk oranıyla tahmin edebileceğini bunun ötesinde geçemeyeceğini iddia etmiştir (Mischel, 1986). Bir diğer ifadeyle, bu özellikler gerçek davranışlardaki farklılıkların ancak

%10'unu Saptayabilmektedir. Bilimsel olarak ise .45 makul bir ilişki olarak karşılanırken .60 yeterli olarak kabul edilmektedir (Konuk, 1996).

Tarih boyunca birçok evreden geçen kişiliği değerlendirme çabaları özellikle I başlarında çoğunlukla psikopatoloji üzerinde yoğunlaşmış, 1930'lara gelindiğinde ise, nevrotik bireylerdeki kişilikten ziyade normal bireylerdeki kişilik, tanımlanmaya ve Sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Yine bu bu dönemde geliştirilen testler kuramsal tahminlerinüzere tasarlanmış olup bu tür çalışmaların en iyi örneğini Tematik Algi Testi (TAT) ile Murfa vermiştir (Konuk, 1986).

Test hazırlamada ikinci büyük akım ise: test maddelerini testi oluştan kişinin 5 kişilik teOrisine göre seçmeme aşamasıydı. Bu akımın test hazırlama antiğının en temel özelliği test yazarının teorisinin test maddelerine yansımaysıydı. Bu sebeple test maddeleri arası ilişkiler (örneğin faktör analizi) ve kriter grup farklılıkları üzerinde önemle duruluyordu (Konuk, 1996).

Faktör analistleri de bir testteki, geleneksel olarak özellik adı verilen değışkenleri, daha az sayıda alt boyutlara ve faktörlere indirmeye çalışarak birbirleriyle arasında bir hayli farklılık gösteren tepkiler uyandıran maddeleri aynı özellik altında birleştirmeye çalışmışlardır. Testin amacına bağı olarak özellikler bağımsız, yani birbirleriyle çok az karşılıklı ilişki içerisindedirler. Bu bağlamda yapılan çeşitli testler arasında özelliklerin ortak olduğu ve çoğunlukla büyük farklılıklar içermedikleri görülmüştür. En çok kullanılan faktör testleri Eysenck Kişilik Envanteri, Guilford Zimmerman Mizaç araştırması ve 16 Kişilik Faktörü Envanteri'dir (Morgan, 1991).

16 Kişilik Faktörü Envanteri en çok kullanılan, psikometrik özellikleriyle, iyi araştırılmış testlerden biridir. Birçok bağlamda çeşitli amaçlar için kullanılır (Mesleki psikolojide, personel seçimi ve yerleştirmesinde, mesleki grupların profillerini elde etmede, psikolojik danışmanlıkta teşhis, tedavi planlama ve değerlendirme aleti olarak,

eğitimde akademik başarının tahmininde...) Avustralya, Brezilya, Şili, Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya, Japonya, Yeni Zelanda, Sırbistan ve Hindistan gibi birçok ülkede kullanılan bu envanter, yetişkin formlarına ek olarak, diğer yaş grupları için de aynı kişilik boyutlarını ve kavramlarını kullanan kişilik faktörü envanterlerine sahiptir. HSPQ, CPQ, ESPQ ve PSPO olarak adlandırılan bu envanterler, araştırmacılara farklı yaşlardaki kişilik özelliklerini ölçmeyi ya da farklı kişilik değişkenlerine sahip ebeveyn ve çocukların kişilik ölçümlerinde kıyaslama yapmayı olanaklı hale getirmektedir.

Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (Minnesota Multiphasic Personality Inventory – MMPI) “*doğru*”, “*yanlış*” ve “*bilmiyorum*” şeklinde cevaplandırılan 550 maddeden oluşan, bireyin kişisel ve toplumsal uyumunun objektif olarak değerlendirmeyi amaçlayan bir ölçektir. Bugün Amerika Birleşik Devletinde en sık kullanılan ve üzerinde çok miktarda araştırma yapılan kişilik envanterinden biridir. Ayrıca birçok Avrupa, Asya ve Güney Amerika ülkeleri için standardizasyonu yapılmıştır. (Butcher ve Pancheri, 1976).

Testin 10 kişilik ve 3 de geçerlik alt testi vardır. Temel amaç ölçeğin kliniklerde kullanılması olduğu için ilk geliştirilen alt test geliştirmede kullanılan psikopatolojik gruplara göre ayrılmışlardır. Bu alt testler **1. Hs (Hipokondri)**, **2. D (depresyon)**, **3. Hy (Histeri)**, **4. Pd (Psikopatik sapma)**, **5. Mf (Maskulite feminite)**, **6. Pa (Paranoya)**, **7. Pr (Psikasten)**, **8. Se (Şizofreni)**, **9. Ma (Pipomani)** dir. Daha sonra geliştirilen. 0-Si (*Sosyal içedönüklük*) alt testi de standart test profiline eklenmiştir. Ancak her bir alt testin birbirlerinden ayrı etiyolojik ya da prognostik entiteyi ölçmesi beklenmemektedir. Örneğin, şizofreni alt testinde belli bir puanın üzerinde puan almış bir bireye şizofreni tanısı konmaktadır. Bu çeşit yanlış anlamağa yol açmaması için bu alt testler şimdi sayılan ya da kısaltılmış adlarıyla anılmaktadır. Klinik alt testlerden başka testin, I, F ve K olarak adlandırılan geçerlik alt testi vardır. Bunlar test alma tutumlarını değerlendirmeyi amaçlar ve elde edilen klinik puanların geçerlilik derecesiyle ilgili bilgi sağlarlar. Test sonuçları her bir alt testten alınan puanların işaretlendiği bir profil

kağıdına işaretlenir. Ham puanlar ortalaması 50 ort., standart sapması 10 olan T standart puanına çevrilerek değerlendirilir.

Yurdumuzda MMPI'in çeşitli kurumlarda kullanılan değişik çevirileri olduğu gözlenmektedir. Bu araştırmaya temel olan çevirileri ilk önce Test ve Araştırma Kurumu tarafından yapılmış, 1970 yılında Işık Savaşır ve Atilla Turgay tarafından çevirinin üzerinden geçilerek çoğaltılmış ve Hacettepe Üniversitesinde kullanılmaya başlanmıştır. Çeviri üzerindeki çalışmalar Işık Savaşır ve Neşe Erol tarafından yürütülmüştür (Savaşır, 1978). Verilerin analizi Hacettepe Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezi tarafından yapılmıştır. Bugün de dahil olmak üzere birçok çalışmada MMPI sıklıkla kullanılmaktadır. MMPI-II formu da, yine Prof. Dr. Işık Savaşır'ın danışmanlığını yaptığı bir yüksek lisans çalışmasında Songül Bozkurt tarafından 2001 yılında yapılmıştır. Ölçeğin bazı maddeleri günümüz diline uygun hale getirilmiştir.

Bu ölçeklerin yanında BSI (Kısa Semptom Envanteri), SCL – 90 ve SCL-90-R (Belirti Tarama Listesi) HPRS (Hopkins Psikiyatrik Değerlendirme Skalası) gibi birçok önemli ölçekle ilgili olarak bölüm 2'de, SA-45 STÖ'nün tanıtımı bölümünde ayrıntılı olarak bilgi verilmiştir.

2.7. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ)'nin Tanıtılması

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ) kısa ama kapsamlı genel bir psikiyatrik semptomatoloji ihtiyacını karşılamak amacıyla geliştirilmiştir. Bu soru formu cevap verenlerin, kendi belirti aralıklarını "hiç"ten "ileri derece" ye kadar değişen aralıklarda 5 puanlı bir skalada değerlendirmelerini ister. 9 belirti alanı skalası ve iki özet endeks ölçülür. Hasta ve hasta olmayanların cinsiyet – yaş - T puanları ve yüzdelik değerleri, karşılaştırma amaçları doğrultusunda sağlanır.

2.7.1. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ)'in özellikleri

SA-45 STÖ Dokuz belirti alanını ölçen çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Genel psikolojik sıkıntının iki ölçümünü sağlar. Erkekler ve kadınlar, hastalar ve hasta

olmayanlar ve ergenler ve yetişkinler için normatif (kuralcı) gruba özel veriler sağlar. Diğer normların gelişimi gelecek için planlanmaktadır. Psikiyatrik ve psikiyatrik olmayan ortamlarda geniş belirti taramaları için kullanılabilir. Tipik olarak tamamlanması 10 dakika alır. Tekrarlanan uygulaması ile tedavi kontrolü ve sonuç değerlendirmesi açısından masrafsızdır. 100'den fazla davranışsal sağlık bakımı hizmetlerindeki tedavi sonuçları çalışmalarında enstrümantasyonun anahtar bir bileşeni olmuştur.

2.7.2 Alt Ölçekler ve Endeksler

SA-45 STÖ, genel psikiyatrik semptomatolojiyi değerlendirme amacıyla hazırlanmış, dokuz belirti alanı skalasından oluşmaktadır. Aşağıda her dokuz skalanın içeriğinin özeti verilmiştir.

Kaygı (ANX). Bu skaladaki maddeler korkaklık, panik, gerginlik ve acelecilik ile ilgili belirtileri araştırmaktadır.

Depresyon (DEP). Bu skala kendini yalnız, umutsuz-çaresiz ve değersiz hissetmeyle ilgili yeni deneyimler hakkında araştıran maddelerden oluşmaktadır. Değerlendirilen diğer belirtiler bir şeye olan ilgi kaybını ve kendini hüznü hissetmeyi içeriyor.

Düşmanlık (HOS). Düşmanlıkla alakalı bir çok belirti bu skalada bulunmaktadır. Bunlar kontrol edilemeyen davranış patlamalarını, sık sık tartışmaya girmeyi, bağırma ve başkalarına zarar vermek için ya da bir şeyleri kırmak için bir kıskırtma hissetme durumlarını içeriyorlar.

Kişilerarası Duyarlık (INT). Burada kişinin başkalarıyla olan ilişkileri bağlamında kendisi hakkındaki, belirti niteliğindeki duyguları değerlendirilir. Bunlar kendini aşağılık ya da başkaları arasında utangaç hissetmeyi, başkalarının canayakın olmadıklarını ya da soğuk olduklarını hissetmelerini ve başkaları, kişiyle konuşurken ya da kişiyi izlerken kendilerini tedirgin hissetmelerini içerir.

Obsesif Kompulsif Belirtiler (OC). Yoğunlaşmakta ya da karar vermekte zorluk, tekrarlayıcı kontroller ya da işleri doğruluklarını garanti altına almak için yavaşça yapmak ve kişinin aklını boşmuş gibi hissetmesiyle ilgili sorunlar bu skalada belirtilen saplantılı- zorlayıcı belirtilerdir.

Paranoid Düşünceler (PAR). Paranoyak düşüncenin bazı daha ince formları bu skalada değerlendirilmektedir, başkalarının kişiden yararlandıklarını hissetmek, başkalarına güvenilemeyeceğini hissetmek, başkalarının kişinin başına gelen sorunlardan sorumlu olduklarını hissetmek, başkalarının kişinin başarılarına inanmayacaklarını ve başkalarının onu izlediğini ya da onun hakkında konuştuğunu hissetmek gibi.

Korku (PHO). Bu skalada, kişiden kendisinin açık alanlar ve kalabalık yerlerde olduğunda, toplu taşıma araçlarını kullanırken ve evi yalnız terk ederken yaşadığı en son deneyimleri değerlendirmesi beklenir. Belirli yerlerden, şeylerden ve belirli faaliyetlerden kaçınma da sorgulanır.

Psikotizm (PSY). Birçok hatalı düşünme burada belirtilmektedir. Bunlar halüsinasyonları, başkalarının kişinin ne düşündüğünü bildiğini ya da kişinin düşüncesini kontrol ettiğini hissetmeyi ve kişinin günahlarından ötürü cezalandırılması gerektiği fikirlerini içerir.

Somatizasyon (SOM). Daha çok şüpheli fiziksel belirtilerin varlığı değerlendirilir burada, sıcak ya da soğuk nöbetleri, vücudun belirli yerlerinde hissizlik, kırgınlık, titreme ve ağırlık hissetmeyi içerir.

Belirti alanı skalalarına ek olarak, SA-45 STÖ, Küresel Önem Endeksi (GSI) ve Olumlu Belirti Toplamı (PST)'ni sağlar. Orjinal, Belirti Tarama Listesi (SCL-90; Derogatis, Lipman ve Covi,1973) ve Kısa Semptom Envanteri (BSI; Derogatis, 1992, 1993), PST ve GSI'nin, psikopatolojinin ya da semptomatolojinin genel seviyesinin tanımlayıcıları olarak faydalı olduğunu gösterirler. PST endeksi, varolduğu bildirilen

belirtilerin toplam sayısıdır (örneğin, “Hiç” den farklı olan bir yanıtı sağlayan maddeler). GSI, SA-45’deki tüm maddeler için madde cevap değerlerinin (1-5) toplamını temsil eder ve bu yüzden cevaplayanın semptomatoloji seviyesinin bir dereceye kadar daha anlamlı bir açıklamasını sağlar.

2.7.3. Madde Seçimi

Madde seçimi orjinal SCL-90’daki gibi aynı 9 belirti alanının değerlendirilmesine dayanan psikolojik sıkıntının kısa, çok boyutlu ölçümüne olan ihtiyaç ile yönlendirilmiştir. Tedavi başvurusu sırasında 2300’den fazla yetişkin ve ergen psikiyatrik hastadan elde edilen SCL-90 verilerini kullanarak, SA-45’te içerilmek üzere SCL-90’dan 45 maddenin (her 9 belirti alanı için 5 tane olmak üzere) seçilmesi için küme (cluster) analitik teknikleri kullanılmıştır. Hasta ve hasta olmayan popülasyonlardan, hem yetişkinler hem de ergenler için ayrı cinsiyet-tabanlı normlar geliştirilmiştir ve gerekli geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları tamamlanmıştır. SCL- 90-R ölçeği ile saptanan GSI Genel BELirti Düzeyi) ölçekteki tüm maddelere yapılan derecelemelerin ortalaması olup 0.00 ile 4.00 değerleri arasında değişebilen en önemli gösterge olarak Kabul edilir (Dağ, 1991).

SA-45 100’den fazla davranışsal sağlık bakımı hizmetlerindeki tedavi çıktısı araştırmalarında kullanılan enstrümanın önemli bir parçası olmuştur. Kendi psikometrik özelliklerini ve yararlarını göstermiş olarak SA-45 artık bütün vasıflı davranışsal sağlık bakımı veren kişiler tarafından kullanılabilir durumdadır.

2.7.4. Tarihsel Gelişim

Bugünün gelişimi ve kişisel raporlanan, kişilik enstrümanlarının kökeni erken 1900’lu dönemlere dayandırılabilir. Woodworth, 1.Dünya Savaşı boyunca askere alınan erkeklerdeki psikopatolojiyi taramak için Kişisel Veri Çizelgesi (Personal Data Sheet)’ni geliştirmiştir. Böyle yaparak, psikiyatrist yokluğunun olduğunda, orduya belli bir

zamanda alınan geniş sayıda askerin taranması ihtiyacına dikkat çekmiştir. O zamandan beri, birçok kişinin kendi yazdığı psikolojik/psikiyatrik belirti, hastalık ve diğer problem ölçümleri geliştirilmiştir. Büyük bir olasılıkla bunlardan en önemlisi Minnesota Çok Aşamalı Kişilik Envanteri'dir (MMPI; Hathaway ve McKinley, 1967) ve onun daha yeni standardize edilmiş versiyonu olan MMPI-2 (Butcher, Dahlstrom, Graham, Tellegen ve Kaemmer, 1989).

Kişisel raporlama test uygulamalarına olan ilgi birçok etmene bağlanabilir. Derogatis ve Spencer (1982). Bunların en önemlisinin, kişisel raporlama enstrümanlarının insan davranışının eğitimli gözlemcilerine bile belli olmayan bilgiyi açığa çıkarmasına dikkat çekmektedir; yani bir bireyin davranışından sadece ruh sağlığı uzmanları tarafından açığa çıkarılabilecek içsel fenomen (mucize) hakkındaki bilgidir bu. Derogatis ve Spencer kişisel raporlama enstrümanlarının kullanımının ekonomik yararlarına da dikkate çekiyor. Uygulanış ve puanlama, klinisyenlerin zamanını ve parasını gerektirmiyor; sıklıkla paraprofesyoneller ve idari destek ekibi, enstrümanları standardize bir şekilde uygulama ve puanlama konusunda eğitilebilirler.

Bir çok vakada, kişinin raporladığı enstrümanların tarafsız doğası elde edilen sonuçların aktüeryayla ilgili yorumlanmasına bırakır kendini (Derogatis ve Spencer, 1982). Geçerli ve güvenilir maddelerden, skalalardan ve endekslerden alınan puanlar kolayca hesaplanabilir ve klinik karar-verme amacıyla kullanılabilir. Örneğin, deneysel olarak çıkmış algoritmeler ve kesme noktaları, tedavi ihtiyaçlarını saptamak, hastaları teşhis gruplarına göre sınıflandırmak, hastaları tedavi süresince takip etmek ve verilen tedavinin uygunluğunu değerlendirmek gibi birçok amaç için kullanılan tarafsız ölçümlerle kullanılmak için sıklıkla geliştirilmektedirler. Kişisel raporlama ölçümleri, klinisyenlerin hastayı ve problemlerini daha iyi anlamalarına yardımcı olacak klinik oranların ve hasta tanımlayıcıların kurulmasına kendilerini adanlar.

Son olarak, Derogatis ve Spencer (1982), kişisel raporlama enstrümanlarının portatifliğine dikkat çekmektedirler. Yukarıda da bahsedildiği gibi, bu enstrümanların doğası, birçok klinik ve araştırma ortamındaki paraprofesyonellerin ve idari destek

heyetinin uygulaması ve kolay bir şekilde sonuçları puanlaması için gerekli olan yetenekleri elde etmeyi sağlar.

Kişisel raporlama envanterlerinin yararları ne kadar fark edildiyse, sınırlılıkları da öyledir. En önemli kusurlardan biri, bu ölçümlerin çok uzun olmasıdır, özellikle MMPI, MMPI-2, Kişilik Değerlendirme Envanteri (PAI; Morey, 1991) gibi çok boyutlu, çok ölçekli envanterlerin. Bu enstrümanların çok uzun olmasının sebebi, birçok nedenden ötürü bunların çoklu belirti/teşhis/hasta değerlendirmesi yapmak için geliştirilmiş olmalarıdır. Bu tarz enstrümanlar genelde şu alanlara hizmet vermek için tasarlanmışlardır: Davranışsal sağlık bakım hizmetlerini ve uygun seviyede bakım ihtiyaçlarını belirlemek, sorunları bulmak, tedavi planlamak, cevap verenlerin kişiliklerini açıklamak, teşhis koymak, hastaların sürecini takip etmek ve tedavinin etkinliğini değerlendirmek...

Sıkça, belirli ortamlarda ya da belirli amaçlar için çok boyutlu enstrümanların kullanımı (örneğin: araştırma), fazla kapsama eğiliminde olabilir. Enstrümanlar gerekenden daha kapsamlı bir değerlendirme yapabilirler ya da klinisyene yarayacağından daha geniş bir alana odaklanabilirler. Bu yüzden, birçok enstrüman cevap verenin sadece birkaç özelliğini, belirli amaçlar için değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Sonuç olarak, daha ucuz ve daha kısa olurlar. Örneğin, Beck'in Depresyon Envanteri (BDI; Beck ve Rush ve Shaw ve Emery, 1979) ve Sürekli- Durum Kaygı Envanteri (STAI; Spielberger, 1983) depresyon ve kaygının varlığını geniş olarak taramak amacıyla geliştirilmişlerdir. Depresyon ya da kaygının bu envanterlerle tarafsız bir göstergesinin olması, klinisyenleri sorunu başka enstrümanlarla ya da klinik metodlarla (örn. Hasta mülakatları, tıbbi kayıt tekrarları) daha derinlemesine değerlendirmeye yönlendirebilir.

Bu hastalık odaklı enstrümanların avantajlarına rağmen, kişinin raporladığı çok yönlü uzun enstrümanların kapsadığı alanda, daha kısa fakat daha kapsamlı genel değerlendirmelere olan ihtiyaç devam ediyordu. Bu ihtiyaç, Leonard Derogatis ve

arkadaşları tarafından, son 20 yılda geliştirilen bir dizi belirti listesiyle (checklist) kapsanmaya çalışılmıştır. Bu SA-45'in geliştirildiği enstrümanlardan biridir.

Derogatis'in bağlantılandırıldığı enstrüman başlangıcı Hopkins Belirti Listesi ile alınmıştır (HSCL; Derogatis; Lipman; Rickels; Uhlenhuth ve Covi, 1974). Ama, Derogatis'in dahil olduğu, kişisel raporlama belirti listeleri ailesinin gelişimi kronikleştirildiğinde, Derogatis (1983) Cornell Tıbbi Endeksine (Wider, 1948) ve Rahatsızlık Ölçeğine (Derogatis ve arkadaşları, 1974) HSCL' nin öncüleri olarak bakar. Önemli psikometrik özelliklerin gösterilmesinin ve olumlu tekrarlarının olmasına rağmen, Derogatis HSCL'nin kullanılabilirliğini sınırlayan birçok özelliğinden bahsetmektedir. Bu sadece sınırlı sayıda (beş) belirti alanını içermeyi; HSCL tarafından değerlendirilen belirti alanlarının hiçbirini ölçmeyen maddelerin içerilmesini; bu hasta kişisel raporlama ölçüsü tarafından değerlendirilen aynı alanların klinisyen değerlendirmesi için ek, benzer bir enstrümanın olmasını; ve enstrümanın, klinik amaçlarla bireysel hastalarla kullanmak için değil de belirli gruplarla araştırma amaçlı geliştirilmiş olmasını içermektedir.

Bu sınırlılıkları akıllarında tutarak, Derogatis ve arkadaşları yeni bir belirti ölçüm listesi üzerinde çalışmaya başladılar. Derogatis (1983)'e göre, HSCL'nin her 5 skalasından en önemli maddeler alındı ve kalan orjinal maddeler atıldı. Kalan maddelere, yeni 4 tane belirti alanı değerlendirmek için yazılan 45 yeni madde ve 7 yapılandırılmış madde eklendi. Ayrıca, uygulama formatı da değiştirildi, cevap değerlendirme skalası, 5 değerlendirme seçeneği olacak şekilde genişletildi ve SCL-90 için 3 özel ölçüm geliştirildi. Bunlar, klinik deneyimin ve psikometrik özelliklerin analizi sonucu, SCL-90, Belirti Tarama Listesi-90 gözden geçirildi (SCL-90-R; Derogatis, Rickels ve Rock, 1976; Derogatis, 1983, 1994).

SCL-90-R'nin geliştirilmesiyle, 2 klinik değerlendirme skalası da geliştirildi; Hopkins Psikiyatrik Değerlendirme Skalası (HPRS) ve SCL-90 Analog Skalası. İlki, "psikiyatrik olarak sofistike klinisyenlerin" kişileri, SCL-90-R'nin 9 belirti alanında ve klinik değerlendirme için potansiyel olarak önemli olduğu düşünülen diğer 8 alanda,

ölçmeleri için oluşturulmuştur. Küresel patoloji değerlendirme skalası da enstrümanın bir parçası oldu. SCL-90 analog enstrümanı, kişileri, psikopatoloji bilgisi sınırlı olan kişiler tarafından, SCL-90-R skalasında ölçebilmek için oluşturulmuştur.

SCL-90-R'nin geliştirilmesiyle beraber gözden geçirilmiş ölçüm listesinin kısa (hemen hemen yarısı) uyarlaması olan BSI geliştirilmiştir. Derogatis'e göre, BSI, SCL-90-R'nin tamamlamak için mecbur kıldığı zamandan daha az zaman gerektiren bir ölçüm sağlamak için geliştirilmiştir. Böyle yaparak, Derogatis SCL-90-R'nin 9 belirti alanı ölçümlerini ve psikopatolojinin 3 küresel endeksini sağladı. BSI'da, her 9 alan skalası, orjinal skaladan alınan en yüksek madde-skala korelasyonlarının olduğu 5 ya da 6 madde ile temsil edilmiştir.

Son kısa envanter, 4'ü, 9 belirti skalasında puanlanmayan fakat 3 küresel endekse katkıda bulunan, 53 maddeden oluşmaktadır. Bu 4 madde önemli klinik göstergeleri olduğu düşünülen, depresif belirtilerdir.

Derogatis (1992), Brief System Inventory, (Türkçe uyarlaması Kısa Semptom Ölçeği adı altında yapılmıştır) BSI'nın klinik ve araştırma amaçlı kullanımlarda çok yararlı bulunduğunu belirtmiştir. BSI'nın yararlılığının görüldüğü bazı durumlar şunlardır: Geniş sayıda insanın taranmasını gerektiren tıbbi ve endüstriyel ortamlar, değerlendirilenlerin uygulanan test için sınırlı kabiliyetinin olduğu durumlar ve psikolojik durumun değerlendirme programının bir parçası olarak uygulandığı durumlar.

BSI'nın hem tarama hem de çıktı değerlendirme açısından yararlılığı, birçok kurumun iç uygulaması için, onu seçmesini sağlamıştır (Pallak, 1994). Ama masraf konusu, bunu müşterilerine rutin olarak uygulayanlar için, bir engel oluşturabilir (her ne kadar BSI ile ilgili masraflar, alternatif diğer ölçümlerinkiyle karşılaştırıldığında daha az olsa bile). Geniş birey örneklerini düzenli olarak değerlendiren tipteki kurumlar özellikle, binlerce dolara malolacak şekildeki masraflardan etkilenirler. Bu tip bir kurum örneği, geniş bir kurum için tedavi- çıktı araştırması yapmakta özelleşmiş bir konsültasyon grubu olabilir. Strategic Advantaj Inc. (SAI) bu ucuz, kısa ve çok boyutlu bir enstrümana olan

ihtiyaç doğrultusunda, bu gereklilikleri karşılayacak bir enstrüman geliştirme kararı aldı. Gelişim orjinal SCL- 90 ile başladı. Staratejij Avantage Inc. adına M.E. Maurish (1999) ve Berdhasky gibi uzmanların yönetiminde bu ölçek son halini on yılı aşkın bir sürede almıştır.

Orjinal SCL-90, SAI'nın mantık kaynağı ve birçok nedenden ötürü gerekliliklerini karşılayan maddelerin geliştirildiği bir kaynaktır.

BSI, el kitabında belirtildiği gibi (Derogatis ve Spencer, 1982), Derogatis'in SCL-90' la ilgili önceki araştırması (Deogatis ve Cleary, 1977) onun her skalasından sadece sınırlı sayıda madde o skala tarafından ölçülen kavramın tanımını sağlamak için gerekiyordu.

Profesyonel literatür, tarama ve tedavi çıktı-değerlendirme amaçlı kullanılabilen SCL-90'ın psikolojik stresi güvenilir ve geçerli bir şekilde ölçen kullanımını desteklemektedir.

SCL-90 hem yetişkinlerle hem de ergenlerle uygun kullanılabilirliğini göstermiştir. SCL- 90 uygulayıcılar arasında yaygın bir kabul elde etmiştir. SAI, SCL-90'ı konsültasyon işinde yıllarca kullanmıştı, bu yüzden kuvvetli yanları ve sınırlılıkları ile ilgili bilgi sahibiydi. SAI'nın, bir enstrümanın gelişiminin önemli noktalarının tamamlanmasını destekleyecek, SCL- 90 verisi ve diğer yardımcı verileri vardı. SCL-90 bir kamu enstrümanı idi. Bu yüzden, onun tamamının ya da ikincil formunun kullanımı, onu geliştirenlere herhangi bir para ödenmesini gerektirmiyordu.

Derogatis ve arkadaşlarından farklı bir yaklaşım kullanarak, SAI araştırmaları, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ) soru formunda içermek için, orjinal SCL-90'dan 45 (SCL-90'ın 9 belirti alanının her birinden 5 tane) madde seçmişlerdir. Aynı cinsiyet-bazlı normlar, hem ergenler hem yetişkinler için, hem hasta olan hem de hasta olmayan popülasyondan, geliştirilmiştir ve geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları tamamlanmıştır. SA- 45, SAI tarafından 100'ün üzerinde davranışsal sağlık bakımı

olanaklarında yürüttüğü tedavi- çıktı araştırmalarında, yapılan enstrümantasyonun önemli bir parçası olmuştur. Psikometrik özelliklerini ve yararlılığını göstererek, SA- 45 artık tüm nitelikli davranışsal sağlık bakımı sağlayıcılarına açıktır.

2.7.5. SA- 45 STÖ Uygulamaları

SA-45 psikolojik strete tedaviyle alakalı değişiklikleri ya da psikiyatrik hastalarda belirti şiddetini değerlendirmek için bir araç olması amaçlı geliştirilmiştir. Bu yüzden belirti kapsamındaki derinliği, kısalığı, ve düşük maliyeti, ön ve son tedavi durumlarında uygulandığında, onu tedavi etkinliğinin çok iyi bir ölçümü haline getirmektedir. Benzer olarak, bakımın önemli belirli noktalarında tekrar uygulanmasıyla, tedavi boyunca belirtinin durumunu takip etmeyi de sağlar.

SA-45'in orjinal olarak amaçlananın ötesinde de uygulamaları vardır. Bunların arasında önemlisi, onun psikolojik stresin varlığı ya da seviyesi için taramaların yapılması ya da müdahale gerektirecek durumların belirlenmesi için ucuz kullanımındır. Kısa ve portatif olması, psikiyatrik ve psikiyatrik olmayan ortamlarda entegrasyonu sağlamasına sebep olur; hasta psikiyatrik olanakları, temel tıbbi bakım ofislerini, belirli çalışma ortamlarını, okul danışmanlık merkezlerini ya da davranışsal sağlık hizmetlerine ihtiyaç duyabilecek bireyleri tanımlayacak herhangi bir ortamı içerir.

SA- 45 tedavi planlarının geliştirilmesi için de önemli bilgiler sağlayabilir. GSI- Küresel Belirti Endeksi ve PST- Olumlu Belirti Toplamı, endeksleri hastanın uygun seviyede bakımını dikkate alan kararları destekleyebilen, stresin bütünsel seviye ölçümlerini sağlar. Teşhis enstrümanı olmasa da SA-45 belirti alanı skalarındaki puanlar, psikiyatrik teşhislere varmada, diğer bilgilerle birlikte kullanılabilirler. Minimumda belirti alanı puan profili, ileri araştırma ya da tedavi çabaları gerektiren potansiyel sorun alanlarının işaretlerini gösterebilirler.

Tedavi planlaması, takip ve çıktı değerlendirmesiyle ilgili kullanımları SA-45'in bir araştırma aracı olarak yararlılığını göstermektedir. Kısalığı, düşük maliyeti, sunduğu

geniş psikolojik belirti alanıyla, onu psikolojik sıkıntının bütünsel seviyesini ölçmedeki ya da belirli belirti alanlarının birinin ya da daha fazlasının şiddetini ölçmedeki gereklilikleri keşfetmesi anlamında ideal bir araç yapmaktadır. Örneğin, SA-45 puanları psikoteröpatik ve psikofarmalojik müdahalelerin çıktılarının ölçümü olarak, kontrol çalışmalarında kullanılabilirler. Bu puanlar, öngörülebilir çalışmalarda da bağımlı ya da bağımsız değişkenler olarak kullanılabilirler. Üstelik, stres seviyesinin karşılaştırma için önemli olduğu durumlarda, bir grubu diğer grupla stres seviyesine bakarak karşılaştırırken, risk düzenleme değişkenleri olarak da kullanılabilirler.

2.7.6. Kullanıcı Niteliği

SA-45, klinik psikoloji ya da psikometrilere resmi, ileri eğitim almamış bireyler tarafından da uygulanıp puanlanabilen, kişisel raporlama ölçümüdür. Ama uygulama ve puanlama yönergelerine kesinlikle uyulmalıdır.

SA-45'i yorumlayanların, Eğitim ve Psikolojik Test Standartları'nda belirtilen standartları bilmeleri gerekmektedir (American Educational Research Association, American Psychological Association ve National Council on Measurement in Education, 1985). Ayrıca, yorumlayanların lisanslı ya da psikoloji ya da alakalı bir disiplinde kayıtlı, ya da psikolojik testlerin uygun kullanımı için bir dizi yöntem öneren profesyonel bir kurumun üyeleri olmaları gerekmektedir.

2.7.7. Test Uygulaması ve Skorlanması

Bu bölümdeki bilgiler, hasta olan ve olmayan kişilerin SA-45 sonuçlarının, sınavı yapan klinikçi ve meslektan olmayan kişiler tarafından, standart bir şekilde elde edebilmesini ve onların yetkin olmasını sağlar. Fakat, bu bilgileri öğrenmek, birine test sonuçlarını yorumlama hakkını ve yetkisini vermez. Testin yorumlanması, sadece psikolojik teste sonuçlarının eğitimini almış davranış sağlık profesyonelleri tarafından gerçekleştirilmelidir. Ayrıca, SA-45'i kullanan klinisyenler, testin gelişimi, içeriği ve

psikometrik özelliklerine aşına olmalı, testin sonuçlarını yorumlamak için tavsiye edilen yönergeleri bilmelidir

2.7.7.1. Uygun Kullanımlar için Kriterler

SA-45 farklı ortamlarda, testi cevaplayanların deneyimlediği gibi psikolojik ve psikiyatrik belirtilerin ölçülmesiyle ilgili çeşitli amaçlar için kullanılabilir. Ancak, SA-45'in gelişimiyle ilgili faktörler şunu zorunlu kılar ki, test, sadece aşağıdaki kriterlerin hepsini karşılayanlara uygulanabilir :

- En az 13 yaşında ve daha büyüklere;
- Testin bütün maddelerine doğru ve geçerli cevap vermesini engelleyecek bunalım ve husursuzluk yaşantılamıyor olması gerekir (Şu belirtilmelidir ki, testi cevaplayanın bunalım seviyesi onun mevcut olan belirtilerinin doğru göstergesine engel olmayacak şekilde azaldığı zaman bu test uygulanabilir).

2.7.7.1.1. Zaman Sınırlamaları

SA-45 'in test uygulanışı için herhangi bir zaman sınırlandırması yoktur. SA-45 genellikle hasta olanlar ve olmayanların çoğu tarafından 10-15 dakikada tamamlanabiliyor. Bazıları 45 maddeye daha çabuk cevap verebiliyor, bazıları içinse testi tamamlamak için biraz daha fazla zaman gerekebiliyor. Ancak, SA-45 'i uzun sürede tamamlayamayanlar için (örneğin 30 dakika ve fazlası), testi veren kişi, cevaplayana maddeleri cevaplama için herhangi bir sorun ile karşılaşmış olmadığını sormalıdır. Sebeye bağlı olarak, testi uygulamayı sonlandırabilir ya da istenilen bilgiyi elde edebileceğiniz başka yol ve araçlar kullanabilirsiniz. Ne olursa olsun, SA-45 'i tamamlamak için aşırı zaman gerektiğinde sonuçların geçerliliği dikkatlice değerlendirilmelidir.

2.7.7.1.2. SA-45 STÖ'nün Grup Uygulanışı

Bireysel uygulamaya yönelik geliştirilmiş olduğu halde, SA-45'in nesnel ve kişisel rapor formatı sayesinde bu test, gruplara da uygulanabiliyor. Ancak, şu varsayılır ki, gruptaki herkes asgari olarak gerekli okuma becerilerine sahip olmalıdır ve grubun ortamı tarafından dikkati dağıtılmamalı ve korkutulmamalıdır ki bu durum, onun test

maddelerine doğru cevaplar vermesini etkilemesin. Aksi halde, SA-45'in uygulaması bireysel uygulama şeklinde yürütülmelidir.

2.7.7.1.3. Uygulama Yönergeleri

SA-45'i uygulamanız sizin sadece birkaç zamanınızı alacaktır. Aşağıdaki basamaklara bağlı kalarak SA-45 kağıt-kalem hızlı formundan elde edeceğiniz geçerli ve doğru bilgiye ulaşma olasılığını maksimize etmiş olursunuz. Cevaplayan kişi, cevaplarının gizliliğinin temin edilmesi için sessiz bir yerde oturmalıdır.

1. Cevaplayan kişiye bütün kimlik bilgilerini doldurması için testi uygulayan kişi yönerge vermelidir.
2. Cevaplayan kişiden HızlıSkor formundaki yönergeleri okumasını isteyin.

Yönergeler SA-45 Sorun Tarama Ölçeği formunun ön yüzünde verilmiştir. Herbir SA-45 maddesi için cevap seçenekleri aynıdır : “Hiç”, “Çok az”, “Orta derecede”, “Oldukça fazla”, “İleri derecede”.

3. Cevaplayan kişi, testi doğru tamamlama yeteneğini gösterdikten sonra, ondan kalan maddeleri sessizce okumasını ve yönergede verildiği gibi cevaplamasını isteyin.

Cevaplayan kişiye yönergeleri verirken ya da onun maddeleri cevaplamasını beklerken, herhangi bir maddenin ya da cevap seçeneğinin ne olduğunu yorumlamaya sakın kalkışmayın. Siz, cevaplayan kişinin aşına olmadığı bir kelimeyi tanımlayabilirsiniz, ama o madde ya da cevap seçeneği ile ilgili başka bir ifade kullanmayın ya da anlam, bağlam ya da referans sistemi eklemeyin. Eğer cevaplayan kişi bir maddenin ne olduğunu bilmediğini belirtiyorsa, ona bu maddeyi atlamasını ve diğer bir maddeye geçmesini söyleyin. Ancak, anlamını kavrama bir engel değilse, kişinin her bir maddeyi cevaplamasını teşvik etmelisiniz, eğer mümkünse (hiçbir surette mümkünse hepsini.)

4. Cevaplayan kişinin SA-45 kağıt kalem Hızlı Skor formunu tamamladığı takdirde bu kişi ayrılmadan önce formunu onun her bir maddeye sadece tek bir cevap verdiğini kararlaştırmak için hızlı bir şekilde gözden geçirin. Eğer bu kişi herhangi bir maddeyi cevapsız bırakmışsa, onu bu maddeyi tekrar okuması ve, eğer ne istenildiğini anlayabiliyorsa, cevaplaması için teşvik edin. Eğer cevaplayan herhangi bir maddeye birden çok cevap verdiyse, o zaman siz bu kişiden, o belirtinin geçmiş yedi gün içerisinde onu ne sıklıkta sıkıntıya soktuğunu *en iyi* açıklayan cevabı seçmesini isteyin.

Bundan sonra uygulayıcı, cevapları puanlayabilir.

2.7.7.1.3. SA-45 STÖ Sonuçlarını Puanlama ve Profilini Yapma

Ortalama olarak, SA-45 STÖ bir cevaplayan tarafından 10-15 dakikada tamamlanabilir. Kağıt kalem hızlı skor formunun el puanlamasının yönergeleri aşağıda bulunmaktadır ve bilgisayarda puanlama prosedürleri SA-45 cevaplarını puanladıktan sonra, sonuçları profil formuna aktarabilirsiniz. Profil formu sizin kaba puanları T-skorlarına çevrilmesini sağlar. T-skorlar bir kişinin sonuçlarını diğerleri ile karşılaştırma olanağı ve bir kişinin ölçek skorlarını karşılaştırmayı sağlar.

2.7.7.2.1. Puanlama Yönergeleri

SA-45'in puanlama prosedürleri aşağıdaki gibidir :

1. Tüm maddelerdeki tek dokuz belirti alanına ait alt ölçeklere göre puanlanıp toplanır. Her bir madde bir alt ölçeğe ait puanı vermektedir. Alt ölçeklere ait toplanmış puanlar ham puanlardır.
2. Global Şiddet Endeksini-GSI, elde etmek için Tüm alt ölçekleri toplanır. Elde edilen puan GSI puanını verir.
3. Olumlu Belirti Toplamını-PSI, hesaplamak için, “Hiç” yani “1” cevapları alt alta toplanır. Bu toplam standart bir puan olan 45'ten çıkartılır ve Olumlu Belirti Toplamını, PSI'yi verir.

2.7.7.2.2. Ek Puanlama Prosedürleri : Eksik Maddeler

Bazı cevaplar eksikse, aşağıdaki ayarlanmış puanlama prosedürleri kullanılır. Sadece bir tane beyaz kutu eksik olan sütunlar için, o sütunda olan öteki dört beyaz kutudaki sayılar toplanır ve dörde bölünür. Katsayıyı en yakın tam sayıya yuvarlayın (örneğin diğer dört sayının ortalaması) ve bu sayıyı o sütundaki boş beyaz kutuya girin. Bundan sonra, normal puanlama prosedürleri uygulanır.

Eğer bir sütunda iki veya daha çok beyaz kutuda eksik sayılar varsa, o sütun ölçeği için olan puan geçersiz olur ve o ölçek için ileri puanlama prosedürü uygulanmaz. İlave puanlama yöntemleri kullanılır.

2.7.7.2.3. Profil Yönergesi

SA-45 sonuçlarını profillemek en az iki amaca hizmet eder. Puanları profil kağıdına aktarmakla, kaba puanları standart puanlara (ya da T-puanları alanına) çeviriyorsunuz. Ayrıca, profillemek sizin verilerdeki eğilimleri keşfetmenizi ve en yüksek ve en alçak ölçek puanlarını hızlıca görmeyi sağlar. Elde edilen puanlar, profil kağıdına konarak GSI, PSI ve Alt ölçeklerin herbiri için yüzdelerle dilimlere göre belirtilerin düzeyi hakkında bir fikir yürütebilir.

2.7.7.3 Yorumlama ve Örnek Olay İncelemesi

SA-45 STÖ psikiyatrik nüfusun tedavi sonuçlarını ölçmek için hazırlanmıştır. Ayrıca, SA-45 STÖ, günlük klinik işlerdeki önemli psikolojik problemleri belirlemede de önemli bilgiler sağlar. Ancak, SA-45 STÖ'nün sınırlamalarının da farkında olunmalıdır, özellikle eğer teşhis koymada veya tedavi planlı amaçlarda kullanılıyorsa. Bu, kısa bir enstrümandır ve bütün olası psikiyatrik semptomları kapsamamaktadır. Yani, SA-45 STÖ, genellikle cevaplayan kişi hakkında sadece bir bilgi kaynağı olarak kullanılmalıdır. Diğer psikolojik testlerden, hasta ve ikincil mülakatlar ve tıbbi kayıtların incelemesi veya diğer tarihi bilgilerden elde edilen bilgilerle birleştirildiğinde, SA-45 klinikçiye, davranışsal sağlık servisleri için taramada, teşhis koymada ve cevaplayan kişi için bir tedavi planı oluşturmada yardımcı olabilir.

2.7.7.4. T- skorları ve Yüzdelerik Değerler

SA-45 verilerinin özünde, on bir belirti alanı ölçümü ve özet göstergeleri için hasta olmayan kurala uygun veriler T-skorları ve yüzdelerik değerleri bulunmaktadır. Bu T-skorları ve yüzdelerik değerler davranışsal sağlık sorunları ile tedavi edilmeyen geniş örneklem içerisindeki kişilerle, bu testi cevaplayanın sonuçlarının nasıl karşılaştırıldığını gösterir. Bay ve bayan yetişkin ve ergen grupları için kullanılmak üzere ayrı olarak hasta olmayan normlar da geliştirilmiştir.

T-skor alanı, önemli sorun alanlarının varlığına karar vermede faydalı bir ölçüm sağlar. Klinik çevrelerde genel bir kural olarak, verilen skalada veya dizinde .60 veya daha fazla T-skor alanı, daha ileri araştırmayı gerektirecek bir sorun alanını ileri sürmektedir.

Cevaplayan “düşük temel seviye”den olduğunda, örneğin başvurmamış kişiler veya davranışsal sorunlarla teşhis edilmemiş kişilerden ise daha yüksek skor kriteri tavsiye edilir, örneğin T-skoru .65 ya da .70 gibi.

SA-45 hasta olmayan yüzdelerik değerleri hasta olmayan kurala uygun örneklemin yüzde kaçının sorudaki skalaya ya da dizine eşit veya ondan daha az skor elde ettiğini gösterir. Örneğin, SA-45 STÖ’te Depresyon skalasında .84 yüzdelerik değer (örneğin 84 üncü yüzdelerik değer), hasta olmayan yaş ve cinsiyet eşleştirilmiş kurala uygun örneklerin yüzde 84’ünün cevaplayana eşit ya da ondan daha az skor elde ettiğini ifade eder. Bunun tersine, bu demek oluyor ki aynı hasta olmayan kurala uygun örneklerin yüzde 16’sının cevaplayandan daha fazla skor elde etmiş. Her bir SA-45 skalası ve dizini için, 84 yüzdelerik değeri T-skor alanı olarak .60’a eşittir.

SA-45 ile sağlandığı gibi, T-skor alanı ve yüzdelerik değerler karışık psikiyatrik hastanede yatan hasta örneklemini temellidir. Hasta olmayan örnekleri gibi, .60 veya daha fazla T-skor alanı (ya da .84 veya daha fazla yüzdelerik değer), hasta olmayanların tipik raporlarına göre sorunlu olarak düşünülür. Bu ek bilgi klinikçiyi, cevaplayanın SA-45

STÖ sonuçlarını hem hasta olmayan hem de hastanede yatan hastaların oluşturduğu referans gruplarıyla karşılaştırmasını sağlar ki bu da özellikle psikolojik sorunları olan cevaplayan kişiler için oldukça faydalıdır. Örneğin, erkek yetişkin hasta olmayan norm grubuna göre, bir erkek yetişkinin Kaygı skalasında 11 kaba puanı aldıysa, bu .68 T-skor alanı puanı ve .96 yüzdellik değerine eşittir. Erkek yetişkin hastanede yatan normlar kullanıldığında, bu aynı Endişe skalasındaki kaba puan T-skoru alanı olarak .51'e (örneğin, bu skala için sadece hastanede yatan hastaların ortalama skorlarından biraz üstünde) ve .54 yüzdellik değerine eşittir. Bu nedenle, cevaplayanın Endişe skalasındaki skorları endişe ile ilgili önemli bir sorun olduğunu ileri sürse de, hasta olmayan norm grubuyla karşılaştırıldığında, endişe seviyesi büyük ve karışık psikiyatrik hastanede yatan hastalar örneklemini için ortalamanın üstündedir. Bu iki bulgunun birleşmesi birisinin uygun bakım seviyesi için çıkarım yapmaya, teşhis koymaya veya tedavi planı yapmaya, o kişi için psikiyatrik tedavi göstergesine yardımcı olur.

2.8. İlgili Araştırmalar

Ergenlerin psikolojisini anlamak onlara verilecek danışma ve tedavi hizmetlerini yönlendirmek açısından son derece önemlidir. Ergenlik dönemindeki değişikliklerin neden ve nasıl ortaya çıktıklarını inceleyen, psikolojik gelişimlerini açıklamaya çalışan birçok kuram ve araştırma vardır. Son yıllarda da yapılan bazı araştırmalarda ergenliğin tümüyle bir kriz dönemi mi yoksa başka bir sorun alanı olup olmadığı yönünde geniş kapsamlı çalışmalar yapılmaktadır. Offer ve Ark. (1990)'nın son 20 yılda Amerika'da yaptıkları çalışmalarda ergenlerin %80'e yakın oranlarda ergenliği bir kriz dönemi olarak geçirmedikleri, fırtına ve stress dönemi olarak yaşamadan yetişkinliğe yumuşak bir geçiş yattığı yönünde bulgulara rastlanmıştır. Bu çalışmaları Özbay ve Ark.'nın ülkemizdeki yaptıkları çalışmalarda benzer bulgulara rastladığı, ergenliğin sadece bir çatışma, çalkantı ve stress dönemi olmadığı savunulmuştur. Ergenlik dönemini kriz dönemi şeklinde yaşayanların ise kendilerini ideal kendiliklerine göre daha olumsuz algıladıkları ve bu grupta psikolojik huzursuzluğun yüksek düzeylerde olduğu belirtilmektedir (Evans ve Ark., 1994).

Bununla beraber uzmanlara ve araştırmacılara ciddi olarak yardımcı olmak amacıyla geliştirilmiş ve bu dönemin huzursuzluğunu belirlememize yarayan birçok lme aracı bulunmaktadır. Sorun Tarama leği SA-45’de bu amaçla, psikolojik sıkıntı ve huzursuzlukları alt yaşlardan itibaren takip etmemize olanak sağlamak için geliştirilmiş literature de yeni girmeye başlamış bir lme aracıdır.

Yukarıda da belirtildiği gibi SA-45 ST’nun oluşturulmasında büyük ölçüde SCL-90 ve onun revize edilmiş formu SCL-90-R kullanılmıştır. Belirti Tarama Listesi; SCL-90-R ve Kısa Semptom Envanteri; BSI gibi psikolojik semptomolojinin tanınmasında ve taranmasında kullanılan araçlar hem akademik çalışmalarda hem okullarda hem de klinik alanda sürekli kullanılır olagelmişlerdir. Bu iki ana ölçeğe ilave olarak yeni uygulama olanakları ve kullanımda kolaylık sunan SA-45 ST ise yabancı literatürün artık bildiği ve sıkça kullandığı bir kayanak haline gelirkenlkemizde henüz yeterince tanınmamaktadır. Bazı klinik uygulamalar dışında -geçerlik ve güvenirlik çalışmasına ihtiyaç duyulduğu için, henüz kullanılamamaktadır. Dolayısıyla bu bölümde aktarılabilecek olan SA-45 ST ile ilgili araştırmalar az sayıda ve yabancı kaynaklı olacaktır. Bunun yanında SCL-90-R ve BSI ile ilgili olarak hemlkemizde hem de yurt dışında birçok araştırma bulgularına rastlamak mümkündür. Bunlar aşağıda aktarılmıştır.

Bir tıbbi tedavi yöntemi olan EFT uygulamasının uzun erimli psikolojik belirtilerzerindeki etkilerini araştırmakzere PhD Jack E. Rowe, uzunlamasına bir araştırma yapmıştır. Amerika’da yapılan araştırmada Psikolojik belirtileri taramak amacıyla SA-45 (ST)’i kullanılmış ve çıkan sonuçları istatistiksel açıdan değerlendirilmiştir. Belirli zaman aralıkları ve tekrarlanan ölçüm dizaynları kullanarak örneklemini oluşturan 102 katılımcı, SA-45 ST ile workshoptan 1 ay once, workshop’un başında, sonunda, bir ay sonra ve altısonra test edilmiştir. Workshop ncesi ve 6 aylık bir takip içeren workshop sonrasında SA-45 ST ile yapılan ölçümlerde psikolojik stresin tüm değerlerinde istatistiksel olarak anlamlı bir azalma ($p < .05$) gözlenlenmiştir (Kişisel İnternet sitesinden alınmıştır. <http://www.emofree.com/Research/rowe-study.htm>).

Yang & Choe & Baity & Lee ve Cho, 2005 yılında yaptıkları araştırmada Kanada'daki lise son sınıf öğrencileri arasında internet kullanımı sıklığı ve psikiyatrik semptomlar ve kişilik özellikleri arasındaki korelasyon incelenmiştir SCL-90-R ve 16PF Profillerini kullanarak aşırı internet kullanımı araştırdıkları araştırmada: İnterneti yoğun olarak kullanan grupta gençlerin semptomolojileri gözle görülür bir şekilde yüksek bulunmuştur. Ayrıca yoğun internet kullanıcılarının duygusal olarak durağan, kendine yeten, duygulardan kolayca etkilenen kişiler oldukları açıklanmıştır (Yang & Choe & Baity & Lee ve Cho, 2005). Çalışmada SCL-90-R'nin Küresel Belirti Endeksi GSI $F=0.90$ $P=0.028$ ve Pozitif Belirti Toplamı da $F=8.79$, $P=0.003$ bulunmuştur (Yang & Choe & Baity & Lee ve Cho, 2005).

Kanada Saskatchewan Üniversitesi'nde 2003 yılında yapılan bir araştırmada da; 1008 İnfaz Koruma Memurunu kapsayan bir araştırmada SA-45 STÖ kullanılmıştır. Bu araştırma da Post Travmatik Stres Bozukluğunun bu popülasyonda görülme sıklığıyla ilgili pek çok faktörü ve sağık konuları incelenmiştir. Post Travmatik Stres Bozuklu Ölçeğı (PTSD), Yaşam Kalitesi Memnuniyeti Anketi (Q-LES-Q), İş Ortamı Ölçeğı (WES) ve Sorun Tarama Ölçeğı (SA-45 STÖ) kullanılmıştır. PTSD'ye göre anlamlı bir şekilde yüksek stres sahibi çalışanlar aynı zamanda SA-45 STÖ'deki beş fiziksel belirti maddesinden de anlamlı olarak yüksek puanlar aldıkları gözlenmiştir (Stadnyk, 2003).

Ergenlerde kimlik duygusu gelişimindeki sorunların cinsiyete yönelik olarak araştırılması ve kimlik bocalamasının psikiyatrik belirtiler ile ilişkilerinin saptanmasının amaçlandığı bir başka çalışmayı da Türkbay ve Ark. (2005) yapmışlardır. Çalışmanın örneklemini, yatılı bir erkek sağık yüksek meslek okulunun (N=138) ve yatılı bir hemşirelik yüksek meslek okulunun (N=76) öğrencileri oluşturmuştur. Deneklere Sosyodemografik Veri Formu, Belirti Tarama Listesi SCL-90-R ve Kimlik Duygusu Değerlendirme Aracı (KDDA) uygulanmıştır. Örneklemden KDDA toplam puanları kız ergenlerde erkeklere oranla anlamlı derecede daha yüksek ($p=0.003$). Kimlik bocalaması kızların %23.7'inde, erkeklerin %12.3'ünde saptanmıştır ($p=0.027$). Kızlar erkeklere oranla anlamlı derecede daha yüksek psikiyatrik belirti sıklığına sahiptir ($p=0.000$). Her iki cinsiyette de kimlik duygusu puanları, SCL-90-R'nin genel belirti indeksi ile anlamlı

düzyeyde pozitif ilişki gösterdiği bulunmuştur. (sırasıyla kızlarda $r=0.78$, erkeklerde $r=0.60$). Bu çalışmanın sonuçları, kimlik bocalaması ve psikiyatrik belirtilerin kız ergenlerde erkeklere oranla daha sık olduğunu göstermektedir Ayrıca, bu çalışma psikiyatrik belirtilerin kimlik bocalaması ile ilişkili olabileceğine işaret etmektedir (Türkbay ve Ark., 2005).

SCL-90-R kullanılarak ilginç bir çalışmada Mühendis ve Makina Dergisinde yayınlanmıştır. Bir tekstil fabrikası çalışanlarında ruhsal belirtilerin değerlendirilmesi konulu çalışmada Çalışma hayatında stres ve sebep olduğu sağlık problemleri beden ve ruh sağlığını olumsuz etkileyerek gereksiz iş gücü kayıplarına hatta tazminat ödemelerine yol açabilmektedir. Ruhsal problemlerden depresyona kadınlarda erkeklerden daha sık rastlanılmaktadır. Depresyon birici basamakta tanısı zor konulan ve tedavisi zor olan bir hastalık olup, üretim zincirini olumsuz etkilemektedir. Adıyaman ilindeki bir tekstil fabrikası çalışanlarında "Ruhsal Belirli Tarama Listesi (SCL-90-R)" ölçeği kullanılarak yapılan bu araştırmada kadınların depresyon, paranoid (şüphencilik) düşünce, kişiler arası duyarlılık skorları bahta olmak üzere ruhsal bozukluk bulguları erkeklerden daha yüksek bulunmuştur. Bu durum, çalışan kadınların ruhsal problemlere erkeklerden daha yatkın olduklarına işaret etmektedir. İşyerindeki stresin önlenmesi açısından, işyerindeki kadınların daha sık ve dikkatle izlenmelerinin, iş veriminin artırılmasını sağlayarak ekonomik kayıpların en azından bir bölümünün önüne geçeceği ve verimliliği artıracığı kanısı doğmuştur (Yücel ve Ark. , 2005)

Türkiye'de klinik alanda kullanılan benzer ölçeklerden biri de Depresif Belirti Envanteridir. Depresif Belirti Envanteri'nin - klinisyen formu (DBE-K30) ve öz bildirim formu (DBE-Ö30)'nun majör depresyonlu hastalarda geçerlik ve güvenilirliğini Aslan & Kuruoğlu & Işıklı & Taner ve Işık (2006) tarafından yapılmıştır.

Depresif Belirti Envanteri (DBE) (Inventory for Depressive Symptomatology) (IDS) Rush ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş hem klinisyenin değerlendirdiği (DBE-K) hem de öz bildirim (DBE-Ö) formları olan, böylece depresif belirtilerin

değerlendirilmesinde her iki boyutun incelenmesine olanak sağlayan bir ölçektir. Bu çalışmada 30 maddelik DBE-K ve DBE-Ö'nin Türkçe çevirisinin depresyonlu hastalarda güvenilirlik ve geçerlik incelemesi amaçlanmıştır. Çalışmaya Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri polikliniğine son bir yıl içinde ardışık olarak başvuran, DSM-IV-TR ölçütlerine göre majör depresif bozukluk (MDB) tanısını karşılayan 44 hasta alınmıştır. Hastalarla tanısal klinik görüşme sonunda iki gün arayla, iki oturumda DBE-K30, DBE-Ö30 ve 17 maddelik Hamilton Depresyon Derecelendirme Ölçeği (HDDÖ17) uygulanmıştır.

Çalışma, yaş ortalaması 41.4 ± 9.3 , eğitim ortalaması 11.1 yıl olan 37 kadın ve 7 erkek katılımcıdan oluşmuştur. Türkçe ölçeklerin iç tutarlılık düzeyleri Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları DBE-K30 (0.92), DBE-Ö30 (0.88) yeterince güvenilir bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği DBE-K30 için 0.87, DBE-Ö30 için 0.78 bulunmuştur. Ölçeklerden elde edilen depresyon şiddetini belirten alt tanımlar arasındaki uyuma düzeyi belirlemek için kappa katsayısı (0.47, $p < 0.01$) yeterli bulunmuştur. Benzer ölçek geçerliği için ölçeklerle beraber uygulanan HDDÖ ile yüksek bir ilişki katsayısı olduğu bulunmuştur ($r = 0.65$, $p < 0.01$).

Bu çalışma sonucunda DBE-K30 ve DBE-Ö30 yüksek “iç tutarlılık ve madde-toplam test korelasyon katsayıları” göstermiştir. Test-tekrar test incelemesinde ölçeklerin güvenilirliği yüksek bulunmuştur. Klinisyen ve öz bildirim formları arasında yüksek bir korelasyon düzeyi bulunmaktadır. HDDÖ ile karşılaştırılarak yapılan benzer ölçek geçerliği yüksektir. (Aslan & Kuruoğlu & Işıklı & Taner ve Işık, 2006)

“Sosyal kaygı bozukluğu ile panic bozukluğu olgularının demografik ve bazı klinik özellikler açısından karşılaştırılması” konulu bir çalışma da da SCL-90-R kullanılmıştır. Çalışma şartlarını karşılayan 72 sosyal kaygı ile 51 panik bozukluğu

olan hasta ile yapılan çalışmalar sonucunda SCL-90-R'de Somatizasyon, obsesyon-kompulsiyon, depresyon, anksiyete, öfke-düşmanlık, paranoid düşünce, psikotizm ve toplam puanlarının panic bozukluğu grubunda sosyal kaygı bozukluğu olan gruba göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p(0.05) (Güz ve Dilbaz, 2003).

Toros ve Ark. (2003). Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) ve primer monosemptomatik enürezis nokturna (PEN) saptanan çocukların annelerindeki psikiyatrik belirtiler ve sosyal, aile/ev yeti yitiminin saptanmasını araştırmışlardır. 50 DEHB'li çocuğun annesi (grup 1) ve 43 PEN'li çocuğun annesi (grup 2) hasta grupları olarak, 34 herhangi bir ruhsal bozukluğu olmayan çocuğun annesi ise kontrol grubu olarak çalışmaya alınmıştır. SCL-90-R psikiyatrik belirti tarama listesi tüm gruplardaki annelere uygulandı. Gruplar arasında SCL-90-R psikiyatrik belirti tarama listesinde herhangi bir farklılık bulunmamış (p>.05). Aile/ev yetiyitimi açısından grup 1 ve 2 arasında anlamlı fark yok iken sosyal yeti yitimi grup 1'de grup 2'ye göre daha fazla bulunmuştur. (p=.031). DEHB ve PEN'li çocukların annelerinde psikiyatrik belirtiler ile ilgili yapılacak yeni çalışmalara ihtiyaç vardır (Toros ve Ark., 2003).

Tıp araştırmalarında da SCL-90-R sıkça kullanılmaktadır. Onlardan biri "Travmatik Beyin Hasarı Sonrası Psikiyatrik Belirtiler'in araştırıldığı aşağıdaki çalışmadır. Beştepe ve Ark. (2002) tarafından yapılan bu çalışmada travmatik beyin hasarı (TBH)'na en sık trafik kazaları ve düşmelerin neden olduğu neden olduğu yeti yitiminin yanı sıra psikiyatrik morbiditede de artışa yol açtığı belirtilmiştir. TBH nedeniyle hastaneye yatırılan 57 hasta ve 48 hastadan oluşan kontrol grubu psikiyatrik değerlendirmenin yanı sıra, SCID-P, Mini Mental Muayene, Genel İşlevsellik Değerlendirme Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) ve SCL-90-R belirti tarama listesi ile değerlendirilmiştir. Hastalar SCL-90-R somatizasyon alt ölçeği dışında tüm değerlendirmelerde kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde daha düşük puanlar almıştır. BDÖ ile yapılan değerlendirmede TBH grubunda %26.3 oranında klinik düzeyde depresyon görülürken, kontrol grubunda %4.2 belirlenmiştir (p<0.05). Bulgular TBH

hastalarının özellikle duygudurum bozuklukları bakımından değerlendirilmesinin önemini ortaya koymaktadır (Beştepe ve Ark.2002).

Yeşilyaprak (2000), yaptığı bir çalışmada, Üniversiteye devam eden ve etmeyen bir grup gencin psikolojik belirtiler açısından karşılaştırılması konulu bir araştırma yapmıştır. Sonuç olarak, bütün ölçeklerde -obsesif kompulsif boyut dışında- ve genel belirti düzeyi (GSI) açısından iki grup arasında anlamlı fark görülmüştür ($p < 0.01$ ve $.001$). Üniversiteye devam etmeyen gençler, diğerlerine kıyasla daha fazla psikolojik belirtiye sahiptir. SCL- 90-R ölçeği ile saptanan GSI Genel Belirti Düzeyi) ölçekteki tüm maddelere yapılan derecelemelerin ortalaması olup 0.00 ile 4.00 değerleri arasında değişebilen en önemli gösterge olarak Kabul edilir (Dağ, 1991). Bu arada her iki grubun ortalamalarının madde sayısına bölümü ile elde edilen GSI değerleri üniversiteye devam eden gençlerin 1.11; devam etmeyen gençler için 1.37 bulunmuştur. Bu farkın $.001$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir (Yeşilyaprak, 2002).

Bir başka çalışmada (Çalışkan, 1998) da Manisa il sınırları içerisinde bulunan Salihli Kapalı Cezaevinde değişik suçlardan tutuklu bulunan 14-18 yaş grubu erkek gençler ile çıraklık eğitim merkezinde eğitim gören değişik meslek gruplarında çırak olarak çalışan 14-18 yaş grubu erkek gençler arasında Symptom Check List - 90 (SCL - 90) kullanarak ruhsal belirti gösterme açısından bir fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar; cezaevindeki gençlerin ortalama alt grup puanları ile sanayi sitesinde veya değişik iş kollarında çalışan gençlerin alt grup puanları kıyaslandığında sırasıyla depresyon, paranoid düşünceler, öfke ve düşmanlık, fobik anksiyete ve anksiyete dikkat çekici düzeyde cezaevindeki gençlerde daha yüksektir. Kişiler arası duyarlılık; somatizasyon, obsesif kompulsif ve psikotizm alt testlerindeki puanlarda görece bir yakınlık gözlenmektedir (Çalışkan, 1998) “Ortalama ruhsal belirti” puanı cezaevindeki gençlerde 0.93, çıraklık eğitim merkezindeki gençlerde 0.72’dir. Cezaevindeki gençlerde “ortalama ruhsal belirti” puanlarının standart sapması

0.40, medyan 0.90'dır. Çıraklık eğitim merkezi'nde standart sapma 0.44, meyan 0.67'dir (Çalışkan, 1998).

Bir başka çalışma da; anoreksiya nervoza (AN) nedenini açıklamaya yönelik kuramlar içinde “aile işlevselliğindeki bozulma” (Minuchin) ve “düşük benlik saygısı” (Silverstone) kuramlarının AN tanı ve belirti şiddetini ne kadar yordadıklarını karşılaştırılmasıdır (Erol ve Ark. 2000). Yaş ve eğitim yılı açısından eşitlenmiş 19 lise ve üniversite öğrencisi kadın ve 14 anorektik kadın Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ), Yeme Tutum Testi (YTT), Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) ve Aile Değerlendirme Ölçeğini (ADÖ) kullanılmıştır. Regresyon analizinde bağımsız değişken olarak yedi ADÖ altölçeği ve RBSÖ'nin benlik saygısı altölçeği alınmış ve bağımlı değişken olarak sırasıyla YTT ve SCL-90-R genel belirti düzeyi alınıp yordama gücü karşılaştırılmıştır. Diskriminant analizinde de aynı bağımsız değişkenlerin tanıyı yordama oranları belirlenmiştir. ADÖ'ndeki iki değişken ve RBSÖ'nin benlik saygısı alt ölçeği gruplar arasında anlamlı farklılık göstermiş Anorektik hastalarda düşük benlik saygısı, ailede üyelerin birbirlerine olan ilgisi ve genel işlevlerde problemler saptanmıştır. Aynı bağımsız değişkenlerle SCL-90-R genel belirti düzeyi ve YTT'nin çoklu regresyon analizinde benlik saygısı en iyi yordayan değişkenler olarak saptanmıştır. Anorektik hastaların benlik saygısı kontrollerinkinden anlamlı derecede düşük ve düşük benlik saygısı anorektik belirtilerin şiddetini ve tanıyı yordama gücü aile değişkenlerinden daha yüksek bulunmuştur. Çalışmanın sonuçlarına düşük benlik saygısı kuramının aile sistem kuramına göre daha güçlü bir yordayıcı olduğu saptanmıştır (Erol ve Ark. 2000).

Kısa Semptom Envanteri kullanılarak yapılan bir çalışmada Düzgün (1995), Lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın örneklemi lise ikinci sınıfta okuyan 225 kız ve 223 erkek olmak üzere toplam 448 öğrenciden oluşmuştur. Öğrencilerin psikolojik belirtileri “Kısa Semptom Envanteri” (KSE); ana baba tutumları ise “Ana-Baba Tutumu Envanteri” ile ölçülmüştür. Ana- Baba Tutumu Envanteri'ne göre öğrencilerin

Demokratik, Otoriter ve İlgisiz Ana Baba Tutumu boyutlarının puanları bulunmuş; daha sonra her ana-baba tutumu boyutunun öğrencilerin Hostilite, Somatizasyon, Depresyon, Anksiyete ve Olumsuz benlik belirtilerini nasıl ve ne ölçüde etkilediği belirlenmiştir. Araştırmada istatistiksel teknik olarak varyans analizi, regresyon analizi, t testi ve standart sapma kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin hostilite, somatizasyon, depresyon, anksiyete ve olumsuz benlik belirtisi üzerine ana baba tutumunun önemli etkisi bulunduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma bulgularına göre demokratik ve ilgisiz ana-baba tutumunun somatizasyon belirtisi üzerine önemli bir etkisi bulunmazken, otoriter ana-baba tutumunun somatizasyon belirtisini önemli düzeyde ($p \leq 0.01$) etkilediği ortaya çıkmıştır. Otoriter ana-baba tutumu öğrencilerin belirti düzeyini pozitif yönden etkilerken, demokratik ana-baba tutumunun negatif yönden etkilediği sonucuna varılmıştır. İlgisiz ana-baba tutumunun ise belirtiler üzerindeki etkisi istatistiksel yönden anlamlı bulunmamıştır (Düzgün, 1995)

SCL-90-R' yi ülkemizde yaygın olarak kullanıma açan en önemli çalışmalardan olan "Belirti Tarama Listesi" (SCL-90-R)'nin Türk üniversite öğrencileri için güvenilirlik ve geçerlik incelemeleri de Dağ (1995)' tarafından yapılmıştır. Ölçek, biri 99 diğeri 532 "normal" denekten oluşan iki grup Hacettepe Üniversitesi öğrencisine uygulanmıştır. Elde edilen verilere dayalı olarak ölçeğin genel göstergeleri ve alt ölçekleri için ortalama, standart kayma ve puan ranjları belirlenmiş; test-tekrar test güvenilirlik hesaplamaları yapılmış; iç tutarlığı incelenmiş; MMPI ve Beck Depresyon Envanteri ile birleşici ve ayırt edici geçerliği çalışılmış; ayrıca kuramsal boyutlarının görgül faktör yapısıyla uyumu, uygulanan Temel Bileşenler faktör analiziyle karşılaştırılmıştır. Çalışma sonunda, SCL-90-R'nin Türk üniversite Öğrencileri üzerinde psikiyatrik tarama amacıyla güvenilir ve geçerli bir şekilde kullanılabileceği gösterilmiştir. Ancak, ölçeği genel bir "zorlanma" (distress) düzeyi ölçüsünün ötesinde, alt testleriyle klinik tanı amacıyla kullanmak için yeterli bir kanıtın ortaya çıkmadığı vurgulanmıştır (Dağ, 1995).

SCL-90-R kullanılarak yapılan bir başka çalışmada Aşkın ve Ark. (1995) Lise öğrencilerini psikolojik belirtiler açısından incelemiştir. 537 sağlık meslek lisesi öğrencisinin psikolojik belirtileri taranmıştır. 309 öğrenci de GSI Genel Şiddet Endeksi (GSI)1'in üzerinde bulunmuştur (Askın ve Ark., 1995).

Wilson (1994) Taravma ile ilgili olarak yaptığı bir çalışmada, Travma Sonrası Stres Bozukluğu Envanteri, SCL-90-R ve IES ölçekleri ile taravmatik hafızayı-yaşantıyı araştırmıştır. 80 yetişkin üzerinde yapılan çalışmada: PTSD-I ve SCL-90-R' GSI yani Golbal Şiddet Endeksi puanları eşzamanlı? geçerliği için yapılan ilk çalışmada .54 ve .66 olarak bulunmuştur. Aynı çalışmada Bir hafta sonra IES and the SCL-90-R, PTSD-I tekrar uygulanmış ve eşzaman? geçerliliği oldukça yüksek çıkmıştır. PTSD-I'nin IES ve SCL-90-R skalasındaki GSI arasında .85 ve .88 korelasyon bulunmuştur (Wilson, 1994)

Yine bir başka çalışma da; Ankara Muhabere Okul Komutanlığında öğrenim gören 894 yedek subay ve astsubay adayı üzerinde, Belirti Tarama Listesi-90-Gözden Geçirilmiş (SCL-90-R) kullanılarak genel psikiyatrik belirtilerin bir taraması yapılmıştır. Deneklerin semptomatoloji puanlarının ilgili literatür doğrultusunda kan gruplarına göre herhangi bir farklılık gösterip göstermediği araştırmanın konusunu oluşturmuştur. Verilere uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonucunda, farklı kan gruplarında yer alan deneklerin ortalama semptomatoloji puanları arasında gözlenen farkların istatistiksel yönden anlamlı düzeyde bulunmadığı görülmüş ve bulgular literatür ışığında tartışılmıştır (Dağ, 1993).

Belirti Tarama Listesinin (SCL-90-R) Geçerlik ve Güvenirliği üzerine Kılıç (1991), aşağıdaki bulgulara ulaşmıştır. SCL-90-R HÜ. Sağlık İdaresi Yüksek Okulu'nda öğretim gören 72 erkek, 50 kız öğrenciye test tekrar test yöntemiyle 15 gün arayla iki kez uygulamıştır. Uygulama sonucunda elde edilen güvenilirlik katsayıları Somatizasyon .82 ; Obsesif Kompulsif B. .84 ; Kişiler Arası Duyarlılık .79 ; Depresyon .78 ; Kaygı .73 ; Öfke ve Düşmanlık .79 ; Fobik Anksiyete .78 ; Paronaid Düşünce .63 ; Psicotizm..73

olarak bulunmuştur. MMPI ile alınan benzer ölçekler geçerliliği de Pearson Korelasyon Katsayıları ise 0.59 ile 0.59 arasında değişikliği ve 0.42 ortanca değer gösterdiği bulunmuştur. Yapılan uygulamada, SCL-90-R'nin Ülkemizde üniversite gençliği için güvenilirliğinin yeterli düzeyde olduğu görülmüştür (Kılıç, 1991).

Psikiyatri Kliniğine başvuran hastalara, SCL-90-R Uygulaması konulu bir başka çalışma da, (Alper & Kabaklıoğlu & Akarsu ve Saygılı, 1990) da SCL-90-R kullanılmıştır. Ocak-Ekim 1990 tarihleri arasında Ege Üniversitesi Psikiyatri kliniğine başvuran 18-57 yaşlarında 29 erkek 25 kadına SCL-90-R uygulanmıştır. Semptom dağılımları, tanıları, ve sosyodemoğrafik özellikleri ile SCL-90-R arasındaki ilişki araştırılmıştır. Denek grubunda ortalama ruhsal belirti puanı (GSI=1.081+-0.076), o dan farklı puan verdikleri semptom sayısı (PST ort. =35.03) toplam puanların pozitif semptom sayısına oranı (PSDI ort. =2.617+-0.0368) olarak saptanmıştır. Hastaların GSI ortalama puanları ve alt ölçek puanlarıyla tanı ve sosyodemoğrafik özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (Alper & Kabaklıoğlu & Akarsu ve Saygılı, 1990).

III. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi şartları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 1991). Bu araştırma da SA-45 Sorun Tarama Ölçeği'nin güvenirlik, geçerlik ve norm çalışmasını gerçekleştirerek 13-16 yaş grubunun psikolojik belirtilerini saptamayı amaçladığından tarama modelinde bir çalışmadır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini; 2005-2006 eğitim öğretim yılında İstanbul İl sınırları içinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı tüm ilk ve orta öğretim okullarının yedinci, sekizinci, hazırlık, dokuzuncu ve onuncu sınıflarında öğrenim gören 13-16 yaş grubu gençler oluşturmaktadır. Çalışma evreninin belirlenmesinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın "İstanbul İli Okullar Rehberi" temel alınmıştır. Örneklem bu rehberle ilgili okullardan seçilen çalışma gruplarından oluşmuştur. Bu okullar: Özel Üsküdar SEV İlköğretim Okulu, Kandilli İlköğretim Okulu, Cumhuriyet Lisesi, Ümraniye Ticaret Meslek Lisesi, Özel Üsküdar Amerikan Lisesi, Maltepe Anadolu Lisesi, olup örneklem grubu bu okullara devam eden ilk ve orta öğretim kurumlarının yedinci, sekizinci, hazırlık, dokuzuncu ve onuncu sınıf öğrencilerinden random olarak seçilmiştir.

Aracın geçerlik, güvenirlik ve norm çalışmalarının yapılması için SA-45 Sorun Tarama Ölçeği (SA-45 STÖ) bu okullarda yedinci sınıfa devam eden 117, sekizinci sınıfa devam eden 27, hazırlık veya dokuzuncu sınıfa devam eden 204, onuncu sınıfa devam eden 202 genç olmak üzere toplam 550 gence uygulanmıştır. Buna göre örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin anket sorularına verdikleri cevaplara göre aşağıdaki bilgilere ulaştırılmıştır.

Tablo 1, Cinsiyet Değişkenine Ait Frekans ve Yüzelik Dağılım

Cinsiyet	f	%
Erkek	265	48,2
Kız	285	51,8
Toplam	550	100,0

Araştırmada kullanılan norm grubunun cinsiyet değişkenine ait frekans ve yüzelik dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir. Araştırma grubunun % 51,8’ini erkek, % 48,2’sini ise kız ergenler oluşturmaktadır.

Tablo 2, Yaş Değişkenine Ait Frekans ve Yüzelik Dağılım

Yaş	f	%
13	108	19,6
14	32	5,8
15	111	20,2
16	299	54,4
Toplam	550	100,0

Araştırmada kullanılan norm grubunun yaş değişkenine ilişkin yüzelik dağılım incelendiğinde; % 54,4’ünün 16 yaş, % 20,2’sinin 15 yaş, %19,6’sının 13 yaş ve %5,8’nin 14 yaştan oluştuğu anlaşılmaktadır (Tablo 2).

Tablo 3, Sınıf Değişkenine Ait Frekans ve Yüzelik Dağılım

Sınıf	f	%
7.sınıf	117	21,3
8.sınıf	27	4,9
9.sınıf	204	37,1
10.sınıf	202	36,7
Toplam	550	100,0

Araştırmada kullanılan norm grubunun sınıf değişkenine ait frekans ve yüzelik dağılımı Tablo 3’de gösterilmiştir. Araştırma grubunun % 37,1’ini 9.sınıf, % 36,7’sini

10.sınıf , % 21,3'nü 7.sınıf ve % 4,9'nu ise 8.sınıfta eğitim görmekte olan ergenler oluşturmaktadır.

Tablo 4. Psikolojik Yardım Alma Değişkenine Ait Frekans ve Yüzelik Dağılım

Psikolojik Yardım	f	%
Evet	54	9,8
Hayır	496	90,2
Toplam	550	100,0

Araştırmada kullanılan norm grubunun psikolojik yardım alma durumu değişkenine ilişkin yüzelik dağılım incelendiğinde; % 90,2'lik ergen grubunun hiç psikolojik yardım almadığı görülmektedir (Tablo 4). Yaşamlarının herhangi bir döneminde psikolojik yardım alanlar araştırma kapsamında % 9,8 ile temsil edilmişlerdir.

Tablo 5. Anne Eğitim Değişkenine Ait Frekans ve Yüzelik Dağılım

Anne Eğitim	f	%
İlkokul	285	51,8
Ortaokul	85	15,5
Lise	83	15,1
Üniversite	53	9,6
Lisans üstü	44	8,0
Toplam	550	100,0

Araştırmada kullanılan norm grubunun anne eğitim değişkenine ait frekans ve yüzelik dağılımı Tablo 5'de gösterilmiştir. Araştırma grubunun % 51,8'inin annesinin ilkokul, % 15,5'inin annesinin ortaokul, % 15,'nin annesinin lise, % 9,6'sının annesinin ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir.Yüksek lisans yapmış olan annelerin yüzdesi sadece 8,0'dır.

Tablo 6. Baba Eğitimi Değişkenine Ait Frekans ve Yüzelik Dağılım

Baba Eğitim	f	%
İlkokul	181	32,9
Ortaokul	130	23,6

Lise	121	22,0
Üniversite	58	10,5
Lisans üstü	60	10,9
Toplam	550	100,0

Araştırmada kullanılan norm grubunun baba eğitim değişkenine ait frekans ve yüzdeler Tablo 6’da sunulmuştur. Araştırma grubunun % 32,9’nun babasının ilköğretim, % 23,6’sının babasının ortaokul, % 22,2’nin babasının lise, % 10,9’unun babasının ise Yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Üniversiteden mezun olan babaların yüzdesi sadece 10,5’dir.

Tablo 7. Anne ve Babanın Birliktelik Durumu Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Anne baba birliktelik	f	%
Birlikte	500	90,9
Ayrı	50	9,1
Toplam	550	100,0

Araştırmada kullanılan norm grubunun ebeveynlerinin birliktelik durumu değişkenine ilişkin yüzdeler incelendiğinde; % 90,9’luk ergen grubunun anne ve babasının birlikte olduğu görülmektedir (Tablo 7). Anne ve babası ayrılmış olan ergenlerin yüzdesi sadece 9,1’dir.

Tablo 8, Kardeş Sayısı Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Kardeş sayısı	f	%
1	64	11,6
2	234	42,5
3	147	26,7
4	62	11,3
5 ve üstü	33	7,8
Toplam	550	100,0

Kardeş sayısı açısından araştırmanın norm grubu incelendiğinde çoğunluğun İki çocuklu ailelerden geldiği anlaşılmaktadır. Bunu % 26,7 ile 3 çocuklu ailelerin çocukları

izlemiştir. Son sırada % 7,8 ile beş ve daha fazla kardeşe sahip ergenler bulunmaktadır (Tablo 8).

Tablo 9. Kardeş Sırası Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdeler Dağılım

Kardeş sırası	f	%
1.	261	47,5
2.	169	30,7
3.	72	13,1
4.	26	4,7
5. ve üstü	22	4,0
Toplam	550	100,0

Araştırma kapsamındaki ergenlerin çoğunluğunu(%47,5) ailenin ilk çocukları olan ergenler oluşturmaktadır. Bunu %30,7 ile ailenin ikinci çocukları izlemiştir. Kardeş sırası sayısı yükseldikçe, araştırma gruplarının yüzde değerleri düşüş göstermiştir(Tablo 9).

Tablo 10. Ekonomik Düzey Değişkenine Ait Frekans ve Yüzdeler Dağılım

Ekonomik Düzey	f	%
Düşük	26	4,7
Orta	431	78,4
Yüksek	93	16,9
Toplam	550	100,0

Ergenlerin algıladıkları aile ekonomik düzey değişkenine ait dağılım incelendiğinde, en yüksek yüzdenin orta ekonomik düzeye ait olduğu anlaşılmaktadır (%78,4). Bunu % 16,9 ile yüksek ekonomik düzeye sahip olduğunu düşünen ergenler izlemiştir. Son sırada ailesinin ekonomik düzeyini düşük olarak algılayan ergenler bulunmaktadır (Tablo 10).

3.3. Verilerin Toplanması

3.3.1. Veri Toplama Araçları

Araştırmada uygulanan ölçek araçları şunlardır:

1. Anket
2. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği
3. Beck Depresyon Ölçeği
4. Süreksiz Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri
5. ACL Sıfat Listesi

3.3.1.1. Anket

Örnekleme hakkında bilgi toplamak için araştırmacı tarafından hazırlanan formla gencin, yaşı, cinsiyeti, psikolojik yardım alma durumu, kaç kardeş olduğu gibi bilgilerin yanısıra, anne babanın öğrenim düzeyi ailenin ekonomik seviyesi... gibi ailesi hakkında sorulan birtakım sorularla genç hakkında bilgiler edinilmeye çalışılmıştır.

3.3.1.2. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği

Bu araştırmanın temel konusunu oluşturan bu ölçek bölüm 2. de ayrıntılı olarak tanıtılmıştır.

3.3.1.3 Beck Depresyon Ölçeği

Ölçek depresyonda görülen psikolojik bilişsel, duygusal ve güdüsel alanlarda ortaya çıkan belirtileri ölçmeyi hedefler. Depresyon düzeyi ve depresyon ile diğer patolojik durumların ayırdedilmesi amacıyla kullanılır.

Kağıt kalem testidir. 10-15 dakika da uygulanabilir ama zaman sınırlaması yoktur. Ölçek toplan 21 maddeden oluşmuştur. Soru formunun başında açıklama ve örnek vardır. Her maddedeki “a”, “b”, “c” ve “d” şıklarından birinin seçilmesi ve işaretlenmesi gerekir.

Ölçek 21 depresif belirti kategorisini içerir: Bunlar; 1. Duygu durumu. 2. Kötümserlik. 3. Başarısızlık Duyumu. 4. Doyumsuzluk. 5. Suçluluk Duygusu. 6. Cezalandırılma durumu. 7. Kendinden nefret etme. 8. Kendini suçlama. 9. Kendini cezalandırma arzusu. 10. Ağlama nöbetleri. 11. Sinirlilik. 12. Sosyal içedönüklük. 13. Kararsızlık. 14. Bedensel imge. 15. Çalışabilirliğin ketlenmesi. 16. Uyku bozuklukları. 17. Yorgunluk – bitkinlik. 18. İştahın azalması. 19. Kilo kaybı. 20. Somatik yakınmalar. 21. Cinsel dürtü kaybı. Bu kategorilerden herbiri 4 tane kendini değerlendirme maddesinden oluşur. Yanıtlar soru formu üzerine işaretlenir (Öner, 1994).

Testin test tekrar test güvenilirliği .74 bulunmuştur (Miller ve Seligman,1973; Teğin, 1980). Hamilton Derecelendirme ölçeği ile arasındaki ilişkiye bakılmış; geçerlik katsayısının .75 olduğu bildirilmiştir. Beck'in çalışmasında da iki yarım test güvenilirliği katsayısının .86 olduğu görülmüştür (Teğin, 1980). Yapı geçerliliği ise, Depresif ve şizofren hastalardan oluşan iki grup ile normallerden oluşan bir gruba uygulanmıştır. Depresif grubun iki ölçek puanları arasında .01 düzeyinde; şizofrenik grubun puanları arasında ise .05 düzeyinde anlamlı ilişki saptanmıştır (Öner, 1994).

3.3.1.4. Süreksiz Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri

Konusu, bireylerin normal (günlük) yaşamlarında karşılaştıkları stresler sonucu duyumsadıkları (anlık ve içinde buldukları koşullara bağlı) durumluk kaygı ile (koşullardan bağımsız olan ve bir kişilik niteliği sayılan) sürekli kaygı düzeylerini belirleyen bir psikolojik ölçme aracıdır. İngilizceden Türkçe'ye Necla Öner Ayhan Le Compte tarafından 1977 yılında uyarlanmıştır.

Son yıllarda kültürlerarası araştırmalarda en sıklıkla kullanılan ölçme araçlarından biridir. Yalın ifadelerden oluşan 40 maddesi ve iki ölçeği (1) Durumluk Kaygı Ölçeği ve (2) Sürekli Kaygı Ölçeği vardır. Her bir ölçekte 20 madde bulunur. DSKE'nin her biri 20 maddelik iki ayrı ölçeği vardır: 1) Durumluk kaygı ölçeği (DSKE-I): Bireyin belirli bir anda ve belirli koşullarda kendini nasıl hissettiğini belirler 2) Sürekli kaygı ölçeği (DSKE-II): Bireyin içinde bulunduğu durum ve koşullardan bağımsız olarak kendini nasıl hissettiğini belirler. Her iki ölçekten elde edilen toplam puan değeri 20 ile 80 arasına

değişir. Kağıt kalem kullanılarak uygulanan bir grup testidir (Öner, 1994). Durumluk kaygı ölçeğinde 10 adet (1, 2, 5, 8, 10, 11, 15, 16, 19, 20) süreklilik kaygı ölçeğinde ise yedi adet (21, 26, 27, 30, 33, 36, 39) tersine çevrilmiş ifade bulunur. Puanlaması da birden dörde kadar derecelenerek yapılır. Tersine ifadelerde ise bu işlem alınan puanın beşten çıkarılmasıyla yapılır (Öner, 1994).

Türkiye koşulları için; test tekrar test güvenilirliği Sürekli Kaygı Ölçeği için .71 ile .86, Durumluk Kaygı Ölçeği için ise .26 ile .68 arasında bulunmuştur. İç tutarlık ve homojenlik katsayıları, Sürekli Kaygı Ölçeği için .83 ile .87, Durumluk Kaygı Ölçeği ise .94 ile .96 arasında bulunmuştur. Durumluk ve Sürekli Kaygı puanları aranda ortalama .62 civarında ve .01 düzeyinde anlamlı korelasyonlar bulunmuştur (Öner, 1977).

3.3.1.5 ACL Sıfat Listesi

Sıfat Tarama Listesi (Adjective Check List —AC) ” ilk olarak 1949 yılında Berkeley Kişilik Değerlendirme ve Araştırma Enstitüsü’nde (IPAR) enstitü personelinin değerlendirilme programında kullanılmak üzere geliştirilmiştir (Savran 1993).Test çeşitli revizyonlara uğradıktan sonra 1993’te ikinci kez yayınlanan el kitabı ile en son halini almıştır. Sıfat Tarama Listesinin temeli ‘Q–Sort’ tekniğidir. Bu teknik bireyi tanımayı amaçlayan somut ve bireysel bir tekniktir. ACL, gündelik yaşamda niteleme ve tanımlama için kullanılan sözcük ve kavramları, sistematik ve standart bir düzenleme ile sunar. ACL’nin temel kullanımı, kişinin verdiği cevaplar çerçevesinde kişiliğinin belirlenmesidir.ACL toplam üç yüz sıfattan oluşmaktadır. Birey bu sıfatlardan kendisine uygun olanları işaretler. Test on altı ve üstü yaşlardaki bireylere uygulanmaktadır. Orjinal ACL, beş bölümden ve otuz yedi alt ölçekten oluşmaktadır. Bu otuz yedi alt ölçek şunlardır:

ACL Alt Ölçekleri

Kontrol Ölçekleri

- 1.İşaretlenen Toplam Sıfat Sayısı,
- 2.İşaretlenen “Tercih Edilen” Sıfat Sayısı,
3. İşaretlenen “Tercih Edilmeyen” Sıfat Sayısı,

4. Genellik

İhtiyaç Ölçekleri

Çeşitli Ölçekler

Ego Durumları Ölçekleri

ACL Sıfat Listesi 1993 yılında Canan Savran tarafından Türkçe'ye uyarlanmış, geçerlilik, güvenilirlik ve norm çalışmaları yapılmıştır. Testin ilk üç alt bölümü ve yirmi sekiz alt ölçeği bu çalışma kapsamına alınmıştır. Güvenilirlik çalışmalarında istikrarlılık katsayısı .78, iç tutarlılık katsayısı .93 ve .67 olarak elde edilmiştir. Geçerlilik çalışmalarında ise, Edward's Kişisel Tercih Envanteri (EPPS) ile ACL'nin ihtiyaç ölçekleri arasında tüm alt ölçekler dahil olmak üzere .05 düzeyinde manidar ilişki bulunmuştur. Sonuç olarak ACL Türkiye koşullarında güvenilirlikle kullanılabilir bir araçtır (Savran, 1993).

3.3.2. Uygulama

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği, Türkçe'ye adapte edilirken, dildeki en uygun cümle yapısının seçilmesi, deyimlerin kullanılması ve kültüre tamamen yabancı maddelerin değiştirilmesi amaçlanmıştır. Hedef, ölçeği yalnızca dilimize çevirmek değil, Türk diline ve kültürüne de adapte etmek olmuştur. Çeviri süreci önem ve zaman verilen bir çalışma titizliği içinde gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada dört çevirmen tarafından birbirlerinden bağımsız olarak ölçek maddeleri İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiştir. Çeviriler Multy Healty Sistem İnc.Firması (Strategic Advantage Inc.) çeviri ve kontratlar direktörü Tonya Holder ve bu birime bağlı uzmanlar ile Yrd. Doç Dr. Canan Savran tarafından sürekli geliştirilerek tek bir form elde edilmiştir. Bu ön çeviri sonunda tek bir forma dönüştürülerek yine İngilizceye ana dili gibi hakim iki çevirmen tarafından ana diline çevrilmiştir. Elde edilen bu form maddelerin orjinal testteki maddelerle eşdeğer olup olmadıkları da "çevirinin başka çevirmenlerce değerlendirilmesi" şeklinde sınanmıştır. Bu yönleme çeviri çalışmasında kullanılan sözcük ve ifadeler, testin uygulanacağı grubun rahatlıkla anlayabileceği hale gelene kadar devam edilmiştir. Yapılan bu işlemlerle test orjinal diline yapılan geri çevirilerle her madde gözden

geçirilmiş ve çevirisinde farklılıklar bulunan maddeler üzerinde durularak aynı zamanda testin yayın ve kullanım haklarını elinde bulunduran MHS Inc. firması uzmanlarıyla gözden geçirilerek tüm maddelerde mutabık kalana kadar devam ettirilmiştir.

Uygulama, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan izinle 2005-2006 öğretim yılının ikinci yarısında İstanbul ilinde seçilen okullarda bireysel olarak araştırmacının kendisi tarafından uygulanmıştır. Çalışmaya katılan öğrenciler sınıf listelerinden random olarak seçilmiştir.

Araştırmaya, ölçeğin güvenilir olup olmadığını anlamak üzere İngilizce form, Türkçe form ve 30'ar kişilik gruba uygulanmış, Ayrıca bir başka otuz kişilik gruba önce İngilizce ardından Türkçe bir başka gruba da önce Türkçe sonra da İngilizce form birer hafta on gün arayla -tekrar test- uygulanmıştır. Testin güvenilir olduğu anlaşıldıktan sonra, araştırmaya katılan 30 öğrenciye güvenilirlik çalışması için SA-45 Sorun Tarama Ölçeği ile Beck Depresyon Ölçeği, bir başka grup 30 öğrenciye SA-45 Sorun Tarama Ölçeği ile Süreksiz Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri uygulanmıştır. Yine bir başka 30 kişilik öğrenci grubuna da SA-45 Sorun Tarama Ölçeği ile ACL Sıfat Listesi uygulanmıştır. Tüm bu uygulamalar sınıf ortamında araştırmacı tarafından öğrencilere yönergenin verilmesiyle uygulanmıştır. Ayrıca tüm öğrencilere testleri doldurduktan sonra Anket formu da verilmiş ve uygulamadan sonra geri toplanmıştır.

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Araştırma kapsamı çerçevesinde kullanılan anket formuna ait bazı bilgiler, frekans ve yüzdeler tablolara haline dönüştürülerek Yöntem bölümünün, örneklem başlığı altında yorumlanmıştır.

Bir testin ilk aşamada güvenilir olması amaçlanmaktadır. Testlerin güvenilirliğini belirlemede ilk yol test tekrar test güvenilirliğidir. Bu amaçla test bir gruba bir hafta ara ile iki kez uygulanmış ve elde edilen puanlar arasında korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Bu katsayı devamlılık katsayısı olarak kabul edilmiştir. Testin iç tutarlılık güvenilirliği iki

ayrı yöntemle belirlenmiştir. İlkinde her bir sorunun varyansına dayalı olarak Cronbach Alfa katsayısı bulunmuştur. Daha sonra test soruları iki ayrı yarıya ayrılarak iki ayrı yarı arasındaki korelasyonlara dayalı olarak Spearman Brown ve Guttman iç tutarlılık katsayıları bulunmuştur.

Güvenirliğin son aşamasında madde güvenilirlik katsayıları madde toplam ve madde kalan teknikleri ile belirlenmiştir. Bunlara ilave olarak madde analiz işlemlerinde her bir test maddesinin ayırdedicilik değerleri belirlenmiştir.

İçsel tutarlılık katsayısı, test maddelerine verilen yanıtların tutarlılığını saptamaya yarar. Bu bağlamda testin homojenlik özelliğinin yüksekliği, testin maddelerinin aynı yapıyı ölçmeye yönelik olduklarını ifade etmektedir (Öner, 1997). Araştırma kapsamı içinde kullanılan SA-45 Sorun Tarama Ölçeği'nin güvenilirlik çalışması için ölçeğin geneline ilişkin iç tutarlılık katsayısı, madde toplam korelasyon katsayısı, madde güvenilirliği korelasyon katsayısı teknikleri ile parça bütün arasındaki ilişki yoluyla tutarlılığı belirlenmiş ve her madde için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Cronbach Alfa Spearman Brown ve Guttman teknikleri ile de parçalar arası ortak ilişki dikkate alınarak bütün için tek bir tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır.

Madde analizi genellikle güçlük derecesine, ayırt etme gücüne ve bazen de dış bir ölçütle korelasyonuna dayanarak, test maddelerinin belirli özelliklerini değerlendirme sürecidir (Hovardaoğlu ve Sezgin, 1998). Ölçeğin tüm göstergelerine ilişkin güvenilirlik çalışması, test maddelerinin güvenilirliğini sınamak üzere madde analiz işlemleri yapılmıştır. Madde toplam ve madde kalan değerleri her bir soru için ayrı ayrı elde edilmiş ve sonuçların istatistiksel açıdan anlamlılıkları sınanmıştır. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği'nin faktörü toplam puanları temel alınarak tüm grup puan sıralamasına tabii tutulmuş ve daha sonra en yüksek puan alan %27 lik grup ile en düşük puan alan %27 lik grup arasına her bir soru ortalamaları için "İlişkisiz Grup T Testi" yapılmıştır.

Testin yapı geçerliğinin belirlenmesinde alt ölçeklerin birbiri ile korelasyonlarına bakılmıştır. Daha sonra ise bazı değişkenler (Sınıf, kardeş sayısı, anne baba eğitim

seviyesi, ekonomik durum vs.) SA-45 Sorun Tarama Ölçeği'nin her faktör puan ortalamalarına dayalı olarak “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” ile yaş grupları üzerindeki anlamlılıkları sınanmıştır.

T puanı, ortalaması 50, standart kayması da 10 olan ölçek haline dönüştürülmüş puandır (Hovardaoğlu ve Sezgin, 1998). Kriter geçerliği için ölçek alt ölçekleri ile Beck Depresyon Ölçeği, Sürekli Durumlu Süreksiz Kaygı Ölçeği ile ACL Sıfat Listesi ilişkisine bakılmıştır.

Kişilik kuramlarında, kişilik bozukluğu üzerinde etkisi olduğu açıklanan sosyo-kültürel özellikler belirlenmiştir. Bu özelliklere göre SA-45 Sorun Tarama Ölçeğinin farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek üzere hipotez testleri kullanılmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan hipotez testleri “İlişkisiz Grup t Testi” ve “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” olmuştur. Anovada anlamlı fark çıktığı durumlarda tamamlayıcı hesaplardan Scheffe Testi yapılmıştır.

Norm çalışmasında ise; her bir faktör için Skewness ve Kurtosis değerleri hesaplanarak tanımlayıcı istatistik değerleri bulunmuş ve elde edilen bu değerler her bir faktör için Persantil ve T puanları şeklinde tablolştırılmıştır.

Araştırma kapsamında tüm sonuçlar çift yönlü olarak sınanmış ve anlamlılık düzeyi en az .05 olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın tüm istatistik işlemleri SPSS paket programında gerçekleştirilmiştir.

IV. BULGULAR VE YORUM

4.1. Bulgular

SA- 45 Sorun Tarama Ölçeği Ergen formunun Türkiye koşullarına uygun dilsel eşdeğerliliği, güvenilirliği, geçerliği ve norm çalışmasının yapılmasının amaçlandığı bu çalışmada elde edilen bulgular bu bölümde ele alınıp açıklanacak ve yorumlanacaktır.

4.1.1. Dilsel Eşdeğerliliğe Ait Bulgular

SA- 45 Sorun Tarama Ölçeği Ergen formunun Türkiye koşullarına uygun dilsel eşdeğerliliğinin saptanması için İngilizce dili ile eğitim verilmekte olan özel bir lisenin otuzar kişiden oluşan dört dokuzuncu sınıf öğrencilerinden veri toplanmıştır. Bu dört şubenin öğrencilerinin yabancı dil düzeyleri ile kişilik özelliklerinin normal dağılım gösterdikleri ve birbirine eşit oldukları varsayılmıştır. Birinci çalışma grubuna önce İngilizce, bir hafta sonra ise Türkçe ölçek uygulanmıştır. İkinci çalışma grubuna ise önce Türkçe, bir hafta sonra ise İngilizce form uygulanmıştır. Aynı dönemde üçüncü grup sadece Türkçe, dördüncü grup ise sadece İngilizce formları doldurmuşlardır.

Dilsel eşdeğerliliğinin ilk aşamasında iki uygulama yapılan ilk iki grubun İngilizce ve Türkçe uygulama puanları arasında ilişkili grup”t” testi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Tablo 11 ve 12’de sunulmuştur.

Tablo 11. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği'nin İngilizce ve Türkçe Uygulama Sonuçları İçin Yapılan İlişkili Grup "t" Testi Sonuçları

Ölçekler	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	r	p	t	sd	p
İng anksiyete	30	7,1333	2,9564	,5398	,603	P<,001	-1,568	29	p>,05
Türkçe anksiyete	30	8,1333	4,3607	,7962					
İng Depresyo	30	9,2667	4,4639	,8150	,785	P<,001	-2,395	29	p<,05
Türkçe Depresyo	30	10,5667	4,5915	,8383					
İng obsesyon	30	9,5333	4,2809	,7816	,796	P<,001	-1,424	29	p>,05
Türkçe Obsesyon	30	10,2333	4,1330	,7546					
İng Somatiza	30	7,2667	3,5809	,6538	,699	P<,001	-,930	29	p>,05
Türkçe somatizas	30	7,7667	3,9539	,7219					
İng Fobik A	30	6,8667	3,3808	,6172	,503	P<,01	-,376	29	p>,05
Türkçe Fobik A.	30	7,1000	3,4376	,6276					
İng Öfke	30	8,1333	2,6226	,4788	,528	P<,01	-2,116	29	P<,05
Türkçe Öfke	30	9,5000	4,1335	,7547					
İng Duyarlık	30	9,5667	4,3683	,7975	,648	P<,001	-2,197	29	P<,05
Türkçe Duyarlık	30	11,2000	5,1822	,9461					
İng Paranoid	30	10,9000	4,7659	,8701	,701	P<,001	,000	29	p>,05
Türkçe Paranoid	30	10,9000	4,6709	,8528					
İng Psikotik	30	8,0000	3,3528	,6121	,454	P<,05	-1,046	29	p>,05
Türkçe Psikotik	30	8,7333	3,9386	,7191					
İng GSI	30	76,6667	25,3613	4,6303	,670	P<,001	-1,701	29	p>,05
Türkçe GSI	30	84,1333	31,9372	5,8309					
İng PST	30	16,8000	8,4216	1,5376	,633	P<,001	-1,778	29	p>,05
Türkçe PST	30	19,5333	10,6568	1,9457					

Önce İngilizce, daha sonra Türkçe form uygulaması yapılan öğrencilerin iki uygulama puanları arasında hesaplanan korelasyon katsayıları istatistiksel açıdan en az ,05 düzeyinde olmak üzere anlamlıdır. Ölçekler içerisinde en yüksek dilsel eşdeğerlilik

katsayısı obsesyon alt ölçeğinden elde edilmiştir (.796) (Tablo 11). En düşük korelasyon ise psikotik belirtiler alt ölçeğinden elde edilmiştir (.454). Fobi ve düşmanlık alt ölçekleri dışındaki tüm ölçeklerde, iki uygulama arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. İki ölçekde bireyin anlık durumlarına göre farklılık gösterebilir ve aynı zamanda sadece ,05 düzeyinde bir farklılık gösterdiği için, dilsel eşdeğerliliği olumsuz yönde etkilememektedir.

Tablo 12, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği'nin Türkçe ve İngilizce Uygulama Sonuçları İçin Yapılan İlişkili Grup “t” Testi Sonuçları

Ölçekler	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	R	p	t	sd	p
Türkçe anksiyete	30	7,8667	3,5982	,6569	,846	P<,001	-1,505	29	p>,05
İng anksiyete	30	8,4333	3,7937	,6926					
Türkçe Depresyo	30	10,4667	4,1334	,7547	,784	P<,001	,625	29	p>,05
İng Depresyo	30	10,1667	3,8154	,6966					
Türkçe obsesyon	30	10,2069	4,1523	,7711	,801	P<,001	-1,107	28	p>,05
İng Obsesyon	30	10,7241	3,7023	,6875					
Türkçe Somatiza	30	8,3667	4,3110	,7871	,750	P<,001	-,297	29	p>,05
İng Somatizas	30	8,5333	4,3844	,8005					
Türkçe Fobik A.	30	6,9333	3,8768	,7078	,880	P<,001	,283	29	p>,05
İng Fobik A.	30	6,8333	2,8172	,5144					
Türkçe Öfke	30	8,7333	4,6752	,8536	,898	P<,001	,434	29	p>,05
İng Öfke	30	8,5667	3,7663	,6876					
Türkçe Duyarlık	30	9,9000	4,0798	,7449	,843	P<,001	-,237	29	p>,05
İng Duyarlık	30	10,0000	4,1606	,7596					
Türkçe Paranoid	30	10,0333	4,2466	,7753	,811	P<,001	-,073	29	p>,05
İng Paranoid	30	10,0667	3,5324	,6449					
Türkçe Psikotik	30	7,6333	3,1457	,5743	,728	P<,001	-,829	29	p>,05
İng Psikotik	30	7,9667	2,7353	,4994					
Türkçe GSı	30	80,8276	28,2553	5,2469	,931	P<,001	-,469	28	p>,05

Tablo 12, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği'nin Türkçe ve İngilizce Uygulama Sonuçları İçin Yapılan İlişkili Grup “t” Testi Sonuçları - Devam

İng GSI	30	81,7241	26,2596	4,8763					
Türkçe PST	30	19,5862	8,1658	1,5163	,833	P<,001	-1,303	28	p>,05
İng PST	30	20,6897	7,4407	1,3817					

Önce türkçe, daha sonra ingilizce form uygulaması yapılan öğrencilerin iki uygulama puanları arasında hesaplanan korelasyon katsayıları istatistiksel açıdan tümüyle ,001 düzeyinde olmak üzere anlamlıdır. Önce İngilizce form uygulanan gruba göre dilsel eşdeğerlilik katsayıları daha yüksek düzeydedir. Ölçekler içerisinde en yüksek dilsel eşdeğerlilik katsayısı Toplam ölçek puanlarından elde edilmiştir (.931) (Tablo 12). En düşük korelasyon ise psikotik belirtiler alt ölçeğinden elde edilmiştir (.728). Tüm alt ölçeklerde, iki uygulama arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunamamıştır.

Tablo 13, Dört Farklı Çalışma Grubuna Uygulanan SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

		N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata
ANKSIYE	ing-türkçe	30	7,1333	2,9564	,5398
	türkçe-ing	30	7,8667	3,5982	,6569
	türkçe	30	7,4333	1,6750	,3058
	ing	30	7,9333	2,6644	,4864
	Total	120	7,5917	2,7940	,2551
DEPRES	ing-türkçe	30	9,2667	4,4639	,8150
	türkçe-ing	30	10,4667	4,1334	,7547
	türkçe	30	9,4667	3,3294	,6079
	ing	30	10,5000	3,9719	,7252
	Total	120	9,9250	3,9856	,3638
OBSES	ing-türkçe	30	9,5333	4,2809	,7816
	türkçe-ing	29	10,2069	4,1523	,7711
	türkçe	30	10,3333	3,4375	,6276
	ing	30	10,5667	4,0316	,7361
	Total	119	10,1597	3,9552	,3626
SOMATI	ing-türkçe	30	7,2667	3,5809	,6538
	türkçe-ing	30	8,3667	4,3110	,7871
	türkçe	30	7,8333	2,8294	,5166
	ing	30	8,6000	3,6351	,6637
	Total	120	8,0167	3,6183	,3303
FOBIK	ing-türkçe	30	6,8667	3,3808	,6172
	türkçe-ing	30	6,9333	3,8768	,7078
	türkçe	30	5,6333	1,0334	,1887
	ing	30	6,5333	1,8520	,3381

Tablo 13, Dört Farklı Çalışma Grubuna Uygulanan SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri - Devam

	Total	120	6,4917	2,7955	,2552
ÖFKE	ing-türkçe	30	8,1333	2,6226	,4788
	türkçe-ing	30	8,7333	4,6752	,8536
	türkçe	30	8,5667	3,8835	,7090
	ing	30	10,2667	5,3365	,9743
	Total	120	8,9250	4,2745	,3902
DUYAR	ing-türkçe	30	9,5667	4,3683	,7975
	türkçe-ing	30	9,9000	4,0798	,7449
	türkçe	30	9,5333	3,2349	,5906
	ing	30	9,5333	4,6515	,8493
	Total	120	9,6333	4,0686	,3714
PARANOI	ing-türkçe	30	10,9000	4,7659	,8701
	türkçe-ing	30	10,0333	4,2466	,7753
	türkçe	30	9,5000	3,1045	,5668
	ing	30	10,0667	4,0252	,7349
	Total	120	10,1250	4,0596	,3706
PSIKOTİK	ing-türkçe	30	8,0000	3,3528	,6121
	türkçe-ing	30	7,6333	3,1457	,5743
	türkçe	30	7,1667	1,9841	,3623
	ing	30	7,8333	2,5608	,4675
	Total	120	7,6583	2,7940	,2551
SAGSı	ing-türkçe	30	76,6667	25,3613	4,6303
	türkçe-ing	29	80,8276	28,2553	5,2469
	türkçe	30	75,4667	17,6396	3,2205
	ing	30	81,8333	25,9829	4,7438
	Total	119	78,6807	24,4381	2,2402
SAPST	ing-türkçe	30	16,8000	8,4216	1,5376
	türkçe-ing	29	19,5862	8,1658	1,5163
	türkçe	30	19,5333	8,4025	1,5341
	ing	30	20,6333	11,5026	2,1001
	Total	119	19,1345	9,2287	,8460

Bir ve ikinci grupların ilk uygulamaları yapılırken üçüncü ve dördüncü gruba da sırasıyla sadece Türkçe ve İngilizce test uygulanmıştır. Dört grubun SA-45 test sonuçları arasında tek yönlü varyans analizi ile farklılık araştırılmıştır. Dört grubun tüm alt ölçekler dahilinde aldıkları puanların ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 13’de sunulmuştur. Tablo 4’de ise ANOVA sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 14, Dört Farklı Çalışma Grubuna Uygulanan SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçekler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
ANKSIYE	Gruplararası	12,825	3	4,275	,541	p>,05
	Gruplariçi	916,167	116	7,898		
	Toplam	928,992	119			
DEPRES	Gruplararası	38,025	3	12,675	,794	p>,05
	Gruplariçi	1852,300	116	15,968		
	Toplam	1890,325	119			
OBSES	Gruplararası	17,708	3	5,903	,371	p>,05
	Gruplariçi	1828,259	115	15,898		
	Toplam	1845,966	118			
SOMATI	Gruplararası	31,767	3	10,589	,805	p>,05
	Gruplariçi	1526,200	116	13,157		
	Toplam	1557,967	119			
FOBIK	Gruplararası	32,225	3	10,742	1,388	p>,05
	Gruplariçi	897,767	116	7,739		
	Toplam	929,992	119			
ÖFKE	Gruplararası	77,758	3	25,919	1,434	p>,05
	Gruplariçi	2096,567	116	18,074		
	Toplam	2174,325	119			
DUYAR	Gruplararası	2,867	3	,956	,056	p>,05
	Gruplariçi	1967,000	116	16,957		
	Toplam	1969,867	119			
PARONOI	Gruplararası	30,092	3	10,031	,603	p>,05
	Gruplariçi	1931,033	116	16,647		
	Toplam	1961,125	119			
PSIKOTIK	Gruplararası	11,692	3	3,897	,493	p>,05
	Gruplariçi	917,300	116	7,908		
	Toplam	928,992	119			
SAGSı	Gruplararası	863,428	3	287,809	,475	p>,05
	Gruplariçi	69608,43	115	605,291		
	Toplam	70471,86	118			
SAPST	Gruplararası	241,581	3	80,527	,944	p>,05
	Gruplariçi	9808,268	115	85,289		
	Toplam	10049,84	118			

Dört farklı çalışma grubuna uygulanan SA-45 Sorun Tarama Ölçeği puanları için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA)'da hiçbir alt ölçekte istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlar bulunamamıştır. Sonuçlar Tablo 14'da verilmiştir. Bilimsel olarak bir testin bir başka dilde dilsel eşdeğerliliğinin saptanabilmesi için, ANOVA sonuçlarının anlamlı olmaması beklenmektedir. Elde edilen bu sonuçlar SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Ergen formunun dilsel eşdeğerliliği ispat edilmiştir.

4.1.2 Güvenirliğe İlişkin Bulgular

SA-45 Sorun Tarama Ölçeğinin dilsel eşdeğerliliğinin yüksek olduğunun anlaşılması üzerine testin güvenirliliğinin saptanmasına yönelik çalışmalara başlanmıştır. Bu bölümde testin toplam ve dokuz ayrı alt ölçeğinin güvenilirlik çalışmaları ayrı ayrı incelenmiştir.

Güvenirliğe ilişkin bulgular bölümünde ilk önce toplam ve alt ölçeği oluşturan maddelerin ve toplam puanların aritmetik ortalama ve standart sapmaları bulunmuştur. Daha sonra testin Türkçe formunun 31 kişilik çalışma grubuna bir hafta ara ile iki kez uygulanan test sonuçlarına bağlı olarak hesaplanan devamlılık katsayıları incelenmiştir. Bu bölümün üçüncü aşamasında yine test toplam ve alt ölçeklerinin içtutarlılık katsayıları (Cronbach Alfa, Spearman ve Guttman) bulunmuş ve tablolştırılarak yorumlanmıştır. Dördüncü aşamada madde toplam, madde kalan ve madde ayırt edicilik değerlerine bağlı olarak madde analiz işlemleri yapılmıştır.

Tablo 15, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Madde no	n	Art.Ort	ss
SA1	550	2,4200	1,1641
SA2	550	2,5655	1,1477
SA3	550	2,0127	1,0652
SA4	550	2,0455	1,1258
SA5	550	1,8073	1,0275
SA6	550	1,6473	,9784
SA7	550	1,4018	,8145
SA8	550	1,3418	,8273
SA9	550	2,6618	1,2333
SA10	550	1,6091	,9797
SA11	550	1,7255	1,1060
SA12	550	1,3636	,8442
SA13	550	2,1109	1,1180

Tablo 15, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri – Devam

SA14	550	2,6382	1,1958
SA15	550	1,9055	1,0217
SA16	550	2,3327	1,1485
SA17	550	1,4491	,8706
SA18	550	2,0764	1,1864
SA19	550	2,0745	1,1934
SA20	550	2,2455	1,0930
SA21	550	2,7000	1,2527
SA22	550	1,2455	,6880
SA23	550	2,2564	1,2867
SA24	550	1,7473	1,0135
SA25	550	1,7327	1,0276
SA26	550	1,6891	,9731
SA27	550	2,2418	1,1819
SA28	550	2,2273	1,1457
SA29	550	1,9291	1,0933
SA30	550	2,6236	1,2259
SA31	550	2,0800	1,1999
SA32	550	2,7818	1,4025
SA33	550	1,7927	,9903
SA34	550	1,8400	1,1562
SA35	550	1,8855	1,1918
SA36	550	2,1636	1,1350
SA37	550	1,6036	1,0275
SA38	550	1,4073	,8262
SA39	550	2,1818	1,2205
SA40	550	2,1255	1,2029
SA41	550	1,5891	,9105
SA42	550	1,8455	1,1593
SA43	550	2,0236	1,2992
SA44	550	2,0345	1,2044
SA45	550	2,3800	1,4049
Toplam	550	89,5618	23,9978

Tablo 15’de SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam Puanları (GSI) temel alınarak her bir sorunun ayrı ayrı ve toplam puanın aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri sunulmuştur. SA-45’in 32. maddesi en yüksek aritmetik ortalama değerine sahiptir (2,78). En düşük ortalama ise 22. maddeye aittir (1,24). Maddeler içinde ergenlerin en heterojen dağılım gösterdiği madde 45. madde olmuştur. 22. maddede ise en homoen dağılım sözkonusudur (,68). Tüm maddelerin aritmetik ortalamalarının oluşturduğu dağılımın standart sapması 1,99 iken, standart sapmalarının standart sapması ise 1,22 olmuştur. Test toplamından alınan puanların aritmetik ortalaması 89,56’dır. Standart sapma değeri ise 23,99 olarak bulunmuştur.

Tablo 16, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Katsayıları

Ölçekler	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	r	p
Öntest GSı	31	85,7419	21,5174	3,8646	,790	P<,001
Sontest GSI	31	95,8065	28,7059	5,1557		
Öntest PST	31	22,7742	8,7777	1,5765	,829	P<,001
Sontest PST	31	26,5484	10,8776	1,9537		

Bir hafta ara ile testin Türkçe formlarının iki kez uygulanması sonuçlarına bağlı olarak ilişkili katsayıları, pearson çarpım momentler tekniği kullanılarak hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 16’da gösterilmiştir. Hem Toplam puan hem de Olumlu Belirti Toplamında istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. En yüksek korelasyon PST’den elde edilmiştir (,829).GSI puanlarının korelasyonu ise ,79 olmuştur. Elde edilen sonuçlar testin toplam puanlar bazında devamlılığa bağlı güvenilirliğe sahip olduğunun göstergesidir.

Tablo 17. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları

İç tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ösh
Cronbach alfa	550	,9247	P<,001	6,58
Spearman- Brown	550	,8848	P<,001	
Gutmann	550	,8777	P<,001	

Testi oluşturan her bir maddenin varyansına ve testin iki ayrı yarıya ayrılarak hesaplanan SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam iç tutarlılık katsayıları Tablo 17’de gösterilmiştir. Her sorunun varyansına dayalı olarak hesaplanan cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ,9247’dir. Testin birbirine eşit iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan Sperman-Brown iç tutarlılık katsayısı ,8848; Guttman iç tutarlılık katsayısı ise ,8777 olmuştur. Elde edilen sonuçlar toplam puanlar bazında testin yüksek düzeyde iç tutarlılık güvenilirliğine sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 18. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları

Madde no	N	Madde Toplam	P	Madde kalan	P	Ayırdeçilik t	sd	P
SA1	550	,556	P<,001	,5206	P<,001	14,079	296	P<,001
SA2	550	,545	P<,001	,5095	P<,001	14,072	296	P<,001
SA3	550	,452	P<,001	,4155	P<,001	10,233	296	P<,001
SA4	550	,421	P<,001	,3810	P<,001	9,469	296	P<,001
SA5	550	,388	P<,001	,3507	P<,001	9,433	296	P<,001
SA6	550	,427	P<,001	,3923	P<,001	8,093	296	P<,001
SA7	550	,353	P<,001	,3227	P<,001	5,359	296	P<,001
SA8	550	,372	P<,001	,3419	P<,001	5,745	296	P<,001
SA9	550	,410	P<,001	,3660	P<,001	9,435	296	P<,001
SA10	550	,472	P<,001	,4388	P<,001	8,842	296	P<,001
SA11	550	,545	P<,001	,5114	P<,001	11,016	296	P<,001
SA12	550	,300	P<,001	,2678	P<,001	5,565	296	P<,001
SA13	550	,394	P<,001	,3537	P<,001	7,707	296	P<,001
SA14	550	,513	P<,001	,4753	P<,001	13,800	296	P<,001
SA15	550	,463	P<,001	,4286	P<,001	9,446	296	P<,001
SA16	550	,356	P<,001	,3133	P<,001	8,344	296	P<,001
SA17	550	,475	P<,001	,4465	P<,001	8,075	296	P<,001
SA18	550	,378	P<,001	,3347	P<,001	8,501	296	P<,001
SA19	550	,501	P<,001	,4622	P<,001	11,413	296	P<,001
SA20	550	,396	P<,001	,3566	P<,001	8,135	296	P<,001
SA21	550	,529	P<,001	,4893	P<,001	13,698	296	P<,001
SA22	550	,394	P<,001	,3697	P<,001	5,295	296	P<,001
SA23	550	,493	P<,001	,4505	P<,001	10,705	296	P<,001
SA24	550	,554	P<,001	,5240	P<,001	11,958	296	P<,001
SA25	550	,511	P<,001	,4784	P<,001	10,176	296	P<,001
SA26	550	,531	P<,001	,5013	P<,001	11,482	296	P<,001
SA27	550	,509	P<,001	,4713	P<,001	11,022	296	P<,001
SA28	550	,548	P<,001	,5138	P<,001	13,887	296	P<,001
SA29	550	,479	P<,001	,4431	P<,001	9,724	296	P<,001
SA30	550	,578	P<,001	,5426	P<,001	14,125	296	P<,001
SA31	550	,572	P<,001	,5374	P<,001	12,746	296	P<,001

Tablo 18. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları - Devam

SA32	550	,462	P<,001	,4141	P<,001	12,776	296	P<,001
SA33	550	,551	P<,001	,5209	P<,001	11,570	296	P<,001
SA34	550	,469	P<,001	,4306	P<,001	9,348	296	P<,001
SA35	550	,536	P<,001	,4991	P<,001	10,886	296	P<,001
SA36	550	,485	P<,001	,4481	P<,001	11,349	296	P<,001
SA37	550	,465	P<,001	,4303	P<,001	8,517	296	P<,001
SA38	550	,559	P<,001	,5344	P<,001	9,988	296	P<,001
SA39	550	,545	P<,001	,5081	P<,001	12,087	296	P<,001
SA40	550	,521	P<,001	,4830	P<,001	11,706	296	P<,001
SA41	550	,614	P<,001	,5891	P<,001	12,582	296	P<,001
SA42	550	,567	P<,001	,5324	P<,001	13,220	296	P<,001
SA43	550	,565	P<,001	,5267	P<,001	13,125	296	P<,001
SA44	550	,470	P<,001	,4294	P<,001	12,657	296	P<,001
SA45	550	,505	P<,001	,4602	P<,001	13,464	296	P<,001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam Puanları için yapılan madde analiz sonuçları Tablo 18’de gösterilmiştir. Bir maddenin test kapsamında kalabilmesi için madde analiz işlemlerinde kullanılan üç ayrı teknikten hiç olmazsa birinde en az ,05 düzeyinde anlamlı bir sonucun elde edilmesi gerekmektedir. Tablo 18’in incelenmesinden anlaşılacağı üzere tüm maddeler tüm tekniklerde en az ,01 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmış ve test kapsamında kalmasına karar verilmiştir. Tablo 9’da madde ayırt edicilik değerleri için yapılan ilişkisiz grup “t” testinin ayrıntılı tablosu yer almıştır.

Tablo 19, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam Puanları İçin Yapılan Madde ayırt edicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi İşlem Sonuçları

Madde no	AYıRD	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	t	sd	p
SA1	üst grup	149	3,4600	1,2096	,1210	14,079	296	P<,001
	alt grup	149	1,4900	,7035	7,035E-02			
SA2	üst grup	149	3,5400	1,0770	,1077	14,072	296	P<,001
	alt grup	149	1,7100	,7288	7,288E-02			
SA3	üst grup	149	2,7500	1,2008	,1201	10,233	296	P<,001
	alt grup	149	1,3700	,6139	6,139E-02			
SA4	üst grup	149	2,7900	1,2736	,1274	9,469	296	P<,001
	alt grup	149	1,4400	,6407	6,407E-02			
SA5	üst grup	149	2,4300	1,1393	,1139	9,433	296	P<,001
	alt grup	149	1,2300	,5660	5,660E-02			
SA6	üst grup	149	2,3400	1,2651	,1265	8,093	296	P<,001
	alt grup	149	1,2200	,5610	5,610E-02			
SA7	üst grup	149	1,8600	1,1808	,1181	5,359	296	P<,001
	alt grup	149	1,1700	,5136	5,136E-02			
SA8	üst grup	149	1,8000	1,2792	,1279	5,745	296	P<,001
	alt grup	149	1,0500	,2611	2,611E-02			
SA9	üst grup	149	3,5000	1,2988	,1299	9,435	296	P<,001
	alt grup	149	1,9800	,9533	9,533E-02			
SA10	üst grup	149	2,3700	1,3533	,1353	8,842	296	P<,001
	alt grup	149	1,1200	,4090	4,090E-02			
SA11	üst grup	149	2,8200	1,4382	,1438	11,016	296	P<,001
	alt grup	149	1,1500	,4794	4,794E-02			
SA12	üst grup	149	1,8600	1,2951	,1295	5,565	296	P<,001
	alt grup	149	1,1100	,3732	3,732E-02			
SA13	üst grup	149	2,8000	1,3104	,1310	7,707	296	P<,001
	alt grup	149	1,6000	,8409	8,409E-02			
SA14	üst grup	149	3,6300	1,2281	,1228	13,800	296	P<,001
	alt grup	149	1,6600	,7278	7,278E-02			
SA15	üst grup	149	2,6000	1,3104	,1310	9,446	296	P<,001
	alt grup	149	1,2600	,5435	5,435E-02			
SA16	üst grup	149	2,9700	1,1411	,1141	8,344	296	P<,001
	alt grup	149	1,7500	,9143	9,143E-02			

Tablo 19, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam Puanları İçin Yapılan Madde ayırt edicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi İşlem Sonuçları - Devam

SA17	üst grup	149	2,1100	1,2301	,1230	8,075	296	P<,001
	alt grup	149	1,0900	,2876	2,876E-02			
SA18	üst grup	149	2,6800	1,3624	,1362	8,501	296	P<,001
	alt grup	149	1,3700	,7199	7,199E-02			
SA19	üst grup	149	3,0300	1,3139	,1314	11,413	296	P<,001
	alt grup	149	1,3600	,6439	6,439E-02			
SA20	üst grup	149	2,8700	1,2115	,1212	8,135	296	P<,001
	alt grup	149	1,6700	,8415	8,415E-02			
SA21	üst grup	149	3,6700	1,1725	,1173	13,698	296	P<,001
	alt grup	149	1,7100	,8201	8,201E-02			
SA22	üst grup	149	1,7000	1,1764	,1176	5,295	296	P<,001
	alt grup	149	1,0600	,2778	2,778E-02			
SA23	üst grup	149	3,2100	1,3802	,1380	10,705	296	P<,001
	alt grup	149	1,4900	,8226	8,226E-02			
SA24	üst grup	149	2,6300	1,2032	,1203	11,958	296	P<,001
	alt grup	149	1,1200	,3835	3,835E-02			
SA25	üst grup	149	2,5400	1,2587	,1259	10,176	296	P<,001
	alt grup	149	1,1900	,4191	4,191E-02			
SA26	üst grup	149	2,5400	1,2667	,1267	11,482	296	P<,001
	alt grup	149	1,0600	,2387	2,387E-02			
SA27	üst grup	149	3,2200	1,3527	,1353	11,022	296	P<,001
	alt grup	149	1,5400	,7024	7,024E-02			
SA28	üst grup	149	3,1600	1,1783	,1178	13,887	296	P<,001
	alt grup	149	1,3500	,5573	5,573E-02			
SA29	üst grup	149	2,6900	1,3536	,1354	9,724	296	P<,001
	alt grup	149	1,2700	,5478	5,478E-02			
SA30	üst grup	149	3,7700	1,1879	,1188	14,125	296	P<,001
	alt grup	149	1,7500	,7961	7,961E-02			
SA31	üst grup	149	3,1700	1,3563	,1356	12,746	296	P<,001
	alt grup	149	1,3000	,5596	5,596E-02			
SA32	üst grup	149	3,7600	1,3493	,1349	12,776	296	P<,001
	alt grup	149	1,7300	,8391	8,391E-02			
SA33	üst grup	149	2,7800	1,1598	,1160	11,570	296	P<,001

Tablo 19, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam Puanları İçin Yapılan Madde ayırt edicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi İşlem Sonuçları – Devam

	alt grup	149	1,2400	,6532	6,532E-02			
SA34	üst grup	149	2,7100	1,4791	,1479	9,348	296	P<,001
	alt grup	149	1,2400	,5341	5,341E-02			
SA35	üst grup	149	3,0000	1,5308	,1531	10,886	296	P<,001
	alt grup	149	1,2300	,5478	5,478E-02			
SA36	üst grup	149	2,9900	1,2988	,1299	11,349	296	P<,001
	alt grup	149	1,3900	,5486	5,486E-02			
SA37	üst grup	149	2,3900	1,4557	,1456	8,517	296	P<,001
	alt grup	149	1,1100	,3732	3,732E-02			
SA38	üst grup	149	2,2800	1,2316	,1232	9,988	296	P<,001
	alt grup	149	1,0300	,2227	2,227E-02			
SA39	üst grup	149	3,2600	1,2683	,1268	12,087	296	P<,001
	alt grup	149	1,4500	,7961	7,961E-02			
SA40	üst grup	149	3,1300	1,3307	,1331	11,706	296	P<,001
	alt grup	149	1,3600	,7180	7,180E-02			
SA41	üst grup	149	2,5600	1,1919	,1192	12,582	296	P<,001
	alt grup	149	1,0400	,1969	1,969E-02			
SA42	üst grup	149	3,0600	1,4621	,1462	13,220	296	P<,001
	alt grup	149	1,0900	,2876	2,876E-02			
SA43	üst grup	149	3,3600	1,5474	,1547	13,125	296	P<,001
	alt grup	149	1,2300	,4894	4,894E-02			
SA44	üst grup	149	3,0600	1,2699	,1270	12,657	296	P<,001
	alt grup	149	1,2800	,6044	6,044E-02			
SA45	üst grup	149	3,5900	1,3491	,1349	13,464	296	P<,001
	alt grup	149	1,4800	,7975	7,975E-02			

4.1.2.1. Anksiyete Alt Ölçeğine Ait Güvenirlik Bulguları

Tablo 20, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Anksiyete Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Madde no	n	Art.Ort	ss
SA4	550	2,0555	1,1290
SA10	550	1,6155	,9832
SA30	550	2,6433	1,2233
SA38	550	1,4122	,8312
SA41	550	1,5952	,9152
Toplam	550	9,3216	3,443

Tablo 20’da SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Anksiyete Puanları temel alınarak her bir sorunun ayrı ayrı ve toplam puanın aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri sunulmuştur. Anksiyete alt ölçeğinin 30. maddesi en yüksek aritmetik ortalama değerine sahiptir (2,64). En düşük ortalama ise 38. maddeye aittir (1,41). Maddeler içinde ergenlerin en heterojen dağılım gösterdiği madde yine 30. madde olmuştur. 38. maddede ise en homoen dağılım sözkonusudur (,83). Tüm maddelerin aritmetik ortalamalarının oluşturduğu dağılımın standart sapması 1,86 iken, standart sapmalarının standart sapması ise 1,05 olmuştur. Test Anksiyete alt ölçeği toplamından alınan puanların aritmetik ortalaması 9,32’dir. Standart sapma değeri ise 3,443 olarak bulunmuştur.

Tablo 21, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Anksiyete Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Katsayıları

Ölçek	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	r	p
Öntest anksiyete	31	9,2903	3,1219	,5607	,736	p<.001
Sontest anksiyete	31	10,8710	4,3262	,7770		

Bir hafta ara ile testin Türkçe formlarının iki kez uygulanması sonuçlarına bağlı olarak ilişkili katsayıları, pearson çarpım momentlerler tekniği ile hesaplanmış ve Tablo 21’de gösterilmiştir. Anksiyete Alt ölçek toplamında istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde

anlamli iliŒki elde edilmiŒtir (,736). Elde edilen sonuç, testin Anksiyete alt leği bazında devamlılığa bağlı güvenirliğe sahip olduğunun göstergesidir.

Tablo 22, SA-45 Sorun Tarama leği Anksiyete Alt leği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları

İç tutarlılık Katsayıları	N	r	p	sh
Cronbach alfa	550	,7035	P<,001	1,76
Spearman- Brown	550	,6216	P<,001	
Gutmann	550	,5686	P<,001	

Testi oluŒturan her bir maddenin varyansına ve testin iki ayrı yarıya ayrılarak hesaplanan SA-45 Sorun Tarama leği Anksiyete alt leği iç tutarlılık katsayıları Tablo 22’de gsterilmiŒtir. Her sorunun varyansına dayalı olarak hesaplanan cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ,7035’dir. Testin birbirine eŒit iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan sperman-brown iç tutarlılık katsayısı ,6216; guttman iç tutarlılık katsayısı ise ,5686 olmuŒtur. Elde edilen sonuçlar toplam puanlar bazında alt ölçeğin iç tutarlılık güvenirliğine sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin lm standart hatası ise 1,76’dır.

Tablo 23, SA-45 Sorun Tarama leği Anksiyete Alt leği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İŒlem Sonuçları

Madde no	N	Madde Toplam	p	Madde kalan	p	Ayırdedicilik t	sd	P
SA4	550	,687	P<,001	,5433	P<,001	19,075	296	P<,001
SA10	550	,660	P<,001	,5457	P<,001	12,419	296	P<,001
SA30	550	,719	P<,001	,6642	P<,001	23,614	296	P<,001
SA38	550	,656	P<,001	,5819	P<,001	11,525	296	P<,001
SA41	550	,647	P<,001	,5476	P<,001	12,415	296	P<,001

SA-45 Sorun Tarama leği Anksiyete alt leği puanları için yapılan madde analiz sonuçları Tablo 23’de gsterilmiŒtir. Anksiyete alt leğinin tüm maddeleri hem madde toplamda, hem madde kalan da istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiŒtir. Aynı durum madde ayırt edicilikleri için yapılan “t” testinde de geçerlidir. Bu sonuçlara dayalı olarak Anksiyete alt leğinin tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaŒılmıŒ ve test kapsamında kalmasına karar verilmiŒtir. Tablo 24’de Anksiyete alt leği madde ayırt edicilik değerleri için yapılan iliŒkisiz grup “t” testinin ayrıntılı

tablosu yer almıştır. Buna göre, Alt ölçeğe ait tüm maddelerde .001 düzeyinde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Tablo 24, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Anksiyete Alt Ölçeği Puanları Ayırteçicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t”Testi Sonuçları İşlem Sonuçları

Madde no	AYıRD	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	t	sd	p
SA4	üst grup	149	3,3500	1,1404	,1140	19,075	296	P<,001
	alt grup	149	1,1000	,3015	3,015E-02			
SA10	üst grup	149	2,7000	1,2988	,1299	12,419	296	P<,001
	alt grup	149	1,0600	,2387	2,387E-02			
SA30	üst grup	149	3,9900	1,0100	,1010	23,614	296	P<,001
	alt grup	149	1,3500	,4794	4,794E-02			
SA38	üst grup	149	2,4100	1,2235	,1223	11,525	296	P<,001
	alt grup	149	1,0000	,0000	,0000			
SA41	üst grup	149	2,5700	1,2165	,1217	12,415	296	P<,001
	alt grup	149	1,0400	,1969	1,969E-02			

4.1.2.2. Depresyon Alt Ölçeğine Ait Güvenirlik Bulguları

Tablo 25’de SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon Puanları temel alınarak her bir sorunun ayrı ayrı ve toplam puanın aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri sunulmuştur.

Tablo 25, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Madde no	n	Art.Ort	ss
SA1	550	2,4200	1,1641
SA2	550	2,5655	1,1477
SA3	550	2,0127	1,0652
SA27	550	2,2418	1,1819
SA42	550	1,8455	1,1593
Toplam	550	11,0855	4,027

Depresyon alt ölçeğinin 2. maddesi en yüksek aritmetik ortalama değerine sahiptir (2,56). En düşük ortalama ise 42. maddeye aittir (1,84). Maddeler içinde ergenlerin en

heterojen dağılım gösterdiği madde 27. madde olmuştur. 3. maddede ise en homojen dağılım sözkonusudur (1,06). Tüm maddelerin aritmetik ortalamalarının oluşturduğu dağılımın standart sapması 2,21 iken, standart sapmalarının standart sapması ise 1,31 olmuştur. Testin Depresyon alt ölçeği toplamından alınan puanların aritmetik ortalaması 11,09'dur. Testten alınabilecek en yüksek değer 25 olduğu düşünülürse, ergenlerin depresyon ortalamalarının, ortalama düzeye çıktığı görülmektedir. Anksiyete düzeyine göre daha yüksek depresyona sahiptirler. Standart sapma değeri ise 4,027 olarak bulunmuştur.

Tablo 26, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Katsayıları

Ölçek	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	r	p
Öntest Depresyo	31	11,2903	4,6130	,8285	,847	P<,001
Sontest Depresyo	31	12,2903	4,9409	,8874		

Bir hafta ara ile testin Türkçe formlarının iki kez uygulanması sonuçlarına bağlı olarak ilişkili katsayıları, pearson çarpım momentlerler tekniği ile hesaplanmış ve Tablo 26'da sunulmuştur. Depresyon Alt ölçek toplamında istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı ilişki elde edilmiştir (,847). Elde edilen sonuç, testin Depresyon alt ölçeği bazında devamlılığa bağlı güvenilirliğe sahip olduğunun göstergesidir.

Tablo 27, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon Alt Ölçeği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları

İç tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ösh
Cronbach alfa	550	,7448	P<,001	1,5751
Spearman- Brown	550	,6937	P<,001	
Gutmann	550	,7003	P<,001	

Tablo 27'de testi oluşturan her bir maddenin varyansına ve testin iki ayrı yarıya ayrılarak hesaplanan SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon alt ölçeği iç tutarlılık katsayıları gösterilmiştir. Her sorunun varyansına dayalı olarak hesaplanan cronbach alfa

iç tutarlılık katsayısı ,7448'dir. Testin birbirine eşit iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan sperman-brown iç tutarlılık katsayısı ,6937; guttman iç tutarlılık katsayısı ise ,7003 olmuştur. Elde edilen sonuçlar Depresyon puanları temelinde testin iç tutarlılık güvenilirliğine sahip olduğunu açıklamaktadır. Ölçeğin ölçüm standart hatası ise 1,571'dir.

Tablo 28. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon Alt Ölçeği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları

Madde no	N	Madde Toplam	p	Madde kalan	p	Ayırdedicilik t	sd	P
SA1	550	,759	P<,001	,5850	P<,001	24,761	296	P<,001
SA2	550	,738	P<,001	,5571	P<,001	24,375	296	P<,001
SA3	550	,665	P<,001	,4731	P<,001	16,510	296	P<,001
SA27	550	,678	P<,001	,4633	P<,001	16,560	296	P<,001
SA42	550	,677	P<,001	,4672	P<,001	15,153	296	P<,001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon alt ölçeği toplam puanları için yapılan madde analiz sonuçları Tablo 28'de sunulmuştur. Bir maddenin test kapsamında kalabilmesi için madde analiz işlemlerinde kullanılan üç ayrı teknikten hiç olmazsa birinde en az ,05 düzeyinde anlamlı bir sonucun elde edilmesi gerekmektedir. Tablo 28'in incelenmesinden anlaşılacağı üzere tüm maddeler tüm tekniklerde en az ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak depresyon alt ölçeğinin tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmış ve test kapsamında kalmasına karar verilmiştir.

Tablo 29'da madde ayırt edicilik değerleri için yapılan ilişkisiz grup "t" testinin ayrıntılı tablosu yer almıştır. Buna göre SA-45 STÖ Depresyon alt ölçeği madde ayırt edicilik değerleri için yapılan ilişkisiz grup "t" testi verilerine göre; alt ölçeğe ait tüm maddelerde .001 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Tablo 29, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon Alt Ölçeği Puanları Madde Ayırtedicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi İşlem Sonuçları

Madde no	AYıRD	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	t	sd	p
SA1	üst grup	149	3,8900	,9523	9,523E-02	24,761	296	P<,001
	alt grup	149	1,2500	,4794	4,794E-02			
SA2	üst grup	149	3,9400	,8387	8,387E-02	24,375	296	P<,001
	alt grup	149	1,4600	,5759	5,759E-02			
SA3	üst grup	149	3,1300	1,0886	,1089	16,510	296	P<,001
	alt grup	149	1,1900	,4426	4,426E-02			
SA27	üst grup	149	3,5200	1,2101	,1210	16,560	296	P<,001
	alt grup	149	1,3200	,5483	5,483E-02			
SA42	üst grup	149	3,2500	1,4451	,1445	15,153	296	P<,001
	alt grup	149	1,0400	,1969	1,969E-02			

4.1.2.3. Obsesif Kompulsif Belirtiler Alt Ölçeğine Ait Güvenirlik Bulguları

Tablo 30, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Madde no	n	Art.Ort	ss
SA16	550	2,3327	1,1485
SA20	550	2,2455	1,0930
SA21	550	2,7000	1,2527
SA25	550	1,7327	1,0276
SA28	550	2,2273	1,1457
Toplam	550	11,2382	3,548

Tablo 30’de SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler Puanları temel alınarak her bir sorunun ayrı ayrı ve toplam puanın aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri sunulmuştur. Obsesif Kompulsif Belirtiler alt ölçeğinin 21. maddesi en yüksek aritmetik ortalama değerine sahiptir (2,70). En düşük ortalama ise 25. maddeye aittir (1,73). Maddeler içinde ergenlerin en heterojen dağılım gösterdiği madde yine 21. madde olmuştur (1,252). 25. maddede ise en homojen dağılım söz konusudur (1,02). Tüm

maddelerin aritmetik ortalamalarının oluşturduğu dağılımın standart sapması 2,25 iken, standart sapmalarının standart sapması ise 1,19 olmuştur. Test Obsesif Kompulsif Belirtiler alt ölçeği toplamından alınan puanların aritmetik ortalaması 11,24'dür. Standart sapma değeri ise 3,548 olarak bulunmuştur.

Tablo 31, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Katsayıları

Ölçek	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	r	p
Öntest obsesyon	31	10,1935	2,9260	,5255	,801	p<.001
Sontest Obsesyon	31	10,9032	3,2798	,5891		

SA-45 Sorun Tarama ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler alt ölçeğinin bir hafta ara ile 31 kişiye uygulanmasıyla elde edilen devamlılık katsayısı ,801 olmuştur. Elde edilen bu sonuca dayalı olarak testin devamlılık güvenirliğinin yüksek düzeyde olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 31).

Tablo 32, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler Alt Ölçeği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları

İç tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ösh
Cronbach alfa	550	,6095	P<,001	1,58
Spearman- Brown	550	,5327	P<,001	
Gutmann	550	,5082	P<,001	

Tablo 32'de SA-45 Sorun Tarama ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayıları yer almıştır. En yüksek iç tutarlılık katsayısı cronbach alfa tekniği ile elde edilmiştir (,6095). En düşük iç tutarlılık katsayısı ise guttman tekniği ile bulunmuştur (,5082). Ölçeğin ölçüm standart hatası ise 1,58'dir.

Tablo 33. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler Alt Ölçeği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları

Madde no	N	Madde Toplam	p	Madde kalan	p	Ayırteçilik t	sd	P
SA16	550	,563	P<,001	,2781	P<,001	14,656	296	P<,001
SA20	550	,644	P<,001	,4019	P<,001	16,822	296	P<,001
SA21	550	,703	P<,001	,4420	P<,001	21,809	296	P<,001
SA25	550	,591	P<,001	,3500	P<,001	12,367	296	P<,001
SA28	550	,619	P<,001	,3533	P<,001	15,350	296	P<,001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler alt ölçeği puanları için yapılan madde analiz sonuçları Tablo 33’de gösterilmiştir. Obsesif Kompulsif Belirtiler alt ölçeğinin tüm maddeleri hem madde toplamda, hem madde kalan da istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Aynı durum madde ayırt edicilikleri için yapılan “t” testinde de geçerlidir. Bu sonuçlara dayalı olarak Obsesif Kompulsif Belirtiler alt ölçeğinin tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmış ve test kapsamında kalmasına karar verilmiştir.

Tablo 34. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler Alt Ölçeği Puanları Madde Ayırteçilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi İşlem Sonuçları

Madde no	AYIRD	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	t	sd	p
SA16	üst grup	149	3,2900	1,1573	,1157	14,656	296	P<,001
	alt grup	149	1,3900	,5842	5,842E-02			
SA20	üst grup	149	3,3200	1,0813	,1081	16,822	296	P<,001
	alt grup	149	1,3000	,5222	5,222E-02			
SA21	üst grup	149	4,0000	1,0825	,1082	21,809	296	P<,001
	alt grup	149	1,3900	,5104	5,104E-02			
SA25	üst grup	149	2,8100	1,3158	,1316	12,367	296	P<,001
	alt grup	149	1,1300	,3380	3,380E-02			
SA28	üst grup	149	3,3300	1,1552	,1155	15,350	296	P<,001
	alt grup	149	1,3700	,5441	5,441E-02			

Tablo 24’de Obsesif Kompulsif Belirtiler alt ölçeği madde ayırt edicilik değerleri için yapılan ilişkisiz grup “t” testinin ayrıntılı tablosu yer almıştır.

4.1.2.4. Somatizasyon Alt Ölçeğine Ait Güvenirlik Bulguları

Tablo 35. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Somatizasyon Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Madde no	N	Art.Ort	ss
SA18	550	2,0764	1,1864
SA23	550	2,2564	1,2867
SA26	550	1,6891	,9731
SA29	550	1,9291	1,0933
SA31	550	2,0800	1,1999
Toplam	550	10,0309	3,8977

Tablo 35’de SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Somatizasyon alt ölçeğinin tüm maddelerinin tanımlayıcı istatistik değerleri sunulmuştur. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Somatizasyon alt ölçeğinin 23. maddesi en yüksek aritmetik ortalama değerine sahiptir (2,256). En düşük ortalama ise 26. maddeye aittir (1,689). Maddeler içinde ergenlerin en heterojen dağılım gösterdiği madde 23. madde olmuştur (1,286). 26. maddede ise en homoen dağılım sözkonusudur (1,973). Tüm maddelerin aritmetik ortalamalarının oluşturduğu dağılımın standart sapması 2,00 iken, standart sapmalarının standart sapması ise 2,256 olmuştur. Testin Somatizasyon alt ölçeği toplamından alınan puanların aritmetik ortalaması 10,03’dür. Standart sapma değeri ise 4,897 olarak bulunmuştur.

Tablo 36, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Somatizasyon Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Katsayıları

Ölçek	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	r	p
Öntest Somatiza	31	9,7419	4,0412	,7258	,934	p<.001
Sontest somatizas	31	10,6129	4,2006	,7545		

SA-45 Sorun Tarama ölçeği Somatizasyon alt ölçeğinin bir hafta ara ile 31 kişiye uygulanmasıyla elde edilen devamlılık katsayısı ,934 olmuştur. Elde edilen bu sonuca

dayalı olarak testin somatizasyon alt ölçek devamlılık güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 36).

Tablo 37, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Somatizasyon Alt Ölçeği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları

İç tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ösh
Cronbach alfa	550	,7087	P<,001	1,01
Spearman- Brown	550	,7219	P<,001	
Gutmann	550	,7097	P<,001	

Tablo 37’de SA-45 Sorun Tarama ölçeği Somatizasyon alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayıları yer almıştır. En yüksek iç tutarlılık katsayısı testin iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan spearman-brown tekniği ile elde edilmiştir (,7219). En düşük iç tutarlılık katsayısı ise ; her bir sorunun varyanslarına dayalı olarak hesaplanan cronbach alfa tekniği ile bulunmuştur (,7087). Ölçeğin ölçüm standart hatası ise 1,01’dir. Bu sonuca dayalı olarak somatizasyon alt ölçeğinde yapılan her ölçüme artı ve eksi yönde 1,01 miktarında hata karışmaktadır. Hata miktarının oldukça düşük düzeyde olması nedeni ile de testin bu alt ölçeğinin güvenilir olduğu söylenebilir.

Tablo 38, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Somatizasyon Alt Ölçeği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları

Madde no	N	Madde Toplam	p	Madde kalan	p	Ayırmedicilik t	sd	P
SA18	550	,642	P<,001	,4034	P<,001	16,173	296	P<,001
SA23	550	,644	P<,001	,3794	P<,001	17,787	296	P<,001
SA26	550	,662	P<,001	,4819	P<,001	13,003	296	P<,001
SA29	550	,661	P<,001	,4527	P<,001	17,084	296	P<,001
SA31	550	,783	P<,001	,6077	P<,001	23,215	296	P<,001

Somatizasyon alt ölçeği madde toplam, madde kalan ve madde ayırt edicilik indekslerinin bulunmasına yönelik olarak yapılan madde analiz işlemlerinde (Tablo 38

ve 39) istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Somatizasyon alt ölçeğinin tüm maddelerinin güvenilir olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 39, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Somatizasyon Alt Ölçeği Puanları Madde Ayırtedicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi İşlem Sonuçları

Madde no	AYıRD	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	t	sd	p
SA18	üst grup	149	3,2400	1,3266	,1327	16,173	296	P<,001
	alt grup	149	1,0600	,2387	2,387E-02			
SA23	üst grup	149	3,5600	1,2896	,1290	17,787	296	P<,001
	alt grup	149	1,1700	,3775	3,775E-02			
SA26	üst grup	149	2,6500	1,2340	,1234	13,003	296	P<,001
	alt grup	149	1,0300	,1714	1,714E-02			
SA29	üst grup	149	3,1900	1,1951	,1195	17,084	296	P<,001
	alt grup	149	1,0900	,2876	2,876E-02			
SA31	üst grup	149	3,7800	1,1063	,1106	23,215	296	P<,001
	alt grup	149	1,1100	,3145	3,145E-02			

4.1.2.5. Fobik Bozukluklar Alt Ölçeğine Ait Güvenirlik Bulguları

Tablo 40, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Fobik Bozukluklar Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Madde no	N	Art.Ort	ss
SA7	550	2,0764	1,1864
SA12	550	2,2564	1,2867
SA22	550	1,6891	,9731
SA24	550	1,9291	1,0933
SA37	550	2,0800	1,1999
Toplam	550	7,3618	2,8371

Tablo 40’da SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Fobik Bozukluklar Alt ölçeği puanları temel alınarak her bir sorunun ayrı ayrı ve toplam puanın aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri sunulmuştur. Fobik Bozukluklar alt ölçeğinin 12. maddesi en yüksek aritmetik ortalama değerine sahiptir (2,256). En düşük ortalama ise 22. maddeye aittir (1,689). Maddeler içinde ergenlerin en heterojen dağılım gösterdiği madde yine 12.

madde olmuştur(1,286). 22. maddede ise en homojen dağılım söz konusudur (,97). Tüm maddelerin aritmetik ortalamalarının oluşturduğu dağılımın standart sapması 1,47 iken, standart sapmalarının standart sapması ise ,783 olmuştur. Test Fobik Bozukluklar alt ölçeği toplamından alınan puanların aritmetik ortalaması 7,36'dır. Standart sapma değeri ise 2,837 olarak bulunmuştur.

Tablo 41, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Fobik Bozukluklar Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Katsayıları

Ölçek	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	r	p
Öntest Fobik	31	6,4839	1,6707	,3001	,526	P<,01
Sontest Fobik	31	7,7097	2,5192	,4525		

SA-45 Sorun Tarama ölçeği Fobik Bozukluklar alt ölçeğinin bir hafta ara ile 31 kişiye uygulanmasıyla elde edilen devamlılık katsayısı ,526 olmuştur. (Tablo 41). Diğer ölçeklere göre bu alt ölçekte daha düşük bir korelasyon katsayısı bulunmuştur. Ancak yine de elde edilen sonu. İstatistiksel açıdan ,01 düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuca dayalı olarak ölçeğin güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 42. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Fobik Bozukluklar Alt Ölçeği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları

İç tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ösh
Cronbach alfa	550	,6519	P<,001	1,948
Spearman- Brown	550	,5721	P<,001	
Gutmann	550	,5711	P<,001	

Tablo 42'de SA-45 Sorun Tarama ölçeği Fobik Bozukluklar alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayıları yer almıştır. En yüksek iç tutarlılık katsayısı her bir sorunun varyanslarına dayalı olarak hesaplanan cronbach alfa tekniği ile bulunmuştur (,6519). En düşük iç tutarlılık katsayısı testin iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan

guttman tekniği ile elde edilmiştir (,5711). Ölçeğin ölçüm standart hatası ise 1,948'dir. Bu sonuca dayalı olarak Fobik Bozukluklar alt ölçeğinde yapılan her ölçüme artı ve eksi yönde 1,948 miktarında hata karışmaktadır.

Tablo 43. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Fobik Bozukluklar Alt Ölçeği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları

Madde no	N	Madde Toplam	p	Madde kalan	p	Ayırtedicilik t	sd	P
SA7	550	,649	P<,001	,4293	P<,001	11,476	296	P<,001
SA12	550	,645	P<,001	,4134	P<,001	10,476	296	P<,001
SA22	550	,607	P<,001	,4165	P<,001	7,752	296	P<,001
SA24	550	,658	P<,001	,3706	P<,001	16,904	296	P<,001
SA37	550	,662	P<,001	,3718	P<,001	12,438	296	P<,001

Tablo 44 . SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Fobik Bozukluklar Alt Ölçeği Puanları Madde Ayırtedicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi İşlem Sonuçları

Madde no	AYIRD	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	t	sd	p
SA7	üst grup	149	2,3600	1,1851	,1185	11,476	296	P<,001
	alt grup	149	1,0000	,0000	,0000			
SA12	üst grup	149	2,3700	1,3077	,1308	10,476	296	P<,001
	alt grup	149	1,0000	,0000	,0000			
SA22	üst grup	149	1,9600	1,2384	,1238	7,752	296	P<,001
	alt grup	149	1,0000	,0000	,0000			
SA24	üst grup	149	2,8200	1,0767	,1077	16,904	296	P<,001
	alt grup	149	1,0000	,0000	,0000			
SA37	üst grup	149	2,7600	1,4151	,1415	12,438	296	P<,001
	alt grup	149	1,0000	,0000	,0000			

Fobik Bozukluklar alt ölçeği madde toplam, madde kalan ve madde ayırt edicilik indekslerinin bulunmasına yönelik olarak yapılan madde analiz işlemlerinde (Tablo 43 ve 44) istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Fobik Bozukluklar alt ölçeğinin tüm maddelerinin güvenilir olduğu anlaşılmıştır.

4.1.2.6. Öfke ve Düşmanlık Alt Ölçeğine Ait Güvenirlik Bulguları

Tablo 45, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Madde no	N	Art.Ort	ss
SA11	550	1,7255	1,1060
SA34	550	1,8400	1,1562
SA35	550	1,8855	1,1918
SA39	550	2,1818	1,2205
SA43	550	2,0236	1,2992
Toplam	550	9,6564	4,3625

Tablo 45’de SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık alt ölçeğinin tüm maddelerinin tanımlayıcı istatistik değerleri sunulmuştur. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık alt ölçeğinin 39. maddesi en yüksek aritmetik ortalama değerine sahiptir (2,182). En düşük ortalama ise 11. maddeye aittir (1,725). Maddeler içinde ergenlerin en heterojen dağılım gösterdiği madde 43. madde olmuştur (1,299). 11. maddede ise en homoen dağılım sözkonusudur (1,106). Tüm maddelerin aritmetik ortalamalarının oluşturduğu dağılımın standart sapması 2,913 iken, standart sapmalarının standart sapması ise 1,432 olmuştur. Testin Somatizasyon alt ölçeği toplamından alınan puanların aritmetik ortalaması 10,03’dür. Standart sapma değeri ise 4,897 olarak bulunmuştur.

Tablo 46, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Katsayıları

Ölçek	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	r	p
Öntest Öfke	31	9,5806	3,4811	,6252	,709	P<,001
Sontest Öfke	31	10,7419	4,5896	,8243		

Bir hafta ara ile testin Türkçe formlarının iki kez uygulanması sonuçlarına bağlı olarak ilişkili katsayıları, pearson çarpım momentlerler tekniği ile hesaplanmış ve Tablo 36’da gösterilmiştir. Öfke ve Düşmanlık alt ölçek toplamında istatistiksel açıdan ,001

düzeyinde anlamlı ilişki elde edilmiştir (,709). Elde edilen sonuç, testin Öfke ve Düşmanlık alt ölçeği bazında devamlılığa bağlı güvenilirliğe sahip olduğunun göstergesidir.

Tablo 47, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık Alt Ölçeği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları

İç tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ösh
Cronbach alfa	550	,7798	P<,001	2,351
Spearman- Brown	550	,7572	P<,001	
Gutmann	550	,7443	P<,001	

Tablo 47’de SA-45 Sorun Tarama ölçeği Öfke ve Düşmanlık alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayıları yer almıştır. En yüksek iç tutarlılık her bir sorunun varyanslarına dayalı olarak hesaplanan cronbach alfa tekniği ile elde edilmiştir (,7798). En düşük iç tutarlılık katsayısı ise ; guttman tekniğine aittir (,7443). Ölçeğin ölçüm standart hatası ise 2,351’dir. Bu sonuca dayalı olarak Öfke ve Düşmanlık alt ölçeğinde yapılan her ölçüme artı ve eksi yönde 2,351 miktarında hata karışmaktadır.

Tablo 48. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık Alt Ölçeği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları

Madde no	N	Madde Toplam	p	Madde kalan	p	Ayırddedicilik t	sd	P
SA11	550	,652	P<,001	,4657	P<,001	14,563	296	P<,001
SA34	550	,725	P<,001	,5549	P<,001	17,062	296	P<,001
SA35	550	,788	P<,001	,6415	P<,001	18,763	296	P<,001
SA39	550	,697	P<,001	,5029	P<,001	19,796	296	P<,001
SA43	550	,780	P<,001	,6101	P<,001	20,460	296	P<,001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık alt ölçeği toplam puanları için yapılan madde analiz sonuçları Tablo 48’de sunulmuştur. Bir maddenin test kapsamında kalabilmesi için madde analiz işlemlerinde kullanılan üç ayrı teknikten hiç olmazsa birinde en az ,05 düzeyinde anlamlı bir sonucun elde edilmesi gerekmektedir. Tablo 48’in

incelenmesinden anlaşılacağı üzere tüm maddeler tüm tekniklerde en az ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak Öfke ve Düşmanlık alt ölçeğinin tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmış ve test kapsamında kalmasına karar verilmiştir.

Tablo 49, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık Alt Ölçeği Puanları Madde Ayırtedicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi İşlem Sonuçları

Madde no	AYıRD	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	t	sd	p
SA11	üst grup	149	3,0500	1,3661	,1366	14,563	296	P<,001
	alt grup	149	1,0400	,1969	1,969E-02			
SA34	üst grup	149	3,3700	1,3607	,1361	17,062	296	P<,001
	alt grup	149	1,0300	,1714	1,714E-02			
SA35	üst grup	149	3,5000	1,3143	,1314	18,763	296	P<,001
	alt grup	149	1,0200	,1407	1,407E-02			
SA39	üst grup	149	3,5800	1,1822	,1182	19,796	296	P<,001
	alt grup	149	1,1400	,3487	3,487E-02			
SA43	üst grup	149	3,7100	1,2815	,1282	20,460	296	P<,001
	alt grup	149	1,0500	,2190	2,190E-02			

Tablo 49’da madde ayırt edicilik değerleri için yapılan ilişkisiz grup “t” testinin ayrıntılı tablosu yer almıştır. Daha evvel açıklandığı gibi öfke ve Düşmanlık alt ölçeğinin tüm maddeleri ayırt edici olarak kabul edilmiştir.

4.1.2.7. Kişiler Arası Duyarlık Alt Ölçeğine Ait Bulgular

Tablo 50, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Madde no	N	Art.Ort	ss
SA14	550	1,7255	1,1060
SA15	550	1,8400	1,1562
SA17	550	1,8855	1,1918
SA32	550	2,1818	1,2205
SA36	550	2,0236	1,2992
Toplam	550	10,9382	3,6758

Tablo 50’da SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve standart sapma Değerleri sunulmuştur. Ölçeğin maddeleri içinde en yüksek elde edilen aritmetik ortalama 2,18 ile 32. maddeye aittir. En düşük ortalamaya sahip olan madde ise 14. maddedir (1,725). Madde puanlarının dağılımı incelendiğinde en homojen maddenin 14. madde olduğu görülmektedir (ss:1,106). Standart sapmalar içinde en yüksek olan 36. maddedir ve bu maddede en heterojen dağılım söz konusudur. Kişilerarası Duyarlık Alt Ölçeğinin madde ortalamalarının standart sapması 2,187’dir. Yine tüm maddelerin standart sapmalarının dağılımları incelendiğinde standart sapma 1,297 olarak bulunmuştur.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık Alt Ölçeği toplam puanlarının aritmetik ortalaması 10, 938; standart sapması ise 3,678 olarak bulunmuştur.

Tablo 51, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Katsayıları

Ölçek	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	r	p
Öntest Duyarlık	31	10,4516	3,9903	,7167	,898	p<.001
Sontest Duyarlık	31	11,1290	4,2719	,7673		

Bir hafta ara ile testin Türkçe formlarının iki kez uygulanması sonuçlarına bağlı olarak ilişkili katsayısı, pearson çarpım momentlerler tekniği ile hesaplanmış ve Tablo 41’de gösterilmiştir. Kişilerarası Duyarlık alt ölçek toplamında istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı ilişki elde edilmiştir (,898). Elde edilen sonuç, testin Kişilerarası Duyarlık alt ölçeği bazında devamlılığa bağlı yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunun göstergesidir.

Tablo 52, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık Alt Ölçeği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları

İç tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ösh
Cronbach alfa	550	,6572	P<,001	1,172
Spearman- Brown	550	,5871	P<,001	
Gutmann	550	,5850	P<,001	

Tablo 42’de SA-45 Sorun Tarama ölçeği Kişilerarası Duyarlık alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayıları yer almıştır. En yüksek iç tutarlılık her bir sorunun varyanslarına dayalı olarak hesaplanan cronbach alfa tekniği ile elde edilmiştir (,6572). En düşük iç tutarlılık katsayısı ise ; guttman tekniğine aittir (,5850). Ölçeğin ölçüm standart hatası ise 1,172’dir. Bu sonuca dayalı olarak Kişilerarası Duyarlık alt ölçeğinde yapılan her ölçüme artı ve eksi yönde 1,172 miktarında hata karışmaktadır.

Tablo 53. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık Alt Ölçeği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları

Madde no	N	Madde Toplam	p	Madde kalan	p	Ayırmedicilik t	sd	P
SA14	550	,693	P<,001	,4540	P<,001	20,070	296	P<,001
SA15	550	,668	P<,001	,4646	P<,001	15,905	296	P<,001
SA17	550	,526	P<,001	,3213	P<,001	9,399	296	P<,001
SA32	550	,682	P<,001	,3797	P<,001	21,765	296	P<,001
SA36	550	,662	P<,001	,4258	P<,001	17,213	296	P<,001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık alt ölçeği toplam puanları için yapılan madde analiz sonuçları Tablo 53’de sunulmuştur. Bir maddenin test kapsamında kalabilmesi için madde analiz işlemlerinde kullanılan üç ayrı teknikten hiç olmazsa birinde en az ,05 düzeyinde anlamlı bir sonucun elde edilmesi gerekmektedir. Tablo 43’ün incelenmesinden anlaşılacağı üzere tüm maddeler tüm tekniklerde en az ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak Kişilerarası Duyarlık alt ölçeğinin tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmış ve test kapsamında kalmasına karar verilmiştir.

Tablo 54, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık Alt Ölçeği Puanları Madde Ayırtedicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi İşlem Sonuçları

Madde no	AYıRD	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	t	sd	p
SA14	üst grup	149	3,9200	1,0510	,1051	20,070	296	P<,001
	alt grup	149	1,4800	,6110	6,110E-02			
SA15	üst grup	149	3,0000	1,1459	,1146	15,905	296	P<,001
	alt grup	149	1,1100	,3145	3,145E-02			
SA17	üst grup	149	2,2700	1,2938	,1294	9,399	296	P<,001
	alt grup	149	1,0400	,1969	1,969E-02			
SA32	üst grup	149	4,1300	1,1251	,1125	21,765	296	P<,001
	alt grup	149	1,3600	,5949	5,949E-02			
SA36	üst grup	149	3,3700	1,1340	,1134	17,213	296	P<,001
	alt grup	149	1,2300	,5096	5,096E-02			

Tablo 54’de ise SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık alt ölçeği toplam puanları için yapılan madde ayırt edicilik indeksi işlemlerinin ayrıntılı sonuçları yer almıştır. Tüm maddeler ayırt edici olarak kabul edilmiştir.

Tablo 55’te SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Puanları temel alınarak her bir sorunun ayrı ayrı ve toplam puanın aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri sunulmuştur.

4.1.2.8. Paranoid Düşünceler Alt Ölçeğine Ait Güvenirlik Bulguları

Tablo 55, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Madde no	n	Art.Ort	ss
SA6	550	1,6473	,9784
SA9	550	2,6618	1,2333
SA19	550	2,0745	1,1934
SA40	550	2,1255	1,2029
SA44	550	2,0345	1,2044
Toplam	550	10,5436	3,5643

Ölçeğin maddeleri içinde en yüksek elde edilen aritmetik ortalama 2,66 ile 9. maddeye aittir. En düşük ortalamaya sahip olan madde ise 6.maddedir (1,647). Madde puanlarının dağılımı incelendiğinde en homojen maddenin 6. madde olduğu görülmektedir (ss:,978). Standart sapmalar içinde en yüksek olan 9.maddedir (1,233) ve bu maddede en heterojen dağılım sözkonusudur. Paranoid Düşünceler Alt Ölçeğinin madde ortalamalarının standart sapması 2,108'dir. Yine tüm maddelerin standart sapmalarının dağılımları incelendiğinde standart sapma 1,36 olarak bulunmuştur.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Alt Ölçeği toplam puanlarının aritmetik ortalaması 10, 543; standart sapması ise 3,564 olarak bulunmuştur.

Tablo 56, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Katsayıları

Ölçek	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	r	p
Öntest Paranoid	31	9,6452	3,2202	,5784	,809	P<,001
Sontest Paranoid	31	11,0323	4,0454	,7266		

SA-45 Sorun Tarama ölçeği Paranoid Düşünceler alt ölçeğinin bir hafta ara ile 31 kişiye uygulanmasıyla elde edilen devamlılık katsayısı ,809 olmuştur. Elde edilen bu sonuca dayalı olarak alt ölçeğin devamlılık güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 56).

Tablo 57, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Alt Ölçeği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları

İç tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ösh
Cronbach alfa	550	,5823	P<,001	1,555
Spearman- Brown	550	,5908	P<,001	
Gutmann	550	,5823	P<,001	

Tablo 57'de SA-45 Sorun Tarama ölçeği Paranoid Düşünceler alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayıları yer almıştır. En yüksek iç tutarlılık testin iki ayrı yarıya ayrılmasına

dayalı olarak hesaplanan spearman brown tekniği ile elde edilmiştir (,5908). En düşük iç tutarlılık katsayısı ise; guttman ve cronbach alfa tekniklerine aittir (,5823). Ölçeğin ölçüm standart hatası ise 1,555'dir.

Tablo 58. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Alt Ölçeği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları

Madde no	N	Madde Toplam	p	Madde kalan	p	Ayırmedicilik t	sd	P
SA6	550	,559	P<,001	,3247	P<,001	11,352	296	P<,001
SA9	550	,628	P<,001	,3410	P<,001	18,090	296	P<,001
SA19	550	,598	P<,001	,3121	P<,001	14,736	296	P<,001
SA40	550	,643	P<,001	,3700	P<,001	16,010	296	P<,001
SA44	550	,627	P<,001	,3485	P<,001	17,617	296	P<,001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler alt ölçeği toplam puanları için yapılan madde analiz sonuçları Tablo 58'de sunulmuştur. Bir maddenin test kapsamında kalabilmesi için madde analiz işlemlerinde kullanılan üç ayrı teknikten hiç olmazsa birinde en az ,05 düzeyinde anlamlı bir sonucun elde edilmesi gerekmektedir. Tablo 58'in incelenmesinden anlaşılacağı üzere tüm maddeler tüm tekniklerde en az ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak Paranoid Düşünceler alt ölçeğinin tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmış ve test kapsamında kalmasına karar verilmiştir.

Tablo 59'da ise SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler alt ölçeği toplam puanları için yapılan madde ayırt edicilik indeksi işlemlerinin ayrıntılı sonuçları yer almıştır. Tüm maddeler ayırt edici olarak kabul edilmiştir.

Tablo 59, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Alt Ölçeği Puanları Madde Ayırtedicilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi Sonuçları İşlem Sonuçları

Madde no	AYıRD	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	t	sd	p
SA6	üst grup	149	2,5900	1,3265	,1326	11,352	296	P<,001
	alt grup	149	1,0600	,2387	2,387E-02			
SA9	üst grup	149	3,8500	1,0766	,1077	18,090	296	P<,001
	alt grup	149	1,5700	,6553	6,553E-02			
SA19	üst grup	149	3,1600	1,3082	,1308	14,736	296	P<,001
	alt grup	149	1,1500	,3860	3,860E-02			
SA40	üst grup	149	3,3800	1,3010	,1301	16,010	296	P<,001
	alt grup	149	1,2000	,4020	4,020E-02			
SA44	üst grup	149	3,3600	1,1851	,1185	17,617	296	P<,001
	alt grup	149	1,1500	,4113	4,113E-02			

4.1.2.9. Psikotik Belirtiler Alt Ölçeğinin Güvenirlğe Ait Bulguları

Tablo 60. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler Alt Ölçeği Maddelerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Madde no	n	Art.Ort	ss
SA5	550	1,8073	1,0275
SA8	550	1,3418	,8273
SA13	550	2,1109	1,1180
SA33	550	1,7927	,9903
SA45	550	2,3800	1,4049
Toplam	550	9,4327	3,2741

Tablo 60’ta SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler alt ölçeğinin tüm maddelerinin tanımlayıcı istatistik değerleri sunulmuştur. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler alt ölçeğinin 45. maddesi en yüksek aritmetik ortalama değerine sahiptir (2,380). En düşük ortalama ise 8. maddeye aittir (1,341). Maddeler içinde ergenlerin en heterojen dağılım gösterdiği madde 45. madde olmuştur (1,404). 8. maddede ise en homoen dağılım sözkonusudur (,827). Tüm maddelerin aritmetik ortalamalarının oluşturduğu dağılımın standart sapması 1,886 iken, standart sapmalarının standart sapması ise 1,188 olmuştur. Testin Psikotik Belirtiler alt ölçeği toplamından

alınan puanların aritmetik ortalaması 9,432'dir. Standart sapma değeri ise 3,274 olarak bulunmuştur.

Tablo 61, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler Alt Ölçeği Puanlarının Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Katsayıları

Ölçek	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	r	p
Öntest Psikotik	31	9,0645	3,0652	,5505	,741	P<,001
Sontest Psikotik	31	10,5161	3,6957	,6638		

Bir hafta ara ile testin Türkçe formlarının iki kez uygulanması sonuçlarına bağlı olarak ilişkili katsayıları, pearson çarpım momentlerler tekniği ile hesaplanmış ve Tablo 61'de gösterilmiştir. Psikotik Belirtiler alt ölçek toplamında istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı ilişki elde edilmiştir (,741). Elde edilen sonuç, testin Psikotik Belirtiler alt ölçeği bazında devamlılığa bağlı güvenilirliğe sahip olduğunun göstergesidir.

Tablo 62, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler Alt Ölçeği Puanlarının İç Tutarlılık Katsayıları

İç tutarlılık Katsayıları	N	r	p	ösh
Cronbach alfa	550	,5568	P<,001	1,666
Spearman- Brown	550	,6045	P<,001	
Gutmann	550	,6045	P<,001	

Tablo 62'de SA-45 Sorun Tarama ölçeği Psikotik Belirtiler alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayıları yer almıştır. En düşük iç tutarlılık cronbach alfa yöntemi ile ,5568 olarak bulunmuştur. Spearman Brown ve guttman teknikleri ile bulunan iç tutarlılık katsayıları ise daha yüksek ve ,6045'dir. Adı geçen ölçeğin ölçüm standart hatası 1,666'dır.

Tablo 63, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler Alt Ölçeği Puanları İçin Yapılan Madde Analizi İşlem Sonuçları

Madde no	N	Madde Toplam	p	Madde kalan	p	Ayırđedicilik t	sd	P
SA5	550	,561	P<,001	,2867	P<,001	15,178	296	P<,001
SA8	550	,468	P<,001	,2373	P<,001	7,150	296	P<,001
SA13	550	,621	P<,001	,3357	P<,001	15,248	296	P<,001
SA33	550	,615	P<,001	,3682	P<,001	13,820	296	P<,001
SA45	550	,717	P<,001	,3811	P<,001	20,758	296	P<,001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler alt ölçeği toplam puanları için yapılan madde analiz sonuçları Tablo 63'te sunulmuştur. Bir maddenin test kapsamında kalabilmesi için madde analiz işlemlerinde kullanılan üç ayrı teknikten hiç olmazsa birinde en az ,05 düzeyinde anlamlı bir sonucun elde edilmesi gerekmektedir. Tablo 63'ün incelenmesinden anlaşılacağı üzere tüm maddeler tüm tekniklerde en az ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak Psikotik Belirtiler alt ölçeğinin tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılması ve test kapsamında kalmasına karar verilmiştir.

Tablo 64'de ise SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler alt ölçeği toplam puanları için yapılan madde ayırt edicilik indeksi işlemlerinin ayrıntılı sonuçları yer almıştır. Tüm maddeler ayırt edici olarak kabul edilmiştir.

Tablo 64, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler Alt Ölçeği Puanları Madde Ayırteçilik Değerleri İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi Sonuçları İşlem Sonuçları

Madde no	AYıRD	N	A.Ort	Std. sapma	Std. Hata	t	sd	p
SA5	üst grup	149	2,8600	1,1722	,1172	15,178	296	P<,001
	alt grup	149	1,0500	,2190	2,190E-02			
SA8	üst grup	149	2,0600	1,4129	,1413	7,150	296	P<,001
	alt grup	149	1,0400	,1969	1,969E-02			
SA13	üst grup	149	3,2200	1,2438	,1244	15,248	296	P<,001
	alt grup	149	1,2200	,4163	4,163E-02			
SA33	üst grup	149	2,7000	1,1849	,1185	13,820	296	P<,001
	alt grup	149	1,0400	,1969	1,969E-02			
SA45	üst grup	149	3,8900	1,2625	,1262	20,758	296	P<,001
	alt grup	149	1,1600	,3685	3,685E-02			

4.1.3. Geçerliğe Ait Bulgular

Araştırmanın bulgular bölümünün bu aşamasında SA-45 Sorun Tarama Ölçeği’ in geçerliğine ilişkin yapılan istatistiksel analizler yer almıştır.

Bir testin yapı geçerliğine ilişkin yapılması gereken ilk analiz faktör analizidir. Ancak bu çalışma bir adaptasyon çalışması olduğu için, testin orjinal yapı geçerliğine bağlı kalma zorunluluğu bulunmaktadır. Buna bağlı olarak testin yapı geçerliği faktör analizi ile sınanamamıştır. Ancak Türkiye’deki uygulamaların geçerliğe sahip olabilmesi için alt ölçeklerin toplam puan ile ilişkisinin anlamlı olması gerekmektedir. Bu amaçla yapılan analizlerde tümüyle istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. En yüksek korelasyon anksiyete alt ölçeğinden elde edilmiştir (,775). En düşük ilişk katsayısı ise ,653 ile fobik bozukluklar alt ölçeğine aittir (Tablo 65).

Tablo 65, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam Puanları (GSI) İle Alt Ölçekleri Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	N	r	p
ANKSIYE & SAGSI	550	,775	P<,001
DEPRES & SAGSI	550	,748	P<,001
OBSES & SAGSI	550	,749	P<,001
SOMATI & SAGSI	550	,721	P<,001
FOBIK & SAGSI	550	,653	P<,001
ÖFKE & SAGSI	550	,730	P<,001
DUYARLİK & SAGSI	550	,734	P<,001
PARANOID & SAGSI	550	,761	P<,001
PSIKOTİK & SAGSI	550	,734	P<,001

Yukarıdaki paragrafta bir başka toplam puan olan PST ile yapılmıştır (Tablo 66). Yine tüm alt ölçeklerin PST puan ile yine en az ,001 düzeyinde anlamlı ilişki içinde olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 66, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Olumlu Belirti Toplam Puanları (PST) İle Alt Ölçekleri Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	N	r	p
ANKSIYE & SAPST	550	,691	P<,001
DEPRES & SAPST	550	,642	P<,001
OBSES & SAPST	550	,656	P<,001
SOMATI & SAPST	550	,654	P<,001
FOBIK & SAPST	550	,569	P<,001
ÖFKE & SAPST	550	,587	P<,001
DUYARLİK & SAPST	550	,663	P<,001
PARANOID & SAPST	550	,647	P<,001
PSIKOTİK & SAPST	550	,631	P<,001

Tablo 67, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği GSI ve PST Puanlarının Birbirleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	N	r	p
GSI & SAPST	550	,868	p<.001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği GSI ve PST Puanlarının Birbirleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayısı ,868'dir(Tablo 67). İki toplam puan arasında pozitif yönde yüksek bir ilişki sözkonusudur. Bu sonuçta testin geçerliğini vurgulayan önemli bir özelliktir.

Tablo 68 SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Alt Ölçekleri Puanlarının Birbirleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	Anksiy.	Depres	Obses	Soma.	Fobik	Öfke	Duyar.	Paronoid	Psikotik
ANKSIYE	1,00	0,53***	0,55***	0,56***	0,58***	0,49***	0,45***	0,47***	0,54***
DEPRES		1,00	0,50***	0,44***	0,41***	0,48***	0,53***	0,53***	0,46***
OBSES			1,00	0,52***	0,46***	0,42***	0,50***	0,53***	0,52***
SOMATI				1,00	0,38***	0,49***	0,42***	0,47***	0,44***
FOBIK					1,00	0,37***	0,40***	0,42***	0,45***
ÖFKE						1,00	0,46***	0,51***	0,48***
DUYARLIK							1,00	0,59***	0,50***
PARANOID								1,00	0,51***
PSIKOTİK									1,00

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Geçerli bir testin alt ölçeklerinin birbirleri ile olan korelasyonunun ne çok yüksek ne de çok düşük düzeyde olması istenmektedir. Orta düzeyde ancak istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki beklenen bir niteliktir. Bu özelliği sınamak üzere alt ölçeklerin birbiri ile korelasyonları hesaplanmış ve Tablo 68'de gösterilmiştir. Tablonun incelenmesinden anlaşılacağı üzere korelasyon katsayıları ,37 ile ,54 arasında değişim göstermiştir. Böylece testin yapı geçerliği bir kez daha vurgulanmıştır.

Testlerin yapı geçerliğinin belirlenmesinde benzer özelliği ölçen geçerli ve güvenilir testler ile ilişkisinin bulunması tekniği kullanılmaktadır. Bu amaçla SA-45

Sorun Tarama ölçeği ile Sıfat Tarama Listesi (ACL) Kişilik testi arasında korelasyonlar araştırılmıştır. ACL'nin 24 ayrı alt ölçeği bulunmaktadır. SA-45'in dokuz alt ölçeği ve iki toplam puanı için ayrı ayrı ilişkiler hesaplanmış ve tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

Tablo 69, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Anksiyete Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	N	r	p
BASARMA	30	,005	p>,05
BASAT	30	-,039	p>,05
SEBAT	30	-,142	p>,05
DÜZEN	30	-,158	p>,05
DUY	30	-,046	p>,05
SEVKA	30	-,033	p>,05
YAKIN	30	,108	p>,05
KCI	30	,027	p>,05
GÖSTE	30	,164	p>,05
BAĞ	30	-,092	p>,05
SAL	30	-,176	p>,05
DEGI	30	,067	p>,05
ILGI	30	,193	p>,05
KENSUÇ	30	,153	p>,05
UYAR	30	,210	p>,05
DHO	30	,357	p>,05
OTO	30	-,139	p>,05
ÖZGÜ	30	-,112	p>,05
KŞİSEL	30	,019	p>,05
IDEAL	30	-,218	p>,05
YARATı	30	-,297	p>,05
ASKLID	30	,019	p>,05
ERKEKSI	30	-,127	p>,05
KADıNSı	30	,258	p>,05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Anksiyete Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları Tablo 69'da

sunulmuştur. Anksiyete puanları ile hiçbir ACL alt ölçeği arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

Tablo 70, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	N	r	p
BASARMA	30	-,202	p>,05
BASAT	30	-,267	p>,05
SEBAT	30	-,356*	P<,05
DÜZEN	30	-,401*	P<,05
DUY	30	-,203	p>,05
SEVKA	30	-,238	p>,05
YAKıN	30	-,042	p>,05
KCI	30	,269	p>,05
GÖSTE	30	,295	p>,05
BAĞ	30	,072	p>,05
SAL	30	,136	p>,05
DEGI	30	,392*	P<,05
ILGI	30	,264	p>,05
KENSUÇ	30	,136	p>,05
UYAR	30	-,206	p>,05
DHO	30	-,063	p>,05
OTO	30	-,225	p>,05
ÖZGÜ	30	-,125	p>,05
KŞISEL	30	-,105	p>,05
IDEAL	30	-,361*	P<,05
YARATı	30	-,091	p>,05
ASKLID	30	-,288	p>,05
ERKEKSI	30	-,028	p>,05
KADıNSı	30	-,037	p>,05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları Tablo 70'de sunulmuştur. Düzen ve Ideal Benlik alt ölçekleri ile Depresyon puanları arasında negatif yönde, değişiklik özelliği ile pozitif yönde en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde

edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile depresyon puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

Tablo 71, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	N	r	p
BASARMA	30	,075	p>,05
BASAT	30	,110	p>,05
SEBAT	30	-,008	p>,05
DÜZEN	30	,480*	P<,05
DUY	30	-,122	p>,05
SEVKA	30	-,180	p>,05
YAKIN	30	,035	p>,05
KCI	30	-,245	p>,05
GÖSTE	30	,014	p>,05
BAĞ	30	-,148	p>,05
SAL	30	-,153	p>,05
DEGI	30	-,199	p>,05
ILGI	30	-,021	p>,05
KENSUÇ	30	,069	p>,05
UYAR	30	,227	p>,05
DHO	30	,348*	P<,05
OTO	30	,110	p>,05
ÖZGÜ	30	-,190	p>,05
KŞISEL	30	,052	p>,05
IDEAL	30	-,285	p>,05
YARATı	30	-,461**	P<,01
ASKLID	30	,011	p>,05
ERKEKSI	30	,010	p>,05
KADıNSı	30	,005	p>,05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon

Katsayıları Tablo 71’de sunulmuştur. Yaratıcı Kişilik alt ölçeği ile Depresyon puanları arasında negatif yönde, düzen ve danışmaya hazır oluş özellikleri ile pozitif yönde en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile depresyon puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

Tablo 72, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Somatizasyon Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	N	r	p
BASARMA	30	,204	p>,05
BASAT	30	,066	p>,05
SEBAT	30	-,149	p>,05
DÜZEN	30	-,200	p>,05
DUY	30	-,404*	P<,05
SEVKA	30	-,340*	P<,05
YAKıN	30	,040	p>,05
KCI	30	-,346*	P<,05
GÖSTE	30	,171	p>,05
BAĞ	30	,224	p>,05
SAL	30	,221	p>,05
DEGI	30	,040	p>,05
ILGI	30	-,067	p>,05
KENSUÇ	30	-,148	p>,05
UYAR	30	-,028	p>,05
DHO	30	,042	P>,05
OTO	30	,053	p>,05
ÖZGÜ	30	-,128	p>,05
KŞISEL	30	-,117	p>,05
IDEAL	30	-,560***	P<,001
YARATı	30	-,433*	P<,05
ASKLID	30	-,070	p>,05
ERKEKSI	30	,014	p>,05
KADıNSı	30	-,077	p>,05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Somatizasyon Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları Tablo 72’de sunulmuştur. Duyguları anlama, şefkat gösterme, karşı cinsle ilişki, yaratıcılık ve ideal benlik alt ölçekleri ile somatizasyon puanları arasında negatif yönde en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile somatizasyon puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

Tablo 73, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Fobik Bozukluklar Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	N	r	p
BASARMA	30	-,116	p>,05
BASAT	30	-,251	p>,05
SEBAT	30	,229	p>,05
DÜZEN	30	,359*	P<,05
DUY	30	,006	P>,05
SEVKA	30	,086	P>,05
YAKIN	30	-,026	p>,05
KCI	30	-,011	P>,05
GÖSTE	30	-,300	p>,05
BAĞ	30	-,150	p>,05
SAL	30	-,401*	P<,05
DEGI	30	-,377*	P<,05
ILGI	30	,209	p>,05
KENSUÇ	30	,374*	P<,05
UYAR	30	,439*	P<,05
DHO	30	,220	P>,05
OTO	30	,494**	P<,01
ÖZGÜ	30	-,246	p>,05
KŞISEL	30	,047	p>,05
IDEAL	30	-,071	P>,05
YARATı	30	-,041	P>,05
ASKLID	30	,062	p>,05
ERKEKSI	30	-,087	p>,05
KADıNSı	30	-,093	p>,05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Fobik Bozukluklar Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları Tablo 73’de sunulmuştur. Düzen, Kendini Suçlama, Uyarlılık ve Otomatik alt ölçekleri arasında pozitif yönde Saldırganlık , Değişiklik, alt ölçekleri ile fobik bozukluk puanları arasında da negatif yönde en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile fobik bozukluk puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

Tablo 74, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	N	r	p
BASARMA	30	,058	p>,05
BASAT	30	-,067	p>,05
SEBAT	30	-,068	p>,05
DÜZEN	30	-,073	P>,05
DUY	30	-,425*	P<,05
SEVKA	30	-,430*	P<,05
YAKIN	30	,001	p>,05
KCI	30	-,083	P>,05
GÖSTE	30	,193	p>,05
BAĞ	30	,413*	P<,05
SAL	30	,359*	P<,05
DEGI	30	,360*	P<,05
ILGI	30	,138	p>,05
KENSUÇ	30	-,111	P>,05
UYAR	30	-,248	P>,05
DHO	30	,108	P>,05
OTO	30	-,197	P>,05
ÖZGÜ	30	-,224	p>,05
KŞİSEL	30	-,114	p>,05
IDEAL	30	-,294	P>,05
YARATı	30	-,092	P>,05
ASKLID	30	-,139	p>,05
ERKEKSI	30	,021	p>,05
KADıNSı	30	-,316	p>,05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları Tablo 74’da sunulmuştur. Bağımlılık, Saldırganlık ve Değişiklik alt ölçekleri arasında pozitif yönde Duyarlık ve Şefkat alt ölçekleri ile öfke ve düşmanlık puanları arasında da negatif yönde en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile öfke ve düşmanlık puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

Tablo 75, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	N	R	p
BASARMA	30	,131	p>,05
BASAT	30	-,051	p>,05
SEBAT	30	-,286	p>,05
DÜZEN	30	-,218	P>,05
DUY	30	-,489**	P<,01
SEVKA	30	-,432*	P<,05
YAKIN	30	,142	p>,05
KCI	30	,045	P>,05
GÖSTE	30	,307	p>,05
BAĞ	30	,224	P>,05
SAL	30	,220	P>,05
DEGI	30	,215	P>,05
ILGI	30	-,040	p>,05
KENSUÇ	30	-,083	P>,05
UYAR	30	-,183	P>,05
DHO	30	,003	P>,05
OTO	30	-,076	P>,05
ÖZGÜ	30	-,061	p>,05
KŞISEL	30	-,042	p>,05
IDEAL	30	-,429*	P<,05
YARATı	30	-,469**	P<,01
ASKLID	30	-,468**	P<,01
ERKEKSI	30	,061	p>,05
KADıNSı	30	-,033	p>,05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları Tablo 75’te sunulmuştur. Duyarlılık, Şefkat Gösterme, İdeal Benlik, Yaratıcılık ve Askeri Liderlik alt ölçekleri puanları ile paranoid düşünceler arasında negatif yönde ve en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile paranoid düşünceler puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

Tablo 76. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	N	R	p
BASARMA	30	-,048	p>,05
BASAT	30	-,183	p>,05
SEBAT	30	-,022	p>,05
DÜZEN	30	,131	P>,05
DUY	30	-,110	P>,05
SEVKA	30	-,052	P>,05
YAKIN	30	-,080	p>,05
KCI	30	-,068	P>,05
GÖSTE	30	-,184	p>,05
BAĞ	30	-,014	P>,05
SAL	30	-,055	P>,05
DEGI	30	-,066	P>,05
ILGI	30	,269	p>,05
KENSUÇ	30	,164	P>,05
UYAR	30	,281	P>,05
DHO	30	,394*	P<,05
OTO	30	,237	P>,05
ÖZGÜ	30	-,284	p>,05
KŞISEL	30	,204	p>,05
IDEAL	30	-,192	P<,05
YARATı	30	,038	P>,05
ASKLID	30	,096	P>,05
ERKEKSI	30	-,365*	P<,05
KADıNSı	30	-,163	p>,05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirti Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları Tablo 76’de sunulmuştur. Duygusal Hazır Oluş alt ölçekleri arasında pozitif yönde, Erkeksi alt ölçekleri ile psikotik belirti puanı arasında da negatif yönde en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile psikotik belirti puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

Tablo 77, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği GSI Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	N	R	p
BASARMA	30	,071	p>,05
BASAT	30	-,096	p>,05
SEBAT	30	-,166	p>,05
DÜZEN	30	-,143	P>,05
DUY	30	-,422*	P<,05
SEVKA	30	-,368*	P<,05
YAKIN	30	,044	p>,05
KCI	30	-,070	P>,05
GÖSTE	30	,199	p>,05
BAĞ	30	,135	P>,05
SAL	30	,092	P>,05
DEGI	30	,160	P>,05
ILGI	30	,138	p>,05
KENSUÇ	30	,040	P>,05
UYAR	30	,048	P>,05
DHO	30	,214	P>,05
OTO	30	-,010	P>,05
ÖZGÜ	30	-,238	p>,05
KŞISEL	30	-,006	p>,05
IDEAL	30	-,542**	P<,01
YARATI	30	-,426*	P<,05
ASKLID	30	-,165	P>,05
ERKEKSI	30	-,126	P>,05
KADINSI	30	-,144	p>,05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği GSI Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları Tablo 77’de

sunulmuştur. Duyarlılık, Şefkat Geçsterme, İdeal Benlik ve Yaratıcılık alt ölçekleri arasında ile GSI puanları arasında negatif yönde ve en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile GSI puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.SA-45 Sorun Tarama Ölçeği PST Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları Tablo 78’de aşağıda sunulmuştur. Duyarlılık, Şefkat Gösterme, İdeal Benlik ve Yaratıcılık alt ölçekleri arasında ile PST puanları arasında negatif yönde ve en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile PST puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

Tablo 78, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği PST Puanları ile ACL Kişilik Testi Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	N	R	p
BASARMA	30	,025	p>,05
BASAT	30	-,002	p>,05
SEBAT	30	-,120	p>,05
DÜZEN	30	-,135	P>,05
DUY	30	-,477**	P<,01
SEVKA	30	-,438*	P<,05
YAKıN	30	-,045	p>,05
KCI	30	-,217	P>,05
GÖSTE	30	,113	p>,05
BAĞ	30	,170	P>,05
SAL	30	,389	P<,05
DEGI	30	,100	P>,05
ILGI	30	,140	p>,05
KENSUÇ	30	-,041	P>,05
UYAR	30	-,062	P>,05
DHO	30	,211	P>,05
OTO	30	-,107	P>,05
ÖZGÜ	30	-,395	P<,05
KŞISEL	30	,020	p>,05
IDEAL	30	-,533**	P<,01
YARATı	30	-,406*	P<,05
ASKLID	30	-,109	P>,05
ERKEKSI	30	-,162	P>,05
KADıNSı	30	-,311	p>,05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği ile Beck Depresyon Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları Tablo 79’de sunulmuştur. Tüm alt ölçek puanları ile Beck Depresyon Ölçeği puanları arasında pozitif yönde ve en az ,001 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir.

Tablo 79. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Puanları ile Beck Depresyon Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	N	R	p
Anksiyete	30	,834***	P<,001
Depresyon	30	,783***	P<,001
Obsesif.Kom.	30	,683***	P<,001
Somatizasyon	30	,635***	P<,001
Fobik Bozuk.	30	,802***	P<,001
Öfke ve Düşmanlık	30	,670***	P<,001
Kişilerarası Duyar.	30	,605***	P<,001
Paranoid Düşünce	30	,462***	P<,001
Psikotik Belirti	30	,468***	P<,001
GSI	30	,777***	P<,001
PST	30	,748***	P<,001

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Tablo 80, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Puanları ile Durumluluk-Süreklilik Kaygı Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	N	Durumluluk Kaygı		Süreklilik Kaygı	
		r	p	r	p
Anksiyete	30	-,051	p>,05	,416*	P<,05
Depresyon	30	-,386*	P<,05	-,026	P>,05
Obsesif.Kom.	30	-,079	p>,05	,407*	P<,05
Somatizasyon	30	-,001	p>,05	,114	p>,05
Fobik Bozuk.	30	-,196	p>,05	,092	p>,05
Öfke ve Düşmanlık	30	-,026	p>,05	-,211	p>,05
Kişilerarası Duyar.	30	-,125	p>,05	,193	p>,05
Paranoid Düşünce	30	-,221	p>,05	,361*	P<,05
Psikotik Belirti	30	,025	p>,05	,087	p>,05
GSI	30	-,141	p>,05	,122	p>,05
PST	30	-,174	p>,05	-,041	p>,05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği ile Durumluluk-Sürekli Kaygı Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları Tablo 80 'de sunulmuştur. Durumluluk Kaygı Ölçeği ile SA-45 STÖ Depresyon alt ölçeği puanları arasında negative yönde, Sürekli Kaygı Ölçeği ile SA-45 STÖ Anksiyete, Obsesif Kompulsif Belirtiler, Paronoid Düşünce alt ölçekleri puanları arasında da pozitif yönde ve en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Diğer alt ölçekler arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

Tablo 81, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği ile Psikolojik Tanı Alma Değişkenine Ait Bulgular

Ölçekler	Psikolojik tanı alma	n	Art.Ort	ss	SH	t	sd	p																																																																																																																																								
ANKSIYE	Hayır	550	9,2745	3,4392	,1466	-3,163	578**	P<,01																																																																																																																																								
	Evet	30	11,3333	4,0372	,7371				DEPRES	Hayır	550	11,0855	4,0252	,1716	-5,412	578***	P<,001	Evet	30	15,2333	5,1373	,9379	OBSES	Hayır	550	11,2382	3,5482	,1513	-1,143	578	p>,05	Evet	30	12,0000	3,7046	,6764	SOMATI	Hayır	550	10,0309	3,8977	,1662	-,094	578	p>,05	Evet	30	10,1000	4,4206	,8071	FOBIK	Hayır	550	7,3618	2,8371	,1210	,369	578	p>,05	Evet	30	7,1667	2,4786	,4525	ÖFKE	Hayır	550	9,6564	4,3625	,1860	-,219	578	p>,05	Evet	30	9,8333	3,4047	,6216	DUYARLIK	Hayır	550	10,9382	3,6758	,1567	1,118	578	p>,05	Evet	30	10,1667	3,7791	,6900	PARANOID	Hayır	550	10,5436	3,5643	,1520	-1,963	578*	P<,05	Evet	30	12,7333	4,2013	,7670	PSIKOTİK	Hayır	550	9,4327	3,2741	,1396	3,298	578***	P<,001	Evet	30	7,4333	2,3442	,4280	SAGSI	Hayır	550	89,5618	23,9972	1,0232	-2,205	578*	P<,05	Evet	30	99,0000	25,4951	4,6547	SAPST	Hayır	550	24,1382	8,8739	,3784	-2,063	578*	P<,05	Evet
DEPRES	Hayır	550	11,0855	4,0252	,1716	-5,412	578***	P<,001																																																																																																																																								
	Evet	30	15,2333	5,1373	,9379				OBSES	Hayır	550	11,2382	3,5482	,1513	-1,143	578	p>,05	Evet	30	12,0000	3,7046	,6764	SOMATI	Hayır	550	10,0309	3,8977	,1662	-,094	578	p>,05	Evet	30	10,1000	4,4206	,8071	FOBIK	Hayır	550	7,3618	2,8371	,1210	,369	578	p>,05	Evet	30	7,1667	2,4786	,4525	ÖFKE	Hayır	550	9,6564	4,3625	,1860	-,219	578	p>,05	Evet	30	9,8333	3,4047	,6216	DUYARLIK	Hayır	550	10,9382	3,6758	,1567	1,118	578	p>,05	Evet	30	10,1667	3,7791	,6900	PARANOID	Hayır	550	10,5436	3,5643	,1520	-1,963	578*	P<,05	Evet	30	12,7333	4,2013	,7670	PSIKOTİK	Hayır	550	9,4327	3,2741	,1396	3,298	578***	P<,001	Evet	30	7,4333	2,3442	,4280	SAGSI	Hayır	550	89,5618	23,9972	1,0232	-2,205	578*	P<,05	Evet	30	99,0000	25,4951	4,6547	SAPST	Hayır	550	24,1382	8,8739	,3784	-2,063	578*	P<,05	Evet	30	26,9000	8,2142	1,4997										
OBSES	Hayır	550	11,2382	3,5482	,1513	-1,143	578	p>,05																																																																																																																																								
	Evet	30	12,0000	3,7046	,6764				SOMATI	Hayır	550	10,0309	3,8977	,1662	-,094	578	p>,05	Evet	30	10,1000	4,4206	,8071	FOBIK	Hayır	550	7,3618	2,8371	,1210	,369	578	p>,05	Evet	30	7,1667	2,4786	,4525	ÖFKE	Hayır	550	9,6564	4,3625	,1860	-,219	578	p>,05	Evet	30	9,8333	3,4047	,6216	DUYARLIK	Hayır	550	10,9382	3,6758	,1567	1,118	578	p>,05	Evet	30	10,1667	3,7791	,6900	PARANOID	Hayır	550	10,5436	3,5643	,1520	-1,963	578*	P<,05	Evet	30	12,7333	4,2013	,7670	PSIKOTİK	Hayır	550	9,4327	3,2741	,1396	3,298	578***	P<,001	Evet	30	7,4333	2,3442	,4280	SAGSI	Hayır	550	89,5618	23,9972	1,0232	-2,205	578*	P<,05	Evet	30	99,0000	25,4951	4,6547	SAPST	Hayır	550	24,1382	8,8739	,3784	-2,063	578*	P<,05	Evet	30	26,9000	8,2142	1,4997																								
SOMATI	Hayır	550	10,0309	3,8977	,1662	-,094	578	p>,05																																																																																																																																								
	Evet	30	10,1000	4,4206	,8071				FOBIK	Hayır	550	7,3618	2,8371	,1210	,369	578	p>,05	Evet	30	7,1667	2,4786	,4525	ÖFKE	Hayır	550	9,6564	4,3625	,1860	-,219	578	p>,05	Evet	30	9,8333	3,4047	,6216	DUYARLIK	Hayır	550	10,9382	3,6758	,1567	1,118	578	p>,05	Evet	30	10,1667	3,7791	,6900	PARANOID	Hayır	550	10,5436	3,5643	,1520	-1,963	578*	P<,05	Evet	30	12,7333	4,2013	,7670	PSIKOTİK	Hayır	550	9,4327	3,2741	,1396	3,298	578***	P<,001	Evet	30	7,4333	2,3442	,4280	SAGSI	Hayır	550	89,5618	23,9972	1,0232	-2,205	578*	P<,05	Evet	30	99,0000	25,4951	4,6547	SAPST	Hayır	550	24,1382	8,8739	,3784	-2,063	578*	P<,05	Evet	30	26,9000	8,2142	1,4997																																						
FOBIK	Hayır	550	7,3618	2,8371	,1210	,369	578	p>,05																																																																																																																																								
	Evet	30	7,1667	2,4786	,4525				ÖFKE	Hayır	550	9,6564	4,3625	,1860	-,219	578	p>,05	Evet	30	9,8333	3,4047	,6216	DUYARLIK	Hayır	550	10,9382	3,6758	,1567	1,118	578	p>,05	Evet	30	10,1667	3,7791	,6900	PARANOID	Hayır	550	10,5436	3,5643	,1520	-1,963	578*	P<,05	Evet	30	12,7333	4,2013	,7670	PSIKOTİK	Hayır	550	9,4327	3,2741	,1396	3,298	578***	P<,001	Evet	30	7,4333	2,3442	,4280	SAGSI	Hayır	550	89,5618	23,9972	1,0232	-2,205	578*	P<,05	Evet	30	99,0000	25,4951	4,6547	SAPST	Hayır	550	24,1382	8,8739	,3784	-2,063	578*	P<,05	Evet	30	26,9000	8,2142	1,4997																																																				
ÖFKE	Hayır	550	9,6564	4,3625	,1860	-,219	578	p>,05																																																																																																																																								
	Evet	30	9,8333	3,4047	,6216				DUYARLIK	Hayır	550	10,9382	3,6758	,1567	1,118	578	p>,05	Evet	30	10,1667	3,7791	,6900	PARANOID	Hayır	550	10,5436	3,5643	,1520	-1,963	578*	P<,05	Evet	30	12,7333	4,2013	,7670	PSIKOTİK	Hayır	550	9,4327	3,2741	,1396	3,298	578***	P<,001	Evet	30	7,4333	2,3442	,4280	SAGSI	Hayır	550	89,5618	23,9972	1,0232	-2,205	578*	P<,05	Evet	30	99,0000	25,4951	4,6547	SAPST	Hayır	550	24,1382	8,8739	,3784	-2,063	578*	P<,05	Evet	30	26,9000	8,2142	1,4997																																																																		
DUYARLIK	Hayır	550	10,9382	3,6758	,1567	1,118	578	p>,05																																																																																																																																								
	Evet	30	10,1667	3,7791	,6900				PARANOID	Hayır	550	10,5436	3,5643	,1520	-1,963	578*	P<,05	Evet	30	12,7333	4,2013	,7670	PSIKOTİK	Hayır	550	9,4327	3,2741	,1396	3,298	578***	P<,001	Evet	30	7,4333	2,3442	,4280	SAGSI	Hayır	550	89,5618	23,9972	1,0232	-2,205	578*	P<,05	Evet	30	99,0000	25,4951	4,6547	SAPST	Hayır	550	24,1382	8,8739	,3784	-2,063	578*	P<,05	Evet	30	26,9000	8,2142	1,4997																																																																																
PARANOID	Hayır	550	10,5436	3,5643	,1520	-1,963	578*	P<,05																																																																																																																																								
	Evet	30	12,7333	4,2013	,7670				PSIKOTİK	Hayır	550	9,4327	3,2741	,1396	3,298	578***	P<,001	Evet	30	7,4333	2,3442	,4280	SAGSI	Hayır	550	89,5618	23,9972	1,0232	-2,205	578*	P<,05	Evet	30	99,0000	25,4951	4,6547	SAPST	Hayır	550	24,1382	8,8739	,3784	-2,063	578*	P<,05	Evet	30	26,9000	8,2142	1,4997																																																																																														
PSIKOTİK	Hayır	550	9,4327	3,2741	,1396	3,298	578***	P<,001																																																																																																																																								
	Evet	30	7,4333	2,3442	,4280				SAGSI	Hayır	550	89,5618	23,9972	1,0232	-2,205	578*	P<,05	Evet	30	99,0000	25,4951	4,6547	SAPST	Hayır	550	24,1382	8,8739	,3784	-2,063	578*	P<,05	Evet	30	26,9000	8,2142	1,4997																																																																																																												
SAGSI	Hayır	550	89,5618	23,9972	1,0232	-2,205	578*	P<,05																																																																																																																																								
	Evet	30	99,0000	25,4951	4,6547				SAPST	Hayır	550	24,1382	8,8739	,3784	-2,063	578*	P<,05	Evet	30	26,9000	8,2142	1,4997																																																																																																																										
SAPST	Hayır	550	24,1382	8,8739	,3784	-2,063	578*	P<,05																																																																																																																																								
	Evet	30	26,9000	8,2142	1,4997																																																																																																																																											

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Psikolojik tanı alma değişkeni ile SA-45 Sorun Tarama Ölçeği alt ölçekleri arasında yapılan istatistiksel işlemlere göre; Anksiyete alt ölçeği ile psikolojik tanı Alma arasında ,01 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki tanı alanlar lehinedir. Depresyon alt ölçeği ve psikolojik tanı alma değişkeni arasında da ,001 düzeyinde ve tanı alanlar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Psicotizm alt ölçeği ile psikolojik tanı alanlar arasında da ,001 düzeyinde ancak tanı almayanlar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Genel Şiddet Endeksi GSI ve Pozitif Belirti Toplamı PST alt ölçekleri ile

tani alma değişkeni arasında da ,05 düzeyinde tani alanlar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. SA-45 STÖ'nün diğer alt ölçeklerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır (Tablo 81).

Araştırmanın bu bölümünde anket ile toplanan verilere göre SA-45 STÖ puanlarının farklılık gösterip göstermediklerini belirlemek üzere yapılan hipotez testlerine yer verilmiştir.

Tablo 82, Cinsiyet Değişkenine Göre SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Ham Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi Sonuçları

Ölçekler	Cins	N	Art.Ort	ss	Std.Hata	t	sd	p
ANKSIYE	Kız	265	9,8981	3,6329	,2232	4,161	548***	p<,001
	Erkek	285	8,6947	3,1458	,1863			
DEPRES	Kız	265	11,7547	4,1052	,2522	3,806	548***	p<,001
	Erkek	285	10,4632	3,8533	,2283			
OBSES	Kız	265	11,3547	3,6258	,2227	,742	548	p>,05
	Erkek	285	11,1298	3,4774	,2060			
SOMATI	Kız	265	10,3396	4,0915	,2513	1,795	548	p>,05
	Erkek	285	9,7439	3,6925	,2187			
FOBIK	Kız	265	7,8226	3,2008	,1966	3,716	548***	p<,001
	Erkek	285	6,9333	2,3778	,1408			
ÖFKE	Kız	265	9,4189	4,1826	,2569	-1,232	548	p>,05
	Erkek	285	9,8772	4,5194	,2677			
DUYARLıK	Kız	265	11,1434	3,6257	,2227	1,263	548	p>,05
	Erkek	285	10,7474	3,7180	,2202			
PARANOID	Kız	265	10,7283	3,3600	,2064	1,172	548	p>,05
	Erkek	285	10,3719	3,7419	,2217			
PSIKOTİK	Kız	265	9,3358	3,3615	,2065	-,669	548	p>,05
	Erkek	285	9,5228	3,1939	,1892			
SAGSI	Kız	265	91,7962	24,8182	1,5246	2,112	548*	p<,05
	Erkek	285	87,4842	23,0574	1,3658			
SAPST	Kız	265	25,1283	8,7960	,5403	2,536	548*	p<,05
	Erkek	285	23,2175	8,8621	,5249			

* p<,05 **p<,01 ***p<,001

Cinsiyet değişkenine göre SA-45 STÖ ham puanları için yapılan İlişkisiz Grup “t” testinde Anksiyete, Depresyon, Fobik Bozukluk, GSI ve PST boyutlarında istatistiksel açıdan en az .05 düzeyinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu farklılıkların tümü kızların lehinedir. Kız öğrencilerin Anksiyete, Depresyon, Fobik Bozukluk, GSI ve PST belirti puanları erkeklerden anlamlı derecede daha yüksektir. Adı sayılan bu alt ölçeklerin dışında diğer ölçeklerde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Tablo 83, Yaş Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

	Yaş	n	Art.Ort	ss	SH
ANKSIYETE	13	108	46,3569	27,7670	2,6719
	14	32	51,1087	24,9318	4,4074
	15	111	49,8850	28,5304	2,7080
	16	299	51,5744	29,4820	1,7050
	Toplam	550	50,1818	28,7100	1,2242
DEPRESYON	13	108	40,5771	28,7150	2,7631
	14	32	50,3957	27,0987	4,7904
	15	111	50,1299	25,7116	2,4404
	16	299	53,6475	29,3858	1,6994
	Toplam	550	50,1818	28,7758	1,2270
OBSESYON	13	108	46,4415	28,6435	2,7562
	14	32	51,6667	25,8729	4,5737
	15	111	48,4816	28,5913	2,7138
	16	299	52,0051	29,1488	1,6857
	Toplam	550	50,1818	28,7744	1,2269
SOMATIZASYON	13	108	50,7105	30,5043	2,9353
	14	32	47,4283	24,4603	4,3240
	15	111	49,9308	28,8368	2,7371
	16	299	50,3787	28,6617	1,6575
	Toplam	550	50,1818	28,7784	1,2271
FOBIK A.	13	108	43,3375	27,9737	2,6918
	14	32	47,5776	25,5641	4,5191
	15	111	53,4467	27,8396	2,6424
	16	299	51,7207	28,3468	1,6393

Tablo 83, Yaş Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri - Devam

	Toplam	550	50,1818	28,1768	1,2015
ÖFKE	13	108	51,9133	29,3204	2,8214
	14	32	52,4703	27,5586	4,8717
	15	111	47,7920	29,1786	2,7695
	16	299	50,1987	28,5362	1,6503
	Toplam	550	50,1818	28,7244	1,2248
K. DUYARLK	13	108	48,6106	28,2348	2,7169
	14	32	49,9242	29,1092	5,1458
	15	111	49,2249	27,1093	2,5731
	16	299	51,1322	29,6369	1,7139
	Toplam	550	50,1818	28,7821	1,2273
PARANOID	13	108	46,8180	30,2149	2,9074
	14	32	59,9449	26,3271	4,6540
	15	111	47,1624	29,8119	2,8296
	16	299	51,4729	27,8531	1,6108
	Toplam	550	50,1818	28,7538	1,2261
PSIKOTİK	13	108	41,4751	27,9526	2,6897
	14	32	51,0012	30,7284	5,4321
	15	111	48,6039	28,4676	2,7020
	16	299	53,8248	28,3063	1,6370
	Toplam	550	50,1818	28,7330	1,2252
SA-45 GSI	13	108	45,6137	28,7301	2,7646
	14	32	50,9609	24,2932	4,2945
	15	111	49,0210	28,1731	2,6741
	16	299	52,1794	29,5739	1,7103
	Toplam	550	50,1818	28,8888	1,2318
SA-45 PST	13	108	44,5255	28,3558	2,7285
	14	32	50,5958	26,5909	4,7007
	15	111	50,7627	29,2529	2,7766
	16	299	51,9649	29,0313	1,6789
	Toplam	550	50,1818	28,8736	1,2312

Tablo 83’de yaş değişkenine göre SA-45 STÖ’nün Faktör puan ortalamaları ve Standart Sapma Değerleri verilmiştir. Buna göre; Anksiyete, Obsesyon, Kişiler Arası Duyarlık, GSI ve PST alt ölçeklerinde en yüksek aritmetik ortalama 16 yaş grubunda, en düşük aritmetik ortalama da 13 yaş grubunda bulunmuştur. Somatizasyon alt ölçeğinde en yüksek Aritmetik Ortalama puanı 13 yaş grubunda en düşük aritmetik Ortalama ise 14 yaş grubundan elde edilmiştir. Fobik Buzukluklar alt ölçeğinde ise en yüksek Aritmetik Ortalama 15 yaş ve en düşük Aritmetik Ortalama da 13 yaş grubunda bulunmuştur. Paranoid düşünceler alt ölçeğinde ise en yüksek Aritmetik Ortalama 14 yaş, en düşük Aritmetik Ortalama da 16 yaş grubunda bulunmuştur.

Tablo 84, Yaş Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçekler	VaryansınKaynağı	KarelerToplamı	sd	KarelerOrtalaması	F	p
ANKSIYETE	Gruplararası	2197,141	3	732,380	,888	P <.05
	Gruplarıçi	450323,712	546	824,769		
	Toplam	452520,853	549			
DEPRESYON	Gruplararası	13556,115	3	4518,705	5,594	P <.05
	Gruplarıçi	441041,407	546	807,768		
	Toplam	454597,523	549			
OBSESYON	Gruplararası	2896,421	3	965,474	1,167	P >.05
	Gruplarıçi	451657,020	546	827,211		
	Toplam	454553,441	549			
SOMATIZASYON	Gruplararası	291,386	3	97,129	,117	P >.05
	Gruplarıçi	454388,429	546	832,213		
	Toplam	454679,815	549			
FOBIK A.	Gruplararası	7167,548	3	2389,183	3,043	P <.05
	Gruplarıçi	428699,907	546	785,165		
	Toplam	435867,455	549			
ÖFKE	Gruplararası	1125,382	3	375,127	,453	P >.05
	Gruplarıçi	451848,520	546	827,561		
	Toplam	452973,902	549			
K. DUYARLIK	Gruplararası	640,433	3	213,478	,257	P >.05
	Gruplarıçi	454156,941	546	831,789		
	Toplam	454797,373	549			

Tablo 84, Yaş Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları - Devam

PARANOID	Gruplararası	5782,652	3	1927,551	2,349	P>.05
	Gruplarıçi	448119,519	546	820,732		
	Toplam	453902,171	549			
PSIKOTİK	Gruplararası	12453,224	3	4151,075	5,142	P<.01
	Gruplarıçi	440791,932	546	807,311		
	Toplam	453245,156	549			
SA-45 GSI	Gruplararası	3615,867	3	1205,289	1,448	P>.05
	Gruplarıçi	454560,268	546	832,528		
	Toplam	458176,135	549			
SA-45 PST	Gruplararası	4448,891	3	1482,964	1,786	P>.05
	Gruplarıçi	453242,604	546	830,115		
	Toplam	457691,495	549			

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Yaş değişkenine göre SA-45 STÖ'nün faktör puan ortalamaları için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 84'de verilmiştir. Tek yönlü varyans analizi anovada .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Elde edilen bni sonuç, test uygulanan grup değişkenine göre alt ölçeklerin farklılaştığını göstermektedir. Bu kümülatif farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı hesaplardan Scheffe testi yapılmıştır.

Tablo 85, Yaş Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları

Ölçekler	YAS	YAS	Ortalamalar Farkı	Std. Hata	p
DEPRESYON	13	14	-9,8186	5,7203	P>.05
		15	-9,5528	3,8414	P>.05
		16	-13,0704	3,1908**	P<.01
	14	13	9,8186	5,7203	P>.05
		15	,2658	5,7026	P>.05
		16	-3,2518	5,2862	P>.05
	15	13	9,5528	3,8414	P>.05
		14	-,2658	5,7026	P>.05
		16	-3,5176	3,1589	P>.05
16	13	13,0704	3,1908**	P<.01	
	14	3,2518	5,2862	P>.05	
	15	3,5176	3,1589	P>.05	
FOBIK A.	13	14	-4,2401	5,6397	P>.05
		15	-10,1092	3,7873	P>.05
		16	-8,3832	3,1458	P>.05
	14	13	4,2401	5,6397	P>.05
		15	-5,8691	5,6223	P>.05
		16	-4,1431	5,2118	P>.05
	15	13	10,1092	3,7873	P>.05
		14	5,8691	5,6223	P>.05
		16	1,7259	3,1144	P>.05
16	13	8,3832	3,1458	P>.05	
	14	4,1431	5,2118	P>.05	
	15	-1,7259	3,1144	P>.05	
PSIKOTIZM	13	14	-9,5261	5,7187	P>.05
		15	-7,1288	3,8403	P>.05
		16	-12,3497	3,1898**	P<.01
	14	13	9,5261	5,7187	P>.05
		15	2,3973	5,7010	P>.05
		16	-2,8236	5,2847	P>.05
15	13	7,1288	3,8403	P>.05	

Tablo 85, Yaş Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları – Devam

		14	-2,3973	5,7010	P>.05
		16	-5,2209	3,1580	P>.05
	16	13	12,3497	3,1898**	P<.01
		14	2,8236	5,2847	P>.05
		15	5,2209	3,1580	P>.05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Yaş değişkenine göre SA-45 STÖ puanları için yapılan tamamlayıcı hesaplardan Scheffe testi sonuçları Tablo 85'te verilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre; Depresyon alt ölçeğine göre on üç ile on altı yaş arasında on altı yaş lehine .01 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Psikotik belirtiler alt ölçeğine göre on üç ile on altı yaş arasında on altı yaş lehine .01 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer alt ölçeklerdeki ikili gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 86, Sınıf Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

	Sınıf	n	Art.Ort	ss	SH
ANKSIYETE	7	116	46,5028	27,8737	2,5880
	8	27	50,8404	25,3780	4,8840
	9	204	46,5267	28,8978	2,0233
	10	202	55,6668	28,5943	2,0119
	Toplam	549	50,0968	28,6668	1,2235
DEPRESYON	7	116	41,9255	29,0722	2,6993
	8	27	49,3439	26,1828	5,0389
	9	204	48,4746	27,6249	1,9341
	10	202	56,8564	28,8031	2,0266
	Toplam	549	50,2176	28,7898	1,2287
OBSESYON	7	116	46,7558	28,6137	2,6567
	8	27	50,1963	24,4045	4,6967
	9	204	47,1987	28,4625	1,9928
	10	202	55,1522	29,2774	2,0600
	Toplam	549	50,1790	28,8006	1,2292
SOMATİZASYO	7	116	50,6762	30,3171	2,8149
	8	27	47,8877	25,6786	4,9418
	9	204	46,0409	28,6074	2,0029
	10	202	54,2649	28,0427	1,9731
	Toplam	549	50,1371	28,7855	1,2285
FOBIK A.	7	116	44,1640	27,4918	2,5525
	8	27	38,8873	24,3149	4,6794
	9	204	51,4341	28,4388	1,9911
	10	202	53,6429	27,9187	1,9644
	Toplam	549	50,0936	28,1264	1,2004
ÖFKE	7	116	52,0930	29,6122	2,7494
	8	27	52,5959	24,8901	4,7901
	9	204	46,4622	28,9784	2,0289
	10	202	52,2792	28,1200	1,9785
	Toplam	549	50,0940	28,6765	1,2239
K.DUYARLIK	7	116	47,8121	27,9460	2,5947
	8	27	49,7824	31,9555	6,1498

Tablo 86, Sınıf Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri - Devam

	9	204	48,9780	27,5071	1,9259
	10	202	52,9238	30,0790	2,1164
	Toplam	549	50,2231	28,7921	1,2288
PARANOID	7	116	48,0206	30,4533	2,8275
	8	27	55,6214	28,6178	5,5075
	9	204	47,1977	27,2520	1,9080
	10	202	53,4637	28,8587	2,0305
	Toplam	549	50,0914	28,7016	1,2250
PSIKOTİK	7	116	42,1583	27,8464	2,5855
	8	27	44,1183	33,5379	6,4544
	9	204	49,0413	27,3208	1,9128
	10	202	56,5103	28,5738	2,0104
	Toplam	549	50,0930	28,6835	1,2242
SA-45 GSI	7	116	46,1514	28,7108	2,6657
	8	27	47,0940	26,3240	5,0660
	9	204	46,5167	28,6423	2,0054
	10	202	56,3847	28,5724	2,0103
	Toplam	549	50,0987	28,8494	1,2313
SA-45 PST	7	116	45,1762	28,7823	2,6724
	8	27	45,8069	28,0949	5,4069
	9	204	48,1837	29,0522	2,0341
	10	202	55,5139	28,1895	1,9834
	Toplam	549	50,1285	28,8727	1,2323

Sınıf değişkenine göre SA-45 STÖ puanlarının genel toplamda ve alt testlerin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma değerleri Tablo 86’da verilmiştir. Buna göre; Anksiyete, depresyon, obsesyon, kişiler arası duyarlık, GSI ve PST alt ölçeklerinde en yüksek aritmetik ortalama 10. Sınıflarda, en düşük aritmetik ortalama ise 7. Sınıflarda elde edilmiştir. Somatizasyon, alt ölçeğinde en yüksek puan 10. Sınıflarda, en düşük puan ise 9. Sınıflarda; Fobik bozukluklar alt ölçeğinde de en yüksek aritmetik ortalama 10. Sınıflarda, en düşük aritmetik ortalama ise 8. Sınıflarda; Öfke ve düşmanlık alt ölçeğinde ise en yüksek ortalama 8. Sınıf düzeyinde, en düşük aritmetik ortalama da 7. Sınıflarda;

Paronoid düşünceler alt ölçeğinde ise en yüksek ortalama 8. Sınıflarda, en düşük aritmetik ortalama ise 9. Sınıflarda elde edilmiştir.

Tablo 87, Sınıf Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçekler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
ANKSIYETE	Gruplararası	10380,229	3	3460,076	4,286**	P<.01
	Gruplarıçi	439959,475	545	807,265		
	Toplam	450339,704	548			
DEPRES	Gruplararası	17519,300	3	5839,767	7,288** *	P<.001
	Gruplarıçi	436691,180	545	801,268		
	Toplam	454210,480	548			
OBSESYON	Gruplararası	8167,300	3	2722,433	3,324*	P<.05
	Gruplarıçi	446383,664	545	819,053		
	Toplam	454550,964	548			
SOMATİZASYON	Gruplararası	7034,946	3	2344,982	2,859*	P<.05
	Gruplarıçi	447040,822	545	820,258		
	Toplam	454075,768	548			
FOBIK A.	Gruplararası	10380,528	3	3460,176	4,457**	P<.01
	Gruplarıçi	423138,677	545	776,401		
	Toplam	433519,205	548			
ÖFKE	Gruplararası	4287,815	3	1429,272	1,745	P>.05
	Gruplarıçi	446354,824	545	819,000		
	Toplam	450642,640	548			
K.DUYARLIK	Gruplararası	2469,178	3	823,059	,993	P>.05
	Gruplarıçi	451814,784	545	829,018		

Tablo 87, Sınıf Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları - Devam

	Toplam	454283,963	548			
PARANOID	Gruplararası	5328,575	3	1776,192	2,170	P>.05
	Gruplarıçi	446104,705	545	818,541		
	Toplam	451433,280	548			
PSIKOTİK	Gruplararası	16811,421	3	5603,807	7,036***	P<.001
	Gruplarıçi	434051,325	545	796,424		
	Toplam	450862,746	548			
SA-45 GSI	Gruplararası	12650,402	3	4216,801	5,183	P<.01
	Gruplarıçi	443441,886	545	813,655		
	Toplam	456092,288	548			
SA-45 PST	Gruplararası	9979,315	3	3326,438	4,057**	P<.01
	Gruplarıçi	446852,605	545	819,913		
	Toplam	456831,919	548			

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Sınıf değişkenine göre SA-45 STÖ'nün faktör puan ortalamaları için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 87'de verilmiştir. Tek yönlü varyans analizi Anova'da .001 ve .01 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç, test uygulanan grup değişkenine göre alt ölçeklerin farklılaştığını göstermektedir. Bu kümülatif farklılıkların hangi ikili gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı hesaplardan Scheffe testi yapılmıştır.

Tablo 88, Sınıf Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları

Ölçekler	Sınıf	Sınıf	OrtalamalarFarkı	Std. Hata	p
ANKSIYETE	7	8	-4,3376	6,0711	P>.05
		9	-2,3889E-02	3,3040	P>.05
		10	-9,1639	3,3099	P>.05
	8	7	4,3376	6,0711	P>.05
		9	4,3137	5,8186	P>.05
		10	-4,8263	5,8219	P>.05
	9	7	2,389E-02	3,3040	P>.05
		8	-4,3137	5,8186	P>.05
		10	-9,1400	2,8202*	P<.05
	10	7	9,1639	3,3099	P>.05
8		4,8263	5,8219	P>.05	
9		9,1400	2,8202*	P<.05	
DEPRESYON	7	8	-7,4183	6,0485	P>.05
		9	-6,5491	3,2917	P>.05
		10	-14,9309	3,2976***	P<.001
	8	7	7,4183	6,0485	P>.05
		9	,8692	5,7969	P>.05
		10	-7,5126	5,8003	P>.05
	9	7	6,5491	3,2917	P>.05
		8	-,8692	5,7969	P>.05
		10	-8,3818	2,8097*	P<.05
	10	7	14,9309	3,2976	P>.05
8		7,5126	5,8003	P>.05	
9		8,3818	2,8097*	P<.05	
OBSESYON	7	8	-3,4405	6,1152	P>.05
		9	-,4430	3,3280	P>.05
		10	-8,3964	3,3340	P>.05
	8	7	3,4405	6,1152	P>.05
		9	2,9976	5,8609	P>.05
		10	-4,9559	5,8643	P>.05
	9	7	,4430	3,3280	P>.05
		8	-2,9976	5,8609	P>.05

Tablo 88, Sınıf Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

		10	-7,9535	2,8407	P>.05
	10	7	8,3964	3,3340	P>.05
		8	4,9559	5,8643	P>.05
		9	7,9535	2,8407	P>.05
SOMATIZASYON	7	8	2,7884	6,1197	P>.05
		9	4,6353	3,3305	P>.05
		10	-3,5887	3,3364	P>.05
	8	7	-2,7884	6,1197	P>.05
		9	1,8468	5,8652	P>.05
		10	-6,3771	5,8686	P>.05
	9	7	-4,6353	3,3305	P>.05
		8	-1,8468	5,8652	P>.05
		10	-8,2239	2,8428	P<.05
	10	7	3,5887	3,3364	P>.05
		8	6,3771	5,8686	P>.05
		9	8,2239	2,8428*	P<.05
FOBIK A.	7	8	5,2767	5,9539	P>.05
		9	-7,2701	3,2402	P>.05
		10	-9,4789	3,2460*	P<.05
	8	7	-5,2767	5,9539	P>.05
		9	-12,5468	5,7063	P>.05
		10	-14,7556	5,7096	P>.05
	9	7	7,2701	3,2402	P>.05
		8	12,5468	5,7063	P>.05
		10	-2,2088	2,7658	P>.05
	10	7	9,4789	3,2460*	P<.05
		8	14,7556	5,7096	P>.05
		9	2,2088	2,7658	P>.05
PSIKOTİK	7	8	-1,9600	6,0302	P>.05
		9	-6,8829	3,2817	P>.05
		10	-14,3520	3,2876***	P<.001
	8	7	1,9600	6,0302	P>.05
		9	-4,9229	5,7794	P>.05

Tablo 88, Sınıf Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

		10	-12,3920	5,7827	P>.05
	9	7	6,8829	3,2817	P>.05
		8	4,9229	5,7794	P>.05
		10	-7,4690	2,8012	P>.05
	10	7	14,3520	3,2876***	P<.001
		8	12,3920	5,7827	P>.05
		9	7,4690	2,8012	P>.05
SA-45 GSI	7	8	-,9427	6,0950	P>.05
		9	-,3653	3,3170	P>.05
		10	-10,2333	3,3230*	P<.05
	8	7	,9427	6,0950	P>.05
		9	,5773	5,8416	P>.05
		10	-9,2906	5,8449	P>.05
	9	7	,3653	3,3170	P>.05
		8	-,5773	5,8416	P>.05
		10	-9,8680	2,8313**	P<.01
	10	7	10,2333	3,3230*	P<.05
		8	9,2906	5,8449	P>.05
		9	9,8680	2,8313**	P<.01
SA-45 PST	7	8	-,6306	6,1184	P>.05
		9	-3,0075	3,3298	P>.05
		10	-10,3377	3,3357*	P<.05
	8	7	,6306	6,1184	P>.05
		9	-2,3768	5,8640	P>.05
		10	-9,7071	5,8674	P>.05
	9	7	3,0075	3,3298	P>.05
		8	2,3768	5,8640	P>.05
		10	-7,3302	2,8422	P>.05
	10	7	10,3377	3,3357*	P<.05
		8	9,7071	5,8674	P>.05
		9	7,3302	2,8422	P>.05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Sınıf değişkenine göre SA-45 STÖ puanları için yapılan tamamlayıcı hesaplardan Scheffe testi sonuçları tablo 88’de verilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre;

Anksiyete alt ölçeğinde dokuzuncu ve onuncu sınıf öğrencileri arasında, onuncu sınıf öğrencileri lehine .05 boşluk düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Depresyon alt ölçeğinde yedinci ve onun sınıf öğrencileri arasında, onuncu sınıf öğrencileri lehinde .001 düzeyinde; dokuzuncu sınıf öğrencileri ile onuncu sınıf öğrencileri arasında, onuncu sınıf öğrencileri lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Somatizasyon alt ölçeğinde; dokuzuncu sınıf öğrencileri ile onuncu sınıf öğrencileri ile onuncu sınıf öğrencileri arasında onuncu sınıflar lehine .05 düzeyinde; onuncu sınıf ve dokuzuncu sınıf öğrencileri arasında onuncu sınıflar lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Fobik bozuklar alt ölçeğinde; yedinci ve onuncu sınıf öğrencileri arasında onuncu sınıflar lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Psikotik belirtiler alt ölçeğinde yedinci ve onuncu sınıf öğrencileri arasında onuncu sınıf öğrencileri lehine .001 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

GSI alt ölçeğinde; yedinci ve onuncu sınıf öğrencileri arasında onuncu lehine .05 düzeyinde; dokuzuncu ve onuncu sınıf öğrencileri arasında, onuncu sınıflar lehine .01 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. PST alt ölçeğinde ise yedinci ve onuncu sınıflar arasında onuncu sınıflar lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer alt ölçeklerdeki ikili gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 89, Psikolojik Yardım Alma Durumu Değişkenine Göre SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi Sonuçları

Ölçekler	Psik. Yardım	n	Art.Ort	ss	Std.Hata	t	sd	p
ANKSIYETE	Evet	54	54,8550	31,0447	4,2247	1,260	548	P>.05
	Hayır	496	49,6730	28,4315	1,2766			
DEPRESYON	Evet	54	54,1357	30,9194	4,2076	1,063	548	P>.05
	Hayır	496	49,7514	28,5329	1,2812			
OBSESYON	Evet	54	46,5502	30,5786	4,1612	-,977	548	P>.05
	Hayır	496	50,5772	28,5758	1,2831			
SOMATIZAS.	Evet	54	54,2818	28,3963	3,8642	1,103	548	P>.05
	Hayır	496	49,7355	28,8128	1,2937			
FOBIK A.	Evet	54	47,7189	28,7252	3,9090	-,676	548	P>.05
	Hayır	496	50,4500	28,1329	1,2632			
ÖFKE	Evet	54	54,8027	28,6197	3,8947	1,245	548	P>.05
	Hayır	496	49,6787	28,7196	1,2895			
K. DUYARLIK	Evet	54	49,9901	30,6530	4,1713	-,051	548	P>.05
	Hayır	496	50,2027	28,6037	1,2843			
PARANOID	Evet	54	52,0237	32,8087	4,4647	,495	548	P>.05
	Hayır	496	49,9813	28,3074	1,2710			
PSIKOTİK	Evet	54	45,3206	32,0827	4,3659	-1,310	548	P>.05
	Hayır	496	50,7111	28,3298	1,2720			
SA-45GSI	Evet	54	51,5677	29,8587	4,0633	,371	548	P>.05
	Hayır	496	50,0309	28,8083	1,2935			
SA-45PST	Evet	54	49,2457	30,9676	4,2142	-,251	548	P>.05
	Hayır	496	50,2837	28,6678	1,2872			

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Psikolojik yardım alma değişkenine göre SA-45 STÖ'nün alt ölçek puan ortalamaları için yapılan ilişkisiz grup t testi sonuçları Tablo 89'te verilmiştir. SA-45 STÖ'nin tümünde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 90, Anne Eğitim Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

	Anne eğitimi	n	Art.Ort	ss	SH
ANKSIYETE	İlkokul	285	51,5138	29,2812	1,7345
	Ortaokul	84	55,3095	26,5728	2,8993
	Lise	83	51,9508	29,0667	3,1905
	Üniversite	53	38,2525	25,1506	3,4547
	Lisans üstü	44	43,0804	28,6735	4,3227
	Toplam	549	50,2045	28,7313	1,2262
DEPRESYON	İlkokul	285	53,7228	28,7011	1,7001
	Ortaokul	84	52,8063	28,3978	3,0985
	Lise	83	51,6271	28,1021	3,0846
	Üniversite	53	35,4325	25,2893	3,4738
	Lisans üstü	44	38,1970	27,2295	4,1050
	Toplam	549	50,2557	28,7498	1,2270
OBSESYON	İlkokul	285	54,3811	30,1005	1,7830
	Ortaokul	84	48,4559	27,3923	2,9887
	Lise	83	49,1500	25,3600	2,7836
	Üniversite	53	35,9612	25,2118	3,4631
	Lisans üstü	44	45,6096	27,2967	4,1151
	Toplam	549	50,2024	28,7966	1,2290
SOMATİZASYON	İlkokul	285	51,3847	28,7870	1,7052
	Ortaokul	84	52,7957	27,2336	2,9714
	Lise	83	49,5032	29,1314	3,1976
	Üniversite	53	41,0555	27,7906	3,8173
	Lisans üstü	44	48,9742	31,0942	4,6876
	Toplam	549	50,1258	28,7746	1,2281
FOBIK A.	İlkokul	285	55,2961	28,1885	1,6697
	Ortaokul	84	48,2164	26,4004	2,8805
	Lise	83	47,1465	27,6483	3,0348
	Üniversite	53	37,6723	25,7360	3,5351
	Lisans üstü	44	42,3902	28,3314	4,2711
	Toplam	549	50,2450	28,1634	1,2020
ÖFKE	İlkokul	285	50,5130	28,8138	1,7068
	Ortaokul	84	50,4814	28,3077	3,0886

Tablo 90, Anne Eğitim Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri - Devam

	Lise	83	53,4628	28,7921	3,1603
	Üniversite	53	40,9510	27,7961	3,8181
	Lisans üstü	44	52,0555	29,2138	4,4042
	Toplam	549	50,1547	28,7435	1,2267
K. DUYARLIK	İlkokul	285	51,6570	28,5712	1,6924
	Ortaokul	84	50,9008	30,7196	3,3518
	Lise	83	53,0823	29,0314	3,1866
	Üniversite	53	43,3513	25,6202	3,5192
	Lisans üstü	44	42,2035	28,4015	4,2817
	Toplam	549	50,1973	28,8061	1,2294
PARANOID	İlkokul	285	51,9267	28,6151	1,6950
	Ortaokul	84	50,1445	28,6775	3,1290
	Lise	83	50,4614	27,5212	3,0208
	Üniversite	53	40,1232	28,8090	3,9572
	Lisans üstü	44	50,3423	31,0731	4,6844
	Toplam	549	50,1660	28,7776	1,2282
PSIKOTİK	İlkokul	285	53,3988	28,7241	1,7015
	Ortaokul	84	54,8955	29,1306	3,1784
	Lise	83	50,1057	27,3686	3,0041
	Üniversite	53	40,6998	25,8702	3,5536
	Lisans üstü	44	32,3608	25,6634	3,8689
	Toplam	549	50,2179	28,7467	1,2269
SA-45 GSI	İlkokul	285	53,5680	29,3767	1,7401
	Ortaokul	84	51,2479	28,8264	3,1452
	Lise	83	50,8261	27,4094	3,0086
	Üniversite	53	34,7909	25,6524	3,5236
	Lisans üstü	44	43,7382	26,6050	4,0109
	Toplam	549	50,1980	28,9127	1,2340
SA-45 PST	İlkokul	285	53,6159	29,3975	1,7414
	Ortaokul	84	51,4430	27,8427	3,0379
	Lise	83	51,2339	27,1496	2,9801
	Üniversite	53	36,1045	27,3002	3,7500
	Lisans üstü	44	41,0042	26,6028	4,0105
	Toplam	549	50,2220	28,8845	1,2328

Anne eğitim değişkenine göre SA-45 STÖ nün faktör puan ortalamaları ve standart sapma değerleri tablo 90'da verilmiştir. Depresyon, Obsesif Belirtiler, Fobik Bozukluklar, Paranoid düşünceler, GSI ve PST alt ölçeklerinde en yüksek aritmetik ortalama ilkokul mezunu değişkeninden, en düşük aritmetik ortalama puanları da üniversite mezunu değişkeninden elde edilmiştir. Anksiyete, Somatizasyon, Psikotik belirtiler alt ölçeklerinde en yüksek ortalama değeri ortaokul mezunu annelerde, en düşük ortalama değeri ise üniversite mezunları arasında; Öfke ve Düşmanlık alt ölçeğinde ise en yüksek ortalama puan lise mezunu annelerde, en düşük aritmetik ortalama puanı üniversite mezunu annelerde; Kişilerarası duyarlık değişkenine göre ise en yüksek aritmetik ortalama puanı ise lise mezunu anneler ile en düşük aritmetik ortalama puanı lisans üstü annelerde görülmektedir.

Tablo 91, Anne Eğitim Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçekler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	KarelerOrtalaması	F	p
ANKSIYETE	Gruplararası	12735,029	4	3183,757	3,940**	P<.01
	Gruplariçi	439630,639	544	808,145		
	Toplam	452365,668	548			
DEPRESYON	Gruplararası	22172,270	4	5543,067	7,000**	P<.01
	Gruplariçi	430777,210	544	791,870		
	Toplam	452949,479	548			
OBSESYON	Gruplararası	17001,939	4	4250,485	5,286**	P<.01
	Gruplariçi	437423,265	544	804,087		
	Toplam	454425,204	548			
SOMATİZASYON	Gruplararası	5501,337	4	1375,334	1,669	p>.05
	Gruplariçi	448230,480	544	823,953		
	Toplam	453731,817	548			
FOBIK A.	Gruplararası	19506,611	4	4876,653	6,390**	P<.01
	Gruplariçi	415153,857	544	763,150		
	Toplam	434660,468	548			
ÖFKE	Gruplararası	5602,376	4	1400,594	1,704	P>.05
	Gruplariçi	447148,738	544	821,965		
	Toplam	452751,114	548			
K. DUYARLIK	Gruplararası	6635,271	4	1658,818	2,014	P>.05
	Gruplariçi	448089,998	544	823,695		
	Toplam	454725,269	548			
PARANOID	Gruplararası	6237,593	4	1559,398	1,895	P>.05
	Gruplariçi	447588,991	544	822,774		
	Toplam	453826,585	548			
PSIKOTİK	Gruplararası	23554,625	4	5888,656	7,462**	P<.01
	Gruplariçi	429297,600	544	789,150		
	Toplam	452852,225	548			
SA-45 GSI	Gruplararası	17779,163	4	4444,791	5,491**	P<.01
	Gruplariçi	440318,311	544	809,409		

Tablo 91, Anne Eğitim Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları - Devam

	Toplam	458097,473	548			
SA-45 PST	Gruplararası	17794,742	4	4448,685	5,508**	P<.01
	Gruplarıçi	439408,843	544	807,737		
	Toplam	457203,585	548			

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Anne eğitim değişkenine göre SA-45 STÖ'nin faktör puan ortalamaları için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 91'de verilmiştir. Tek yönlü varyans analizi Anova da .001 ve .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç, test uygulanan grup değişkenine göre alt ölçeklerin farklılaştığını göstermektedir. Bu kümülatif farklılıkların hangi ikili gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı hesaplardan Scheffe testi yapılmıştır.

Tablo 92, Anne Eğitimi Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları

Ölçekler	Anne Eğitimi	Anne Eğitimi	Ortalamalar Farkı	Std. Hata	p
ANKSIYETE	İlkokul	Ortaokul	-3,7958	3,5294	P>.05
		Lise	-,4370	3,5457	P>.05
		Üniversite	13,2613	4,2525*	P<.05
		Lisans üstü	8,4334	4,6046	P>.05
	Ortaokul	İlkokul	3,7958	3,5294	P>.05
		Lise	3,3587	4,3997	P>.05
		Üniversite	17,0571	4,9869*	P<.05
		Lisans üstü	12,2291	5,2903	P>.05
	Lise	İlkokul	,4370	3,5457	P>.05
		Ortaokul	-3,3587	4,3997	P>.05
		Üniversite	13,6983	4,9985	P>.05
		Lisans üstü	8,8704	5,3013	P>.05
	Üniversite	İlkokul	-13,2613	4,2525*	P<.05
		Ortaokul	-17,0571	4,9869*	P<.05
		Lise	-13,6983	4,9985	P>.05
		Lisans üstü	-4,8279	5,7978	P>.05
	Lisans üstü	İlkokul	-8,4334	4,6046	P>.05
		Ortaokul	-12,2291	5,2903	P>.05
		Lise	-8,8704	5,3013	P>.05
		Üniversite	4,8279	5,7978	P>.05

Tablo 92, Anne Eğitimi Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

DEPRESYON	İlkokul	Ortaokul	,9166	3,4936	P>.05
		Lise	2,0957	3,5099	P>.05
		Üniversite	18,2904	4,2094**	P<.01
		Lisans üstü	15,5258	4,5580*	P<.05
	Ortaokul	İlkokul	-,9166	3,4936	P>.05
		Lise	1,1791	4,3552	P>.05
		Üniversite	17,3738	4,9364*	P<.05
		Lisans üstü	14,6093	5,2368	P>.05
	Lise	İlkokul	-2,0957	3,5099	P>.05
		Ortaokul	-1,1791	4,3552	P>.05
		Üniversite	16,1946	4,9479*	P<.05
		Lisans üstü	13,4301	5,2476	P>.05
	Üniversite	İlkokul	-18,2904	4,2094**	P<.01
		Ortaokul	-17,3738	4,9364*	P<.05
		Lise	-16,1946	4,9479*	P<.05
		Lisans üstü	-2,7645	5,7392	P>.05
	Lisans üstü	İlkokul	-15,5258	4,5580*	P<.05
		Ortaokul	-14,6093	5,2368	P>.05
		Lise	-13,4301	5,2476	P>.05
		Üniversite	2,7645	5,7392	P>.05
OBSESYON	İlkokul	Ortaokul	5,9252	3,5205	P>.05
		Lise	5,2311	3,5368	P>.05
		Üniversite	18,4200	4,2418**	P<.01
		Lisans üstü	8,7715	4,5930	P>.05
	Ortaokul	İlkokul	-5,9252	3,5205	P>.05
		Lise	-,6942	4,3887	P>.05
		Üniversite	12,4947	4,9743	P>.05
		Lisans üstü	2,8463	5,2770	P>.05
	Lise	İlkokul	-5,2311	3,5368	P>.05
		Ortaokul	,6942	4,3887	P>.05
		Üniversite	13,1889	4,9859	P>.05
		Lisans üstü	3,5404	5,2880	P>.05
	Üniversite	İlkokul	-18,4200	4,2418**	P<.01

Tablo 92, Anne Eğitimi Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

		Ortaokul	-12,4947	4,9743	P>.05
		Lise	-13,1889	4,9859	P>.05
		Lisans üstü	-9,6484	5,7833	P>.05
	Lisans üstü	İlkokul	-8,7715	4,5930	P>.05
		Ortaokul	-2,8463	5,2770	P>.05
		Lise	-3,5404	5,2880	P>.05
		Üniversite	9,6484	5,7833	P>.05
FOBIK A.	İlkokul	Ortaokul	7,0797	3,4297	P>.05
		Lise	8,1496	3,4456	P>.05
		Üniversite	17,6239	4,1324**	P<.01
		Lisans üstü	12,9060	4,4746	P>.05
	Ortaokul	İlkokul	-7,0797	3,4297	P>.05
		Lise	1,0699	4,2755	P>.05
		Üniversite	10,5441	4,8460	P>.05
		Lisans üstü	5,8263	5,1410	P>.05
	Lise	İlkokul	-8,1496	3,4456	P>.05
		Ortaokul	-1,0699	4,2755	P>.05
		Üniversite	9,4742	4,8573	P>.05
		Lisans üstü	4,7563	5,1516	P>.05
	Üniversite	İlkokul	-17,6239	4,1324**	P<.01
		Ortaokul	-10,5441	4,8460	P>.05
		Lise	-9,4742	4,8573	P>.05
		Lisans üstü	-4,7179	5,6341	P>.05
	Lisans üstü	İlkokul	-12,9060	4,4746	P>.05
		Ortaokul	-5,8263	5,1410	P>.05
		Lise	-4,7563	5,1516	P>.05
		Üniversite	4,7179	5,6341	P>.05
PSIKOTİK	İlkokul	Ortaokul	-1,4966	3,4876	P>.05
		Lise	3,2931	3,5038	P>.05
		Üniversite	12,6990	4,2022	P>.05
		Lisans üstü	21,0380	4,5502***	P<.001
	Ortaokul	İlkokul	1,4966	3,4876	P>.05
		Lise	4,7898	4,3477	P>.05

Tablo 92, Anne Eğitimi Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

		Üniversite	14,1956	4,9279	P>.05
		Lisans üstü	22,5346	5,2278**	P<.01
	Lise	İlkokul	-3,2931	3,5038	P>.05
		Ortaokul	-4,7898	4,3477	P>.05
		Üniversite	9,4059	4,9394	P>.05
		Lisans üstü	17,7449	5,2386*	P<.05
	Üniversite	İlkokul	-12,6990	4,2022	P>.05
		Ortaokul	-14,1956	4,9279	P>.05
		Lise	-9,4059	4,9394	P>.05
		Lisans üstü	8,3390	5,7293	P>.05
	Lisans üstü	İlkokul	-21,0380	4,5502***	P<.001
		Ortaokul	-22,5346	5,2278**	P<.01
		Lise	-17,7449	5,2386*	P<.05
		Üniversite	-8,3390	5,7293	P>.05
SA-45 GSI	İlkokul	Ortaokul	2,3201	3,5321	P>.05
		Lise	2,7419	3,5485	P>.05
		Üniversite	18,7771	4,2558**	P<.01
		Lisans üstü	9,8298	4,6082	P>.05
	Ortaokul	İlkokul	-2,3201	3,5321	P>.05
		Lise	,4218	4,4031	P>.05
		Üniversite	16,4570	4,9908*	P<.05
		Lisans üstü	7,5097	5,2945	P>.05
	Lise	İlkokul	-2,7419	3,5485	P>.05
		Ortaokul	-,4218	4,4031	P>.05
		Üniversite	16,0352	5,0024*	P<.05
		Lisans üstü	7,0879	5,3054	P>.05
	Üniversite	İlkokul	-18,7771	4,2558**	P<.01
		Ortaokul	-16,4570	4,9908*	P<.05
		Lise	-16,0352	5,0024*	P<.05
		Lisans üstü	-8,9473	5,8024	P>.05
	Lisans üstü	İlkokul	-9,8298	4,6082	P>.05
		Ortaokul	-7,5097	5,2945	P>.05
		Lise	-7,0879	5,3054	P>.05

Tablo 92, Anne Eğitimi Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

		Üniversite	8,9473	5,8024	P>.05
SA-45 PST	İlkokul	Ortaokul	2,1729	3,5285	P>.05
		Lise	2,3820	3,5448	P>.05
		Üniversite	17,5114	4,2514**	P<.01
		Lisans üstü	12,6117	4,6035	P>.05
	Ortaokul	İlkokul	-2,1729	3,5285	P>.05
		Lise	,2091	4,3986	P>.05
		Üniversite	15,3385	4,9856	P>.05
		Lisans üstü	10,4388	5,2890	P>.05
	Lise	İlkokul	-2,3820	3,5448	P>.05
		Ortaokul	-,2091	4,3986	P>.05
		Üniversite	15,1294	4,9972	P>.05
		Lisans üstü	10,2297	5,2999	P>.05
	Üniversite	İlkokul	-17,5114	4,2514**	P<.01
		Ortaokul	-15,3385	4,9856	P>.05
		Lise	-15,1294	4,9972	P>.05
		Lisans üstü	-4,8997	5,7964	P>.05
	Lisans üstü	İlkokul	-12,6117	4,6035	P>.05
		Ortaokul	-10,4388	5,2890	P>.05
		Lise	-10,2297	5,2999	P>.05
		Üniversite	4,8997	5,7964	P>.05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Anne eğitimi değişkenine göre SA-45 STÖ puanları için yapılan tamamlayıcı hesaplardan Scheffe testi sonuçları tablo 92’de verilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre;

Anksiyete alt ölçeğinde ilkokul mezunu ile üniversite mezunu anneye sahip öğrenciler arasında ilkokul mezunu annesi olanlar lehine .05 düzeyinde; ortaokul ve üniversite mezunu annesi olan öğrenciler arasında, ortaokul mezunu annesi olanlar lehine .05 düzeyinde; üniversite mezunu annesi olan öğrenciler ile ve ilkokul- ortaokul mezunu

annesi olan öğrenciler arasında, üniversite mezunu annesi olanlar lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Depresyon alt ölçeğinde; ilkokul ve üniversite mezunu annesi olan öğrenciler arasında, ilkokul mezunu annesi olanlar lehine .01; ilkokul ile lisans üstü eğitime sahip annesi olan öğrenciler arasında ilkokul mezunu annesi olanlar lehine .05 düzeyinde; lise ile üniversite mezunu annesi olan öğrenciler arasında, lise mezunları lehine .05 düzeyinde; üniversite ve ilk okul mezunu annesi olanlar arasında, lise mezunları lehine .05 düzeyinde; üniversite ve ilk okul mezunu annesi olanlar arasında ilkokul mezunu annesi olanlar lehine .01 düzeyinde; üniversite ve ortaokul mezunu annesi olanlar arasında, ortaokul mezunu anneler lehine .05 düzeyinde; üniversite ve lise mezunu annesi olanlar arasında da lise mezunu annesi olanlar lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Yine lisans üstü ve ilkoklu mezunu anneler olanlar arasında ilkokul mezunu anneleri olanlar lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Obsesyon alt ölçeğinde; ilkokul ve üniversite mezunu anneleri olan öğrenciler arasında, ilkokul mezunu annesi olanlar lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Fobik anksiyete alt ölçeğinde; ilkokul ve üniversite mezunu anneleri olanlar arasında, ilkokul mezunu annesi olanlar lehine .01 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Psikotik belirtiler alt ölçeğinde; ilkokul ve lisans üstü mezunu annesi olan öğrenciler arasında, ilkokul mezunları lehine .001 düzeyinde; ortaokul ve lisans üstü annesi olanlar arasında ortaokul mezunu annesi olan öğrenciler lehine .01 düzeyinde; lise ve lisans üstü değişkenleri arasında, lise mezunu annesi olan öğrenciler lehine .05 düzeyinde lisans üstü ve ilkokul mezunu annesi olanlar arasında ilkokul mezunu anneye sahip olanlar lehine .001 düzeyinde; lisans üstü ve ortaokul mezunu annesi olanlar arasında, ortaokul mezunu annesi olanlar lehine .01 düzeyinde; lisans üstü ve lise mezunu annesi olanlar arasında lise mezunu annesi olanlar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

GSI alt ölçeğine göre; ilkokul ve üniversite mezunu annesi olanlar arasında, ilkokul mezunu annesi olanlar lehine .01 düzeyinde; ortaokul ve üniversite mezunu annesi olanlar arasında ortaokul mezunu annesi olanlar lehine .05 düzeyinde; lise ve üniversite mezunu annesi olanlar arasında, lise mezunu annesi olanlar lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

PST alt ölçeğine göre ilkokul ve üniversite mezunu annesi olanlar arasında, ilkokul mezunu annesi olanlar lehine .01 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer alt ölçeklerdeki ikili gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 93, Baba Eğitim Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

	Baba Eğitimi	n	Art.Ort	ss	SH
ANKSIYETE	İlkokul	181	51,9641	28,9540	2,1521
	Ortaokul	130	55,2632	27,1917	2,3849
	Lise	121	49,9877	28,9159	2,6287
	Üniversite	58	39,8920	27,8326	3,6546
	Lisans üstü	60	44,1337	28,9584	3,7385
	Toplam	550	50,1818	28,7100	1,2242
DEPRESYON	İlkokul	181	53,6180	28,5670	2,1234
	Ortaokul	130	54,6036	28,2837	2,4806
	Lise	121	50,9609	29,3931	2,6721
	Üniversite	58	37,8240	23,8742	3,1348
	Lisans üstü	60	40,6101	28,8884	3,7295
	Toplam	550	50,1818	28,7758	1,2270
OBSESYON	İlkokul	181	54,0779	29,3730	2,1833
	Ortaokul	130	52,6985	29,1406	2,5558
	Lise	121	47,5053	27,7049	2,5186
	Üniversite	58	42,2526	28,7193	3,7710
	Lisans üstü	60	46,0383	26,5134	3,4229
	Toplam	550	50,1818	28,7744	1,2269
SOMATİZASYON	İlkokul	181	51,7612	28,8278	2,1428
	Ortaokul	130	52,3661	28,9959	2,5431
	Lise	121	49,4667	26,5832	2,4167
	Üniversite	58	44,8400	28,8971	3,7944
	Lisans üstü	60	47,2905	32,1400	4,1493
	Toplam	550	50,1818	28,7784	1,2271
FOBIK A.	İlkokul	181	56,1537	27,2827	2,0279
	Ortaokul	130	54,7314	29,6206	2,5979
	Lise	121	44,7278	26,2866	2,3897
	Üniversite	58	37,7621	25,1736	3,3055
	Lisans üstü	60	45,3141	28,0890	3,6263
	Toplam	550	50,1818	28,1768	1,2015
ÖFKE	İlkokul	181	50,3307	29,1047	2,1633
	Ortaokul	130	49,0487	29,5828	2,5946

Tablo 93, Baba Eğitim Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri - Devam

	Lise	121	53,1518	25,9416	2,3583
	Üniversite	58	44,0144	26,4767	3,4766
	Lisans üstü	60	52,1602	32,7322	4,2257
	Toplam	550	50,1818	28,7244	1,2248
K. DUYARLIK	İlkokul	181	52,4206	28,5388	2,1213
	Ortaokul	130	53,7922	28,8588	2,5311
	Lise	121	47,3134	29,0914	2,6447
	Üniversite	58	48,0699	26,9233	3,5352
	Lisans üstü	60	43,4318	29,4855	3,8066
	Toplam	550	50,1818	28,7821	1,2273
PARANOID	İlkokul	181	53,1238	28,3320	2,1059
	Ortaokul	130	49,5181	27,4638	2,4087
	Lise	121	49,0442	29,5627	2,6875
	Üniversite	58	45,7798	29,5705	3,8828
	Lisans üstü	60	49,2945	30,3786	3,9219
	Toplam	550	50,1818	28,7538	1,2261
PSIKOTİK	İlkokul	181	55,3844	28,4128	2,1119
	Ortaokul	130	52,8336	28,9645	2,5404
	Lise	121	50,7185	27,8493	2,5318
	Üniversite	58	41,2403	26,5577	3,4872
	Lisans üstü	60	36,3028	27,4306	3,5413
	Toplam	550	50,1818	28,7330	1,2252
SA-45 GSI	İlkokul	181	54,1699	28,7533	2,1372
	Ortaokul	130	53,2702	28,6850	2,5158
	Lise	121	48,7597	28,6870	2,6079
	Üniversite	58	39,4464	27,3809	3,5953
	Lisans üstü	60	44,7051	28,7836	3,7159
	Toplam	550	50,1818	28,8888	1,2318
SA-45 PST	İlkokul	181	54,4505	28,5413	2,1215
	Ortaokul	130	53,2020	28,9136	2,5359
	Lise	121	49,4053	28,2291	2,5663
	Üniversite	58	39,6669	26,4948	3,4789
	Lisans üstü	60	42,4912	29,9892	3,8716
	Toplam	550	50,1818	28,8736	1,2312

Baba eğitim değişkenine göre SA-45 STÖ nün faktör puan ortalamaları ve standart sapma değerleri tablo 93'te verilmiştir. Anksiyete, Depresyon, Somatizasyon, alt ölçeklerinde en yüksek aritmetik ortalama ortaokul mezunu, en düşük aritmetik ortalama ise üniversite mezunu babalardan elde edilmiştir. Obsesif Belirtiler, Fobik Bozukluklar, Paranoid düşünceler, GSI ve PST alt ölçeklerinde ise, en yüksek ortalama değeri ilkokul mezunu babalar ile en düşük ortalama değeri ise üniversite mezunu babalar arasında görülmüştür.

Öfke ve Düşmanlık alt ölçeğinde ise en yüksek ortalama puan lise mezunu babalarda ve en düşük aritmetik ortalama da üniversite mezunu babalarda bulunmuştur. Kişilerarası duyarlık değişkenine göre ise en yüksek aritmetik ortalama puanı ortaokul mezunu babalarda, en düşük aritmetik ortalama puanı ise lisans üstü babalarda görülmektedir.

Tablo 94, Baba Eğitim Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçekler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
ANKSIYETE	Gruplarası	12271,986	4	3067,997	3,798**	P<.01
	Gruplarıçi	440248,866	545	807,796		
	Toplam	452520,853	549			
DEPRESYON	Gruplarası	19106,930	4	4776,733	5,978**	P<.01
	Gruplarıçi	435490,592	545	799,065		
	Toplam	454597,523	549			
OBSESYON	Gruplarası	9114,447	4	2278,612	2,788*	P<.05
	Gruplarıçi	445438,994	545	817,319		
	Toplam	454553,441	549			
SOMATIZASYON	Gruplarası	3290,280	4	822,570	,993	P>.05
	Gruplarıçi	451389,535	545	828,238		
	Toplam	454679,815	549			

Tablo 94, Baba Eğitim Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları - Devam

FOBIK A.	Gruplararası	23113,262	4	5778,316	7,630**	P<.01
	Gruplarıçi	412754,192	545	757,347		
	Toplam	435867,455	549			
ÖFKE	Gruplararası	3679,251	4	919,813	1,116	P>.05
	Gruplarıçi	449294,651	545	824,394		
	Toplam	452973,902	549			
K. DUYARLIK	Gruplararası	6589,682	4	1647,421	2,003	P>.05
	Gruplarıçi	448207,691	545	822,399		
	Toplam	454797,373	549			
PARANOID	Gruplararası	2951,599	4	737,900	,892	P>.05
	Gruplarıçi	450950,571	545	827,432		
	Toplam	453902,171	549			
PSIKOTİK	Gruplararası	22042,849	4	5510,712	6,965**	P<.01
	Gruplarıçi	431202,307	545	791,197		
	Toplam	453245,156	549			
SA-45 GSI	Gruplararası	12847,623	4	3211,906	3,931**	P<.01
	Gruplarıçi	445328,512	545	817,117		
	Toplam	458176,135	549			
SA-45 PST	Gruplararası	14518,222	4	3629,556	4,464**	P<.01
	Gruplarıçi	443173,273	545	813,162		
	Toplam	457691,495	549			

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Baba eğitim değişkenine göre SA-45 STÖ'nin faktör puan ortalamaları için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 94'te verilmiştir. Tek yönlü varyans analizi Anova da .01 ve .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç, test uygulanan grup değişkenine göre alt ölçeklerin farklılaştığını göstermektedir. Bu kümülatif farklılıkların hangi ikili gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı hesaplardan Scheffe testi yapılmıştır.

Tablo 95, Baba Eğitimi Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları

Ölçekler	Baba Eğitimi	Baba Eğitimi	Ortalamalar Farkı	Std. Hata	p
ANKSIYETE	İlkokul	Ortaokul	-3,2991	3,2675	P>.05
		Lise	1,9764	3,3375	P>.05
		Üniversite	12,0721	4,2884	P>.05
		Lisans üstü	7,8304	4,2339	P>.05
	Ortaokul	İlkokul	3,2991	3,2675	P>.05
		Lise	5,2755	3,5902	P>.05
		Üniversite	15,3712	4,4879*	P<.05
		Lisans üstü	11,1295	4,4359	P>.05
	Lise	İlkokul	-1,9764	3,3375	P>.05
		Ortaokul	-5,2755	3,5902	P>.05
		Üniversite	10,0957	4,5391	P>.05
		Lisans üstü	5,8540	4,4877	P>.05
	Üniversite	İlkokul	-12,0721	4,2884	P>.05
		Ortaokul	-15,3712	4,4879*	P<.05
		Lise	-10,0957	4,5391	P>.05
		Lisans üstü	-4,2417	5,2336	P>.05
Lisans üstü	İlkokul	-7,8304	4,2339	P>.05	
	Ortaokul	-11,1295	4,4359	P>.05	
	Lise	-5,8540	4,4877	P>.05	
	Üniversite	4,2417	5,2336	P>.05	
DEPRESYON	İlkokul	Ortaokul	-,9856	3,2498	P>.05
		Lise	2,6571	3,3194	P>.05
		Üniversite	15,7940	4,2652**	P<.01
		Lisans üstü	13,0079	4,2110	P<.05
	Ortaokul	İlkokul	,9856	3,2498	P>.05
		Lise	3,6428	3,5708	P>.05
		Üniversite	16,7796	4,4636**	P<.01
		Lisans üstü	13,9935	4,4118*	P<.05
	Lise	İlkokul	-2,6571	3,3194	P>.05
		Ortaokul	-3,6428	3,5708	P>.05
		Üniversite	13,1369	4,5145	P>.05

Tablo 95, Baba Eğitimi Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

		Lisans üstü	10,3508	4,4634	P>.05
	Üniversite	İlkokul	-15,7940	4,2652**	P<.01
		Ortaokul	-16,7796	4,4636**	P<.01
		Lise	-13,1369	4,5145	P>.05
		Lisans üstü	-2,7861	5,2053	P>.05
	Lisans üstü	İlkokul	-13,0079	4,2110	P>.05
		Ortaokul	-13,9935	4,4118*	P<.05
		Lise	-10,3508	4,4634	P>.05
		Üniversite	2,7861	5,2053	P>.05
OBSESYON	İlkokul	Ortaokul	1,3794	3,2867	P>.05
		Lise	6,5727	3,3571	P>.05
		Üniversite	11,8253	4,3136	P>.05
		Lisans üstü	8,0396	4,2588	P>.05
	Ortaokul	İlkokul	-1,3794	3,2867	P>.05
		Lise	5,1932	3,6113	P>.05
		Üniversite	10,4459	4,5143	P>.05
		Lisans üstü	6,6602	4,4620	P>.05
	Lise	İlkokul	-6,5727	3,3571	P>.05
		Ortaokul	-5,1932	3,6113	P>.05
		Üniversite	5,2527	4,5658	P>.05
		Lisans üstü	1,4670	4,5141	P>.05
	Üniversite	İlkokul	-11,8253	4,3136	P>.05
		Ortaokul	-10,4459	4,5143	P>.05
		Lise	-5,2527	4,5658	P>.05
		Lisans üstü	-3,7857	5,2644	P>.05
	Lisans üstü	İlkokul	-8,0396	4,2588	P>.05
		Ortaokul	-6,6602	4,4620	P>.05
		Lise	-1,4670	4,5141	P>.05
		Üniversite	3,7857	5,2644	P>.05
FOBIK A.	İlkokul	Ortaokul	1,4223	3,1639	P>.05
		Lise	11,4259	3,2316*	P<.05
		Üniversite	18,3916	4,1523**	P<.01
		Lisans üstü	10,8396	4,0996	P>.05

Tablo 95, Baba Eğitimi Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

	Ortaokul	İlkokul	-1,4223	3,1639	P>.05
		Lise	10,0036	3,4763	P>.05
		Üniversite	16,9693	4,3455**	P<.01
		Lisans üstü	9,4173	4,2951	P>.05
	Lise	İlkokul	-11,4259	3,2316*	P<.05
		Ortaokul	-10,0036	3,4763	P>.05
		Üniversite	6,9657	4,3951	P>.05
		Lisans üstü	-,5863	4,3453	P>.05
	Üniversite	İlkokul	-18,3916	4,1523**	P<.01
		Ortaokul	-16,9693	4,3455**	P<.01
		Lise	-6,9657	4,3951	P>.05
		Lisans üstü	-7,5520	5,0676	P>.05
	Lisans üstü	İlkokul	-10,8396	4,0996	P>.05
		Ortaokul	-9,4173	4,2951	P>.05
		Lise	,5863	4,3453	P>.05
		Üniversite	7,5520	5,0676	P>.05
PSIKOTİK	İlkokul	Ortaokul	2,5508	3,2338	P>.05
		Lise	4,6659	3,3030	P>.05
		Üniversite	14,1441	4,2441*	P<.05
		Lisans üstü	19,0816	4,1902***	P<.001
	Ortaokul	İlkokul	-2,5508	3,2338	P>.05
		Lise	2,1151	3,5532	P>.05
		Üniversite	11,5933	4,4416	P>.05
		Lisans üstü	16,5308	4,3901**	P<.01
	Lise	İlkokul	-4,6659	3,3030	P>.05
		Ortaokul	-2,1151	3,5532	P>.05
		Üniversite	9,4782	4,4922	P>.05
		Lisans üstü	14,4157	4,4413*	P<.05
	Üniversite	İlkokul	-14,1441	4,2441*	P<.05
		Ortaokul	-11,5933	4,4416	P>.05
		Lise	-9,4782	4,4922	P>.05
		Lisans üstü	4,9375	5,1796	P>.05
	Lisans üstü	İlkokul	-19,0816	4,1902***	P<.001

Tablo 95, Baba Eğitimi Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

		Ortaokul	-16,5308	4,3901*	P<.05
		Lise	-14,4157	4,4413**	P<.01
		Üniversite	-4,9375	5,1796	P>.05
SA-45 GSI	İlkokul	Ortaokul	,8997	3,2863	P>.05
		Lise	5,4102	3,3567	P>.05
		Üniversite	14,7235	4,3131*	P<.05
		Lisans üstü	9,4648	4,2583	P>.05
	Ortaokul	İlkokul	-,8997	3,2863	P>.05
		Lise	4,5106	3,6109	P>.05
		Üniversite	13,8238	4,5137	P>.05
		Lisans üstü	8,5652	4,4614	P>.05
	Lise	İlkokul	-5,4102	3,3567	P>.05
		Ortaokul	-4,5106	3,6109	P>.05
		Üniversite	9,3133	4,5652	P>.05
		Lisans üstü	4,0546	4,5135	P>.05
	Üniversite	İlkokul	-14,7235	4,3131*	P<.05
		Ortaokul	-13,8238	4,5137	P>.05
		Lise	-9,3133	4,5652	P>.05
		Lisans üstü	-5,2587	5,2637	P>.05
	Lisans üstü	İlkokul	-9,4648	4,2583	P>.05
		Ortaokul	-8,5652	4,4614	P>.05
		Lise	-4,0546	4,5135	P>.05
		Üniversite	5,2587	5,2637	P>.05
SA-45 PST	İlkokul	Ortaokul	1,2485	3,2784	P>.05
		Lise	5,0452	3,3486	P>.05
		Üniversite	14,7836	4,3026*	P<.05
		Lisans üstü	11,9593	4,2480	P>.05
	Ortaokul	İlkokul	-1,2485	3,2784	P>.05
		Lise	3,7967	3,6021	P>.05
		Üniversite	13,5351	4,5028	P>.05
		Lisans üstü	10,7108	4,4506	P>.05
	Lise	İlkokul	-5,0452	3,3486	P>.05
		Ortaokul	-3,7967	3,6021	P>.05

Tablo 95, Baba Eğitimi Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

		Üniversite	9,7384	4,5542	P>.05
		Lisans üstü	6,9141	4,5026	P>.05
	Üniversite	İlkokul	-14,7836	4,3026*	P<.05
		Ortaokul	-13,5351	4,5028	P>.05
		Lise	-9,7384	4,5542	P>.05
		Lisans üstü	-2,8243	5,2510	P>.05
	Lisans üstü	İlkokul	-11,9593	4,2480	P>.05
		Ortaokul	-10,7108	4,4506	P>.05
		Lise	-6,9141	4,5026	P>.05
		Üniversite	2,8243	5,2510	P>.05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Baba eğitimi değişkenine göre SA-45 STÖ puanları için yapılan tamamlayıcı hesaplardan Scheffe testi sonuçları tablo 95'te verilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre ;

Anksiyete alt ölçeğinde ilkokul mezunu ile üniversite mezunu babaya sahip öğrenciler arasında ilkokul mezunu olanlar lehine .05 düzeyinde; ortaokul ve üniversite mezunu babası olan öğrenciler arasında, ortaokul mezunu babası olanlar lehine .05 düzeyinde; üniversite mezunu babası olan öğrenciler ile ve ilkokul - ortaokul mezunu babası olan öğrenciler arasında, üniversite mezunu babası olanlar lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Depresyon alt ölçeğinde; ilkokul ve üniversite mezunu babası olan öğrenciler arasında, ilkokul mezunu annesi olanlar lehine .01; ilkokul ile lisans üstü eğitime sahip babası olan öğrenciler arasında ilkokul mezunu babası olanlar lehine .05 düzeyinde; lise ile üniversite mezunu babası olan öğrenciler arasında, lise mezunları lehine .05 düzeyinde; üniversite ve ilk okul mezunu babası olanlar arasında ilkokul mezunu babası olanlar lehine .01 düzeyinde; üniversite ve ortaokul mezunu babası olanlar arasında, ortaokul mezunu babası olanlar lehine .05 düzeyinde; üniversite ve lise mezunu babası olanlar arasında da lise mezunu babası olanlar lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark

bulunmuştur. Yine lisans üstü ve ilkokul mezunu babalar olanlar arasında ilkokul mezunu babası olanlar lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Obsesyon alt ölçeğinde; ilkokul ve üniversite mezunu babası olan öğrenciler arasında, ilkokul mezunu babası olanlar lehine .01 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Fobik bozukluklar alt ölçeğinde; ilkokul ve üniversite mezunu babası olanlar arasında, ilkokul mezunu babası olanlar lehine .01 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Psikotik belirtiler alt ölçeğinde; ilkokul ve lisans üstü mezunu babası olan öğrenciler arasında, ilkokul mezunları lehine .001 düzeyinde; ortaokul ve lisans üstü mezunu babası olanlar arasında ortaokul mezunu babası olan öğrenciler lehine .01 düzeyinde; lise ve lisans üstü değişkenleri arasında, lise mezunu babası olan öğrenciler lehine .05 düzeyinde lisans üstü ve ilkokul mezunu babası olanlar arasında ilkokul mezunu babaya sahip olanlar lehine .001 düzeyinde; lisans üstü ve ortaokul mezunu babası olanlar arasında, ortaokul mezunu babası olanlar lehine .01 düzeyinde; lisans üstü ve lise mezunu babası olanlar arasında lise mezunu babası olanlar lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

GSI alt ölçeğine göre; ilkokul ve üniversite mezunu babası olanlar arasında, ilkokul mezunu babası olanlar lehine .01 düzeyinde; ortaokul ve üniversite mezunu babası olanlar arasında ortaokul mezunu babası olanlar lehine .05 düzeyinde; lise ve üniversite mezunu babası olanlar arasında, lise mezunu babası olanlar lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

PST alt ölçeğine göre ilkokul ve üniversite mezunu babası olanlar arasında, ilkokul mezunu babası olanlar lehine .01 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer alt ölçeklerdeki ikili gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 96, Anne-Baba Birliktelik Durumu Değişkenine Göre SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Puanları İçin Yapılan İlişkisiz Grup “t” Testi Sonuçları

Ölçekler	A-B Birlikteliği	n	Art.Ort	ss	Std.Hata	t	Sd	p
ANKSIYETE	Beraber	500	49,6703	28,5806	1,2782	-1,322	548	P>.05
	Ayrı	50	55,2970	29,7861	4,2124			
DEPRESYON	Beraber	500	49,4367	28,3451	1,2676	-1,985	548	P>.05
	Ayrı	50	57,6332	32,1427	4,5457			
OBSESYON	Beraber	500	50,1276	29,0695	1,3000	-,140	548	P>.05
	Ayrı	50	50,7239	25,8981	3,6625			
SOMATİZASYON	Beraber	500	49,7254	28,7142	1,2841	-1,176	548	P>.05
	Ayrı	50	54,7455	29,3142	4,1457			
FOBIK A.	Beraber	500	50,1093	28,3604	1,2683	-,191	548	P>.05
	Ayrı	50	50,9069	26,5295	3,7518			
ÖFKE	Beraber	500	49,6373	28,2461	1,2632	-1,407	548	P>.05
	Ayrı	50	55,6271	32,9561	4,6607			
K. DUYARLIK	Beraber	500	50,6612	28,5538	1,2770	1,236	548	P>.05
	Ayrı	50	45,3881	30,8684	4,3654			
PARANOID	Beraber	500	49,7749	28,6919	1,2831	-1,050	548	P>.05
	Ayrı	50	54,2513	29,3474	4,1504			
PSIKOTİK	Beraber	500	50,2882	28,3640	1,2685	,274	548	P>.05
	Ayrı	50	49,1175	32,4917	4,5950			
SA-45 GSI	Beraber	500	49,7577	28,6685	1,2821	-1,089	548	P>.05
	Ayrı	50	54,4233	30,9926	4,3830			
SA-45 PST	Beraber	500	50,0088	28,6786	1,2825	-,444	548	P>.05
	Ayrı	50	51,9124	31,0095	4,3854			

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Anne-baba birliktelik değişkenine göre SA-45 STÖ'nin alt ölçekleriyle puan ortalamaları için yapılan ilişkisiz grup t testi sonuçları tablo 96'da verilmiştir. SA-45 STÖ, alt ölçeklerinin tümünde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 97, Ailedeki Çocuk Sayısı Sayısı Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

	Çocuk Sayısı	n	Art.Ort	ss	SH
ANKSIYETE	1	64	44,3196	28,2562	3,5320
	2	234	46,8679	28,8941	1,8889
	3	147	57,6750	26,2232	2,1628
	4	62	49,5257	29,5743	3,7559
	5 ve üstü	42	51,3546	30,9177	4,7707
	Toplam	549	50,1079	28,6838	1,2242
DEPRESYON	1	64	45,3506	27,5424	3,4428
	2	234	45,5392	28,2030	1,8437
	3	147	58,4435	28,3003	2,3342
	4	62	49,6833	27,9953	3,5554
	5 ve üstü	42	54,5601	30,6646	4,7316
	Toplam	549	50,1306	28,7769	1,2282
OBSESYON	1	64	44,8397	28,3871	3,5484
	2	234	47,4782	27,7500	1,8141
	3	147	56,2472	29,2322	2,4110
	4	62	53,1231	29,8992	3,7972
	5 ve üstü	42	47,8368	29,3656	4,5312
	Toplam	549	50,1835	28,8006	1,2292
SOMATİZASYON	1	64	43,6546	28,2880	3,5360
	2	234	47,6789	28,4802	1,8618
	3	147	54,2554	29,0965	2,3998
	4	62	55,4645	26,8594	3,4111
	5 ve üstü	42	50,8939	30,0629	4,6388
	Toplam	549	50,0959	28,7339	1,2263
FOBIK A.	1	64	43,8361	26,1608	3,2701
	2	234	47,8563	27,9690	1,8284
	3	147	55,2418	28,4892	2,3497
	4	62	55,8975	28,1269	3,5721
	5 ve üstü	42	46,9705	28,5812	4,4102
	Toplam	549	50,2055	28,1970	1,2034
ÖFKE	1	64	49,1154	28,1500	3,5188
	2	234	48,1335	29,8883	1,9539

Tablo 97, Ailedeki Çocuk Sayısı Sayısı Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

	3	147	54,8250	27,1460	2,2390
	4	62	52,4781	28,4066	3,6076
	5 ve üstü	42	42,4367	26,4715	4,0846
	Toplam	549	50,0945	28,6774	1,2239
K. DUYARLIK	1	64	42,8348	29,5091	3,6886
	2	234	48,4548	27,7402	1,8134
	3	147	56,9241	28,6006	2,3589
	4	62	52,7926	29,5826	3,7570
	5 ve üstü	42	43,1790	28,9121	4,4612
	Toplam	549	50,1536	28,8008	1,2292
PARANOID	1	64	42,3200	28,1001	3,5125
	2	234	47,8021	28,5627	1,8672
	3	147	55,6120	28,4180	2,3439
	4	62	57,3125	29,2768	3,7182
	5 ve üstü	42	45,2145	26,7189	4,1228
	Toplam	549	50,1303	28,7545	1,2272
PSIKOTİK	1	64	43,2963	27,5693	3,4462
	2	234	45,6809	28,3728	1,8548
	3	147	60,1095	28,2364	2,3289
	4	62	50,5322	26,8238	3,4066
	5 ve üstü	42	50,1808	29,2430	4,5123
	Toplam	549	50,1584	28,7539	1,2272
SA-45 GSI	1	64	41,8884	28,9254	3,6157
	2	234	46,1383	28,7086	1,8767
	3	147	59,0258	27,5111	2,2691
	4	62	53,8996	27,8485	3,5368
	5 ve üstü	42	48,0160	28,5611	4,4071
	Toplam	549	50,1138	28,8710	1,2322
SA-45 PST	1	64	43,4054	29,5337	3,6917
	2	234	47,0691	28,7401	1,8788
	3	147	58,2301	27,5793	2,2747
	4	62	52,3283	28,2912	3,5930
	5 ve üstü	42	45,5549	28,3193	4,3698
	Toplam	549	50,1086	28,8487	1,2312

Ailedeki çocuk sayısına göre SA-45 STÖ'nün faktör puan ortalamaları ve standart sapma değerleri tablo 97'de verilmiştir. Anksiyete, Depresyon, Obsesyon, Kişilerarası duyarlık, Psikotik Belirtiler, GSI ve PST alt ölçeklerinde en yüksek aritmetik ortalama üç kardeş ile, en düşük aritmetik ortalama tek çocuk olanlardan elde edilmiştir. Somatizasyon, Fobik bozukluklar ve Paranoid düşünceler alt ölçeklerinde en yüksek ortalama dört kardeş olanlarda, en düşük aritmetik ortalama da tek çocuklarda bulunmuştur. Öfke ve düşmanlık değerinde de en yüksek aritmetik ortalama üç kardeş olanlar ile en düşük aritmetik ortalama da beş kardeş ve üstü olanlarda bulunmuştur.

Tablo 98, Ailedeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçekler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ort	F	p
ANKSIYETE	Gruplarası	13104,313	4	3276,078	4,071**	P<.01
	Gruplariçi	437767,381	544	804,719		
	Toplam	450871,694	548			
DEPRESYON	Gruplarası	17390,131	4	4347,533	5,419***	P<.001
	Gruplariçi	436415,214	544	802,234		
	Toplam	453805,344	548			
OBSESYON	Gruplarası	9712,239	4	2428,060	2,969*	P<.05
	Gruplariçi	444840,324	544	817,721		
	Toplam	454552,563	548			
SOMATİZASYON	Gruplarası	8379,446	4	2094,862	2,566*	P<.05
	Gruplariçi	444070,676	544	816,306		
	Toplam	452450,123	548			
FOBIK A.	Gruplarası	10064,715	4	2516,179	3,216*	P<.05
	Gruplariçi	425633,119	544	782,414		
	Toplam	435697,834	548			
ÖFKE	Gruplarası	7065,953	4	1766,488	2,166*	P<.05
	Gruplariçi	443606,346	544	815,453		
	Toplam	450672,299	548			
K. DUYARLIK	Gruplarası	13316,737	4	3329,184	4,105**	P<.01
	Gruplariçi	441240,614	544	811,104		
	Toplam	454557,351	548			
PARANOID	Gruplarası	13802,921	4	3450,730	4,273**	P<.01
	Gruplariçi	439296,405	544	807,530		
	Toplam	453099,326	548			
PSIKOTİK	Gruplarası	22270,202	4	5567,551	7,030***	P<.001
	Gruplariçi	430809,864	544	791,930		
	Toplam	453080,066	548			
SA-45 GSI	Gruplarası	20777,063	4	5194,266	6,481***	P<.001
	Gruplariçi	436000,359	544	801,471		
	Toplam	456777,422	548			
SA-45 PST	Gruplarası	15909,870	4	3977,467	4,916**	P<.01
	Gruplariçi	440163,001	544	809,123		
	Toplam	456072,871	548			

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre SA-45 STÖ'nün faktör puan ortalamaları için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 98'de verilmiştir. Tek yönlü varyans analizi Anovada.001 ve .01 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç, test uygulanan grup değişkenine göre alt ölçeklerin farklılaştığını göstermektedir. Bu kümülatif farklılıkların hangi ikili gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı hesaplardan Scheffe testi yapılmıştır.

Tablo 99, Ailedeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları

Ölçekler	Çocuk sayısı	Çocuk sayısı	Ortalamalar Farkı	Std. Hata	p
ANKSIYETE	1	2,00	-2,5484	4,0016	P>.05
		3,00	-13,3554	4,2483*	P<.05
		4,00	-5,2061	5,0550	P>.05
		5,00	-7,0350	5,6333	P>.05
	2	1,00	2,5484	4,0016	P>.05
		3,00	-10,8071	2,9855*	P<.05
		4,00	-2,6578	4,0520	P>.05
		5,00	-4,4867	4,7538	P>.05
	3	1,00	13,3554	4,2483*	P<.05
		2,00	10,8071	2,9855*	P<.05
		4,00	8,1493	4,2958	P>.05
		5,00	6,3204	4,9633	P>.05
	4	1,00	5,2061	5,0550	P>.05
		2,00	2,6578	4,0520	P>.05
		3,00	-8,1493	4,2958	P>.05
		5,00	-1,8289	5,6692	P>.05
5 ve üstü	1,00	7,0350	5,6333	P>.05	
	2,00	4,4867	4,7538	P>.05	
	3,00	-6,3204	4,9633	P>.05	
	4,00	1,8289	5,6692	P>.05	
DEPRESYON	1	2,00	-,1886	3,9954	P>.05
		3,00	-13,0929	4,2417	P>.05

Tablo 99, Ailedeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

		4,00	-4,3327	5,0472	P>.05
		5,00	-9,2095	5,6246	P>.05
	2	1,00	,1886	3,9954	P>.05
		3,00	-12,9043	2,9809*	P<.05
		4,00	-4,1441	4,0457	P>.05
		5,00	-9,0210	4,7465	P>.05
	3	1,00	13,0929	4,2417	P>.05
		2,00	12,9043	2,9809*	P<.05
		4,00	8,7602	4,2891	P>.05
		5,00	3,8834	4,9556	P>.05
	4	1,00	4,3327	5,0472	P>.05
		2,00	4,1441	4,0457	P>.05
		3,00	-8,7602	4,2891	P>.05
		5,00	-4,8769	5,6604	P>.05
	5 ve üstü	1,00	9,2095	5,6246	P>.05
		2,00	9,0210	4,7465	P>.05
		3,00	-3,8834	4,9556	P>.05
		4,00	4,8769	5,6604	P>.05
OBSESYON	1	2,00	-2,6385	4,0338	P>.05
		3,00	-11,4076	4,2825	P>.05
		4,00	-8,2834	5,0957	P>.05
		5,00	-2,9971	5,6786	P>.05
	2	1,00	2,6385	4,0338	P>.05
		3,00	-8,7690	3,0095	P>.05
		4,00	-5,6449	4,0846	P>.05
		5,00	-,3586	4,7921	P>.05
	3	1,00	11,4076	4,2825	P>.05
		2,00	8,7690	3,0095	P>.05
		4,00	3,1241	4,3303	P>.05
		5,00	8,4104	5,0032	P>.05
	4	1,00	8,2834	5,0957	P>.05
		2,00	5,6449	4,0846	P>.05
		3,00	-3,1241	4,3303	P>.05

Tablo 99, Ailedeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

		5,00	5,2863	5,7148	P>.05
	5 ve üstü	1,00	2,9971	5,6786	P>.05
		2,00	,3586	4,7921	P>.05
		3,00	-8,4104	5,0032	P>.05
		4,00	-5,2863	5,7148	P>.05
SOMATİZASYON	1	2,00	-4,0242	4,0303	P>.05
		3,00	-10,6008	4,2788	P>.05
		4,00	-11,8099	5,0913	P>.05
		5,00	-7,2393	5,6737	P>.05
	2	1,00	4,0242	4,0303	P>.05
		3,00	-6,5765	3,0069	P>.05
		4,00	-7,7857	4,0810	P>.05
		5,00	-3,2150	4,7879	P>.05
	3	1,00	10,6008	4,2788	P>.05
		2,00	6,5765	3,0069	P>.05
		4,00	-1,2091	4,3266	P>.05
		5,00	3,3615	4,9989	P>.05
	4	1,00	11,8099	5,0913	P>.05
		2,00	7,7857	4,0810	P>.05
		3,00	1,2091	4,3266	P>.05
		5,00	4,5706	5,7098	P>.05
	5 ve üstü	1,00	7,2393	5,6737	P>.05
		2,00	3,2150	4,7879	P>.05
		3,00	-3,3615	4,9989	P>.05
		4,00	-4,5706	5,7098	P>.05
FOBIK A.	1	2,00	-4,0201	3,9457	P>.05
		3,00	-11,4057	4,1890	P>.05
		4,00	-12,0614	4,9845	P>.05
		5,00	-3,1344	5,5546	P>.05
	2	1,00	4,0201	3,9457	P>.05
		3,00	-7,3856	2,9438	P>.05
		4,00	-8,0413	3,9954	P>.05
		5,00	,8858	4,6875	P>.05

Tablo 99, Ailedeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

	3	1,00	11,4057	4,1890	P>.05
		2,00	7,3856	2,9438	P>.05
		4,00	-,6557	4,2358	P>.05
		5,00	8,2713	4,8940	P>.05
	4	1,00	12,0614	4,9845	P>.05
		2,00	8,0413	3,9954	P>.05
		3,00	,6557	4,2358	P>.05
		5,00	8,9270	5,5900	P>.05
	5 ve üstü	1,00	3,1344	5,5546	P>.05
		2,00	-,8858	4,6875	P>.05
		3,00	-8,2713	4,8940	P>.05
		4,00	-8,9270	5,5900	P>.05
K. DUYARLI	1	2,00	-5,6200	4,0174	P>.05
		3,00	-14,0893	4,2651	P<.05
		4,00	-9,9578	5,0750	P>.05
		5,00	-,3442	5,6556	P>.05
	2	1,00	5,6200	4,0174	P>.05
		3,00	-8,4693	2,9973	P>.05
		4,00	-4,3378	4,0680	P>.05
		5,00	5,2757	4,7727	P>.05
	3	1,00	14,0893	4,2651*	P<.05
		2,00	8,4693	2,9973	P>.05
		4,00	4,1315	4,3128	P>.05
		5,00	13,7451	4,9829	P>.05
	4	1,00	9,9578	5,0750	P>.05
		2,00	4,3378	4,0680	P>.05
		3,00	-4,1315	4,3128	P>.05
		5,00	9,6136	5,6916	P>.05
	5 ve üstü	1,00	,3442	5,6556	P>.05
		2,00	-5,2757	4,7727	P>.05
		3,00	-13,7451	4,9829	P>.05
		4,00	-9,6136	5,6916	P>.05
PARANOID	1	2,00	-5,4821	4,0086	P>.05

Tablo 99, Ailedeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

		3,00	-13,2921	4,2557*	P<.05
		4,00	-14,9925	5,0638	P>.05
		5,00	-2,8945	5,6431	P>.05
	2	1,00	5,4821	4,0086	P>.05
		3,00	-7,8100	2,9907	P>.05
		4,00	-9,5104	4,0590	P>.05
		5,00	2,5876	4,7621	P>.05
	3	1,00	13,2921	4,2557*	P<.05
		2,00	7,8100	2,9907	P>.05
		4,00	-1,7004	4,3033	P>.05
		5,00	10,3976	4,9720	P>.05
	4	1,00	14,9925	5,0638	P>.05
		2,00	9,5104	4,0590	P>.05
		3,00	1,7004	4,3033	P>.05
		5,00	12,0980	5,6790	P>.05
	5 ve üstü	1,00	2,8945	5,6431	P>.05
		2,00	-2,5876	4,7621	P>.05
		3,00	-10,3976	4,9720	P>.05
		4,00	-12,0980	5,6790	P>.05
PSIKOTİK	1	2,00	-2,3846	3,9697	P>.05
		3,00	-16,8132	4,2144*	P<.01
		4,00	-7,2359	5,0147	P>.05
		5,00	-6,8845	5,5883	P>.05
	2	1,00	2,3846	3,9697	P>.05
		3,00	-14,4286	2,9617***	P<.001
		4,00	-4,8514	4,0196	P>.05
		5,00	-4,4999	4,7159	P>.05
	3	1,00	16,8132	4,2144**	P<.01
		2,00	14,4286	2,9617***	P<.001
		4,00	9,5773	4,2615	P>.05
		5,00	9,9287	4,9237	P>.05
	4	1,00	7,2359	5,0147	P>.05
		2,00	4,8514	4,0196	P>.05
		3,00	-9,5773	4,2615	P>.05

Tablo 99, Ailedeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

		5,00	,3514	5,6239	P>.05
	5 ve üstü	1,00	6,8845	5,5883	P>.05
		2,00	4,4999	4,7159	P>.05
		3,00	-9,9287	4,9237	P>.05
		4,00	-,3514	5,6239	P>.05
SA-45 GSI	1	2,00	-4,2498	3,9935	P>.05
		3,00	-17,1374	4,2397**	P<.01
		4,00	-12,0111	5,0448	P>.05
		5,00	-6,1275	5,6219	P>.05
	2	1,00	4,2498	3,9935	P>.05
		3,00	-12,8875	2,9795**	P<.01
		4,00	-7,7613	4,0438	P>.05
		5,00	-1,8777	4,7442	P>.05
	3	1,00	17,1374	4,2397**	P<.01
		2,00	12,8875	2,9795**	P<.01
		4,00	5,1262	4,2871	P>.05
		5,00	11,0098	4,9533	P>.05
	4	1,00	12,0111	5,0448	P>.05
		2,00	7,7613	4,0438	P>.05
		3,00	-5,1262	4,2871	P>.05
		5,00	5,8836	5,6577	P>.05
	5 ve üstü	1,00	6,1275	5,6219	P>.05
		2,00	1,8777	4,7442	P>.05
		3,00	-11,0098	4,9533	P>.05
		4,00	-5,8836	5,6577	P>.05
SA-45 PST	1	2,00	-3,6637	4,0125	P>.05
		3,00	-14,8247	4,2599*	P<.05
		4,00	-8,9229	5,0688	P>.05
		5,00	-2,1495	5,6487	P>.05
	2	1,00	3,6637	4,0125	P>.05
		3,00	-11,1610	2,9937**	P<.01
		4,00	-5,2592	4,0630	P>.05
		5,00	1,5142	4,7668	P>.05
	3	1,00	14,8247	4,2599*	P<.05

Tablo 99, Ailedeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

		2,00	11,1610	2,9937**	P<.01
		4,00	5,9018	4,3075	P>.05
		5,00	12,6752	4,9769	P>.05
	4	1,00	8,9229	5,0688	P>.05
		2,00	5,2592	4,0630	P>.05
		3,00	-5,9018	4,3075	P>.05
		5,00	6,7734	5,6846	P>.05
	5 ve üstü	1,00	2,1495	5,6487	P>.05
		2,00	-1,5142	4,7668	P>.05
		3,00	-12,6752	4,9769	P>.05
		4,00	-6,7734	5,6846	P>.05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre SA-45 STÖ puanları için yapılan tamamlayıcı hesaplardan Scheffe testi sonuçları tablo 99’te verilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre;

Ansiyete alt ölçeğine göre tek çocukla üç kardeş olanlar arasında, üç kardeş olanlar lehine .05 düzeyinde; iki kardeş ile üç kardeş olanlar arasında .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Depresyon alt ölçeğinde, iki kardeş olanlar ile üç kardeş olanlar arasında üç kardeş olanlar lehine .01 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Kişiler arasında duyarlık alt ölçeğinde ise tek çocuk ile üç kardeş arasında, üç kardeş lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Paranoid düşünceler alt ölçeğinde tek çocukla üç kardeş arasında üç kardeş olanlar lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Psikotik belirtiler alt ölçeğinde; tek ve üç kardeş ile iki ve üç kardeş olanlar arasında, üç kardeş olanlar lehine .01 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

GSI alt ölçeğinde; tek ve üç kardeş ile iki ve üç kardeş olanlar arasında, üç kardeş olanlar lehine .01 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

PST alt ölçeğinde; tek ve üç kardeşler arasında üç kardeş olanlar lehine .05 düzeyine; iki ve üç kardeş olanlar arasında üç kardeş olanlar lehine .01 lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer alt ölçeklerdeki ikili gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 100, Kardeş Sırası Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

	Kardeş sırası	n	Art.Ort	ss	SH
ANKSIYETE	1	261	46,2124	29,1116	1,8020
	2	169	51,7836	27,0923	2,0840
	3	72	59,5162	27,6469	3,2582
	4	26	45,2064	32,7139	6,4157
	5 ve üstü	22	60,3000	25,9351	5,5294
	Toplam	550	50,1818	28,7100	1,2242
DEPRESYON	1	261	49,1998	28,7719	1,7809
	2	169	48,3123	28,3485	2,1807
	3	72	54,6460	30,1910	3,5580
	4	26	52,9961	28,9581	5,6791
	5 ve üstü	22	58,2569	26,5061	5,6511
	Toplam	550	50,1818	28,7758	1,2270
OBSESYON	1	261	46,2566	28,8095	1,7833
	2	169	51,5563	27,3135	2,1010
	3	72	60,5219	29,7407	3,5050
	4	26	50,6105	28,4723	5,5839
	5 ve üstü	22	51,8433	29,4818	6,2855
	Toplam	550	50,1818	28,7744	1,2269
SOMATİZASYON	1	261	45,8265	29,2484	1,8104
	2	169	52,7938	27,1767	2,0905

Tablo 100, Kardeş Sırası Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri - Devam

	3	72	54,7728	29,4088	3,4659
	4	26	62,4903	23,8125	4,6700
	5 ve üstü	22	52,2157	31,5803	6,7330
	Toplam	550	50,1818	28,7784	1,2271
FOBIK A.	1	261	47,6938	28,2039	1,7458
	2	169	51,1290	27,4030	2,1079
	3	72	57,1363	28,7542	3,3887
	4	26	53,9271	30,3551	5,9531
	5 ve üstü	22	45,2365	26,7271	5,6982
	Toplam	550	50,1818	28,1768	1,2015
ÖFKE	1	261	48,7959	29,3894	1,8192
	2	169	50,4430	28,4146	2,1857
	3	72	53,8956	29,4533	3,4711
	4	26	58,8004	25,4243	4,9861
	5 ve üstü	22	42,2774	22,0365	4,6982
	Toplam	550	50,1818	28,7244	1,2248
K. DUYARLIK	1	261	49,2428	28,5553	1,7675
	2	169	51,0366	28,4277	2,1867
	3	72	51,5483	31,4967	3,7119
	4	26	53,1553	26,2404	5,1462
	5 ve üstü	22	46,7699	29,6022	6,3112
	Toplam	550	50,1818	28,7821	1,2273
PARANOID	1	261	48,4948	29,3945	1,8195
	2	169	50,4885	27,8371	2,1413
	3	72	58,0239	29,0807	3,4272
	4	26	49,4933	26,1341	5,1253
	5 ve üstü	22	42,9888	27,2664	5,8132
	Toplam	550	50,1818	28,7538	1,2261
PSIKOTİK	1	261	46,8528	28,4538	1,7612
	2	169	50,3864	28,8902	2,2223
	3	72	59,4464	27,9947	3,2992
	4	26	51,1917	30,6315	6,0073
	5 ve üstü	22	56,5901	25,2743	5,3885

Tablo 100, Kardeş Sırası Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri - Devam

	Toplam	550	50,1818	28,7330	1,2252
SA-45 GSI	1	261	46,5134	29,3541	1,8170
	2	169	51,1071	27,2586	2,0968
	3	72	59,4387	29,6667	3,4963
	4	26	54,2961	29,3896	5,7638
	5 ve üstü	22	51,4371	26,6654	5,6851
	Toplam	550	50,1818	28,8888	1,2318
SA-45 PST	1	261	47,9039	30,3316	1,8775
	2	169	50,8804	26,1815	2,0140
	3	72	55,3740	30,2391	3,5637
	4	26	54,5350	28,4849	5,5863
	5 ve üstü	22	49,7018	26,0482	5,5535
	Toplam	550	50,1818	28,8736	1,2312

Kardeş sırası değişkenine göre SA-45 STÖ nün faktör puan ortalamaları ve standart sapma değerleri tablo 100'de verilmiştir. Obsesyon, Psikotik Belirtiler, GSI ve PST alt ölçeklerinde en yüksek aritmetik ortalama üçüncü sıradaki gençler ile en düşük aritmetik ortalama değerini birinci sıradaki kardeşlerin aldığı bulunmuştur. Öfke ve düşmanlık ile Kişile arası duyarlılık alt ölçeklerinde de en yüksek ortalama dördüncü sıradaki kardeşler ile en düşük aritmetik ortalama değerini beş ve üstü sıralarındaki kardeşler almıştır.

Fobik bozukluklar ile Paronid düşünceler aritmetik ortalama değerinde ise üçüncü sıradaki kardeşler ile en düşük aritmetik ortalayı ise beş ve üstü sıradaki kardeşler almıştır. Anksiyete alt ölçeğinde ise en yüksek ortalama değeri beşinci, en düşük değer ise dördüncü sıradaki kardeşler almıştır. Depresyon alt ölçeğine ait en yüksek aritmetik ortalama puan beş ve üstü kardeşler ile ikinci sıradaki kardeşler almıştır. Somatizasyon alt ölçeğinde ise en yüksek ortalama değeri dördüncü sıradaki kardeş ile en düşük birinci sıradaki kardeş almıştır.

Tablo 101, Kardeş Sırası Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçekler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
ANKSIYE	Gruplararası	13715,243	4	3428,811	4,259**	P<.01
	Gruplariçi	438805,610	545	805,148		
	Toplam	452520,853	549			
DEPRES	Gruplararası	3917,740	4	979,435	1,184	P>.05
	Gruplariçi	450679,783	545	826,935		
	Toplam	454597,523	549			
OBSES	Gruplararası	12104,013	4	3026,003	3,727**	P<.01
	Gruplariçi	442449,428	545	811,834		
	Toplam	454553,441	549			
SOMATI	Gruplararası	11651,508	4	2912,877	3,583**	P<.01
	Gruplariçi	443028,307	545	812,896		
	Toplam	454679,815	549			
FOBIK	Gruplararası	6152,321	4	1538,080	1,951	P>.05
	Gruplariçi	429715,134	545	788,468		
	Toplam	435867,455	549			
ÖFKE	Gruplararası	4811,738	4	1202,934	1,463	P>.05
	Gruplariçi	448162,164	545	822,316		
	Toplam	452973,902	549			
DUYARLIK	Gruplararası	974,079	4	243,520	,292	P>.05
	Gruplariçi	453823,295	545	832,703		
	Toplam	454797,373	549			
PARANOID	Gruplararası	6337,198	4	1584,300	1,929	P>.05
	Gruplariçi	447564,972	545	821,220		
	Toplam	453902,171	549			
PSIKOTIK	Gruplararası	10009,379	4	2502,345	3,077*	P<.05
	Gruplariçi	443235,777	545	813,277		
	Toplam	453245,156	549			
SAGSI	Gruplararası	10301,491	4	2575,373	3,134*	P<.05
	Gruplariçi	447874,644	545	821,788		
	Toplam	458176,135	549			
SAPST	Gruplararası	3875,551	4	968,888	1,164	P>.05
	Gruplariçi					
	Toplam					

Tablo 101, Kardeş Sırası Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları - Devam

	Gruplarıçi	453815,944	545	832,690		
	Toplam	457691,495	549			

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Kardeş sırası değişkenine göre, SA-45 STÖ'nin faktör puan ortalamaları için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 101'de verilmiştir. Tek yönlü varyans analizi Anova da .01 ve .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç, test uygulanan grup değişkenine göre alt ölçeklerin farklılaştığını göstermektedir. Bu kümülatif farklılıkların hangi ikili gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı hesaplardan Scheffe testi yapılmıştır.

Tablo 102, Kardeş Sırası Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları

Ölçekler	Kardeş Sırası	Kardeş Sırası	Ortalamalar Farkı	Std. Hata	p
ANKSIYETE	1	2,00	-5,5712	2,8016	P>.05
		3,00	-13,3037	3,7772*	P<.05
		4,00	1,0061	5,8354	P>.05
		5,00	-14,0876	6,2994	P>.05
	2	1,00	5,5712	2,8016	P>.05
		3,00	-7,7326	3,9933	P>.05
		4,00	6,5772	5,9776	P>.05
		5,00	-8,5164	6,4313	P>.05
	3	1,00	13,3037	3,7772*	P<.05
		2,00	7,7326	3,9933	P>.05
		4,00	14,3098	6,4923	P>.05
		5,00	-,7839	6,9123	P>.05
	4	1,00	-1,0061	5,8354	P>.05
		2,00	-6,5772	5,9776	P>.05
		3,00	-14,3098	6,4923	P>.05
		5,00	-15,0936	8,2198	P>.05
5 ve üstü	1,00	14,0876	6,2994	P>.05	
	2,00	8,5164	6,4313	P>.05	
	3,00	,7839	6,9123	P>.05	
	4,00	15,0936	8,2198	P>.05	
OBSESYON	1	2,00	-5,2997	2,8132	P>.05
		3,00	-14,2652	3,7929*	P<.05
		4,00	-4,3538	5,8596	P>.05
		5,00	-5,5867	6,3255	P>.05
	2	1,00	5,2997	2,8132	P>.05
		3,00	-8,9655	4,0099	P>.05
		4,00	,9459	6,0023	P>.05
		5,00	-,2870	6,4580	P>.05
	3	1,00	14,2652	3,7929*	P<.05
		2,00	8,9655	4,0099	P>.05
		4,00	9,9114	6,5192	P>.05

Tablo 102, Kardeş Sırası Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

		5,00	8,6785	6,9410	P>.05
	4	1,00	4,3538	5,8596	P>.05
		2,00	-,9459	6,0023	P>.05
		3,00	-9,9114	6,5192	P>.05
		5,00	-1,2328	8,2538	P>.05
	5 ve üstü	1,00	5,5867	6,3255	P>.05
		2,00	,2870	6,4580	P>.05
		3,00	-8,6785	6,9410	P>.05
		4,00	1,2328	8,2538	P>.05
SOMATİZAS	1	2,00	-6,9674	2,8151	P>.05
		3,00	-8,9464	3,7954	P>.05
		4,00	-16,6638	5,8634	P>.05
		5,00	-6,3892	6,3296	P>.05
	2	1,00	6,9674	2,8151	P>.05
		3,00	-1,9790	4,0125	P>.05
		4,00	-9,6964	6,0063	P>.05
		5,00	,5781	6,4622	P>.05
	3	1,00	8,9464	3,7954	P>.05
		2,00	1,9790	4,0125	P>.05
		4,00	-7,7174	6,5235	P>.05
		5,00	2,5571	6,9455	P>.05
	4	1,00	16,6638	5,8634	P>.05
		2,00	9,6964	6,0063	P>.05
		3,00	7,7174	6,5235	P>.05
		5,00	10,2746	8,2592	P>.05
	5 ve üstü	1,00	6,3892	6,3296	P>.05
		2,00	-,5781	6,4622	P>.05
		3,00	-2,5571	6,9455	P>.05
		4,00	-10,2746	8,2592	P>.05
PSIKOTİK	1	2,00	-3,5336	2,8157	P>.05
		3,00	-12,5935	3,7962*	P<.05
		4,00	-4,3388	5,8648	P>.05
		5,00	-9,7372	6,3311	P>.05

Tablo 102, Kardeş Sırası Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

	2	1,00	3,5336	2,8157	P>.05
		3,00	-9,0599	4,0135	P>.05
		4,00	-,8052	6,0077	P>.05
		5,00	-6,2037	6,4637	P>.05
	3	1,00	12,5935	3,7962*	P<.05
		2,00	9,0599	4,0135	P>.05
		4,00	8,2547	6,5250	P>.05
		5,00	2,8563	6,9471	P>.05
	4	1,00	4,3388	5,8648	P>.05
		2,00	,8052	6,0077	P>.05
		3,00	-8,2547	6,5250	P>.05
		5,00	-5,3984	8,2612	P>.05
	5 ve üstü	1,00	9,7372	6,3311	P>.05
		2,00	6,2037	6,4637	P>.05
		3,00	-2,8563	6,9471	P>.05
		4,00	5,3984	8,2612	P>.05
SA-45 GSI	1	2,00	-4,5937	2,8304	P>.05
		3,00	-12,9253	3,8161*	P<.05
		4,00	-7,7827	5,8954	P>.05
		5,00	-4,9237	6,3642	P>.05
	2	1,00	4,5937	2,8304	P>.05
		3,00	-8,3316	4,0344	P>.05
		4,00	-3,1890	6,0390	P>.05
		5,00	-,3299	6,4974	P>.05
	3	1,00	12,9253	3,8161*	P<.05
		2,00	8,3316	4,0344	P>.05
		4,00	5,1426	6,5590	P>.05
		5,00	8,0016	6,9834	P>.05
	4	1,00	7,7827	5,8954	P>.05
		2,00	3,1890	6,0390	P>.05
		3,00	-5,1426	6,5590	P>.05
		5,00	2,8590	8,3043	P>.05
	5 ve üstü	1,00	4,9237	6,3642	P>.05

Tablo 102, Kardeş Sırası Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları - Devam

	2,00	,3299	6,4974	P>.05
	3,00	-8,0016	6,9834	P>.05
	4,00	-2,8590	8,3043	p>.05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Kardeş sırası değişkenine göre SA-45 STÖ puanları için yapılan tamamlayıcı hesaplardan Scheffe testi sonuçları tablo 102’de verilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre;

Ansiyete alt ölçeğine göre birinci sırada doğanlar ile üçüncü sırada doğanlar arasında üçüncü sırada doğanlar lehine .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Obsesyon alt ölçeğine göre birinci sırada doğanlar ile üçüncü sırada doğanlar arasında üçüncü sırada doğanlar lehine .01 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Psikotik alt ölçeğine göre birinci sırada doğanlar ile üçüncü sırada doğanlar arasında üçüncü sırada doğanlar lehine .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

GSI alt ölçeğine göre birinci sırada doğanlar ile üçüncü sırada doğanlar arasında üçüncü sırada doğanlar lehine .05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Diğer alt ölçeklerdeki ikili gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Tablo 103, Ekonomik Düzey Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

	Ekonomik Düz.	n	Art.Ort	ss	SH
ANKSIYETE	Düşük	26	60,9098	24,9733	4,8977
	Orta	431	50,3994	28,7929	1,3869
	Yüksek	93	46,1744	28,7301	2,9792
	Toplam	550	50,1818	28,7100	1,2242
DEPRESTE	Düşük	26	62,7012	24,4020	4,7856
	Orta	431	51,2188	28,5018	1,3729
	Yüksek	93	41,8759	29,3859	3,0472
	Toplam	550	50,1818	28,7758	1,2270
OBSESYON	Düşük	26	61,6112	32,1738	6,3098
	Orta	431	50,7877	28,3552	1,3658
	Yüksek	93	44,1786	28,7493	2,9812
	Toplam	550	50,1818	28,7744	1,2269
SOMATİZASYON	Düşük	26	57,1795	29,4100	5,7678
	Orta	431	49,6303	28,7925	1,3869
	Yüksek	93	50,7815	28,5796	2,9636
	Toplam	550	50,1818	28,7784	1,2271
FOBIK A.	Düşük	26	59,2615	28,8922	5,6662
	Orta	431	51,6140	27,8627	1,3421
	Yüksek	93	41,0060	27,6464	2,8668
	Toplam	550	50,1818	28,1768	1,2015
ÖFKE	Düşük	26	47,7276	23,9288	4,6928
	Orta	431	49,6781	28,6531	1,3802
	Yüksek	93	53,2025	30,3088	3,1429
	Toplam	550	50,1818	28,7244	1,2248
K. DUYARLIK	Düşük	26	52,7017	31,6079	6,1988
	Orta	431	50,7455	28,5327	1,3744
	Yüksek	93	46,8649	29,1968	3,0276
	Toplam	550	50,1818	28,7821	1,2273
PARANOID	Düşük	26	58,4338	25,3563	4,9728
	Orta	431	50,5516	28,4485	1,3703
	Yüksek	93	46,1611	30,6612	3,1794
	Toplam	550	50,1818	28,7538	1,2261

Tablo 103, Ekonomik Düzey Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri - Devam

PSIKOTİK	Düşük	26	57,5390	26,8708	5,2698
	Orta	431	50,4686	28,5455	1,3750
	Yüksek	93	46,7958	29,9097	3,1015
	Toplam	550	50,1818	28,7330	1,2252
SA-45 GSI	Düşük	26	60,4035	26,9273	5,2809
	Orta	431	50,4375	28,6945	1,3822
	Yüksek	93	46,1394	29,8061	3,0907
	Toplam	550	50,1818	28,8888	1,2318
SA-45 PST	Düşük	26	59,6705	28,4498	5,5795
	Orta	431	50,8845	28,5459	1,3750
	Yüksek	93	44,2724	29,7202	3,0818
	Toplam	550	50,1818	28,8736	1,2312

Ekonomik düzey değişkenine göre SA-45 STÖ nün faktör puan ortalamaları ve standart sapma değerleri tablo 103’de verilmiştir. Buna göre; Anksiyete, Depresyon, Fobik bozukluklar, Kişilerarası Duyarlılık, Paronoid Belirtiler, Psikotik Belirtiler, GSI ve PST alt ölçek puan ortalamalarına göre en yüksek aritmetik ortalama düşük gelir grubunda, en düşük aritmetik ortalama da yüksek gelir grubunda görülmektedir. Somatizasyon, alt ölçeğinde ise en yüksek aritmetik ortalama puanı düşük, en düşük ortalama değeri de orta gelir grubunda görülmektedir. Öfke ve düşmanlık alt ölçeğinde de en yüksek ortalama değeri yüksek, en düşük ortalama değeri de düşük gelir grubuna ait olarak bulunmuştur.

Tablo 104, Ekonomik Düzey Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçekler	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
ANKSIYETE	Gruplararası	4506,205	2	2253,102	2,751	P>.05
	Gruplariçi	448014,648	547	819,040		
	Toplam	452520,853	549			
DEPRESYON	Gruplararası	10954,573	2	5477,286	6,753**	P<.01
	Gruplariçi	443642,950	547	811,047		
	Toplam	454597,523	549			
OBSESYON	Gruplararası	6906,187	2	3453,093	4,219*	P<.05
	Gruplariçi	447647,254	547	818,368		
	Toplam	454553,441	549			
SOMATIZASYO	Gruplararası	1437,704	2	718,852	,868	P>.05
	Gruplariçi	453242,111	547	828,596		
	Toplam	454679,815	549			
FOBIK A.	Gruplararası	10857,762	2	5428,881	6,987**	P<.01
	Gruplariçi	425009,693	547	776,983		
	Toplam	435867,455	549			
ÖFKE	Gruplararası	1114,528	2	557,264	,675	P>.05
	Gruplariçi	451859,374	547	826,068		
	Toplam	452973,902	549			
K. DUYARLIK	Gruplararası	1325,220	2	662,610	,799	P>.05
	Gruplariçi	453472,154	547	829,017		
	Toplam	454797,373	549			
PARANOID	Gruplararası	3332,855	2	1666,428	2,023	P>.05
	Gruplariçi	450569,315	547	823,710		
	Toplam	453902,171	549			
PSIKOTIK	Gruplararası	2509,049	2	1254,525	1,522	P>.05
	Gruplariçi	450736,107	547	824,015		
	Toplam	453245,156	549			
SA-45 GSI	Gruplararası	4264,460	2	2132,230	2,570	P>.05
	Gruplariçi	453911,675	547	829,820		

Tablo 104, Ekonomik Düzey Değişkenine Göre SA-45 Ölçeği Puanları İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları - Devam

	Toplam	458176,135	549			
SA-45 PST	Gruplararası	5801,482	2	2900,741	3,511*	P<.05
	Gruplarıçi	451890,013	547	826,124		
	Toplam	457691,495	549			

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Ekonomik düzey değişkenine göre, SA-45 STÖ'nin faktör puan ortalamaları için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları Tablo 104'te verilmiştir. Tek yönlü varyans analizi Anova da.001 ve .01 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç, test uygulanan grup değişkenine göre alt ölçeklerin farklılaştığını göstermektedir. Bu kümülatif farklılıkların hangi ikili gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı hesaplardan Scheffe testi yapılmıştır.

Tablo 105, Ekonomik Durum Değişkenine Göre SA-45 STÖ Puanları İçin Yapılan Tamamlayıcı Hesaplardan Scheffe Testi Sonuçları

Ölçekler	Ekonomik Durum	Ekonomik Durum	Ortalamalar Farkı	Std. Hata	p
DEPRESYON	Alt	Orta	11,4824	5,7512	P>.05
		Yüksek	20,8254	6,3178**	P<.01
	Orta	Alt	-11,4824	5,7512	P>.05
		Yüksek	9,3430	3,2562*	P<.05
	Yüksek	Alt	-20,8254	6,3178**	P<.01
		Orta	-9,3430	3,2562*	P<.05
OBSESYON	Alt	Orta	10,8235	5,7771	P>.05
		Yüksek	17,4326	6,3463	P>.05
	Orta	Alt	-10,8235	5,7771	P>.05
		Yüksek	6,6091	3,2708	P>.05
	Yüksek	Alt	-17,4326	6,3463*	P<.05
		Orta	-6,6091	3,2708	P>.05
FOBIK A.	Alt	Orta	7,6474	5,6291	P>.05
		Yüksek	18,2555	6,1837*	P<.05
	Orta	Alt	-7,6474	5,6291	P>.05
		Yüksek	10,6081	3,1871**	P<.01
	Yüksek	Alt	-18,2555	6,1837*	P<.05
		Orta	-10,6081	3,1871**	P<.01
SA-45 PST	Alt	Orta	8,7860	5,8044	P>.05
		Yüksek	15,3982	6,3763	P>.05
	Orta	Alt	-8,7860	5,8044	P>.05
		Yüksek	6,6122	3,2863	P>.05
	Yüksek	Alt	-15,3982	6,3763	P>.05
		Orta	-6,6122	3,2863	P>.05

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Ekonomik düzey değişkenine göre SA-45 STÖ puanları için yapılan tamamlayıcı hesaplardan Scheffe testi sonuçları tablo 99'da verilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasından kaynaklandığını belirlemek üzere yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre;

Depresyon alt ölçeğine göre alt ekonomik düzey ile yüksek ekonomik düzeye sahip olma arasında alt ekonomik düzey lehine .01 düzeyinde; orta ile yüksek ekonomik düzey arasında orta ekonomik düzey lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Obsesyon alt ölçeğinde; alt ve yüksek ekonomik düzey arasında alt ekonomik düzey lehine .05 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur.

Fobik bozukluklar alt ölçeğinde; alt ve yüksek ekonomik düzey arasında alt ekonomik düzey lehine .05 düzeyinde; orta ve yüksek ekonomik düzeyler arasında da orta ekonomik düzey lehine .01 düzeyinde anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer alt ölçeklerdeki ikili gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

4.1.4. SA-45 Sorun Tarama Ölçeğinin Norm Çalışması

Çalışmanın son aşamasında norm çalışması yapılmıştır. Norm çalışmasında her bir faktör için SKEWNESS ve KURTOSİS değerleri hesaplanarak tanımlayıcı istatistik değerleri hesaplanıp dağılımın durumu belirlenmiştir. Norm çalışmasında hem puanlar persantil olarak puanlara dönüştürülmüştür.

Tablo 106, SA-45 Sorun Tarama Ölçeğinin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

	n	Art.Ort	Ss	SH	Y ₂₅	Y ₅₀	Y ₇₅	Skew.	SH	Kurt.	SH
ANKSIYE	550	9,2745	3,4392	,1466	7,00	8,00	11	1,199	,104	1,583	,208
DEPRES	550	11,0855	4,0252	,1716	8,00	10,00	14	,792	,104	,187	,208
OBSES	550	11,2382	3,5482	,1513	9,00	11,00	13	,614	,104	,467	,208
SOMATI	550	10,0309	3,8977	,1662	7,00	9,00	12	,868	,104	,453	,208
FOBIK	550	7,3618	2,8371	,1210	5,00	6,00	8	1,789	,104	4,198	,208
ÖFKE	550	9,6564	4,3625	,1860	6,00	8,00	12	1,265	,104	1,267	,208
DUYARLIK	550	10,9382	3,6758	,1567	8,00	11,00	13	,685	,104	,540	,208
PARANOID	550	10,5436	3,5643	,1520	8,00	10,00	13	,732	,104	,216	,208
PSIKOTİK	550	9,4327	3,2741	,1396	7,00	9,00	12	,844	,104	,564	,208
SAGSI	550	89,5618	23,9972	1,0232	72,00	86,00	102	,948	,104	1,375	,208
SAPST	550	24,1382	8,8739	,3784	18,00	24,00	31	-,027	,104	-,595	,208

Tablo 106'da SA-45 STÖ'nün genel toplam ve alt ölçekleri için yapılan tanımlayıcı istatistikler verilmiştir. Buna göre ölçeğin genel toplamının aritmetik ortalaması GSI için 89.5618, PST için 24.1382 dir. Standart hatası GSI için 1.0203, PST için 0.3784; standart sapması GSI için 23.9972, PST için 8.8739; Skewness değeri GSI için 0.948, PST için -0.027; Skewness standart hatası GSI ve PST için 0.104; Kurtosis değeri GSI için 1.375, PST için -0.595; Kurtosis standart hatası GSI ve PST için 0.208; dir.

Anksiyete alt ölçeğinde 7'den düşük puan alanlar anksiyete belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 7,01 ile 10,99 arasında puan alanlar orta düzeyde anksiyete belirtileri olanlardır. 11'in üstünde puan alanlar ise belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Depresyon alt ölçeğinde 8'den düşük puan alanlar depresyon belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 8,01 ile 13,99 arasında puan alanlar orta düzeyde depresyon belirtileri olanlardır. 14'ün üstünde puan alanlar ise belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Obsesif Kompulsif belirtiler alt ölçeğinde 9'dan düşük puan alanlar obsesif kompulsif belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 9,01 ile 12,99 arasında puan alanlar orta düzeyde obsesif kompulsif belirtileri olanlardır. 13'ün üstünde puan alanlar ise belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Somatizasyon alt ölçeğinde 7'den düşük puan alanlar somatizasyon belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 7,01 ile 11,99 arasında puan alanlar orta düzeyde somatizasyon belirtileri olanlardır. 12'nin üstünde puan alanlar ise somatizasyon belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Fobik Anksiyete alt ölçeğinde 5'ten düşük puan alanlar fobik anksiyete belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 5,01 ile 7,99 arasında puan alanlar orta düzeyde fobik anksiyete

belirtileri olanlardır. 8'in üstünde puan alanlar ise belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Öfke ve Düşmanlık alt ölçeğinde 6'dan düşük puan alanlar öfke ve düşmanlık belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 6,01 ile 11,99 arasında puan alanlar orta düzeyde öfke ve düşmanlık belirtileri olanlardır. 12 'nin üstünde puan alanlar ise belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Kişilerarası Duyarlık alt ölçeğinde 8'den düşük puan alanlar kişilerarası duyarlık belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 8,01 ile 12,99 arasında puan alanlar orta düzeyde kişilerarası duyarlık belirtileri olanlardır. 13'ün üstünde puan alanlar ise belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Paranoid Düşünceler alt ölçeğinde 8'den düşük puan alanlar paranoid düşünceleri düşük düzeyde olanlardır. 8,01 ile 12,99 arasında puan alanlar orta düzeyde paranoid düşünceleri olanlardır. 13'ün üstünde puan alanlar ise belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Psikotizm alt ölçeğinde 7'den düşük puan alanlar psikotizm belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 7,01 ile 11,99 arasında puan alanlar orta düzeyde psikotizm belirtileri olanlardır. 12'nin üstünde puan alanlar ise belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Genel Şiddet Endeksi GSI alt ölçeğinde 72'den düşük puan alanlar GSI psikolojik belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 72,01 ile 101,99 arasında puan alanlar orta düzeyde GSI psikolojik belirtileri olanlardır. 102'nin üstünde puan alanlar ise GSI psikolojik belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Pozitif Belirtiler Endeksi PST alt ölçeğinde 18'den düşük puan alanlar PST puanı düşük düzeyde olanlardır. 18,01 ile 30,99 arasında puan alanlar orta düzeyde PST puanı

olanlardır. 31'in üstünde puan alanlar ise PST puanı üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Tablo 107, SA-45 STÖ Türkiye İçin Hesaplanan Standart ve Yüzdelik Puanlar - Erkekler

Erkekler için hesaplanan Standart ve Yüzdelik Puanlar Tablo 107'de verilmiştir.

Ham Pua	Ank.		Dep.		Obs.		Soma.		Fobik A.		Öfke		Kış.Duy		Paro.		Psikotik	
	T	Y	T	Y	T	Y	T	Y	T	Y	T	Y	T	Y	T	Y	T	Y
5	37	2,5	34	1,7	32	0,8	37	4,3	41	15	39	7	33	1,7	33	1,3	37	4,7
6	39	11	36	4,3	35	4,9	39	14	44	37	42	23	36	5,5	36	5,7	40	16
7	42	25	38	9,6	38	12	42	24	47	50	44	38	39	10	39	12	43	30
8	45	38	41	18	41	19	44	35	51	63	47	48	41	18	42	22	46	43
9	48	50	43	29	44	28	47	45	54	74	49	58	44	30	45	33	49	54
10	50	60	46	41	46	39	49	54	57	81	51	65	47	42	48	45	52	63
11	53	67	48	50	49	49	52	63	60	85	54	70	50	54	51	59	55	70
12	56	73	51	59	52	60	54	70	63	89	56	76	52	66	54	71	58	78
13	59	80	53	66	55	70	57	75	66	93	59	81	55	74	57	78	61	85
14	61	86	55	72	57	78	59	81	69	95	61	85	58	81	60	85	64	90
15	64	91	58	78	60	85	61	86	72	96	63	89	61	86	63	90	67	95
16	67	93	60	84	63	90	64	90	76	96	66	91	63	91	66	93	70	97
17	70	95	63	88	66	93	66	94	79	98	68	94	66	94	69	95	73	98
18	72	97	65	92	68	96	69	95	82	98	71	96	69	96	72	96	76	99
19	75	98	68	95	71	97	71	96	85	99	73	98	72	97	75	98	77	99
20	78	99	70	96	74	98	74	97	88	99	75	98	74	98	78	98	82	99
21	80	99	73	97	77	99	76	99	88	99	78	98	77	98	81	99	85	100
22	84	99	75	98	79	99	78	99	89	99	80	99	80	99	84	100	88	100
23	86	100	77	99	82	100	81	99	92	99	83	99	82	99	87	100	88	100
24	89	100	80	99	85	100	83	100	101	99	85	99	85	99	87	100	88	100
25	89	100	82	100	88	100	84	100	101	100	87	100	88	100	87	100	88	100

Tablo 108, SA-45 STÖ Türkiye İçin Hesaplanan Standart ve Yüzelik Puanlar - Kızlar

Kızlar için hesaplanan Standart ve Yüzelik Puanlar Tablo 108'de verilmiştir.

Ham Pua	Ank		Dep.		Obs.		Soma.		Fobik		öfke		Duyar.		Paro.		psiko	
	T	Y	T	Y	T	Y	T	Y	T	Y	T	Y	T	Y	T	Y	T	Y
5	38	6	36	2,3	32	2,1	37	5,8	42	18	39	6,5	35	3	36	2,5	36	4,6
6	41	19	38	9,3	35	6	40	16	46	47	41	18	37	9,3	38	10	39	13
7	45	34	41	19	38	11	43	27	50	64	44	30	40	18	41	21	42	23
8	48	49	44	31	41	18	45	39	54	76	46	44	43	28	44	31	45	35
9	51	63	46	42	44	29	48	49	59	85	48	55	45	38	46	42	48	50
10	54	73	49	53	47	41	51	58	63	89	50	64	48	47	49	54	51	63
11	57	81	51	64	50	52	53	67	67	92	52	70	51	55	52	63	55	71
12	61	88	54	72	53	63	56	75	71	95	55	76	53	64	54	70	58	79
13	64	92	57	77	55	73	59	82	76	97	57	81	56	72	57	76	61	86
14	67	94	59	82	58	81	62	87	80	99	59	84	59	80	60	82	64	91
15	70	95	62	86	61	87	64	91	84	99	61	86	61	86	62	86	67	94
16	73	97	64	89	64	91	67	93	88	100	64	88	64	91	65	90	70	96
17	80	98	67	93	67	94	70	96	88	100	66	91	67	95	68	94	73	97
18	80	98	70	95	70	97	72	97	97	100	68	93	70	97	70	96	77	98
19	83	99	72	96	73	98	75	98	97	100	70	95	72	98	73	98	80	99
20	86	99	75	98	76	99	78	99	97	100	70	95	75	99	76	99	83	100
21	89	99	77	99	78	99	80	99	97	100	75	96	78	99	78	100	83	100
22	89	99	80	100	81	99	83	100	97	100	77	97	80	100	78	100	83	100
23	95	100	82	100	84	100	84	100	97	100	79	98	80	100	78	100	83	100
24	96	100	82	100	85	100	87	100	97	100	81	100	80	100	78	100	83	100
25	97	100	85	100	88	100	88	100	97	100	83	100	80	100	78	100	83	100

Tablo 109. SA-45 STÖ Türkiye Genel Şiddet Endeksi GSI İçin Cinsiyete Göre Ham Puanlar, T Puanları ve Yüzelik Puanlar Tablosu

Genel Şiddet Endeksi GSI için Cinsiyete göre Ham puanlar, T puanları ve Yüzelik puanları Tablo 109’da verilmiştir.

GSI Erkek			GSI Kız		
Ham Puan	T Puan	Yüzelik	Ham Puan	T Puan	Yüzelik
50	33	0,4	45	32	0,4
51	33	0,4	47	32	0,7
52	34	0,4	48	33	1,1
53	34	0,9	50	34	1,4
54	35	1,5	51	34	1,8
55	35	1,9	52	35	2,3
56	36	2,5	53	35	2,8
57	36	2,5	54	35	3,2
58	36	3,4	55	36	4
59	37	5,1	57	37	5,3
60	37	7	58	37	6,1
61	38	7	59	38	7,2
62	38	8,3	60	38	8,4
63	38	9,6	61	39	9,1
64	39	11	62	39	10
65	39	11	63	39	12
66	40	13	64	40	15
67	40	15	65	40	18
68	40	17	66	41	19
69	41	18	67	41	20
70	41	18	68	42	22
71	42	19	69	42	25
72	42	21	70	42	26
73	42	23	71	43	27
74	43	24	72	43	29
75	43	26	73	44	32
76	44	27	74	44	34
77	44	29	75	45	35
78	44	32	76	45	36
79	45	34	77	45	37
80	45	36	78	46	39
81	46	38	79	46	41
82	46	41	80	47	43
83	46	44	81	47	45
84	47	46	82	48	46
85	47	47	83	48	48
86	48	48	84	48	49
87	48	50	85	49	50
88	48	51	86	49	51
89	49	53	87	50	53

Tablo 109. SA-45 STÖ Türkiye Genel Şiddet Endeksi GSI İçin Cinsiyete Göre Ham Puanlar, T Puanları ve Yüzelik Puanlar Tablosu - Devam

90	49	56	88	50	54
91	50	58	89	51	56
92	50	60	90	51	57
93	50	61	91	52	59
94	51	61	92	52	61
95	51	62	93	52	64
96	52	64	94	53	66
97	52	65	95	53	67
98	53	66	96	54	68
99	53	68	97	54	71
100	53	70	98	55	73
101	54	71	99	55	75
102	54	72	100	55	76
103	55	72	101	56	77
104	55	73	102	56	78
105	55	74	103	57	79
106	56	74	105	58	81
107	56	75	106	58	81
108	57	76	109	59	82
109	57	77	111	60	84
110	57	78	112	61	85
111	58	79	113	61	86
112	58	80	114	62	87
113	59	81	115	62	88
114	59	82	116	62	88
115	59	82	117	63	89
116	60	84	118	63	90
117	60	84	119	64	91
118	61	85	120	64	92
119	61	85	121	65	92
120	61	86	122	65	93
121	62	87	123	65	93
122	62	88	125	66	94
123	63	89	130	68	95
124	63	90	131	69	95
125	63	91	132	69	96
126	64	91	133	70	96
127	64	91	135	71	96
128	65	92	136	71	97
129	65	92	139	72	97
130	65	93	143	74	98
131	66	94	145	75	98
132	66	94	148	76	98
133	67	94	151	78	99
134	67	95	154	79	99

Tablo 109. SA-45 STÖ Türkiye Genel Şiddet Endeksi GSI İçin Cinsiyete Göre Ham Puanlar, T Puanları ve Yüzdelik Puanlar Tablosu - Devam

135	67	95	160	81	99
136	68	95	163	83	100
137	68	95	173	87	100
138	69	96			
139	69	96			
140	69	96			
141	70	96			
142	70	97			
143	70	97			
144	71	97			
145	71	97			
146	72	97			
147	72	98			
151	74	98			
161	78	98			
162	78	99			
163	79	99			
180	86	100			
209	97	100			

Tablo 110, SA-45 STÖ Türkiye Pozitif Belirtiler Toplamı PST İçin Cinsiyete Göre Hesaplanan Ham Puanlar, T Puanları ve Yüzdeler Tablosu

Ham Puan	PST erkek		PST Kız		
	T Puan	Y puan	Ham Puan	T Puan	Y puan
5	27	0	24	0,4	0,4
6	28	2	26	0,7	0,8
7	29	3	27	1,1	1,7
8	31	5	29	1,9	2,6
9	32	6	31	3	3
10	33	7	32	3,7	3,6
11	34	9	34	5,4	4,5
12	35	10	35	7,9	6
13	36	11	36	9,7	8,5
14	37	12	37	11	11
15	38	13	38	14	14
16	40	14	40	16	17
17	41	15	41	20	21
18	42	16	42	23	25
19	43	17	43	25	28
20	44	18	44	28	31
21	45	19	45	32	34
22	46	20	46	37	38
23	48	21	48	43	41
24	49	22	49	46	46
25	50	23	50	48	52
26	51	24	51	52	56
27	52	25	52	57	59
28	53	26	53	62	62
29	54	27	54	66	65
30	56	28	55	70	69
31	57	29	57	72	72
32	58	30	58	76	75
33	59	31	59	79	79
34	60	32	60	82	81
35	61	33	61	85	84
36	62	34	62	88	88
37	64	35	63	91	90
38	65	36	64	92	92
39	66	37	66	94	95
40	67	38	67	96	96
41	68	39	68	97	97
42	69	40	69	98	98
43	70	41	70	99	99
44	71	42	71	99	99
45	73	43	72	100	100

Pozitif Belirtiler Toplamı PST için Cinsiyete göre Ham Puanlar, T Puanları ve Yüzdeler Puanları Tablo 110’da verilmiştir.

4.1.4.1 SA-45 STÖ’nin Orjinal ve Türkçe Formunun Güvenirlik Bulgularının Karşılaştırılması

Tablo 111. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği’nin Test Tekrar Test Uygulama Sonuçlarına Göre Hesaplanan Devamlılık Katsayıları (Türkiye- Orjinal)

Ölçekler	Türkiye			Orjinal El Kitabı		
	n	r	p	n	r	p
Anksiyete	31	,736	P<,001	64	,58	P<,001
Depresyon	31	,847	P<,001	64	,74	P<,001
Obsesif.Kom.	31	,801	P<,001	64	,64	P<,001
Somatizasyon	31	,934	P<,001	64	,72	P<,001
Fobik Bozuk.	31	,526	P<,001	64	,62	P<,001
Öfke ve Düşmanlık	31	,709	P<,001	64	,51	P<,001
Kişilerarası Duyar.	31	,898	P<,001	64	,74	P<,001
Paranoid Düşünce	31	,809	P<,001	64	,70	P<,001
Psikotik Belirti	31	,701	P<,001	64	,85	P<,001
GSI	31	,829	P<,001	64	,80	P<,001
PST	31	,790	P<,001	64	,81	P<,001

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

SA-45 STÖ’nin Türkiye ve Orjinal test tekrar test devamlılık katsayıları tablo 111’de verilmiştir. Buna göre bu çalışma ile elde edilen anksiyete alt ölçeğine ait devamlılık kat sayısı ,736 iken, orjinal el kitabındaki devamlılık katsayısı ,58 dir. Depresyon alt ölçeğine ait devamlılık katsayısı da Türkiye için ,847 iken orjinal değer ,74 tür. Obsesif-Kompulsif alt ölçeğine ait devamlılık kat sayısı da Türkiye için ,801 bulunmuş iken orjinal değer ,64 tür. Somatizasyon alt ölçeğine ait devamlılık katsayısı Türkiye için ,934 bulunmuş orjinal değer ise ,72 dir. Öfke ve düşmanlık alt ölçeğine ait devamlılık katsayısı Türkiye için ,709 bulunmuş iken orjinal değer ,51 dir. Kişilerarası duyarlılık alt ölçeğinde devamlılık katsayısı Türkiye için ,898 bulunmuş iken orjinal değer ,74’tür. Paranoid düşünceler alt ölçeğine ait devamlılık katsayısı ,809 bulunmuş iken orjinal değer ,70’tir. GSI alt ölçeğine ait devamlılık katsayısı , Türkiye için ,829

bulunmuş iken orjinal değer ,80'dir. Fobik anksiyete alt ölçeğine ait devamlılık katsayısı orjinal değeri ,62 iken Türkiye için ,526 bulunmuştur. Psikotik belirtiler alt ölçeğine ait orjinal devamlılık katsayısı değeri ,85 iken Türkiye için bu değer ,741 bulunmuştur. PST alt ölçeğine ait orjinal devamlılık katsayısı değeri ,81 iken bu değer Türkiye için ,190 bulunmuştur.

Bu veriler ışığında Türkiye için hesaplanan Anksiyete, Depresyon, Obsesif Kompulsif Bozukluklar, Somatizasyon, Öfke ve Düşmanlık, Kişilerarası Duyarlılık, Paranoid Düşünceler ve GSI alt ölçeklerinde Türkiye için hesaplanan devamlılık katsayısı değerleri orjinal değerlerden anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Fobik anksiyete, Psikotik Belirtiler ve PST alt ölçeklerinde ise Türkiye için hesaplanan devamlılık katsayısı değerleri orjinal değerlerden düşük bulunmuştur. Bu sonuçlara göre testin farklı zamanlarda uygulama güvenilirliğinin yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 112, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği'nin İttutarlılık Katsayıları (Cronbach alfa) (Türkiye - Orjinal)

Ölçekler	Türkiye			Orjinal El Kitabı		
	n	r	p	n	r	p
Anksiyete	550	,7035	P<,001	610	,78	P<,001
Depresyon	550	,7448	P<,001	610	,87	P<,001
Obsesif.Kom.	550	,6095	P<,001	610	,81	P<,001
Somatizasyon	550	,7087	P<,001	610	,78	P<,001
Fobik Bozuk.	550	,6519	P<,001	610	,79	P<,001
Öfke ve Düşmanlık	550	,7798	P<,001	610	,85	P<,001
Kişilerarası Duyar.	550	,6572	P<,001	610	,84	P<,001
Paranoid Düşünce	550	,5823	P<,001	610	,78	P<,001
Psikotik Belirti	550	,5558	P<,001	610	,71	P<,001
GSI	550	,9247	P<,001			

* p<.05 **p<.01 ***p<.001

Türkiye ve orjinal el kitabında bulunan SA-45 STÖ'nün iç tutarlılık kat sayıları tablo 112'de verilmiştir. Buna göre :

Ansiyete alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı ,7035 orjinal iç tutarlılık katsayısı ise ,78 dır. Depresyon alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı 7448, orjinal iç tutarlılık katsayısı ise ,87 dır. Obsesif Kompulsif alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı ,6095 orjinal iç tutarlılık katsayısı ise ,81 dır. Somatizasyon alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı ,7087 orjinal iç tutarlılık katsayısı ise ,78 dır. Fobik Anksiyete alt ölçeği Türkiye için tutarlılık kat sayısı ,6519 orjinal iç tutarlılık kat sayısı ise ,79 dır. Öfke ve Düşmanlık alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı ,7798 orjinal iç tutarlılık katsayısı ise ,85 dır. Kişilerarası Duyarlılık alt ölçeği Türkiye için tutarlılık kat sayısı ,6572 orjinal iç tutarlılık kat sayısı ise ,84 dır. Paronoid Düşünceler alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı ,5823 orjinal iç tutarlılık katsayısı ise ,78 dır. Psikotik Belirtiler alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı ,5558 orjinal iç tutarlılık kat sayısı ise ,71 dır. GSI alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı ,9247 bulunmuş, orjinal değer ise el kitabında bulunmamaktadır.

SA-45 sorun tarama ölçeğinin Türkiye için hesaplanan ve orjinal el kitabındaki en düşük iç tutarlılık katsayısı Psikotik Belirtiler alt ölçeğinde, en yüksek iç tutarlılık katsayısının; Türkiye için öfke ve düşmanlık alt ölçeğinde, orjinal el kitabına göre ise depresyon alt ölçeğinde olduğu görülmektedir.

Tablo 113, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği'nin Güvenirliği İçin Hesaplanan Ölçek Standart Hataları(Türkiye- Orjinal)

Ölçekler	Türkiye (n:550)	Orjinal (n:64)
Anksiyete	1,76	1,45
Depresyon	1,575	1,30
Obsesif.Kom.	1,580	1,75
Somatizasyon	1,001	2,45
Fobik Bozuk.	,948	1,15
Öfke ve Düşmanlık	2,351	2,35
Kişilerarası Duyar.	1,172	1,55
Paranoid Düşünce	1,555	1,65
Psikotik Belirti	1,664	,70
GSI	6,58	7,65
PST	4,135	4,04

Türkiye ve orjinal SA-45 STÖ'nün güvenirliği için hesaplanan ölçek alt standart hataları tablo 113'de verilmiştir. Buna göre;

Türkiye için Anksiyete alt ölçeği standart hatası 1,76 iken orjinal değer 1,45 tir. Ölçeğin orjinal standart hatası Depresyon alt ölçeği için 1,30 iken bu değer Türkiye için 1,575 bulunmuştur. Ölçeğin orjinal standart hatası Obsesif Kompulsif alt ölçeği için 1,75 iken bu değer Türkiye için 1,580 bulunmuştur. Ölçeğin orjinal standart hatası Somatizasyon alt ölçeği için 2,45 iken bu değer Türkiye için 1,001 bulunmuştur. Ölçeğin orjinal standart hatası Fobik Anksiyete alt ölçeği için 1,15 iken bu değer Türkiye için ,948 bulunmuştur. Ölçeğin orjinal standart hatası Öfke ve Düşmanlık alt ölçeği için 2,35 iken bu değer Türkiye için 2,351 bulunmuştur. Ölçeğin orjinal standart hatası Kişilerarası Duyarlılık alt ölçeği için 1,55 iken bu değer Türkiye için 1,172 bulunmuştur. Ölçeğin orjinal standart hatası Paronoid düşünceler alt ölçeği için 1,65 iken bu değer Türkiye için

1,555 bulunmuştur. Ölçeğin orjinal standart hatası Psikotik Belirtiler alt ölçeği için ,70 iken bu değer Türkiye için 1,664 bulunmuştur.

Ölçeğin orjinal standart hatası GSI alt ölçeği için 7,65 iken bu değer Türkiye için 6,58 bulunmuştur. Ölçeğin orjinal standart hatası PST alt ölçeği için 4,04 iken bu değer Türkiye için 4,175 bulunmuştur.

Tablo 114, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Alt Ölçekleri Puanlarının Birbirleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayıları (Türkiye- Orjinal)

Ölçekler	Anksiy.	Depres	Obses	Soma.	Fobik	Öfke	Duyar.	Paranoid	Psikotik
ANKSIYE	1,00	0,53** *	0,55** *	0,56** *	0,58** *	0,49** *	0,45** *	0,47***	0,54***
DEPRES	,74	1,00	0,50** *	0,44** *	0,41** *	0,48** *	0,53** *	0,53***	0,46***
OBSES	,79	,75	1,00	0,52** *	0,46** *	0,42** *	0,50** *	0,53***	0,52***
SOMATI	,74	,61	,74	1,00	0,38** *	0,49** *	0,42** *	0,47***	0,44***
FOBIK	,68	,68	,61	,74	1,00	0,37** *	0,40** *	0,42***	0,45***
ÖFKE	,60	,58	,63	,55	,42	1,00	0,46** *	0,51***	0,48***
DUYARLIK	,75	,76	,74	,64	,63	,61	1,00	0,59***	0,50***
PARANOID	,67	,65	,68	,61	,56	,65	,73	1,00	0,51***
PSIKOTİK	,67	,67	,65	,62	,68	,51	,67	,70	1,00

- Koyu renkle belirtilenler Türkiye, açık renkler ise orjinal el kitabı sonuçlarıdır.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği alt ölçeklerinin birbirleri arasındaki ilişkilerine yönelik hesaplanan korelasyon kat sayıları tablo 114'te verilmiştir.

Orjinal el kitabı verilerine göre Ansiyete ile Depresyon atasındaki korelasyon ,74 iken Türkiye için bu değer ,53 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre ile arasındaki korelasyon , iken Türkiye için bu değer , olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Anksiyete ile Obsesyon arasındaki korelasyon ,79 iken Türkiye için bu değer ,55 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre anksiyete ile

Somatizasyon arasındaki korelasyon ,74 iken Türkiye için bu değer ,56 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Anksiyete ile Fobik Anksiyete arasındaki korelasyon ,68 iken Türkiye için bu değer ,58 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Anksiyete ile Öfke ve Düşmanlık arasındaki korelasyon ,60 iken Türkiye için bu değer ,49 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Anksiyete ile Kişilerarası Duyarlılık arasındaki korelasyon ,75 iken Türkiye için bu değer ,45 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Anksiyete ile Paranoid arasındaki korelasyon ,67 iken Türkiye için bu değer ,47 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Anksiyete ile Psikotik arasındaki korelasyon ,67 iken Türkiye için bu değer ,54 olarak bulunmuştur.

Orjinal el kitabı verilerine göre Depresyon ile Obsesyon arasındaki korelasyon ,75 iken Türkiye için bu değer ,50 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Depresyon ile Somatizasyon arasındaki korelasyon ,61 iken Türkiye için bu değer ,44 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Depresyon ile Fobik Anksiyete arasındaki korelasyon ,68 iken Türkiye için bu değer ,41 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Depresyon ile Öfke ve Düşmanlık arasındaki korelasyon ,58 iken Türkiye için bu değer ,48 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Depresyon ile Kişilerarası Duyarlılık arasındaki korelasyon ,76 iken Türkiye için bu değer ,53 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Depresyon ile Paronoid arasındaki korelasyon ,65 iken Türkiye için bu değer ,53 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Depresyon ile Psikotizm arasındaki korelasyon ,67 iken Türkiye için bu değer ,46 olarak bulunmuştur.

Orjinal el kitabı verilerine göre Obsesyon ile Somatizasyon arasındaki korelasyon ,74 iken Türkiye için bu değer ,52 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Obsesyon ile Fobik Anksiyete arasındaki korelasyon ,61 iken Türkiye için bu değer ,46 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Obsesyon ile Öfke ve Düşmanlık arasındaki korelasyon ,63 iken Türkiye için bu değer ,42 olarak bulunmuştur.

Orjinal el kitabı verilerine göre Obsesyon ile Kişilerarası duyarlılık arasındaki korelasyon ,74 iken Türkiye için bu değer ,50 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre

Obsesyon ile Paronoid düşünceler arasındaki korelasyon ,68 iken Türkiye için bu değer ,53 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Obsesyon ile Psicotizm arasındaki korelasyon ,65 iken Türkiye için bu değer ,52 olarak bulunmuştur.

Orjinal el kitabı verilerine göre Somatizasyon ile Fobik Anksiyete arasındaki korelasyon ,74 iken Türkiye için bu değer ,38 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Somatizasyon ile Öfke ve Düşmanlık arasındaki korelasyon ,55 iken Türkiye için bu değer ,49 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Somatizasyon ile Kişilerarası Duyarlılık arasındaki korelasyon ,64 iken Türkiye için bu değer ,42 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Somatizasyon ile Paronoid Düşünceler arasındaki korelasyon ,61 iken Türkiye için bu değer ,47 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Somatizasyon ile Psicotizm arasındaki korelasyon ,62 iken Türkiye için bu değer ,44 olarak bulunmuştur.

Orjinal el kitabı verilerine göre Fobik Anksiyete ile Öfke ve Düşmanlık arasındaki korelasyon ,42 iken Türkiye için bu değer ,37 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Fobik Anksiyete ile Kişilerarası Duyarlılık arasındaki korelasyon ,63 iken Türkiye için bu değer ,40 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Fobik Anksiyete ile Paronoid düşünceler arasındaki korelasyon ,56 iken Türkiye için bu değer ,42 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Fobik Anksiyete ile Psicotizm arasındaki korelasyon ,68 iken Türkiye için bu değer ,45 olarak bulunmuştur.

Orjinal el kitabı verilerine göre Öfke ve Düşmanlık ile Kişilerarası Duyarlılık arasındaki korelasyon ,61 iken Türkiye için bu değer ,45 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Öfke ve Düşmanlık ile Paronoid düşünceler arasındaki korelasyon ,65 iken Türkiye için bu değer ,51 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Öfke ve Düşmanlık ile Psicotizm arasındaki korelasyon ,51 iken Türkiye için bu değer ,48 olarak bulunmuştur

Orjinal el kitabı verilerine göre Kişilerarası Duyarlılık ile Paronoid düşünceler arasındaki korelasyon ,73 iken Türkiye için bu değer ,59 olarak bulunmuştur

Orjinal el kitabı verilerine göre Kişilerarası Duyarlılık ile Psikotizm arasındaki korelasyon ,67 iken Türkiye için bu değer ,50 olarak bulunmuştur

Orjinal el kitabı verilerine göre Paranoid Düşünceler ile Psikotizm arasındaki korelasyon ,70 iken Türkiye için bu değer ,51 olarak bulunmuştur

Tablo 115, SA-45 Sorun Tarama Ölçeğinin Tanımlayıcı İstatistik Değerleri (Türkiye- Orjinal)

Ölçekler	Cins	Orjinal el Kitabı					
		n	Art.Ort	ss	n	Art.Ort	ss
ANKSIYE	Kız	265	9,8981	3,6329	302	7,80	3,30
	Erkek	285	8,6947	3,1458	293	7,15	3,20
DEPRES	Kız	265	11,7547	4,1052	302	9,90	4,75
	Erkek	285	10,4632	3,8533	293	8,25	4,25
OBSES	Kız	265	11,3547	3,6258	302	9,85	3,65
	Erkek	285	11,1298	3,4774	293	8,45	3,65
SOMATI	Kız	265	10,3396	4,0915	302	8,70	3,70
	Erkek	285	9,7439	3,6925	293	7,95	3,30
FOBIK	Kız	265	7,8226	3,2008	302	6,35	2,40
	Erkek	285	6,9333	2,3778	293	6,10	2,65
ÖFKE	Kız	265	9,4189	4,1826	302	8,90	4,30
	Erkek	285	9,8772	4,5194	293	8,95	4,65
DUYARLIK	Kız	265	11,1434	3,6257	302	10,30	4,55
	Erkek	285	10,7474	3,7180	293	8,10	3,85
PARANOID	Kız	265	10,7283	3,3600	302	9,85	4,05
	Erkek	285	10,3719	3,7419	293	8,70	3,95
PSIKOTİK	Kız	265	9,3358	3,3615	302	6,95	2,65
	Erkek	285	9,5228	3,1939	293	7,00	3,15
SAGSI	Kız	265	91,7962	24,8182	302	77,85	26,10
	Erkek	285	87,4842	23,0574	293	69,75	25,65
SAPST	Kız	265	25,1283	8,7960	302	19,14	10,70
	Erkek	285	23,2175	8,8621	293	14,29	11,04

Orjinal el kitabında ve Türkiye için bulunan SA-45 STÖ'nün cinsiyete göre alt ölçeklerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma değerleri karşılaştırmalı olarak tablo 104'te verilmiştir.

Hem Türkiye hem de orjinal verilere göre tüm aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerinde benzer bulgulara rastlanmıştır. Her iki kültürde de Anksiyete, Depresyon, Obsesif Kompulsif Bozukluk, Somatizasyon, Fobik Anksiyete, Kişilerarası Duyarlılık, Paranoid Düşünceler, GSI ve PST alt ölçeklerinde kızlar erkeklere göre daha yüksek aritmetik ortalama değerleri almışlardır. Yine beklendiği gibi Öfke ve Düşmanlık ve Psikotizm alt ölçeklerinde her iki kültüre ait bulgularda erkeklerin kızlara oranla daha yüksek aritmetik ortalamaya sahip oldukları gözlenmektedir.

V. YARGI VE ÖNERİLER

5.1. Yargı

Bu çalışmanın “amaçlar” başlığı altında yer alan sorular, elde edilen veriler üzerinden yapılan istatistiksel işlemlerle “Bulgular ve Yorum” başlığı altında tablolarla cevaplandırılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular ışığında SA-45 Sorun Tarama Ölçeği STÖ ile ilgili olarak şunlar söylenebilir:

SA- 45 Sorun Tarama Ölçeği'nin Türkiye koşullarına uygun dilsel eşdeğerliliğinin saptanması için İngilizce dili ile eğitim verilmekte olan özel bir lisenin otuzar kişiden oluşan dört dokuzuncu sınıf öğrencilerinden veri toplanmıştır. Birinci çalışma grubuna önce İngilizce, bir hafta sonra ise Türkçe ölçek uygulanmıştır. İkinci çalışma grubuna ise önce Türkçe, bir hafta sonra ise İngilizce form uygulanmıştır. Aynı dönemde üçüncü grup sadece Türkçe, dördüncü grup ise sadece İngilizce formları doldurmuşlardır.

Dilsel eşdeğerliliğinin ilk aşamasında iki uygulama yapılan ilk grubun İngilizce ve Türkçe uygulama puanları arasındaki ilişki için ilişkili grup “t” testi yapılmıştır. Önce İngilizce ardından Türkçe uygulama yapılan grupta, elde edilen sonuçlara göre iki uygulama puanları arasında hesaplanan korelasyon katsayıları istatistiksel açıdan en az ,05 düzeyinde olmak üzere anlamlıdır. Ölçekler içerisinde en yüksek dilsel eşdeğerlilik katsayısı Obsesyon alt ölçeğinden elde edilmiştir ,796. En düşük korelasyon ise Psikotik Belirtiler alt ölçeğinden elde edilmiştir .454. Fobik Anksiyete ve Öfke ve Düşmanlık alt ölçekleri dışındaki tüm ölçeklerde, iki uygulama arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. İki ölçekte bireyin anlık durumlarına göre farklılıklar bulunmasına rağmen, sadece ,05 düzeyinde bir farklılık gösterdiği için, dilsel eşdeğerliliği olumsuz yönde etkilememektedir. .

Önce Türkçe, daha sonra İngilizce form uygulaması yapılan öğrencilerin iki uygulama puanları arasında hesaplanan korelasyon katsayıları istatistiksel açıdan tümüyle .001 düzeyinde olmak üzere anlamlıdır. Önce İngilizce form uygulanan gruba göre dilsel eşdeğerlilik katsayıları daha yüksek düzeydedir. Ölçekler içerisinde en yüksek dilsel eşdeğerlilik katsayısı GSI ve PST'den oluşan toplam ölçek puanlarından elde edilmiştir .931. En düşük korelasyon, Psikotik Belirtiler alt ölçeğinden elde edilmiştir .728. Tüm alt ölçeklerde, iki uygulama arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar bulunamamıştır.

Bu sırada üçüncü gruba sadece Türkçe form, dördüncü gruba da otuz kişilik gruba da sadece İngilizce form uygulanmıştır. Daha sonra dört grubun SA-45 STÖ test sonuçları arasında tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile farklılık araştırılmıştır.

Dört farklı çalışma grubuna uygulanan SA-45 Sorun Tarama Ölçeği puanları için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)'da hiçbir alt ölçekte istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlar bulunamamıştır. Bilimsel olarak bir testin bir başka dilde dilsel eşdeğerliliğinin saptanabilmesi için, ANOVA sonuçlarının anlamlı olmaması beklenmektedir. Elde edilen bu sonuçlar SA-45 Sorun Tarama Ölçeğinin Dilsel Eşdeğerliliğe sahip olduğunu göstermektedir.

SA-45 STÖ için amaçlar bölümünde ele alınan ikinci başlık; ölçeğin güvenilirliğine ilişkindir. Güvenirliğe ilişkin bulgular bölümünde ilk önce toplam ve alt ölçeği oluşturan maddelerin ve toplam puanların aritmetik ortalama ve standart sapmaları bulunmuştur. Daha sonra testin Türkçe formunun 31 kişilik çalışma grubuna bir hafta ara ile iki kez uygulanan test sonuçlarına bağlı olarak hesaplanan devamlılık katsayıları incelenmiştir. Bu bölümün üçüncü aşamasında yine test toplam ve alt ölçeklerinin içtutarlılık katsayıları (Cronbach Alfa, Spearman ve Guttman) bulunmuş ve tablolastırılarak yorumlanmıştır. Dördüncü aşamada madde toplam, madde kalan ve madde ayırt edicilik değerlerine bağlı olarak madde analiz işlemleri yapılmıştır.

Buna göre: SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam Puanları (GSI) temel alınarak her bir sorunun ayrı ayrı ve toplam puanın aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri

bulunmuştur SA-45 STÖ'nün 32. maddesi en yüksek aritmetik ortalama değerine, (2,78); en düşük ortalama ise 22. maddeye aittir (1,24). Maddeler içinde ergenlerin en heterojen dağılım gösterdiği madde 45. madde olmuştur. 22. maddede ise en homojen dağılım sözkonusudur (,68). Tüm maddelerin aritmetik ortalamalarının oluşturduğu dağılımın standart sapması 1,99 iken, standart sapmalarının standart sapması ise 1,22 olmuştur. Test toplamından alınan puanların aritmetik ortalaması 89,56'dır. Standart sapma değeri ise 23,99 olarak bulunmuştur.

Bir hafta ara ile testin Türkçe formlarının iki kez uygulanması sonuçlarına bağlı olarak ilişki katsayıları, Pearson Çarpım Momentler tekniği kullanılarak hesaplanmış ve hem Genel Şiddet Toplam puanı hem de Pozitif Belirti Toplamında istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. En yüksek korelasyon PST'den elde edilmiştir (,829).GSI puanlarının korelasyonu ise ,79 olmuştur. Elde edilen sonuçlar testin toplam puanlar bazında devamlılığa bağlı güvenilirliğe sahip olduğunun göstergesidir.

Daha sonra testi oluşturan her bir maddenin varyansına ve testin iki ayrı yarıya ayrılarak hesaplanan SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam İç Tutarlılık Katsayıları hesaplanmıştır. Her sorunun varyansına dayalı olarak hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ,9247'dir. Testin birbirine eşit iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan Sperm-Brown iç tutarlılık katsayısı ,8848; Guttman iç tutarlılık katsayısı ise ,8777 olarak bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar toplam puanlar bazında testin yüksek düzeyde iç tutarlılık güvenilirliğine sahip olduğunu göstermektedir.

Güvenirlik için hesaplanan bir diğer işlem de SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Toplam Puanları için yapılan Madde Analizidir. Bir maddenin test kapsamında kalabilmesi için madde analiz işlemlerinde kullanılan üç ayrı teknikten hiç olmazsa birinde en az ,05 düzeyinde anlamlı bir sonucun elde edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre tüm maddeler, tüm tekniklerde en az ,01 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bu sonuçlara dayalı olarak tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmış ve test kapsamında kalmasına karar verilmiştir.

Daha sonra her bir alt ölçek için aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunmuştur.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Anksiyete Puanları temel alınarak her bir sorunun ayrı ayrı ve toplam puanın aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine göre Anksiyete alt ölçeğinin 30. maddesi en yüksek aritmetik ortalama değerine sahiptir (2,64). En düşük ortalama ise 38. maddeye aittir (1,41). Maddeler içinde ergenlerin en heterojen dağılım gösterdiği madde yine 30. madde olmuştur. 38. maddede ise en homoen dağılım sözkonusudur (,83). Tüm maddelerin aritmetik ortalamalarının oluşturduğu dağılımın standart sapması 1,86 iken, standart sapmalarının standart sapması ise 1,05 olmuştur. Test Anksiyete alt ölçeği toplamından alınan puanların aritmetik ortalaması 9,32'dir. Standart sapma değeri ise 3,443 olarak bulunmuştur.

Bir hafta ara ile testin Türkçe formlarının iki kez uygulanması sonuçlarına bağlı olarak ilişkili devamlılık katsayıları, pearson çarpım momentlerler tekniği ile hesaplanmış ve Anksiyete Alt ölçek toplamında istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı ilişki elde edilmiştir (,736). Elde edilen sonuç, testin Anksiyete alt ölçeği bazında devamlılığa bağlı güvenilirliğe sahip olduğunun göstergesidir.

Testi oluşturan her bir maddenin varyansına ve testin iki ayrı yarıya ayrılarak hesaplanan, SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Anksiyete alt ölçeği iç tutarlılık katsayılarına göre: Her sorunun varyansına dayalı olarak hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ,7035'dir. Testin birbirine eşit iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan Sperman-Brown iç tutarlılık katsayısı ,6216; Guttman iç tutarlılık katsayısı ise ,5686 olmuştur. Elde edilen sonuçlar toplam puanlar bazında alt ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliğine sahip olduğunu göstermektedir. Anksiyete Alt Ölçeğinin ölçüm standart hatası ise 1,76'dır.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Anksiyete alt ölçeği puanları için yapılan madde analiz sonuçlarına göre de Anksiyete alt ölçeğinin tüm maddeleri, hem madde toplamda

hem madde kalan da istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Aynı durum madde ayırt edicilikleri için yapılan “t” testinde de geçerlidir. Bu sonuçlara dayalı olarak Anksiyete alt ölçeğinin tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmış ve test kapsamında kalmasına karar verilmiştir.

SA-45 STÖ Anksiyete alt ölçeği madde ayırt edicilik değerleri için yapılan ilişkisiz grup “t” testi verilerine göre; alt ölçeğe ait tüm maddelerde .001 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon Puanları temel alınarak her bir sorunun ayrı ayrı ve toplam puanın aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine göre; Depresyon alt ölçeğinin 2. maddesi en yüksek aritmetik ortalama değerine sahiptir (2,56). En düşük ortalama ise 42. maddeye aittir (1,84). Maddeler içinde ergenlerin en heterojen dağılım gösterdiği madde 27. madde olmuştur. 3. maddede ise en homoen dağılım sözkonusudur (1,06). Tüm maddelerin aritmetik ortalamalarının oluşturduğu dağılımın standart sapması 2,21 iken, standart sapmalarının standart sapması ise 1,31 olmuştur. Testin Depresyon alt ölçeği toplamından alınan puanların aritmetik ortalaması 11,09’dur. Testten alınabilecek en yüksek değer 25 olduğu düşünülürse, ergenlerin depresyon ortalamalarının, ortalama düzeye çıktığı görülmektedir. Anksiyete düzeyine göre daha yüksek depresyona sahiptirler. Standart sapma değeri ise 4,027 olarak bulunmuştur.

Bir hafta ara ile testin Türkçe formlarının iki kez uygulanması sonuçlarına bağlı olarak ilişkili katsayıları, pearson çarpım momentlerler tekniği ile hesaplanmış ve Depresyon Alt ölçek toplamında istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı ilişki elde edilmiştir (,847). Elde edilen sonuç, testin Depresyon alt ölçeği bazında devamlılığa bağlı güvenilirliğe sahip olduğunun göstergesidir.

Daha sonar, testi oluşturan her bir maddenin varyansına ve testin iki ayrı yarıya ayrılarak hesaplanan Depresyon alt ölçeği iç tutarlılık katsayıları bulunmuştur. Her sorunun varyansına dayalı olarak hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ,7448’dur. Testin birbirine eşit iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan

Sperman-Brown iç tutarlılık katsayısı ,6937; Guttman iç tutarlılık katsayısı ise ,7003 olmuştur. Elde edilen sonuçlar Depresyon puanları temelinde testin iç tutarlılık güvenilirliğine sahip olduğunu açıklamaktadır. Ölçeğin ölçüm standart hatası ise 1,571'dir.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon alt ölçeği toplam puanları için yapılan Madde Analiz sonuçlarına göre tüm maddeler tüm tekniklerde en az ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bir maddenin test kapsamında kalabilmesi için madde analiz işlemlerinde kullanılan üç ayrı teknikten hiç olmazsa birinde en az ,05 düzeyinde anlamlı bir sonucun elde edilmesi gerekmektedir. Bu sonuçlara dayalı olarak depresyon alt ölçeğinin tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmış ve test kapsamında kalmasına karar verilmiştir.

SA-45 STÖ Depresyon alt ölçeği madde ayırt edicilik değerleri için yapılan ilişkisiz grup "t" testi verilerine göre; alt ölçeğe ait tüm maddelerde .001 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler Puanları temel alınarak her bir sorunun ayrı ayrı ve toplam puanın aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunmuştur. Buna göre; Obsesif Kompulsif Belirtiler alt ölçeğinin 21. maddesi en yüksek aritmetik ortalama değerine sahiptir (2,70). En düşük ortalama ise 25. maddeye aittir (1,73). Maddeler içinde ergenlerin en heterojen dağılım gösterdiği madde yine 21. madde olmuştur (1,252). 25. maddede ise en homojen dağılım sözkonusudur (1,02). Tüm maddelerin aritmetik ortalamalarının oluşturduğu dağılımın standart sapması 2,25 iken, standart sapmalarının standart sapması ise 1,19 olmuştur. Test Obsesif Kompulsif Belirtiler alt ölçeği toplamından alınan puanların aritmetik ortalaması 11,24'dür. Standart sapma değeri ise 3,548 olarak bulunmuştur.

SA-45 Sorun Tarama ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler alt ölçeğinin bir hafta ara ile 31 kişiye uygulanmasıyla elde edilen devamlılık katsayısı ,801 olmuştur. Elde edilen bu sonuca dayalı olarak testin devamlılık güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

SA-45 Sorun Tarama ölçeği Obsesif Kompalsif Belirtiler alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayıları için hesaplanan en yüksek iç tutarlılık katsayısı cronbach alfa tekniği ile elde edilmiştir (.6095). En düşük iç tutarlılık katsayısı ise guttman tekniği ile bulunmuştur (.5082). Ölçeğin ölçüm standart hatası ise 1,58'dir.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompalsif Belirtiler alt ölçeği puanları için yapılan madde analiz sonuçlarına göre Obsesif Kompalsif Belirtiler alt ölçeğinin tüm maddeleri hem madde toplamda, hem madde kalan da istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Aynı durum madde ayırt edicilikleri için yapılan "t" testinde de geçerlidir. Bu sonuçlara dayalı olarak Obsesif Kompalsif Belirtiler alt ölçeğinin tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmış ve test kapsamında kalmasına karar verilmiştir.

SA-45 STÖ Obsesif Kompalsif Belirtiler alt ölçeği madde ayırt edicilik değerleri için yapılan ilişkisiz grup "t" testi verilerine göre; alt ölçeğe ait tüm maddelerde .001 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmuştur.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Somatizasyon alt ölçeğinin tüm maddelerinin tanımlayıcı istatistik değerlerine göre ise; Somatizasyon alt ölçeğinin 23. maddesi en yüksek aritmetik ortalama değerine sahiptir (2,256). En düşük ortalama ise 26. maddeye aittir (1,689). Maddeler içinde ergenlerin en heterojen dağılım gösterdiği madde 23. madde olmuştur (1,286). 26. maddede ise en homoen dağılım sözkonusudur (1,973). Tüm maddelerin aritmetik ortalamalarının oluşturduğu dağılımın standart sapması 2,00 iken, standart sapmalarının standart sapması ise 2,256 olmuştur. Testin Somatizasyon alt ölçeği toplamından alınan puanların aritmetik ortalaması 10,03'dür. Standart sapma değeri ise 4,897 olarak bulunmuştur.

SA-45 Sorun Tarama ölçeği Somatizasyon alt ölçeğinin bir hafta ara ile 31 kişiye uygulanmasıyla elde edilen devamlılık katsayısı ,934 olmuştur. Elde edilen bu sonuç göstermektedir ki testin Somatizasyon alt ölçek devamlılık güvenilirliği yüksek düzeydedir.

SA-45 Sorun Tarama ölçeği Somatizasyon alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayılarına göre en yüksek iç tutarlılık katsayısı testin iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan Spearman-Brown tekniği ile elde edilmiştir (,7219). En düşük iç tutarlılık katsayısı ise; her bir sorunun varyanslarına dayalı olarak hesaplanan Cronbach Alfa tekniği ile bulunmuştur (,7087). Ölçeğin ölçüm standart hatası ise 1,01'dir. Bu sonuca dayalı olarak somatizasyon alt ölçeğinde yapılan her ölçüme artı ve eksi yönde 1,01 miktarında hata karışmaktadır. Hata miktarının oldukça düşük düzeyde olması nedeni ile de testin bu alt ölçeğinin güvenilir olduğu söylenebilir.

Somatizasyon alt ölçeği madde toplam, madde kalan ve madde ayırt edicilik indekslerinin bulunmasına yönelik olarak yapılan madde analiz işlemlerinde istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Somatizasyon alt ölçeğinin tüm maddelerinin güvenilir olduğu görülmektedir.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Fobik Bozukluklar Alt ölçeği puanları temel alınarak hesaplanan her bir sorunun ayrı ayrı ve toplam puanın aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine göre; Fobik Bozukluklar alt ölçeğinin 12. maddesi en yüksek aritmetik ortalama değerine sahiptir (2,256). En düşük ortalama ise 22. maddeye aittir (1,689). Maddeler içinde ergenlerin en heterojen dağılım gösterdiği madde yine 12. madde olmuştur(1,286). 22. maddede ise en homojen dağılım söz konusudur (,97). Tüm maddelerin aritmetik ortalamalarının oluşturduğu dağılımın standart sapması 1,47 iken, standart sapmalarının standart sapması ise ,783 olmuştur. Test Fobik Bozukluklar alt ölçeği toplamından alınan puanların aritmetik ortalaması 7,36'dır. Standart sapma değeri ise 2,837 olarak bulunmuştur.

SA-45 Sorun Tarama ölçeği Fobik Bozukluklar alt ölçeğinin bir hafta ara ile 31 kişiye uygulanmasıyla elde edilen devamlılık katsayısı ,526 olmuştur. Diğer ölçeklere göre bu alt ölçekte daha düşük bir korelasyon katsayısı bulunmuştur. Ancak yine de elde edilen sonu. İstatistiksel açıdan ,01 düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuca dayalı olarak ölçeğin güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir.

SA-45 Sorun Tarama ölçeği Fobik Bozukluklar alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayılarına göre ise; en yüksek iç tutarlılık katsayısı her bir sorunun varyanslarına dayalı olarak hesaplanan Cronbach Alfa tekniği ile bulunmuştur (,6519). En düşük iç tutarlılık katsayısı testin iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan Guttman tekniği ile elde edilmiştir (,5711). Ölçeğin ölçüm standart hatası ise 1,948'dir. Bu sonuca dayalı olarak Fobik Bozukluklar alt ölçeğinde yapılan her ölçüme artı ve eksi yönde 1,948 miktarında hata karışmaktadır.

Fobik Bozukluklar alt ölçeği madde toplam, madde kalan ve madde ayırt edicilik indekslerinin bulunmasına yönelik olarak yapılan madde analiz işlemlerinde istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Fobik Bozukluklar alt ölçeğinin tüm maddelerinin güvenilir olduğu anlaşılmıştır.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık alt ölçeğinin tüm maddelerinin tanımlayıcı istatistik değerlerine göre; Öfke ve Düşmanlık alt ölçeğinin 39. maddesi en yüksek aritmetik ortalama değerine sahiptir (2,182). En düşük ortalama ise 11. maddeye aittir (1,725). Maddeler içinde ergenlerin en heterojen dağılım gösterdiği madde 43. madde olmuştur (1,299). 11. maddede ise en homojen dağılım sözkonusudur (1,106). Tüm maddelerin aritmetik ortalamalarının oluşturduğu dağılımın standart sapması 2,913 iken, standart sapmalarının standart sapması ise 1,432 olmuştur. Testin Somatizasyon alt ölçeği toplamından alınan puanların aritmetik ortalaması 10,03'dür. Standart sapma değeri ise 4,897 olarak bulunmuştur.

Bir hafta ara ile testin Türkçe formlarının iki kez uygulanması sonuçlarına bağlı olarak ilişkili katsayıları, Pearson Çarpım Momentlerler tekniği ile hesaplanmış ve Öfke ve Düşmanlık alt ölçek toplamında istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı ilişki elde edilmiştir (,709). Elde edilen sonuç, testin Öfke ve Düşmanlık alt ölçeği bazında devamlılığa bağlı güvenilirliğe sahip olduğunun göstergesidir.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayılarına göre; en yüksek iç tutarlılık her bir sorunun varyanslarına dayalı olarak hesaplanan Cronbach Alfa tekniği ile elde edilmiştir (,7798). En düşük iç tutarlılık katsayısı ise; Guttman tekniğine aittir (,7443). Ölçeğin ölçüm standart hatası ise 2,351'dir. Bu sonuca dayalı olarak Öfke ve Düşmanlık alt ölçeğinde yapılan her ölçüme artı ve eksi yönde 2,351 miktarında hata karışmaktadır.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık alt ölçeği toplam puanları için yapılan madde analiz sonuçlarına göre; tüm maddeler tüm tekniklerde en az ,001 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bir maddenin test kapsamında kalabilmesi için madde analiz işlemlerinde kullanılan üç ayrı teknikten hiç olmazsa birinde en az ,05 düzeyinde anlamlı bir sonucun elde edilmesi gerekmektedir. Bu sonuçlara dayalı olarak Öfke ve Düşmanlık alt ölçeğinin tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmış ve test kapsamında kalmasına karar verilmiştir. Madde ayırt edicilik değerleri için yapılan ilişkisiz grup "t" testi bulgularına göre Öfke ve Düşmanlık alt ölçeğinin tüm maddeleri ayırt edici olarak kabul edilmiştir.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık Alt Ölçeği için maddelerinin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Ölçeğin maddeleri içinde en yüksek elde edilen aritmetik ortalama (2,18) ile 32. maddeye aittir. En düşük ortalamaya sahip olan madde ise 14.maddedir (1,725). Madde puanlarının dağılımı incelendiğinde en homojen maddenin 14. madde olduğu görülmektedir (ss:1,106). Standart sapmalar içinde en yüksek olan 36.maddedir ve bu maddede en heterojen dağılım sözkonusudur. Kişilerarası Duyarlık alt ölçeğinin madde ortalamalarının standart sapması 2,187'dir. Yine tüm maddelerin standart sapmalarının dağılımları incelendiğinde standart sapma 1,297 olarak bulunmuştur.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık Alt Ölçeği toplam puanlarının aritmetik ortalaması 10, 938; standart sapması ise 3,678 olarak bulunmuştur. Bir hafta ara ile testin Türkçe formlarının iki kez uygulanması sonuçlarına bağlı olarak ilişkili katsayısı , Pearson Çarpım Momentlerler tekniği ile hesaplanmış Kişilerarası Duyarlık alt

ölçek toplamında istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı ilişki elde edilmiştir (,898). Elde edilen sonuç, testin Kişilerarası Duyarlık alt ölçeği bazında devamlılığa bağlı yüksek düzeyde güvenilirliğe sahip olduğunun göstergesidir.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayılarına göre; en yüksek iç tutarlılık her bir sorunun varyanslarına dayalı olarak hesaplanan Cronbach Alfa tekniği ile elde edilmiştir (,6572). En düşük iç tutarlılık katsayısı ise; Guttman tekniğine aittir (,5850). Ölçeğin ölçüm standart hatası ise 1,172'dir. Bu sonuca dayalı olarak Kişilerarası Duyarlık alt ölçeğinde yapılan her ölçüme artı ve eksi yönde 1,172 miktarında hata karışmaktadır.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık alt ölçeği toplam puanları için yapılan madde analiz sonuçlarına göre; tüm maddeler tüm tekniklerde en az ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bir maddenin test kapsamında kalabilmesi için madde analiz işlemlerinde kullanılan üç ayrı teknikten hiç olmazsa birinde en az ,05 düzeyinde anlamlı bir sonucun elde edilmesi gerekmektedir. Bu sonuçlara dayalı olarak Kişilerarası Duyarlık alt ölçeğinin tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmış ve test kapsamında kalmasına karar verilmiştir.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Kişilerarası Duyarlık alt ölçeği toplam puanları için yapılan Madde Ayırtedicilik indeksi işlemleri sonuçlarına göre tüm maddeler ayırt edici olarak kabul edilmiştir.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Puanları temel alınarak her bir sorunun ayrı ayrı ve toplam puanın aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine göre; ölçeğin maddeleri içinde en yüksek elde edilen aritmetik ortalama 2,66 ile 9. maddeye aittir. En düşük ortalamaya sahip olan madde ise 6.maddedir (1,647). Madde puanlarının dağılımı incelendiğinde en homojen maddenin 6. madde olduğu görülmektedir (ss:,978). Standart sapmalar içinde en yüksek olan 9.maddedir (1,233) ve bu maddede en heterojen dağılım sözkonusudur. Paranoid Düşünceler Alt Ölçeğinin madde ortalamalarının standart sapması 2,108'dir. Yine tüm maddelerin standart sapmalarının dağılımları incelendiğinde

standart sapma 1,36 olarak bulunmuştur. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Alt Ölçeği toplam puanlarının aritmetik ortalaması 10, 543; standart sapması ise 3,564 olarak bulunmuştur.

SA-45 Sorun Tarama ölçeği Paranoid Düşünceler alt ölçeğinin bir hafta ara ile 31 kişiye uygulanmasıyla elde edilen devamlılık katsayısı ,809 olmuştur. Elde edilen bu sonuca dayalı olarak alt ölçeğin devamlılık güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu anlaşılmaktadır.

SA-45 Sorun Tarama ölçeği Paranoid Düşünceler alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayılarına göre; en yüksek iç tutarlılık testin iki ayrı yarıya ayrılmasına dayalı olarak hesaplanan Spearman Brown tekniği ile elde edilmiştir (.5908). En düşük iç tutarlılık katsayısı ise; Guttman ve Cronbach Alfa tekniklerine aittir (.5823). Ölçeğin ölçüm standart hatası ise 1,555'dir.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler alt ölçeği toplam puanları için yapılan madde analiz sonuçlarına göre; üzere tüm maddeler tüm tekniklerde en az ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bir maddenin test kapsamında kalabilmesi için madde analiz işlemlerinde kullanılan üç ayrı teknikten hiç olmazsa birinde en az ,05 düzeyinde anlamlı bir sonucun elde edilmesi gerekmektedir. Bu sonuçlara dayalı olarak Paranoid Düşünceler alt ölçeğinin tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmış ve test kapsamında kalmasına karar verilmiştir.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler alt ölçeği toplam puanları için yapılan madde ayırt edicilik indeksi işlemlerine göre tüm maddeler ayırt edici olarak kabul edilmiştir.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler alt ölçeğinin tüm maddelerinin tanımlayıcı istatistik değerlerine göre; Psikotik Belirtiler alt ölçeğinin 45. maddesi en yüksek aritmetik ortalama değerine sahiptir (2,380). En düşük ortalama ise 8. maddeye aittir (1,341). Maddeler içinde ergenlerin en heterojen dağılım gösterdiği madde 45.

madde olmuştur (1,404). 8. maddede ise en homoen dağılım sözkonusudur (,827). Tüm maddelerin aritmetik ortalamalarının oluşturduğu dağılımın standart sapması 1,886 iken, standart sapmalarının standart sapması ise 1,188 olmuştur. Testin Psikotik Belirtiler alt ölçeği toplamından alınan puanların aritmetik ortalaması 9,432'dir. Standart sapma değeri ise 3,274 olarak bulunmuştur.

Bir hafta ara ile testin Türkçe formlarının iki kez uygulanması sonuçlarına bağlı olarak ilişkili katsayıları, Pearson Çarpım Momentlerler tekniği ile hesaplanmış ve Psikotik Belirtiler alt ölçek toplamında istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı ilişki elde edilmiştir (,741). Elde edilen sonuç, testin Psikotik Belirtiler alt ölçeği bazında devamlılığa bağlı güvenilirliğe sahip olduğunun göstergesidir.

SA-45 Sorun Tarama ölçeği Psikotik Belirtiler alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayılarına göre; en düşük iç tutarlılık Cronbach Alfa yöntemi ile ,5568 olarak bulunmuştur. Spearman Brown ve Guttman teknikleri ile bulunan iç tutarlılık katsayıları ise daha yüksek ve ,6045'dir. Ölçeğin ölçüm standart hatası 1,666'dır.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler alt ölçeği toplam puanları için yapılan madde analiz sonuçlarına göre; üzere tüm maddeler tüm tekniklerde en az ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar vermiştir. Bir maddenin test kapsamında kalabilmesi için madde analiz işlemlerinde kullanılan üç ayrı teknikten hiç olmazsa birinde en az ,05 düzeyinde anlamlı bir sonucun elde edilmesi gerekmektedir. Bu sonuçlara dayalı olarak Psikotik Belirtiler alt ölçeğinin tüm maddelerin güvenilir olduğu anlaşılmış ve test kapsamında kalmasına karar verilmiştir. SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirtiler alt ölçeği toplam puanları için yapılan madde ayırt edicilik indeksi işlemlerine göre tüm maddeler ayırt edici olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın amaçlar bölümünde cevap aranan bir diğer soru da ölçeğin Geçerliği ile ilgilidir. Buna göre yapılan istatistiksel analizler sırasıyla değerlendirilmiştir.

Bir testin yapı geçerliğine ilişkin yapılması gereken ilk analiz faktör analizidir. Ancak bu çalışma bir adaptasyon çalışması olduğu için, testin orjinal yapı geçerliğine bağlı kalma zorunluluğu bulunmaktadır. Buna bağlı olarak testin yapı geçerliği faktör analizi ile sınınamamıştır. Ancak Türkiye'deki uygulamaların geçerliğe sahip olabilmesi için alt ölçeklerin toplam puan ile ilişkisinin anlamlı olması gerekmektedir. Bu amaçla yapılan analizlerde tümüyle istatistiksel açıdan ,001 düzeyinde anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. En yüksek korelasyon anksiyete alt ölçeğinden elde edilmiştir (,775). En düşük ilişki katsayısı ise ,653 ile fobik bozukluklar alt ölçeğine aittir. Genel Şiddet Endeksi GSI ve Pozitif Belirtiler Toplamı PST toplam puanları ile alt ölçekler arasında da en az ,001 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. .

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği GSI ve PST Puanlarının Birbirleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Hesaplanan Korelasyon Katsayısı ,868'dir. İki toplam puan arasında pozitif yönde yüksek bir ilişki sözkonusudur. Bu sonuçta testin geçerliğini vurgulayan önemli bir özelliktir.

Geçerli bir testin alt ölçeklerinin birbirleri ile olan korelasyonunun ne çok yüksek ne de çok düşük düzeyde olması istenmektedir. Orta düzeyde ancak istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki beklenen bir niteliktir. Bu özelliği sınamak üzere alt ölçeklerin birbiri ile korelasyonları hesaplanmış ve korelasyon katsayıları ,37 ile ,54 arasında değişim göstermiştir. Böylece testin yapı geçerliği bir kez daha vurgulanmıştır.

Testlerin yapı geçerliğinin belirlenmesinde benzer özellikleri ölçen geçerli ve güvenilir testler ile ilişkisinin bulunması tekniği kullanılmaktadır. Bu amaçla SA-45 Sorun Tarama ölçeği ile Sıfat Tarama Listesi (ACL) Kişilik testi arasında korelasyonlar araştırılmıştır. ACL'nin kullanılan 24 ayrı alt ölçeği ile SA-45 STÖ'nün dokuz alt ölçeği ve iki toplam puanı için ayrı ayrı ilişkiler hesaplanmıştır.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Anksiyete puanları ile ACL Kişilik Testi alt ölçek puanları arasındaki ilişkilere yönelik hesaplanan korelasyon katsayılarına göre;Anksiyete puanları ile hiçbir ACL alt ölçeği arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Depresyon Puanları ile ACL Kişilik Testi alt ölçek puanları arasındaki ilişkilere yönelik hesaplanan korelasyon katsayılarına göre;Düzen ve Ideal Benlik alt ölçekleri ile Depresyon puanları arasında negatif yönde, değişiklik özelliği ile pozitif yönde en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile depresyon puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Obsesif Kompulsif Belirtiler Puanları ile ACL Kişilik Testi alt ölçek puanları arasındaki ilişkilere yönelik hesaplanan korelasyon katsayılarına göre;Yaratıcı Kişilik alt ölçeği ile Depresyon puanları arasında negatif yönde, düzen ve danışmaya hazır oluş özellikleri ile pozitif yönde en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile depresyon puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Somatizasyon Puanları ile ACL Kişilik Testi alt ölçek puanları arasındaki ilişkilere yönelik hesaplanan korelasyon katsayılarına göre;Duyguları anlama, şefkat gösterme, karşı cinsle ilişki, yaratıcılık ve ideal benlik alt ölçekleri ile somatizasyon puanları arasında negatif yönde en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile somatizasyon puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Fobik Bozukluklar Puanları ile ACL Kişilik Testi alt ölçek puanları arasındaki ilişkilere yönelik hesaplanan korelasyon katsayılarına göre;Düzen, Kendini Suçlama, Uyarlılık ve Otomatik alt ölçekleri arasında pozitif yönde Saldırganlık , Değişiklik, alt ölçekleri ile fobik bozukluk puanları arasında da negatif yönde en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile fobik bozukluk puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Öfke ve Düşmanlık Puanları ile ACL Kişilik Testi alt ölçek puanları arasındaki ilişkilere yönelik hesaplanan korelasyon katsayılarına göre;

Bağımlılık, Saldırganlık ve Değişiklik alt ölçekleri arasında pozitif yönde Duyarlık ve Şefkat alt ölçekleri ile öfke ve düşmanlık puanları arasında da negatif yönde en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile öfke ve düşmanlık puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Paranoid Düşünceler Puanları ile ACL Kişilik Testi alt ölçek puanları arasındaki ilişkilere yönelik hesaplanan korelasyon katsayılarına göre; Duyarlılık, Şefkat Gösterme, İdeal Benlik, Yaratıcılık ve Askeri Liderlik alt ölçekleri puanları ile paranoid düşünceler arasında negatif yönde ve en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile paranoid düşünceler puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği Psikotik Belirti Puanları ile ACL Kişilik Testi alt ölçek puanları arasındaki ilişkilere yönelik hesaplanan korelasyon katsayılarına göre; Duygusal Hazır Oluş alt ölçekleri arasında pozitif yönde, Erkeksi alt ölçekleri ile psikotik belirti puanı arasında da negatif yönde en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile psikotik belirti puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği GSI Puanları ile ACL Kişilik Testi alt ölçek puanları arasındaki ilişkilere yönelik hesaplanan korelasyon katsayılarına göre; Duyarlılık, Şefkat Gösterme, İdeal Benlik ve Yaratıcılık alt ölçekleri arasında ile GSI puanları arasında negatif yönde ve en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile GSI puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği PST Puanları ile ACL Kişilik Testi alt ölçek puanları arasındaki ilişkilere yönelik hesaplanan korelasyon katsayılarına göre; Duyarlılık, Şefkat Gösterme, İdeal Benlik ve Yaratıcılık alt ölçekleri arasında ile PST puanları arasında negatif yönde ve en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Bunların dışındaki ACL alt ölçekleri ile PST puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği ile Beck Depresyon Ölçeği Puanları arasındaki ilişkilere yönelik hesaplanan korelasyon katsayılarına göre de tüm alt ölçek puanları ile Beck Depresyon Ölçeği puanları arasında pozitif yönde ve en az ,001 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği ile Durumluluk-Sürekli Kaygı ölçeği puanları arasındaki ilişkilere yönelik hesaplanan korelasyon katsayılarına göre; Durumluk Kaygı Ölçeği ile SA-45 STÖ Depresyon alt ölçeği puanları arasında negative yönde, Sürekli Kaygı Ölçeği ile SA-45 STÖ Anksiyete, Obsesif Kompulsif Belirtiler, Paronoid Düşünce alt ölçekleri puanları arasında da pozitif yönde ve en az ,05 düzeyinde anlamlı ilişkiler elde edilmiştir. Diğer alt ölçekler arasında anlamlı ilişkiler bulunamamıştır.

Psikolojik Tanı Alma değişkeni ile SA-45 Sorun Tarama Ölçeği alt ölçekleri arasında yapılan istatistiksel işlemlere göre; Anksiyete alt ölçeği ile psikolojik tanı alma arasında ,01 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki tanı alanlar lehinedir. Depresyon alt ölçeği ve psikolojik tanı alma değişkeni arasında da ,001 düzeyinde ve tanı alanlar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Psicotizm alt ölçeği ile psikolojik tanı alanlar arasında da ,001 düzeyinde ancak tanı almayanlar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Genel Şiddet Endeksi GSI ve Pozitif Belirti Toplamı PST alt ölçekleri ile tanı alma değişkeni arasında da ,05 düzeyinde tanı alanlar lehine anlamlı bir ilişki bulunmuştur. SA-45 STÖ'nün diğer alt ölçeklerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Araştırmanın bundan sonraki bölümünde anket ile toplanan verilere göre SA-45 STÖ puanlarının farklılık gösterip göstermediklerini belirlemek üzere yapılan hipotez testleri yer almıştır.

Çalışmanın son aşamasında ise norm çalışması yapılmıştır. Norm çalışmasında her bir faktör için SKEWNESS ve KURTOSİS değerleri hesaplanarak tanımlayıcı istatistik değerleri hesaplanıp dağılımın durumu belirlenmiştir. Norm çalışmasında hem puanlar persantil olarak puanlara dönüştürülmüştür. SA-45 STÖ'nün genel toplam ve alt ölçekleri için yapılan tanımlayıcı istatistiklere göre; Ölçeğin genel toplamının aritmetik

ortalaması GSI için 89.5618, PST için 24.1382 dir. Standart hatası GSI için 1.0203, PST için 0.3784; standart sapması GSI için 23.9972, PST için 8.8739; Skewness değeri GSI için 0.948, PST için -0.027; Skewness standart hatası GSI ve PST için 0.104; Kurtosis değeri GSI için 1.375, PST için -0.595; Kurtosis standart hatası GSI ve PST için 0.208; dir.

Anksiyete alt ölçeğinde 7'den düşük puan alanlar anksiyete belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 7,01 ile 10,99 arasında puan alanlar orta düzeyde anksiyete belirtileri olanlardır. 11'in üstünde puan alanlar ise belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Depresyon alt ölçeğinde 8'den düşük puan alanlar depresyon belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 8,01 ile 13,99 arasında puan alanlar orta düzeyde depresyon belirtileri olanlardır. 14'ün üstünde puan alanlar ise belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Obsesif Kompulsif belirtiler alt ölçeğinde 9'dan düşük puan alanlar obsesif kompulsif belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 9,01 ile 12,99 arasında puan alanlar orta düzeyde obsesif kompulsif belirtileri olanlardır. 13'ün üstünde puan alanlar ise belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Somatizasyon alt ölçeğinde 7'den düşük puan alanlar somatizasyon belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 7,01 ile 11,99 arasında puan alanlar orta düzeyde somatizasyon belirtileri olanlardır. 12'nin üstünde puan alanlar ise somatizasyon belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Fobik Anksiyete alt ölçeğinde 5'ten düşük puan alanlar fobik anksiyete belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 5,01 ile 7,99 arasında puan alanlar orta düzeyde fobik anksiyete belirtileri olanlardır. 8'in üstünde puan alanlar ise belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Öfke ve Düşmanlık alt ölçeğinde 6'dan düşük puan alanlar öfke ve düşmanlık belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 6,01 ile 11,99 arasında puan alanlar orta düzeyde öfke ve düşmanlık belirtileri olanlardır. 12 'nin üstünde puan alanlar ise belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Kişilerarası Duyarlık alt ölçeğinde 8'den düşük puan alanlar kişilerarası duyarlık belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 8,01 ile 12,99 arasında puan alanlar orta düzeyde kişilerarası duyarlık belirtileri olanlardır. 13'ün üstünde puan alanlar ise belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Paranoid Düşünceler alt ölçeğinde 8'den düşük puan alanlar paranoid düşünceleri düşük düzeyde olanlardır. 8,01 ile 12,99 arasında puan alanlar orta düzeyde paranoid düşünceleri olanlardır. 13'ün üstünde puan alanlar ise belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Psikotizm alt ölçeğinde 7'den düşük puan alanlar psikotizm belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 7,01 ile 11,99 arasında puan alanlar orta düzeyde psikotizm belirtileri olanlardır. 12'nin üstünde puan alanlar ise belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Genel Şiddet Endeksi GSI alt ölçeğinde 72'den düşük puan alanlar GSI psikolojik belirtileri düşük düzeyde olanlardır. 72,01 ile 101,99 arasında puan alanlar orta düzeyde GSI psikolojik belirtileri olanlardır. 102'nin üstünde puan alanlar ise GSI psikolojik belirtileri üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

Pozitif Belirtiler Endeksi PST alt ölçeğinde 18'den düşük puan alanlar PST puanı düşük düzeyde olanlardır. 18,01 ile 30,99 arasında puan alanlar orta düzeyde PST puanı olanlardır. 31'in üstünde puan alanlar ise PST puanı üst düzeyde olanlar grubuna girmektedir.

SA-45 STÖ'nin Türkiye ve Orjinal Test Tekrar Test Devamlılık Katsayıları bulgularının karşılaştırılması ise aşağıdaki gibi yapılmıştır.

Elde edilen ansiyete alt ölçeğine ait devamlılık katsayısı.736 iken, orjinal el kitabındaki devamlılık katsayısı .58 dir. Depresyon alt ölçeğine ait devamlılık katsayısı da Türkiye için ,847 iken orjinal değer ,74 tür. Obsesif-Kompulsif alt ölçeğine ait devamlılık katsayısıda Türkiye için ,801 bulunmuş iken orjinal değer ,64 tür. Somatizasyon alt ölçeğine ait devamlılık katsayısı Türkiye için ,934 bulunmuş orjinal değer ise ,72 dir. Öfke ve düşmanlık alt ölçeğine ait devamlılık katsayısı Türkiye için ,709 bulunmuş iken orjinal değer ,51 dir. Kişilerarası duyarlılık alt ölçeğinde devamlılık katsayısı Türkiye için ,898 bulunmuş iken orjinal değer ,74'tür. Paranoit düşünceler alt ölçeğine ait devamlılık katsayısı ,809 bulunmuş iken orjinal değer ,70'tir. GSI alt ölçeğine ait devamlılık katsayısı , Türkiye için ,829 bulunmuş iken orjinal değer ,80'dir. Fobik ansiyete alt ölçeğine ait devamlılık katsayısı orjinal değeri ,62 iken Türkiye için ,526 bulunmuştur. Psikotik belirtiler alt ölçeğine ait orjinal devamlılık katsayısı değeri ,85 iken Türkiye için bu değer ,741 bulunmuştur. PST alt ölçeğine ait orjinal devamlılık katsayısı değeri ,81 iken bu değer Türkiye için ,190 bulunmuştur.

Bu veriler ışığında Türkiye için hesaplanan Ansiyete, Depresyon,Obsesif Kompulsif Bozukluklar, Somatizasyon, Öke ve Düşmanlık, Kişilerarası Duyarlılık, Paranoid Düşünceler ve GSI alt ölçeklerinde Türkiye için hesaplanan devamlılık katsayısı değerleri orjinal değerlerden anlamlı olarak yüksek bulunduğu görülmektedir.

Fobik ansiyete, Psikotik Belirtiler ve PST alt ölçeklerinde ise Türkiye için hesaplanan devamlılık katsayısı değerleri orjinal değerlerden düşük bulunmuştur. Bu sonuçlara göre testin farklı zamanlarda uygulama güvenilirliğinin yüksek olduğu söylenebilir.

Türkiye ve orjinal el kitabında bulunan SA-45 STÖ'nün iç tutarlılık kat sayıları tablo 101'de verilmiştir. Buna göre :

Ansiyete alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı ,7035 orjinal iç tutarlılık katsayısı ise ,78 dır. Depresyon alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı 7448, orjinal iç tutarlılık katsayısı ise ,87 dır. Obsesif Kompulsif alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı ,6095 orjinal iç tutarlılık katsayısı ise ,81 dır. Somatizasyon alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı ,7087 orjinal iç tutarlılık katsayısı ise ,78 dır. Fobik Anksiyete alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı ,6519 orjinal iç tutarlılık katsayısı ise ,79 dır. Öfke ve Düşmanlık alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı ,7798 orjinal iç tutarlılık katsayısı ise ,85 dır. Kişilerarası Duyarlılık alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı ,6572 orjinal iç tutarlılık katsayısı ise ,84 dır. Paronoid Düşünceler alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı ,5823 orjinal iç tutarlılık katsayısı ise ,78 dır. Psikotik Belirtiler alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı ,5558 orjinal iç tutarlılık katsayısı ise ,71 dır. GSI alt ölçeği Türkiye için tutarlılık katsayısı ,9247 bulunmuş, orjinal değer ise el kitabında bulunmamaktadır.

SA-45 sorun tarama ölçeğinin Türkiye için hesaplanan ve orjinal el kitabındaki en düşük iç tutarlılık katsayısı Psikotik Belirtiler alt ölçeğinde, en yüksek iç tutarlılık katsayısının; Türkiye için öfke ve düşmanlık alt ölçeğinde, orjinal el kitabına göre ise depresyon alt ölçeğinde olduğu görülmektedir.

Türkiye ve orjinal SA-45 STÖ'nün güvenilirliği için hesaplanan ölçek alt standart hataları karşılaştırıldığında ise aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Türkiye için Anksiyete alt ölçeği standart hatası 1,76 iken orjinal değer 1,45 tir. Ölçeğin orjinal standart hatası Depresyon alt ölçeği için 1,30 iken bu değer Türkiye için 1,575 bulunmuştur. Ölçeğin orjinal standart hatası Obsesif Kompulsif alt ölçeği için 1,75 iken bu değer Türkiye için 1,580 bulunmuştur. Ölçeğin orjinal standart hatası Somatizasyon alt ölçeği için 2,45 iken bu değer Türkiye için 1,001 bulunmuştur. Ölçeğin orjinal standart hatası Fobik Anksiyete alt ölçeği için 1,15 iken bu değer Türkiye için ,948 bulunmuştur. Ölçeğin orjinal standart hatası Öfke ve Düşmanlık alt ölçeği için 2,35 iken bu değer Türkiye için 2,351 bulunmuştur. Ölçeğin orjinal standart hatası Kişilerarası Duyarlılık alt ölçeği için 1,55 iken bu değer Türkiye için 1,172 bulunmuştur. Ölçeğin

orjinal standart hatası Paronoid düşünceler alt ölçeği için 1,65 iken bu değer Türkiye için 1,555 bulunmuştur. Ölçeğin orjinal standart hatası Psikotik Belirtiler alt ölçeği için ,70 iken bu değer Türkiye için 1,664 bulunmuştur.

Ölçeğin orjinal standart hatası GSI alt ölçeği için 7,65 iken bu değer Türkiye için 6,58 bulunmuştur. Ölçeğin orjinal standart hatası PST alt ölçeği için 4,04 iken bu değer Türkiye için 4,175 bulunmuştur.

SA-45 Sorun Tarama Ölçeği alt ölçeklerinin birbirleri arasındaki ilişkilerine yönelik hesaplanan Korelasyon Katsayılarına göre:

Orjinal el kitabı verilerine göre Ansiyete ile Depresyon atasındaki korelasyon ,74 iken Türkiye için bu değer ,53 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Anksiyete ile Obsesyon arasındaki korelasyon ,79 iken Türkiye için bu değer ,55 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre anksiyete ile Somatizasyon arasındaki korelasyon ,74 iken Türkiye için bu değer ,56 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Anksiyete ile Fobik Anksiyete arasındaki korelasyon ,68 iken Türkiye için bu değer ,58 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Anksiyete ile Öfke ve Düşmanlık arasındaki korelasyon ,60 iken Türkiye için bu değer ,49 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Anksiyete ile Kişilerarası Duyarlılık arasındaki korelasyon ,75 iken Türkiye için bu değer ,45 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Anksiyete ile Paronoid arasındaki korelasyon ,67 iken Türkiye için bu değer ,47 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Anksiyete ile Psikotik arasındaki korelasyon ,67 iken Türkiye için bu değer ,54 olarak bulunmuştur.

Orjinal el kitabı verilerine göre Depresyon ile Obsesyon arasındaki korelasyon ,75 iken Türkiye için bu değer ,50 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Depresyon ile Somatizasyon arasındaki korelasyon ,61 iken Türkiye için bu değer ,44 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Depresyon ile Fobik Anksiyete arasındaki korelasyon ,68 iken Türkiye için bu değer ,41 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Depresyon ile Öfke ve Düşmanlık arasındaki korelasyon ,58 iken

Türkiye için bu değer ,48 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Depresyon ile Kişilerarası Duyarlılık arasındaki korelasyon ,76 iken Türkiye için bu değer ,53 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Depresyon ile Paronoid arasındaki korelasyon ,65 iken Türkiye için bu değer ,53 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Depresyon ile Psikotizm arasındaki korelasyon ,67 iken Türkiye için bu değer ,46 olarak bulunmuştur.

Orjinal el kitabı verilerine göre Obsesyon ile Somatizasyon arasındaki korelasyon ,74 iken Türkiye için bu değer ,52 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Obsesyon ile Fobik Anksiyete arasındaki korelasyon ,61 iken Türkiye için bu değer ,46 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Obsesyon ile Öfke ve Düşmanlık arasındaki korelasyon ,63 iken Türkiye için bu değer ,42 olarak bulunmuştur.

Orjinal el kitabı verilerine göre Obsesyon ile Kişilerarası duyarlılık arasındaki korelasyon ,74 iken Türkiye için bu değer ,50 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Obsesyon ile Paronoid düşünceler arasındaki korelasyon ,68 iken Türkiye için bu değer ,53 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Obsesyon ile Psikotizm arasındaki korelasyon ,65 iken Türkiye için bu değer ,52 olarak bulunmuştur.

Orjinal el kitabı verilerine göre Somatizasyon ile Fobik Anksiyete arasındaki korelasyon ,74 iken Türkiye için bu değer ,38 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Somatizasyon ile Öfke ve Düşmanlık arasındaki korelasyon ,55 iken Türkiye için bu değer ,49 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Somatizasyon ile Kişilerarası Duyarlılık arasındaki korelasyon ,64 iken Türkiye için bu değer ,42 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Somatizasyon ile Paronoid Düşünceler arasındaki korelasyon ,61 iken Türkiye için bu değer ,47 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Somatizasyon ile Psikotizm arasındaki korelasyon ,62 iken Türkiye için bu değer ,44 olarak bulunmuştur.

Orjinal el kitabı verilerine göre Fobik Anksiyete ile Öfke ve Düşmanlık arasındaki korelasyon ,42 iken Türkiye için bu değer ,37 olarak bulunmuştur. Orjinal el

kitabı verilerine göre Fobik Anksiyete ile Kişilerarası Duyarlılık arasındaki korelasyon ,63 iken Türkiye için bu değer ,40 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Fobik Anksiyete ile Paranoid düşünceler arasındaki korelasyon ,56 iken Türkiye için bu değer ,42 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Fobik Anksiyete ile Psicotizm arasındaki korelasyon ,68 iken Türkiye için bu değer ,45 olarak bulunmuştur.

Orjinal el kitabı verilerine göre Öfke ve Düşmanlık ile Kişilerarası Duyarlılık arasındaki korelasyon ,61 iken Türkiye için bu değer ,45 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Öfke ve Düşmanlık ile Paranoid düşünceler arasındaki korelasyon ,65 iken Türkiye için bu değer ,51 olarak bulunmuştur. Orjinal el kitabı verilerine göre Öfke ve Düşmanlık ile Psicotizm arasındaki korelasyon ,51 iken Türkiye için bu değer ,48 olarak bulunmuştur

Orjinal el kitabı verilerine göre Kişilerarası Duyarlılık ile Paranoid düşünceler arasındaki korelasyon ,73 iken Türkiye için bu değer ,59 olarak bulunmuştur
Orjinal el kitabı verilerine göre Kişilerarası Duyarlılık ile Psicotizm arasındaki korelasyon ,67 iken Türkiye için bu değer ,50 olarak bulunmuştur

Orjinal el kitabı verilerine göre Paranoid Düşünceler ile Psicotizm arasındaki korelasyon ,70 iken Türkiye için bu değer ,51 olarak bulunmuştur

Orjinal el kitabında ve Türkiye için bulunan SA-45 STÖ'nün cinsiyete göre alt ölçeklerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma değerleri karşılaştırılmış ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Hem Türkiye hem de orjinal verilere göre tüm aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerinde benzer bulgulara rastlanmıştır. Her iki kültürde de Anksiyete, Depresyon, Obsesif Kompulsif Bozukluk, Somatizasyon, Fobik Anksiyete, Kişilerarası Duyarlılık, Paranoid Düşünceler, GSI ve PST alt ölçeklerinde kızlar erkeklere göre daha yüksek aritmetik ortalama değerleri almışlardır. Yine beklendiği gibi Öfke ve Düşmanlık

ve Psicotizm alt ölçeklerinde her iki kültüre ait bulgularda erkeklerin kızlara oranla daha yüksek aritmetik ortalamaya sahip oldukları gözlenmektedir.

5.2. Öneriler

Araştırmanın yürütülebilmesi için seçilen ve İstanbul içerisinde bulunan çeşitli çalışma gruplarının yanında, diğer tüm aynı yaştaki gençlere genellenebilmesi ihtiyacı görülmektedir. Bu amaçla, örneklemin büyütülerek diğer illeri de kapsayacak şekilde ve tüm ülke çapında daha geniş örneklem gruplarına uygulanmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Geliştirilen bu testen elde edilen bulguların, yaş gruplarına ve kişilik sorunlarına yönelik olarak Ülkemizde kullanılan diğer benzer ölçme araçlarıyla da desteklenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada kullanılan Beck, ACL ve Kaygı Envaterleri gibi benzer ölçeklerle de arasındaki ilişkilere bakılmasının gerektiği ve bulguların yapılacak yeni akademik çalışmalarla da desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Bu çalışma, Ülkemizdeki tüm İlköğretim İkinci Kademe ve Orta Öğretim kurumlarına dönük yapılacak akademik araştırmalarda kullanılabilir. Örneğin, farklı demoğrafik özelliklere sahip bireylerle, sosyo-kültürel etkenlerle, anne-baba tutumlarıyla, kişilik özellikleriyle SA-45 STÖ'nin bulguları karşılaştırılarak psikolojik sorunların nedenleri üzerine değerlendirmelerde bulunmanın faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Özellikle Ülkemizde son zamanlarda okullarda görülen şiddet, öfke ve saldırganlığın nedenlerine, sorunların ve türlerinin belirlenmesine, önleyici tedbirlerin alınmasında yürütülecek çalışmalarda kullanılabilmesine ve genel taramalar ile öznel durumlara ilişkin değerlendirmeler yapılabilmesine olanak sağlayabileceği düşünülmektedir.

Gerçekleştirilen bu çalışma ile Ülkemizde uygulanan Önleyici Rehberlik çalışmalarına önemli bir katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Ülkemizde şimdiye kadar böyle geniş kapsamda, bu yaş grubuna uygun geçerli ve güvenilir ve tek seferde genel bir psikolojik belirti taramaya yapmaya olanak sağlayan ölçek sayısı yok denecek kadar azdır. Özellikle on üç yaşlarından itibaren (İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinden itibaren) uygulanabilen ve çok yönlü psikolojik belirti taranmasına olanak veren yapısıyla, var olan veya ortaya çıkabilecek olan ruhsal sorunların ve bu sorunların düzeyi hakkında okul Psikolojik Danışmanları'nın sağlıklı değerlendirmeler yapılabilmesine önemli yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu açıdan Ülkemizdeki tüm okullarda ve ruh sağlığı hizmeti veren özel ve resmi tüm kurumlarda tarama, inceleme ve müdahale amacıyla yapılabilecek çalışmalarda kullanılabilmesi düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Atakan-Arksoy, Semiha. (1989) Gençlikte Kimlik Sorunlarına Yönelik Rehberlik Hizmetleri. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 161.

Altinköprü, Tuncel (2002). Eğitim Açısından Çocuk Psikolojisi Çocuğun Başarısı Nasıl Sağlanır. İstanbul: Hayat.

Ateş, Metin (20/2/2005). www.merih.net/m2/lid/wmetate

Adler, Alfred (1996) “Çocuk Eğitim” Çev. Kamuran Şipal. Cem Yayınevi, İstanbul, 1996.

Aslan, Selçuk ve Ark. (2006) Depresif Belirti Envanteri'nin - Klinisyen Formu (DBE-K30) ve Özbildirim Formu (DBE-Ö30)'nun Majör Depresyonlu Hastalarda Geçerlik ve Güvenirliği. Klinik Psikofarmakoloji Bülteni Cilt 16, Sayı 1,

Anastasi, A. (1988). Psychological Testing (6th Edition) New York, Macmillan,.

Annual Report 2002-2003. “Division of Healthy Services Research & Policy”. (http://www.hsr.umn.edu/res_pubs/files/annual_report/03/HSRP-AR2003.pdf)

Alper, Yusuf ve Ark. (1990). Psikiyatri Polikliniğine Başvuran Hastalara SCL-90-R Uygulanması. Ege Tıp Dergisi. 29(4):882-886.

A Erol,; F Yazıcı,; S Erol,; C Kaptanoğlu. (2000). Anoreksiya Nervosada Belirti Şiddetini Yordayıcı Olarak Aile İşlevselliği ve Benlik Saygısı. Türk Psikiyatri Dergisi, 11(1):17-22.

Aydın, Betül (1997). Çocuk ve Ergen Psikolojisi. Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları No. 1: İstanbul.

Ayvaşık, Belgin H. ve Ark. (1998). Psikoloji Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Atkinson, Rita & Atkinson, Richard & Smith, Edward E. & Bem, Darly J. & Hoeksema, Susan Nolen (1996). Hilgard's Introduction to Psychology. Twelfth Edition. USA: Harcourt Brace College Publishers.

Aşkın R.; İlsu B.; Çilli A.; Kaya N.; Kucur R. “Lise Öğrencilerinde SCL-90-R İle Semptom Taraması”. Düşünen Adam, 8, 43 - 47, 1995.

Başaran, İbrahim E. (1974). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.

Berument, Sibel K. (1998). Gelişimsel Psikopatoloji. Türk Psikoloji Bülteni, 4,

s.93-94.

Beştepe Emrem & Tüzer Verda & Tüzer Tunga & Okay Önder ve Aydemir Çiğdem (2002). Travmatik Beyin Hasarı Sonrası Psikiyatrik Belirtiler”. Klinik Psikiyatri Dergisi,5(4):235-239.

Binbaşıoğlu, Cavit (1998). Gelişim Psikolojisi. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.

Büyükkaragöz, Savaş & Muştı, Muammer C. & Yılmaz, Hasan & Bilten, Önder (1998). Öğretmenlik Mesleğine Giriş Eğitimin Temelleri. Konya: Mikro Basın Yayım Dağıtım.

Butcher, J. N., & Pancheri, J. (1976). A handbook of cross-national MMPI research. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.

Cansever, Gökçe (1982). Klinik Psikolojide Değerlendirme Yöntemleri. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Cüceloğlu Doğan (2004). İnsan ve Davranışı. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çalışkan, Remzi (1998). Kapalı Cezaevinde Barındırılan Tutuklu Gençlerle Çıracılık Eğitim Merkezinde Eğitim Gören Gençlerin Psikolojik Belirtinin Karşılaştırılması. Adalet Dergisi. Sayı 8, Syf 1-10, 1998.

Savran Canan (1993). Sıfat Listesi ACL (Adjective Check List)'nin Türkiye Koşullarına Dilsel Eşdeğerlik, Geçerlik, Güvenirlik ve Norm Çalışması ve Bir Örnek Uygulama”. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi.

Cicchetti, D. & Cohen, D. (1995). Perspectives on developmental psychopathology. Cicchetti, D & Cohen, D. (Eds.) Handbook of developmental psychopathology theory and methods. Vol.1. New York: Wiley & Sons, Inc.

Derogatis, L. R., & Spencer, P. M. (1982). The Brief Symptom Inventory (BSI): L Administration, scoring, and procedures manual Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.

Dağ, İhsan (2006). “Psikolojik Değerlendirme ve Testler” (Böl. 8.1). N. Yüksel (Ed.) Ruhsal Hastalıklar. Ankara: MN Medikal & Nobel. ss. 99-122.

Dağ, İhsan (1993). Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Ölçekler-1. Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi (3P), 1(Ek Sayı 2), 61s.

Dağ, İhsan (1993). Askeri Sınıf Okulu Öğrencilerinde Kan Gruplarına Göre Genel Psikiyatrik Semptom Düzeyi Farkları. Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi(3P), 1(1), 49 - 52.

DSM-IV Tanı Ölçütleri (1994). Amerikan Psikiyatri Birliği Hekimler Birliği Yayınları. Çev. Köroğlu E. Ankara: Hekimler Birliği Yayınları.

Dağ, İhsan (1991). Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R)'nin Üniversite Öğrencileri İçin Güvenirliği ve Geçerliliği. Türk Psikiyatri Dergisi 1991; 2:5-12.

Dağ İhsan (2000). Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R). Aydemir ve E. Köroğlu (Edt.). Psikiyatride Kullanılan Klinik Ölçekler. Ankara: Hekimler Yayın Birliği, ss. 33-40.

Demiröz, Tuğba (2004). İlk Çocukluk Dönemi Kişilik Envanteri'nin Türkiye Koşullarına Uygun Dilsel Eşdeğerlik, Geçerlik, Güvenirlik ve Norm Çalışması. Marmara Üniversitesi EBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Derogatis, L. R. (1977). SCL-90-R Administration, Scoring and Procedures Manual-1. USA: John Hopkins University School Of Medicine.

Derogatis, L.R. (1994). SCL-90-R : Symptom Checklist-90-R Administration, Scoring, and procedures manual. Minneapolis, Mn : National Computer System..

Derogatis, L.R., R.S. Lipman, K. L. Covi (1973). SCL-90-R : An Out Patient Psychiatric Rating Scale-Preliminary Report. Psychos harm Bullet, 9, 13-27.

Düzgün, Ş. (1995). Lise Öğrencilerinin Psikolojik Belirtileri ile Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler. Atatürk Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Danış.: Doç.Dr. N.Ören.

Erol, Atila & Toprak, Gülser & Yazıcı, Fadime & Erol, Sıdıka (2000). Üniversite Öğrencilerinde Yeme Bozukluğu Belirtilerini Yordayıcı Olarak Kontrol Odağı ve Benlik Saygısının Karşılaştırılması. Klinik Psikiyatri Dergisi, 3(3):147-152.

Ekşi Aysel (1999). Ben Hasta Değilim. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.

Erden, Münire & Akman, Yasemin (2001). Gelişim ve Öğrenme. (9. Basım) Ankara, Arkadaş Yayınevi.

Feldman, Robert (1997). Essentials of Understanding Psychology. Thirth Ed. USA: The Mc Graw-Hill Companies Inc.

Fromm, Eric (1992). Sevgi ve Şiddetin Kaynağı. Çev: Selçuk Budak. Ankara, Öteki Yayınları.

Gül, Hatice ve Dilbaz, Nesrin (2003). Sosyal kaygı bozukluğu ile panic bozukluğu olgularının demoğrafik ve bazı klinik özellikler açısından karşılaştırılması. Kilinik Psikiyatri Dergisi, 6,32-33.

Horney, Karen (1993). Nevrozlar ve İnsan Gelişimi. (2. Basım) Çev: Selçuk Budak. Ankara, Öteki Yayınları.

Horney, Karen (1993). Kendi Kendine Psikanaliz. (2. Basım) Çev: Selçuk Budak. Ankara, Öteki Yayınları.

Horney, Karen (1992). Günümüzün Nevrotik İnsanı. Çev: A. Erdem Bagatur. İstanbul, Mert Yayıncılık.

Hogan, Robert & Johnson, John & Briggs, Stephen (1997). Handbook of Personalty Psychology. New York: Academic Press.

Hovardaoğlu, Selim (1997) Amerikan Eğitim Araştırmaları Birliği, Amerikan Psikolji Birliği, Eğitim Ölçümleri Uluslararası Konseyi Eğitimde ve Psikolojide Ölçme Standartları. Ankara: ÖSYM ve Türk Psikologlar Derneği Yayınları. No: 14.

Kağıtçıbaşı, Çiğdem (1999). Yeni İnsan ve İnsanlar. Onuncu Basım. İstanbul: Evrim Yayınevi.

Karahan, T. Fikret ve Sardoğan, Mehmet E. (1994). Psikolojik Danışma Kuramları”. İstanbul, Birsen Yayınları.

Karasar, Niyazi (2000). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kaplan HI & Benjamin JS and Grebb JA (ed) (1994). Kaplan and Sadock’s Synopsis of Psychiatry”, 7th ed,

Kozacıoğlu, Gülsen & Ekberzade Gördürür, Hülya (1995). Bireyden Topluma Ruh Sağlığı. İstanbul: Alfa Basın Yayım Dağıtım.

Kulaksızoğlu, Adnan (2003). Farklı Gelişen Çocuklar. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Kulaksızoğlu, Adnan (2001). Ergenlik Psikolojisi.İstanbul: Remzi Kitabevi.

Korkmazlar-Oral, Ümran. (1998). Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Ekibinde Pedagog ve Danışmanların Rolü. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı: 10 Syf: 217-220.

Köroğlu E. (ed) (1995). DSM-IV Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı, APA, 1994. Türkçe Çevirisi, , Medikomat.

Köknel, Özcan (1999). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik”. (15. Basım) İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi.

Kılıç, Mustafa (1991). Belirti Tarama Listesi SCL-90-R'nin Geçerlik ve Güvenirliği. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. Cilt I Sayı: 11, Syf: 45-53, Eylül.

Maruish, M. B. & Bershady, B. & Goldstein L. (1998). Validity of the SA-45, Further Evidence From a Primary Care Setting. Assessment, 5(3) page: 407-419.

Morgan, Clifford T. (1984). Psikolojiye Giriş. Çev: Hüsnü Arıcı ve Ark. Ankara, H.Ü. Psikoloji Bölümü Yayını No:1.

Nelson-Jones, R. (1983). Danışma Psikolojisi Kuramları. Çev: Füsün Akkoyun ve Diğerleri. Cassell Educational Limited.

Onur, Bekir (1995). Gelişim Psikolojisi. Ankara, İmge Kitabevi,.

Onur, Bekir (1993). Çocuk ve Ergen Gelişimi. Ankara, İmge Kitabevi.

Oktay, Ayla (2000). Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem. İkinci Baskı. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Öner, Necla (1994). Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.

Öner, Necla ve Le Compte, Ayhan (1998). Süreksiz Durumluk / Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.

Özoğlu, Süleyman Çetin (1982). Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma. İzmir: E. Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Özgüven, İ.Ethem. (1994). Psikolojik Testler. Ankara: Yeni Doğu Matbaası PDREM.

Özoğlu, S. Çetin (1982). Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik”. İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası.

Özkalp, Enver & Arıcı, Hüsnü & Aydın, Orhan & Bayraktar, Rüveyde & Uzunöz, Ali & Erkal, Buket (2000). Davranış Bilimlerine Giriş. (Edi. Enver Özkalp). Üçüncü Baskı. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1027.

Özen Ş.; Antar S.; Özbulut Ö.; Altındağ A. ve Oto R. (2001). İç Göç Yaşayan Bir Grup Lise Öğrencisinde Ruhsal Belirti Şiddetinin Cinsiyet İle İlişkisi” Dicle Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı. Cilt 8 Sayı 3 Sayfa 156-162.

- Öztürk Orhan (2001). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. Ankara: Nobel Tıp Kitabevi.
- Plotnik, Rod (1986). Introduction to Psychology. Second Ed. New York: Random House.
- Rowe, Jack <http://www.emofree.com/Research/rowe-study.htm>.(14/04/2006).
- Saatçioğlu Ömer ve Çakmak Duran (2003). Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları. İstanbul: Ticaret Üniversitesi Yayınları.
- Stadnyk B. (2004). PTSD in Corrections Employees in Saskatchewan. In Psychology Department. Regina, Saskatchewan, University of Regina.
- Sprinthall, Norman A. & Sprinthall, Richard C. (1990). Educational Psychology A Developmental Approach. Fifth Ed. New York: Mc Graw-Hill Inc.
- Symptom Assessment-45 Questionnaire (SA-45) Technical Manuel. (2005) (Strategic Advantage Inc.) Published by MHS Inc. Canada.
- Schultz, D. P.& Schultz S. E. (2002). Modern Psikoloji Tarihi. (2. Basım) Çev: Yasemin Aslay. İstanbul, Kaknüs Yayınları.
- Savaşır, Işık & Şahin, Nesrin H. (1997). Bilişsel - Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları No:9.
- Savaşır, I. (1997). Psikolojik testler. C.Güleç, E.Köroğlu (Eds.). Psikiyatri temel kitabı (Cilt 1; 3. Bölüm). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Şahin, Nesrin H. & Durak, Ayşegül (1994). Kısa Semptom Envanteri (Brief Symptom Inventory-BSI) : Türk Gençleri İçin Uyarlanması. Türk Psikoloji Dergisi, 9(31),44-56.
- Tan, Hasan (1992). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. İstanbul: M.E.B. Yayınları Öğretmen Kitapları Dizisi: 163.
- Teğin, Bahar. (1980). Depresyonda Bilişsel Bozukluklar: Beck modeline göre bir inceleme. Doktora tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi.
- Türkbay, Tümer & Özcan, Celale & Doruk, Ali & Sekmen, Kamile (2000). Ergenlerdeki Kimlik Bocalaması Üzerine Cinsiyetin Etkisi. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi: 12 (2)
- Tuzcuoğlu, Semai (2005). Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Testlerin Önemi. M.Ü. Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı:7 Sayfa: 287-301.

Tuzcuoğlu, Semai (1996). Psikolojik Tıp Belirleyicisinin Dilsel Eşdeğerlik, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi.

Technic Manuel (2000). "Symptom Assessment-45 Questionnaire". Strategic Advantages Inc (SAİ). MHS. Toronto,

Toros Fevziye & Tot, Şenel & Bozlu, Murat & Okyay Yavuz ve Çamdeviren Handan (2003). DEHB ve PEN Saptanan Çocukların Annelerindeki Psikiyatrik Belirtiler Ve Sosyal, Aile/Ev Yeti Yitimi. Klinik Psikiyatri Dergisi, 6(3):135-140.

Türkbay, Tümer & Özcan, Celale & Doruk, Ali ve Sekmen, Kamile (2005). Ergenlerdeki kimlik bocalaması üzerine cinsiyetin etkisi. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 12(2): 69-74.

Uba, Laura & Huang, Karen (1999). Psychology USA: An Imprint of Addison Wesley Longman Inc.

Yang C.K., & Choe B.M., & Baity M.R., & Lee J.H., ve Cho, J.S. (2005). SCL-90-R and 16 PF Profiles of Senior High School Students With Excessive İnternet Use. The Canadian Journal of Psychiatry. Vol 50, No 7 Page 407-414.

Yavuzer, Haluk (2001). Ana Baba ve Çocuk. (14. Basım). İstanbul, Remzi Kitabevi.

Yavuzer, Haluk (1998). Çocuk Psikolojisi. Onaltıncı Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yanbastı, Gülgün (1990). Kişilik Kuramları. İzmir, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:54.

Yeşilyaprak, Binnur (2002). Üniversiteye Devam Eden Ve Etmeyen Bir Grup Gencin Psikolojik Belirtiler Açısından Karşılaştırılması. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. Cilt II Sayı: 18, Syf: 35-43, Eylül.

Yücel, Ayşe Berrin ve Ark. (2005). Bir tekstil fabrikası çalışanlarında ruhsal belirtilerin değerlendirilmesi. Mühendis ve Makina - Cilt: 46 Sayı: 543 - Cilt: 46 Sayı: 543.

www.aileniz.net 12/05/2006

www.hipnoz.com 11/05/2006

www.rehberogretmen.com 12/05/2006

<http://www.geocities.com/marufbecene/ergenlik.htm>. (16/04/2006)

SA-45®

Ad-Soyad:..... Cinsiyet: Bay () Bayan() Tarih: / ... / ...
Diğer Açıklamalar:

Aşağıda, insanların zaman zaman yaşadıkları sorun ve yakınmaların bir listesi bulunmaktadır. Lütfen her birini dikkatlice okuyunuz. Bunu yaptıktan sonra; bu durumun bu gün de dahil olmak üzere son 7 gün içerisinde sizi ne kadar sıktığını ya da rahatsız ettiğini en iyi ifade eden -sağ taraftaki- sayıyı, daire içine alınız. Her bir sorun için sadece bir sayıyı daire içine alınız ve hiçbir maddeyi atlamayınız.

	Hiç	Çok Az	Orta Derecede	Oldukça Fazla	İleri Derecede
1 Yalnızlık hissi	1	2	3	4	5
2	1	2	3	4	5
3	1	2	3	4	5
4	1	2	3	4	5
5 Başka birinin düşüncelerinizi kontrol edebileceği fikri	1	2	3	4	5
6	1	2	3	4	5
7	1	2	3	4	5
8	1	2	3	4	5
9	1	2	3	4	5
10 Sebepsiz yere aniden korkma	1	2	3	4	5
11	1	2	3	4	5
19	1	2	3	4	5
20 Yaptığı herşeyi defalarca kontrol etme	1	2	3	4	5
21	1	2	3	4	5
22	1	2	3	4	5
23	1	2	3	4	5
24	1	2	3	4	5
25	1	2	3	4	5
26	1	2	3	4	5
27	1	2	3	4	5
28	1	2	3	4	5
29	1	2	3	4	5
30 Heyecanlı veya gergin hissetme	1	2	3	4	5
31	1	2	3	4	5
32	1	2	3	4	5
33	1	2	3	4	5
34	1	2	3	4	5
35	1	2	3	4	5
36	1	2	3	4	5
37	1	2	3	4	5
38	1	2	3	4	5
39	1	2	3	4	5
40 Başkalarının, sizi başarılarınız için uygun bir şekilde takdir etmediği duygusu	1	2	3	4	5
41	1	2	3	4	5
42	1	2	3	4	5
43	1	2	3	4	5
44	1	2	3	4	5
45	1	2	3	4	5

NOT: Sorun Tarama Ölçeği SA-45 STÖ'nün kullanım hakları ile ilgili çalışmalar halen sürmektedir. Bu nedenle testin orjinal hali verilmemiştir. gurcan_avcu@hotmail.com, canan_savran@yahoo.com

ANKET

Tarih: ... / ... / 2006

Bu form 13 yaş ve üzeri gençlerde, görülebilecek bazı psikolojik sorunları tarayabilmeye yarayacak olan; SA-45 Psikolojik Belirti Tarama Listesi'nin geçerlik, güvenilirlik ve norm çalışmalarına veri sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Bilgiler araştırma dışında başka hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Aşağıdaki maddeler arasında “...” ile bırakılmış yerlere gerekli bilgileri yazarak, parantez içine () alınmış yerlerde ise size uygun seçeneğin içine çarpı koyarak doldurunuz. Tüm formu eksiksiz biçimde ve dikkatlice doldurmanız çalışma için önemlidir.

İlgi ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Gürcan AVCU
Marmara Üniversitesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışma
Yüksek Lisans Öğrencisi

Ad- Soyad:

Cinsiyet: Erkek () Kız ()

Yaş: 13 () 14 () 15 () 16 ()

Sınıfınız: 7. Sınıf () 8. Sınıf () Hazırlık () 9. Sınıf () 10. Sınıf ()

Daha öne Psikolojik Yardım Aldınız mı? Evet () Hayır ()

Evet İse Süresi: 0 - 6 Ay () 07 – 12 Ay () 13 – 18 Ay () 19-... Ay ()

Annenin Eğitim Düzeyi: İlk () Orta () Lise () Lisans () Lisans Üstü ()

Babanın Eğitim Düzeyi: İlk () Orta () Lise () Lisans () Lisans Üstü ()

Anne: Sağ () Yaşamıyor () Baba: Sağ () Yaşamıyor ()

Anne Baba: Birlikte () Ayrı ()

Ayrı İse Kimle Birlikte Yaşıyorsunuz?: Anne () Baba ()

Kaç Kardeşiniz? (Kendiniz Dahil):

Ailenin Kaçınıcı Çocuğusunuz?: 1. () 2. () 3. () 4. () 5. ()

Ailenizin Ekonomik Düzeyi: Düşük () Orta () Yüksek ()

BDE

Ad Soyad: Cinsiyet: Erkek () Kız () Yaş:

Tarih: ... / ... / 2006

Aşağıda, kişilerin ruh durumlarını ifade ederken kullandıkları bazı cümleler vermiştir. Her madde, bir çeşit ruh durumunu anlatmaktadır. Her maddede o ruh durumunun derecesini belirleyen 4 seçenek vardır. Lütfen bu seçenekleri dikkatle okuyunuz. Son bir hafta içindeki (şu an dahil) kendi ruh durumunuzu göz önünde bulundurarak, size en uygun olan seçeneği, daire içine alınız.

1. (a) Kendimi üzgün hissetmiyorum.
(b) Kendimi üzgün hissediyorum.
(c) Her zaman için üzgünüm ve kendimi bu duygudan kurtaramıyorum.
(d) Öylesine üzgün ve mutsuzum ki dayanamıyorum.
2. (a) Gelecekte umutsuz değilim.
(b) Geleceğe biraz umutsuz bakıyorum.
(c) Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.
(d) Benim için bir gelecek yok ve bu durum düzelmeyecek.
3. (a) Kendimi başarısız görmüyorum.
(b) Çevremdeki birçok kişiden daha fazla başarısızlıklarım oldu sayılır.
(c) Geriye dönüp baktığımda, çok fazla başarısızlığım olduğunu görüyorum.
(d) Kendimi tümüyle başarısız bir insan olarak görüyorum.
4. (a) Herşeyden eskisi kadar zevk alabiliyorum.
(b) Herşeyden eskisi kadar zevk alamıyorum.
(c) Artık hiçbirşeyden gerçek bir zevk alamıyorum.
(d) Bana zevk veren hiçbirşey yok. Herşey çok sıkıcı.
5. (a) Kendimi suçlu hissetmiyorum.
(b) Arada bir kendimi suçlu hissettiğim oluyor.
(c) Kendimi çoğunlukla suçlu hissediyorum.
(d) Kendimi her an için suçlu hissediyorum.
6. (a) Cezalandırıldığımı düşünmüyorum.
(b) Bazı şeyler için cezalandırılabileceğimi hissediyorum.
(c) Cezalandırılmayı bekliyorum.
(d) Cezalandırıldığımı hissediyorum.
7. (a) Kendimden hoşnutum.
(b) Kendimden pek hoşnut değilim.
(c) Kendimden hiç hoşlanmıyorum.
(d) Kendimden nefret ediyorum.
8. (a) Kendimi diğer insanlardan daha kötü görmüyorum.
(b) Kendimi zayıflıklarım ve hatalarım için eleştiriyorum.
(c) Kendimi hatalarım için çoğu zaman suçluyorum.
(d) Her kötü olayda kendimi suçluyorum.
9. (a) Kendimi öldürmek gibi düşüncelerim yok.
(b) Bazen kendimi öldürmeyi düşünüyorum, fakat bunu yapmam.
(c) Kendimi öldürebilmeyi isterdim.
(d) Bir fırsatımı bulsam kendimi öldürürdüm.

10. (a) Her zamankinden daha fazla ağladığımı sanmıyorum.
(b) Eskisine göre şu sıralarda daha fazla ağlıyorum.
(c) Şu sıralarda her an ağlıyorum.
(d) Eskiden ağlayabilirdim, ama şu sıralarda istesem de ağlayamıyorum.
11. (a) Her zamankinden daha sinirli değilim.
(b) Her zamankinden daha kolayca sinirleniyor ve kızıyorum.
(c) Çoğu zaman sinirliyim.
(d) Eskiden sinirlendiğim şeylere bile artık sinirlenemiyorum.
12. (a) Diğer insanlara karşı ilgimi kaybetmedim.
(b) Eskisine göre insanlarla daha az ilgiliyim.
(c) Diğer insanlara karşı ilgimin çoğunu kaybettim.
(d) Diğer insanlara karşı hiç ilgim kalmadı.
13. (a) Kararlarımı eskisi kadar kolay ve rahat verebiliyorum.
(b) Şu sıralarda kararlarımı vermeyi erteliyorum.
(c) Kararlarımı vermekte oldukça güçlük çekiyorum.
(d) Artık hiç karar veremiyorum.
14. (a) Dış görünüşümün eskisinden daha kötü olduğunu sanmıyorum.
(b) Yaşlandığımı ve çekiciliğimi kaybettiğimi düşünüyorum ve üzülüyorum.
(c) Dış görünüşümde artık değiştirilmesi mümkün olmayan olumsuz
(d) Çok çirkin olduğumu düşünüyorum.
15. (a) Eskisi kadar iyi çalışabiliyorum.
(b) Bir işe başlayabilmek için eskisine göre kendimi daha fazla zorlamam
(c) Hangi iş olursa olsun, yapabilmek için kendimi çok zorluyorum.
(d) Hiçbir iş yapamıyorum.
16. (a) Eskisi kadar rahat uyuyabiliyorum.
(b) Şu sıralarda eskisi kadar rahat uyuyamıyorum.
(c) Eskisine göre 1 veya 2 saat erken uyanıyor ve tekrar uyumakta zorluk
(d) Eskisine göre çok erken uyanıyor ve tekrar uyuyamıyorum.
17. (a) Eskisine kıyasla daha çabuk yorulduğumu sanmıyorum.
(b) Eskisinden daha çabuk yoruluyorum.
(c) Şu sıralarda neredeyse her şey beni yoruyor.
(d) Öyle yorgunum ki hiçbirşey yapamıyorum.
18. (a) İştahım eskisinden pek farklı değil.
(b) İştahım eskisi kadar iyi değil.
(c) Şu sıralarda iştahım epey kötü.
(d) Artık hiç iştahım yok.
19. (a) Son zamanlarda pek fazla kilo kaybettiğimi sanmıyorum.
(b) Son zamanlarda istemediğim halde üç kilodan fazla kaybettim.
(c) Son zamanlarda istemediğim halde beş kilodan fazla kaybettim.
(d) Son zamanlarda istemediğim halde yedi kilodan fazla kaybettim.
20.
21.

STAI FORM TX-I

İsim: Cinsiyet: Yaş: Meslek: Tarih:

YÖNERGE: Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatmada kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da o **anda** nasıl hissettiğinizi ifadelerin sağ tarafındaki parantezlerden uygun olanını karalamak suretiyle belirtin. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarfetmeksizin **anında** nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

	Hiç	Biraz	Çok	Tamamen
1. Şu anda sakinim	()	()	()	()
2.	()	()	()	()
3. Şu anda sınırlarım gergin	()	()	()	()
4. Pişmanlık duygusu içindeyim	()	()	()	()
5.	()	()	()	()
6. Şu anda hiç keyfim yok	()	()	()	()
7.	()	()	()	()
8. Kendimi dinlenmiş hissediyorum	()	()	()	()
9.	()	()	()	()
10. Kendimi rahat hissediyorum	()	()	()	()
11. Kendime güvenim var	()	()	()	()
12.	()	()	()	()
13. Çok sınırlıyım	()	()	()	()
14.	()	()	()	()
15. Kendimi rahatlamış hissediyorum	()	()	()	()
16.	()	()	()	()
17. Şu anda endişeliyim	()	()	()	()
18.	()	()	()	()
19. Şu anda sevinçliyim	()	()	()	()
20.	()	()	()	()

STAI FORM TX-II

İsim: Cinsiyet: Yaş: Meslek: Tarih:

YÖNERGE: Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatmada kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da **genel olarak** nasıl hissettiğinizi ifadelerin sağ tarafındaki parantezlerden uygun olanını karalamak suretiyle belirtin. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarfetmeksizin **genel olarak** nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyin.

	Hiç	Biraz	Çok	Tamamen
1. Genellikle keyfim yerindedir	()	()	()	()
2. Genellikle çabuk yorulurum	()	()	()	()
3.	()	()	()	()
4. Başkaları kadar mutlu olmak isterim	()	()	()	()
5. Çabuk karar veremediğim için fırsatları kaçıırım	()	()	()	()
6. Kendimi dinlenmiş hissedirim	()	()	()	()
7.	()	()	()	()
8. Güçlüklerin yenemeyeceğim kadar biriktiğini hissedirim	()	()	()	()
9. Önemsiz şeyler hakkında endişelenirim	()	()	()	()
10.	()	()	()	()
11. Herşeyi ciddiye alır ve etkilenirim	()	()	()	()
12. Genellikle kendime güvenim yoktur	()	()	()	()
13. Genellikle kendimi emniyette hissedirim	()	()	()	()
14.	()	()	()	()
15. Genellikle kendimi hüzünlü hissedirim	()	()	()	()
16. Genellikle hayatımdan memnunum	()	()	()	()

ACL Sıfat Listesi

İsim - Soyadı. Cinsiyet K () Erkek ()

Yaş..... Tarih..... / /

AÇIKLAMA: Bu test, 300 sıfattan oluşmuş bir sıfat tanımlama listesidir. Lütfen sıfatları hızlıca okuyarak, kendinizi tanımladığınızı düşündüğünüz sıfatların önündeki parantezin içini çarpı (X) işareti koyunuz. Elinizdeki listede çok sayıda eş anlamlı ve zıt anlamlı sıfatlar bulunmaktadır. Bunlardan dolayı telaşlanmayın. İşaretleme işlemi fazla zaman harcamadan, hızlıca yapınız. Bir sıfat üzerinde fazla durmayınız. Lütfen işaretlemeyi yaparken, olmak istediklerinizi değil, sizde var olan özelliklerinizi dikkate alınız.

1. (ACELECİ	51. (DALGIN	101. (GÜRÜLTÜCÜ
2. (ACELESİZ	52. (DAYANIKLI	102. (GÜVENİLİR
3. (ACIMASIZ	53. (DEĞİŞKEN	103. (GÜVENİLMEZ
4. (AÇGÖZLÜ	54. (DEĞİŞKEN HUYLU	104. (GÜVENLİ
5. (AÇIKDÜŞÜNCELİ	55. (DELİ DOLU	105. (GÜZEL
6. (AĞIRBAŞLI	56. (DENGELİ	106. (HAKKINI
7. (AĞZISIKI	57. (DENGESİZ	107. (HĀLİNDEN
8. (AKILCI	58. (DERBEDER	108. (HASSAS
9. (AKILLI	59. (DERİN DÜŞÜNCELİ	109. (HAŞARI
10. (AKILSIZ	60. (DIRDIRCI	110. (HAŞİN
11. (AKLI BAŞINDA	61. (DIŞA DÖNÜK	111. (HAYALCİ
12. (AKLI KARIŞIK	62. (DIŞI	112. (HAYALPEREST
13. (AKSİ	63. (DİKBAŞLI	113. (HAZIRCEVAP
14. (ALAYCI	64. (DİKKATİ DAĞINIK	114. (HEVESLİ
15. (ALÇAK GÖNÜLLÜ	65. (DİKKATLİ	115. (HEYECANLI
16. (ALIŞILMAMIŞ	66. (DİKKATSİZ	116. (HIRSLI
17. (ALINGAN	67. (DİKTATÖR	117. (HIRSIZ
18. (ANLAYIŞLI	68. (DOĞAL	118. (HİLEKAR
19. (ARKADAŞ CANLISI	69. (DOĞRU SÖZLÜ	119. (HİSLERİNE
20. (ASİ	70. (DOLANBAÇLI	120. (HOŞ
21. (AZİMLİ	71. (DOST CANLISI	121. (HOŞGÖRÜLÜ
22. (BAĞIMLI	72. (DUYGULU	122. (HOŞGÖRÜSÜZ
23. (BAĞIMSIZ	73. (DUYGUSAL	123. (HOŞNUTSUZ
24. (BAKIMLI	74. (DUYGUSAL	124. (HUYSUZ
25. (BARIŞÇI	75. (DUYGUSUZ	125. (HÜKMETMEYİ
26. (BASİRETİLİ	76. (DÜRÜST	126. (HÜNERLİ

27.	(BASKIN	77.	(DÜŞÜNCELİ	127.	(ILIMLI
28.	(BAŞKALARININ	78.	(DÜŞÜNMEYEN	128.	(ISRARCI
) HAKKINA SAYGILI) DAVRANAN)
29.	(BATIL İNANÇLI	79.	(DÜŞMANCA	129.	(İÇ GÖRÜLÜ
30.	(BENCİL	80.	(EGOİST	130.	(İÇE KAPANIK
31.	(BENMERKEZCİ	81.	(ELEŞTİRİCİ	131.	(İÇTEN
32.	(BEZGİN	82.	(ELİ ÇABUK	132.	(İDARELİ
33.	(BİLGE	83.	(ELİ SIKI	133.	(İDEALİST
34.	(BİREYSEL	84.	(EMİN	134.	(İĞNELEYİCİ
35.	(CANDAN	85.	(ENDİŞELİ	135.	(İHTİYATLI
36.	(CAZİBELİ	86.	(ENERJİK	136.	(İLERİCİ
37.	(CESUR	87.	(ERKEKSİ	137.	(İLERİYİ GÖREN
38.	(CİDDİ	88.	(FAAL	138.	(İLGİ ALANI DAR
39.	(CİN FİKİRLİ	89.	(FIRSATÇI	139.	(İLGİ ALANI
40.	(CÖMERT	90.	(FİKRİNDEN	140.	(İLGİSİZ
41.	(CÜRETLİ	91.	(GARİP	141.	(İNATÇI
42.	(ÇALIŞKAN	92.	(GELENEKLERE	142.	(İNSAFSIZ
43.	(ÇEKİNGEN	93.	(GELENEKSEL	143.	(İSTIKRARLI
44.	(ÇENESİ DÜŞÜK	94.	(GERÇEKÇİ	144.	(İŞBİLİR
45.	(ÇİRKİN	95.	(GERGİN	145.	(İŞBİRLİĞİNE
46.	(ÇOCUKSU	96.	(GİRİŞİMCİ	146.	(İŞVELİ
47.	(ÇOK SİNİRLİ	97.	(GİRİŞKEN	147.	(İTAATKAR
48.	(ÇOK YÖNLÜ	98.	(GÖSTERİŞÇİ	148.	(İYİ HUYLU
49.	(DAĞINIK	99.	(GÜCENİK	149.	(İYİMSER
50.	(DAKİK	100.	(GÜÇLÜ x	150.	(KABA
151.	(KADINSI	201.	(NEŞELİ	251.	(SOSYAL
152.	(KAPRİSLİ	202.	(NÜKTELİ	252.	(SUSKUN
153.	(KARMAŞIK	203.	(OLGUN	253.	(ŞAKACI
154.	(KARARSIZ	204.	(ÖLÇÜLÜ	254.	(ŞEN
155.	(KATI	205.	(ÖNYARGILI	255.	(ŞİKAYETÇİ
156.	(KAVGACI	206.	(ÖVGÜCÜ	256.	(ŞÜPHECİ
157.	(KAYGILI	207.	(ÖZENLİ	257.	(TALEPKAR
158.	(KAYITSIZ	208.	(ÖZGÜN	258.	(TEDBİRLİ
159.	(KENDİ ÇIKARLARINI	209.	(PALAVRACI	259.	(TEDİRGİN
) GÖZETEN))
160.	(KENDİNDEN EMİN	210.	(PASİF KİŞİLİKLİ	260.	(TELAŞLI
161.	(KENDİNE ACIYAN	211.	(PATAVATSIZ	261.	(TEMBEL
162.	(KENDİNE GÜVENEN	212.	(PATİRTİCİ	262.	(TERBİYELİ
163.	(KENDİNİ İNKAR EDEN	213.	(PLANLI	263.	(TERTİPLİ
164.	(KENDİNİ	214.	(PRATİK ZEKALİ	264.	(TİTİZ
165.	(KENDİNİ BEĞENMİŞ	215.	(RAHAT	265.	(TOY
166.	(KEŞFEDİCİ	216.	(RESMİ	266.	(TUTUCU
167.	(KEYFİNE DÜŞKÜN	217.	(RESMİ OLMAYAN	267.	(UÇARI
168.	(KIYMET BİLEN	218.	(SABIRLI	268.	(UMURSAMAZ

169.	(KİBAR	219.	(SABIRSIZ	269.	(UNUTKAN
170.	(KİBARLIK DÜŞKÜNÜ	220.	(SADIK	270.	(UTANGAÇ
171.	(KİBİRLİ	221.	(SAĞDUYULU	271.	(UYANIK
172.	(KİBİRSİZ	222.	(SAĞLIKLI	272.	(UYGAR
173.	(KİN GÜDEN	223.	(SAKİN	273.	(UYSAL
174.	(KİŞİLİĞİ TAM	224.	(SALDIRGAN	274.	(UYUMLU
175.	(KOLAY ETKİLENEN	225.	(SAMİMİ	275.	(UYUŞUK
176.	(KOLAY	226.	(SANATA YATKIN	276.	(ÜRKEK
177.	(KONUŞKAN	227.	(SAVUNUCU	277.	(VELVELECİ
178.	(KONTROLLÜ	228.	(SAVURGAN	278.	(VİCDANLI
179.	(KORKAK	229.	(SAYGILI	279.	(VİCDANSIZ
180.	(KORKUSUZ	230.	(SAYGISIZ	280.	(YAKIŞIKLI
181.	(KÖTÜMSER	231.	(SEBATLI	281.	(YALIN
182.	(KURNAZ	232.	(SEBATSIZ	282.	(YAPMACIKLI
183.	(KURUNTULU	233.	(SEKSİ	283.	(YAPMACIKSIZ
184.	(KUVVETLİ	234.	(SEMPATİK	284.	(YARATICI
185.	(KÜLTÜRLÜ	235.	(SERBEST	285.	(YARDIMA HAZIR
186.	(KÜSTAH	236.	(SERT	286.	(YARDIMSEVER
187.x	(MACERACI	237.	(SESSİZ	287.	(YAVAŞ
188.	(MAKUL	238.	(SEVECEN	288.	(YAYGARACI
189.	(MANTIKLI	239.	(SEVİMLİ	289.	(YETENEKLİ
190.	(MERAKLI	240.	(SICAKKANLI	290.	(YOL GÖSTERİCİ
191.	(MERHAMETLİ	241.	(SIHHATLİ	291.	(YOL YORDAM
192.	(MERHAMETSİZ	242.	(SIKICI	292.	(YUFKA YÜREKLİ
193.	(MESAFELİ	243.	(SIKILGAN	293.	(YÜREKSİZ
194.	(MIZMIZ	244.	(SIRADAN	294.	(ZALİM
195.	(MÜNAKAŞACI	245.	(SİNİRLİ	295.	(ZAYIF
196.	(MÜNASEBETSİZ	246.	(SİSTEMLİ	296.	(ZEKİ
197.	(MÜTEVAZİ	247.	(SOĞUK	297.	(ZEKİ OLMAYAN
198.	(NAMUS DELİSİ	248.	(SOĞUKKANLI	298.	(ZİHNİ MEŞKUL
199.	(NANKÖR	249.	(SORUMLU	299.	(ZORLAYICI
200.	(NAZİK	250.	(SORUMSUZ	300.	(DURGUN